МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ КРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА

До 120-ї річниці КНЕУ
До 25-ї річниці кафедри німецької мови

СТРАТЕГІЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В МОВНІЙ ОСВІТІ СУЧАСНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

XII-ї Міжнародної наукової конференції

23 квітня 2026 р.
КИЇВ

Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасних університетів [Електронний ресурс]: зб. матеріалів XII Міжнар. наук. конф., м. Київ (23 квітня 2026 р.). — К.: КНЕУ, 2026. — С. 445

У збірнику представлені матеріали презентаційних доповідей учасників Міжнародної наукової конференції, у яких значну увагу приділено лінгвістичному компоненту міжкультурних комунікацій, дотриманню європейських стандартів у мовній підготовці фахівців нового покоління, що передбачає широке застосування інформаційно-комунікаційних технологій та усвідомлення міждисциплінарної важливості міжкультурної комунікативної компетентності у програмі інноваційного розвитку закладів вищої школи.

The collection of the articles highlights theoretical and practical issues in the sphere of intercultural communications and outlines modern transformational trends within national and European language teaching strategies and standards. Special emphasis is put on the research dealing with linguistic modelling of intercultural communication in modern globalized world where the academic process is viewed as a multidisciplinary entity in higher education.

Редакційна колегія

Голова – М.М. Гавриш – к.філол.н., доц. (Київ, КНЕУ); члени: Н.М. Александрова – к.пед.н., доц. (Київ, КНЕУ); Ю.М. Друзь – завідувач кафедри, к.пед.н., доц. (Київ, КНЕУ); О.В. Капустіна – к.пед.н., доц. (Київ, КНЕУ); Л.С. Козловська – в.о. завідувача кафедри, к.філол.н., доц. (Київ, КНЕУ); Ю.М. Мендрух – к.пед.н., доц. (Київ, КНЕУ); О.В. Подвойська – в.о. завідувача кафедри, к.філол.н., доц. (Київ, КНЕУ); Л.О. Случайна – к.політ.н., доц. (Київ, КНЕУ); Т.М. Фурсенко – к.пед.н. (Київ, КНЕУ); О.Л. Шевченко – к.філол.н., доц. (Київ, КНЕУ); Е.І. Щукіна – завідувачка кафедри, к.пед.н., доц. (Київ, КНЕУ).

Технічний супровід

М.Г. Алейнікова, ст. викл.

Загальну редакцію здійснено із збереженням авторського стилю

Адреса редакційної колегії: 03680, м. Київ, Берестейський проспект, 54/1,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
тел. 371-61-74

Секція 1 **ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ**		
Алейнікова М.Г.	Enfoque intercultural en la enseñanza del español a los estudiantes universitarios	9
Артеменко А.І.	Англійська мова як ефективний лінгвістичний засіб міжкультурної комунікації	14
Бабіч О.В.	Discursive and sociocultural aspects of intercultural communication in the training of border guard officers	15
Бец Ю.І., ***Матіяш Л.О.***	Лінгвокультурологічні та невербальні аспекти підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників у контексті турецькомовної комунікації	18
Василишина Н.М.	Dictionary of legal terminology as an intrinsic tool in shaping foreign language competence for university students majoring for specialty 293 *International law*	22
Гавриш М.М.	Роль перекладача в складних ситуаціях міжкультурної комунікації	27
Ісаєва І.Ф., ***Фурман К.С.***	Мультикультурний підхід у викладанні іноземних мов: стратегії, проблеми та перспективи	31
Краснопольська Н.Л.	Економічний дискурс крізь призму новітніх запозичень	33
Максименко О.О.	Особливості оцінювання профілюючої мовної складової у програмі підготовки бакалаврів з міжкультурної комунікації та бізнесу: практика Університету імені Юстуса Лібіха	38
Мендрух Ю.М.	Principles for material design in CLIL	41
Палесіка І.В.	Approaches to communication strategies and their implementation	43
Примак О.М., ***Прокопчук Л.В.***	Критерії добору лексикографічних джерел з лінгвокраїнознавства	48
Синиця І.А.	Терміновживання – мовна стійкість – міжкультурна комунікація	56
Слободзян Р.Д.	Псевдоангліцизми в системі назв професій в сучасній німецькій мові	62
Слободзян Р.Д., ***Король О.Ю.***	Англомовні запозичення назв професій в сучасній німецькій мові	69
Хамазюк О.М.	Particularities of Translating Slovak Border Terminology in the Context of Intercultural Communication	77
Ходакевич О.Г.	Digital transformation of language training: integration of the Grammarly platform into academic writing teaching	79
Шевчук О.О., ***Фільченко С.В.***	Міжкультурна комунікація як міждисциплінарна категорія: методологічні підходи та сучасні інтерпретації	82

Секція 2 **МОВНЕ МОДЕЛЮВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ** **В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**		
Андрійко В.І., ***Потапенко С.І.***	Що хотів сказати Марко Рубіо на Мюнхенській конференції з безпеки 2026 року?	85
Багрій Г.А., ***Бринюк Я.Р.***	Передача англомовного сленгу в соціальних мережах і рекламі	92
Багрій Г.А., ***Гуріна І.В.***	Мовне моделювання міжкультурної комунікації в умовах глобалізації	95
Байша К.М.	Відтворення американських сленгізмів як складника мовного моделювання глобального комунікативного простору	97
Бочарова І.В., ***Летюча Л.П.***	Вплив цифрового дискурсу на модернізацію англійської мови в умовах глобалізації	101
Василенко І.О.	Language modeling in intercultural communication: a discourse-analytic perspective	107
Діденко Н.В.	Антиприслів'я в сучасному німецькому мовному просторі	111
Лісняк Н.І.	Українська мова в брендингу сучасних компаній	113
Ординська І.Я., ***Силюк М.В.***	The role of intercultural competence in modern language education	119
Ординська І.Я., ***Ширкунов О.Д.***	The Role of the English language as a global lingua franca	122
Орел О.О.	Intercultural strategies for developing communicative competence in professional language training of public management and administration students	125
Петраш А.І., ***Шевцов В.А.***	Особливості міжкультурної комунікації у сучасних умовах	128
Прокопчук Л.В., ***Примак О.М.***	Розвиток міжкультурних навичок через інтегрування принципу різноманітності в дидактику іноземної мови	130
Терещенко С.І.	Цифровий етикет як складник культури молодіжного спілкування	137
Тинний В.І., ***Бергер Л.С.***	Міжкультурна комунікація в епоху штучного інтелекту: когнітивні можливості для навчання іноземних мов	142
Товстенко В.Р.	Поліфункційність терміна в сучасному термінознавстві	149
Щеголєва Т.Л., ***Воропай Т.В.***	Особливості перекладу професійної кінологічної термінології	155
Ярошевич І.А.	Граматичний компонент мовної компетенції: від теорії до практики	158

Секція 3 **ТРЕНДИ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**		
Багрій Г.А., ***Мостова Є.О.***	Translation as a Tool of Intercultural Communication: New Challenges and Prospects	161
Багрій Г.А., ***Орел Б.О.***	Сучасні тенденції мультикультуралізму та їхній вплив на міжкультурну комунікацію	164
Карпушина М.Г., ***Гнатюк Д.В.***	How speaking English changes your worldview	166
Шевчук О.О., ***Чиж В.І.***	Міжкультурна комунікація прикордонників в умовах міжнародної взаємодії та перетину державного кордону	170
Янковець О.В., ***Кузема О.Р.***	Тренди мультикультуралізму крізь призму глобалізації	173
Секція 4 **ТРАНСФОРМАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ СТРАТЕГІЙ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ОСВІТІ**		
Бергер Л.С., ***Моруга К.О.,*** ***Овчіннікова О.І.***	Peer correction at economic English classes as a teaching method	176
Бергер Л.С., ***Моруга К.О.,*** ***Овчіннікова О.І.***	Bloom's taxonomy in teaching English to economic students	178
Бергер Л.С., ***Моруга К.О.,*** ***Овчіннікова О.І.***	Scaffolding method applied to teaching economic lexis to students in Ukraine	181
Бергер Л.С., ***Моруга К.О.,*** ***Овчіннікова О.І.***	New approaches to teaching English to non-linguistic students in an economic university	183
Бобрівник С.Л., ***Гайдученко С.В.***	Academic integrity in online assessment: comparing Safe Exam Browser and soft blocking approaches in Moodle	186
Бобрівник С.Л., ***Теплюк І.А.***	Artificial intelligence in education: opportunities, challenges, and emerging trends	192
Бочарова І.В.	Transformation of English teaching methods through the integration of modern technologies	197
Воробйова Ж.Ю.	Феномен «Ірландського прориву» в умовах реформування і модернізації освітньо-наукового комплексу України	200
Воробйова Ж.Ю., ***Лещенко Л.П.***	Практичні орієнтири для модернізації освітньо-наукового комплексу України в умовах європейської інтеграції на прикладі «Ірландського прориву»	207
Гавриш О.О.	Роль тексту на заняттях з іноземної мови	214
Гайдученко С.В., ***Бобрівник С.Л.***	Виклики академічної доброчесності в епоху цифрових технологій: порівняння інструментів контролю в Moodle	218
Дишлева С.М.	Formation of English competency of non-linguistic higher education students	226

Завідонова Н.І.	Використання генеративного штучного інтелекту у формуванні мовленнєвої компетенції: перспективи та ризики	229
Коломійцева А.О., Бергер Л.С., Ільїна О.М.	Значущість інтерактивного вчення у вивченні англійської мови	233
Коломійцева А.О., Ільїна О.М.	Значення інформаційних технологій у вивчені іноземних мов	236
Коломійцева А.О., Ільїна О.М.	Значущість рольових ігор у вивченні іноземної мови	240
Копил Г.О., Струтинська І.	Урахування молодіжної мови як лінгвістичного явища у процесі викладання німецької мови як іноземної	243
Король О.Ю., Слободзян Р.Д.	Штучний інтелект у системі англомовної підготовки майбутніх спеціалістів з міжнародної економіки	248
Машкова І.М.	Особливості навчання французької мови в сучасній Канаді	253
Мельник Г.М.	Штучний інтелект як інструмент розвитку міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх міжнародних економістів	256
Моруга К.О., Лимар Л.В.	Сучасний прогрес та трансформація методики формування іншомовної компетентності студентів нефахових ЗВО в Україні	261
Подвойська О.В., Діденко Н.В.	Еволюція країнознавчих підходів у навчанні іноземній мові	266
Приходько Н.Г.	Künstliche Intelligenz im Fremdsprachenunterricht: Chancen und Risiken	272
Сініцина Н.М., Капустіна О.В.	Teaching structured uncertainty: Epistemic Markers in English Economic News Discourse	275
Теплюк І.А., Бобрівник С.Л.	Можливості, виклики та перспективи використання штучного інтелекту в освіті	279
Фурсенко Т.М.	Didactic model for the development of students' self-educational competence while studying foreign languages at university	285
Чеботарьова Л.І.	AI in the Educational Process	288
Червінська Л.М.	The role of neural networks and AI in teaching foreign languages	292
Шевчук О.О.	Професійно орієнтоване навчання англійської мови як чинник формування культури ділового спілкування майбутніх офіцерів	296
Шум О.В., Жукевич І.П.	Іншомовна підготовка: навчання через інтерактивні, мультимедійно насичені активності	299
Щеголєва Т.Л., Якимів В.С.	Англомовний прикордонний дискурс: комунікативна специфіка діяльності офіцера-кінолога	302

Секція 5 ГЕНДЕРНИЙ ВИМІР МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ		
Багрій Г.А., Мельник Д.Р.	Гендер як чинник формування стилів мовлення в міжкультурній взаємодії	305
Кульбаба Т.Ф., Мохорт В.В.	Professional intercultural communication through the lens of a gender approach	309
Кусяк Л.Г., Дацко М.В.	Гендерний детермінізм у дипломатичній комунікації: бар'єри, стратегії та нові нормативи	315
Міщинська І.В., Бевзюк Я.О.	Подолання гендерних стереотипів у міжкультурній комунікації крізь призму теорії Сепіра-Ворфа	317
Міщинська І.В., Малашенко В.Ю.	Гендерний вимір міжкультурної комунікації	320
СТУДЕНТСЬКИЙ ВЕБІНАР		
Букреєва А.	Linguistic modeling of intercultural communication in the globalized world. Multiculturalism and its trends in the context of globalization	322
Грива О.В.	Marketing Management of Netflix as a Driver of Multicultural Trends in Global Media	327
Дегтяр В.	L'evolution personnelle: quête d'identité dans le monde moderne	331
Іванова А.	Linguistic modeling of intercultural communication in the context of globalisation	335
Ізубенко О.О.	Interkulturelle Kommunikation in der Ukraine: Herausforderungen und Chancen für ausländische Unternehmen	342
Копильчук С.М.	Interkulturelle Unterschiede in der Kommunikation zwischen der Ukraine und Japan	344
Корчинська Є.	Les médias comme facteur de construction des images culturelles	348
Кубрицька М.	L'illusion de la compréhension: pourquoi la tolérance moderne complique le dialogue ouvert	352
Максимчук К.М.	Kulturelle Codes in China und ihr Einfluss auf Kommunikation und Verhalten	355
Меркотан Є.В.	La dimension de genre dans la communication interculturelle	359
Мущерова Р.В.	Kulturell bedingte Besonderheiten der Geschäftskommunikation im Kontext der globalen Interaktion	363
Пистіна К.	La publicité dans la société de consommation	367
Попрійчук Н.Р.	Intercultural dimensions of Ukraine's economic cooperation with MENA countries	370
Шаповал А.	Les differences culturelles dans la communication entre la France et l'Ukraine	376
Шуст Я.	Accent diversity and nonverbal communication as challenges of intercultural communication	379

MASTER'S PROJECT WORK RECONFIGURATION OF UKRAINIAN HIGHER EDUCATION IN WARTIME: SHIFTS IN ACADEMIC, SOCIO-CULTURAL, IDEOLOGICAL, AND TECHNOLOGICAL ENVIRONMENTS Scientific Adviser – L. Sluchaina, Assoc. Prof., PhD in Political Science		
V. Biriukova, L. Tcherniakhivska, D. Zaderko	Legislative and regulatory support for academic, socio-cultural, and technological activities in wartime: overview of KNEU's expertise	387
T. Havrylenko, T. Starodub, S. Lopokha	Fostering adaptable organisational culture at a modern university in wartime: from hierarchy to network solidarity and social cohesion	394
E. Horenko, D. Posukh, A. Kulikova	Internationalization of Ukrainian universities as a transformative force of national civilizational progress	399
A. Khrebtan, A. Khronenko	Student civic engagement and volunteerism in wartime: Ukrainian style	402
J. Kliueva	Cultural sustainability across higher education in Ukraine: university museums as institutions in national memory construction	410
M. Posokhina	Roadmap for the development of a Ukrainian university in the post-war recovery: conceptual model of KNEU	417
D. Shanhin	Overcoming educational setbacks and promoting the psychological recovery of higher education students during wartime through the implementation of a student mentoring system (*peer-to-peer support*)	422
D. Verbytska	Ukrainian universities as hubs for veterans' reintegration, education, and professional adaptation	427
S. Yelfimov	Evolution of distance education in Ukraine from a crisis tool to a form of study in wartime	433
L. Sluchaina	Commitment to change as a key strategy of rebuilding Ukrainian academia amidst uncertainties of war	441

Секція 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

M. Aleinikova
profesora titular del Departamento de Lenguas Extranjeras y Comunicación Intercultural
Universidad Nacional de Economía Vadym Hetman de Kyiv

ENFOQUE INTERCULTURAL EN LA ENSEÑANZA DEL ESPAÑOL A LOS ESTUDIANTES UNIVERSITARIOS

Resumen. *El artículo examina el enfoque intercultural como uno de los principios clave de la metodología contemporánea de enseñanza de lenguas extranjeras en las instituciones de educación superior. Se fundamenta la necesidad de desarrollar la competencia comunicativa intercultural de los estudiantes en el proceso del aprendizaje del español. Se analizan los recursos metodológicos para la implementación del enfoque intercultural, en particular, el uso de materiales auténticos, formas interactivas de trabajo y el análisis comparativo de los fenómenos culturales. Asimismo, se presentan ejemplos de fenómenos lingüísticos condicionados culturalmente en el mundo hispanohablante y su comparación con la tradición comunicativa ucraniana.*

Palabras clave: *comunicación intercultural, competencia intercultural, lengua española, educación lingüística, enfoque intercultural.*

Анотація. *У статті розглядається міжкультурний підхід як один із ключових принципів сучасної методики навчання іноземних мов у закладах вищої освіти. Обґрунтовується необхідність формування міжкультурної комунікативної компетентності студентів у процесі вивчення іспанської мови. Проаналізовано методичні засоби реалізації міжкультурного підходу, зокрема використання автентичних матеріалів, інтерактивних форм роботи та порівняльного аналізу культурних явищ. Наводяться приклади культурно зумовлених мовних явищ іспаномовного світу та їх порівняння з українською комунікативною традицією.*

Ключові слова: *міжкультурна комунікація, міжкультурна компетентність, іспанська мова, мовна освіта, міжкультурний підхід.*

Summary. *The article explores the intercultural approach as one of the key principles of modern foreign language teaching methodology in higher education institutions. The necessity of developing students' intercultural communicative competence in the process of learning Spanish is substantiated. Methodological tools for implementing the intercultural approach are analyzed, including the use of authentic materials, interactive forms of work, and comparative analysis of cultural phenomena. Examples of culturally conditioned linguistic phenomena in the Spanish-speaking world and their comparison with Ukrainian communicative traditions are provided.*

Key words: *intercultural communication, intercultural competence, Spanish language, language education, intercultural approach*.

En el espacio educativo contemporáneo, el aprendizaje de lenguas extranjeras se orienta cada vez más hacia el desarrollo de la competencia comunicativa intercultural de los estudiantes. La globalización, la movilidad académica y la internacionalización de la educación determinan la necesidad de formar especialistas capaces de interactuar eficazmente con representantes de diferentes culturas.

En este contexto, adquiere especial importancia el enfoque intercultural en la

enseñanza de lenguas extranjeras en las instituciones de educación superior. El enfoque intercultural implica la integración de los componentes lingüísticos y culturales en el proceso de enseñanza. El dominio de una lengua se considera no solo como la adquisición de estructuras gramaticales y léxico, sino también como un proceso de conocimiento de la cultura de los hablantes nativos, de sus valores, tradiciones y normas de comportamiento comunicativo [2]. La competencia comunicativa intercultural incluye la capacidad de comprender la relación entre la cultura propia y otras culturas, así como de interactuar eficazmente en situaciones interculturales [3; 5].

El enfoque intercultural resulta especialmente relevante en la enseñanza del español, ya que el mundo hispanohablante se caracteriza por una considerable diversidad cultural. La lengua española funciona en distintos contextos socioculturales — tanto en España como en los países de América Latina —, lo que provoca diferencias en las normas del habla, las estrategias comunicativas y las tradiciones culturales [6; 3]. La lengua y la cultura son fenómenos interrelacionados, y el proceso del aprendizaje de una lengua extranjera implica la asimilación simultánea de modelos culturales de comportamiento [2].

Uno de los ejemplos del comportamiento comunicativo condicionado culturalmente es el uso de las formas de tratamiento **tú, usted, vosotros y ustedes**, que reflejan el grado de formalidad y la distancia social entre los interlocutores. Por ejemplo, en España la forma **tú** se utiliza ampliamente en la comunicación cotidiana, mientras que en muchos países de América Latina la forma **usted** puede emplearse incluso en la comunicación informal entre personas conocidas. En ucraniano, una función similar la desempeña la oposición entre los tratamientos **ти** y **Ви**. La comunicación en ucraniano se caracteriza por una mayor distancia en contextos formales, lo que se manifiesta en el uso más amplio del tratamiento **Ви** y en una menor cantidad de exclamaciones emocionales en la comunicación oficial. El análisis comparativo de tales características permite a los estudiantes comprender la naturaleza culturalmente condicionada del comportamiento comunicativo y contribuye al desarrollo de su competencia intercultural [4].

La comprensión de estas diferencias ayuda a evitar malentendidos comunicativos, forma la capacidad de adaptar el propio comportamiento comunicativo al contexto

cultural de la interacción y favorece la formación de la sensibilidad intercultural de los estudiantes y el desarrollo de su competencia comunicativa.

Un papel importante en la comunicación intercultural lo desempeñan también el léxico culturalmente condicionado y los modismos. Por ejemplo, la palabra española **sobremesa** designa la tradición de conversar en la mesa después de terminar la comida, cuando los participantes continúan la conversación. En España y muchos países hispanohablantes, la sobremesa no es solo un momento, es casi un ritual social. No se trata simplemente de comer y levantarse; implica quedarse sentados compartiendo café, postre o una copa, y puede durar desde media hora hasta varias horas. En la cultura ucraniana también existe una práctica similar, aunque no posee una denominación léxica establecida.

Las expresiones idiomáticas también demuestran la especificidad cultural. La comparación de tales expresiones ayuda a los estudiantes a comprender las asociaciones culturales y el pensamiento metafórico de los hablantes nativos. Veamos algunos ejemplos:

Estar en la luna – literalmente «бути на Місяці»; significado: distraerse; equivalente en ucraniano: «літати в хмарах».

Dar en el clavo – literalmente «влучити в цвях»; significado: acertar en el punto exacto; equivalente en ucraniano: «влучити в яблучко».

Tirar la toalla – literalmente «кидати рушник»; significado: rendirse; equivalente en ucraniano: «опускати руки».

No tener pelos en la lengua – literalmente «не мати волосся на язиці»; significado: hablar directamente, sin ocultar la verdad; equivalente en ucraniano: «називати речі своїми іменами»; «не лізти за словом в кишеню» (en el contexto de la libertad o valentía al expresarse).

Ser pan comido – literalmente «бути з'їденим хлібом»; significado: ser muy fácil; equivalente en ucraniano: «простіше простого», «як раз чхнути», «дрібниця» o «раз плюнути».

Estar hecho polvo – literalmente «бути перетвореним на пил»; significado: estar muy cansado o agotado; equivalente en ucraniano: «бути розбитим»»; «бути без задніх ніг» (sobre el cansancio).

Meter la pata – literalmente «встромити лапу»; significado: cometer un error o hacer una tontería; equivalente en ucraniano: «вскочити в халепу».

Estos ejemplos muestran claramente la metaforicidad cultural de los modismos españoles, que a menudo no coincide con la de la lengua ucraniana y constituye un excelente material para el análisis comparativo en las clases de comunicación intercultural.

La especificidad cultural también se manifiesta en el léxico del habla cotidiana. Por ejemplo, en el lenguaje juvenil de España son frecuentes palabras como **vale** («de acuerdo») o **¡qué guay!** («¡qué genial!»). En diferentes países hispanohablantes estas expresiones pueden tener sus propias variantes: en México se utiliza a menudo **órale**, mientras que en Argentina es común **che**. En la lengua ucraniana una función similar la cumplen las palabras como «добре», «класно» o «чудово». Los ejercicios interactivos con el léxico coloquial ayudan a los estudiantes a dominar la lengua viva y a percibir los matices culturales.

Las particularidades culturales también se reflejan en las tradiciones sociales [7; 8]. Por ejemplo, en muchos países de América Latina es común la celebración de la **quinceañera**, que simboliza el paso de la niña a la vida adulta a los quince años. En la cultura ucraniana no existe un ritual equivalente, aunque cierto papel simbólico lo desempeñan las fiestas de graduación o la celebración de la mayoría de edad. Asimismo, las celebraciones como la **Semana Santa**, con un fuerte contexto religioso y cultural, o el **Día de los Muertos** en México — dedicado a la memoria de los difuntos y acompañado de símbolos y rituales específicos — difieren de la **Pascua** ucraniana y del Día de conmemoración de los difuntos (Радониця) por su simbolismo y rituales. La creación de proyectos comparativos sobre las festividades fomenta la comprensión intercultural y las habilidades de presentación.

Un aspecto importante de la comunicación intercultural son también las particularidades de la etiqueta comunicativa.

En la tradición comunicativa hispanohablante se presta gran atención al mantenimiento de una atmósfera amistosa y emocionalmente abierta durante la interacción. Por ejemplo, en la conversación se utilizan con frecuencia gesticulación activa, contacto visual, menor distancia interpersonal, así como fórmulas de cortesía

como **por favor, gracias, disculpe, con permiso**, y apelativos como **amigo, hombre, mujer**, que subrayan una actitud benevolente hacia el interlocutor. También es característico de la cultura hispanohablante un mayor grado de expresividad del habla y el uso frecuente de exclamaciones como **¡qué bien!** o **¡qué interesante!**. En la tradición comunicativa ucraniana las fórmulas de cortesía también ocupan un lugar importante; sin embargo, el comportamiento comunicativo suele ser más reservado, con mayor distancia en contextos formales y un menor número de exclamaciones emocionales [7; 8].

El uso de materiales auténticos, así como de métodos interactivos de enseñanza — debates, juegos de rol y simulaciones de situaciones de comunicación intercultural — constituye un medio eficaz para la implementación del enfoque intercultural. Esto responde a las exigencias actuales de la educación lingüística y forma la capacidad de los estudiantes para adaptar sus propias estrategias comunicativas al contexto cultural de la lengua extranjera.

En **conclusión**, el enfoque intercultural en la enseñanza del español en las instituciones de educación superior contribuye al desarrollo de la competencia lingüística y comunicativa de los estudiantes, fomenta su capacidad para el diálogo intercultural y favorece la comprensión de la especificidad cultural del mundo hispanohablante. El uso del análisis comparativo de los fenómenos culturales, de los materiales auténticos y de los métodos de enseñanza orientados a la comunicación permite preparar a los estudiantes para una interacción intercultural eficaz en la sociedad globalizada contemporánea [4].

Список використаних джерел

1. Araujo Portugal, J.C. (2021). *Intercultural communicative competence in foreign language learning.* Global Journal of Foreign Language Teaching, 11(4), 243–256. https://doi.org/10.18844/gjflt.v11i4.6006
2. Ngo Cong-Lem. (2025). *Intercultural communication in second/foreign language education over 67 years: A bibliometric review.* Journal of Intercultural Communication Research. https://doi.org/10.1080/17475759.2025.2456265
3. Álvarez Valencia, J.A., & Michelson, K. (2022). *A design perspective on intercultural communication in second/foreign language education.* Journal of International and Intercultural Communication, 16(4). https://doi.org/10.1080/17513057.2022.2066152
4. Бондар, Г. (2024). *Особливості формування міжкультурної комунікативної компетентності студентів.* Науковий вісник Ужгородського університету. Педагогіка. Соціальна робота, 1(54), 24–27. https://doi.org/10.24144/2524-0609.2024.54.24-27

5. Комар, О., & Джурило, А. (2024). *Формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у контексті глобалізації освіти.* Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. https://doi.org/10.31499/2307-4906.2.2024.306322

6. Малоіван, М., & Дирда, І. (2025). *Особливості формування міжкультурної компетентності студентів-філологів.* Journal of Cross-Cultural Education, 6(1), 29–38. https://doi.org/10.31652/2786-9083-2025-6(1)-29-38

7. Ігнатова, О.М. (2023). *Європейський досвід міжкультурної комунікації в освіті і культурі.* Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education. https://doi.org/10.31652/2412-1142-2023-68-60-67

8. Council of Europe. (2001). *Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment.* Cambridge University Press.

Артеменко А.І.
старший викладач кафедри іноземних мов факультету маркетингу
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

АНГЛІЙСЬКА МОВА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ ЗАСІБ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Англійська мова є ключовим інструментом міжнародної комунікації, що об’єднує людей з різних культур. Вона функціонує як лінгвістичний засіб у бізнесі, науці, освіті та туризмі, забезпечуючи ефективний обмін інформацією та формування крос-культурної компетентності. Вивчення англійської мови сприяє розумінню інших менталітетів та руйнує бар’єри. Англійська мова є найпоширенішим засобом спілкування, що з’єднує представників різних країн. Вона необхідна для успішного ведення бізнесу, наукової діяльності та роботи в міжнародних компаніях [1].

Вивчення англійської мови дозволяє не лише опанувати мовні навички, але й розуміти особливості інших культур, що є важливою частиною розвитку культурної свідомості і не лише виступає засобом передачі інформації, але й формує сучасний простір для взаєморозуміння між різними народами.

Міжкультурна комунікація в найзагальнішому вигляді визначається як безпосередній та опосередкований обмін інформацією між представниками різних народів. Ураховуються закономірності не тільки безпосереднього міжособистісного спілкування, але й здійснення міжкультурної комунікації [2].

Англійська мова є міжнародною і допомагає народам різних країн обмінюватися своїми традиціями. Традиційність забезпечується й підтримується

наступністю мовленнєвого спілкування поколінь. Розвиток англійської мови йде шляхом удосконалення вже вироблених попередніми поколіннями форм і засобів передачі думки, вираження почуттів, сприймання світу [3].

Таким чином, англійська мова є важливим лінгвістичним інструментом обміну культурами та традиціями людей різних країн і допомагає збагачувати їх духовність.

Список використаних джерел

1. Рибіна Н.В., Кошіль Н.Є., Гирила О.С. Особливості міжкультурної комунікації як вияву мовної компетентності / Закарпатські філологічні студії. Випуск 22. Том 2. 2022. С. 104–107. https://doi.org/10.32782/tps2663-48800/2022.22.2.19.

2. Юдіна О.В. Система вправ для навчання менеджерів міжкультурного спілкування німецькою мовою / Іноземні мови. 2009. №2. С. 35–39.

3. Монакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація. Київ: ЦУЛ. 2012. 288 с.

Бабіч О.В.
кандидат педагогічних наук, доцент, старший викладач кафедри іноземних мов Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

DISCURSIVE AND SOCIOCULTURAL ASPECTS OF INTERCULTURAL COMMUNICATION IN THE TRAINING OF BORDER GUARD OFFICERS

Modern conditions of border guard service functioning are characterized by intensive intercultural interaction, driven by increased international mobility, migration processes, and the expansion of international cooperation. Border guard officers interact daily with representatives of different cultures, languages, and social groups, which requires not only knowledge of foreign languages but also a high level of intercultural communicative competence.

An insufficient level of such competence may lead to misunderstandings, conflict situations, and reduced effectiveness in performing official duties. Therefore, the study of discursive and sociocultural aspects of intercultural communication in the professional training of future officers is particularly relevant.

The professional activity of a border guard officer involves constant communication in conditions of cultural diversity. This includes document checks, conducting interviews, providing information, and responding to non-standard or conflict situations.

The discursive aspect involves the conscious and appropriate selection of linguistic means depending on the communication situation, the roles of participants, and the communicative goal. It is important to ensure clarity, coherence, and unambiguity of statements in order to avoid misunderstandings or ambiguous interpretations of information. Particular attention should be paid to cultural sensitivity, taking into account language norms, traditions, and etiquette of representatives of different cultures, which contributes to effective interaction and conflict prevention [1].

Discursive competence includes the ability to formulate questions correctly, provide clear instructions and explanations, and adapt them to the level of training and language abilities of the interlocutor. It also involves the ability to construct statements in accordance with the norms of professional communication, using standardized language structures and adhering to the formal style.

An important role is played not only by verbal but also by nonverbal communication – intonation, tone of voice, facial expressions, and gestures, which can reinforce or, conversely, alter the meaning of what is said. Observing the ethical standards, the use of correct and non-discriminatory language, and the avoidance of evaluative judgments are essential conditions for professional communication.

The ability to flexibly adjust communication style depending on the situation, respond quickly to changes, and effectively interact with people from different cultural and social backgrounds is an important component of professional competence. This contributes to increasing the level of trust, the effectiveness of official activities, and the quality of intercultural interaction [2].

The sociocultural aspect of an officer’s professional activity lies in the ability to take into account the diversity of cultural behavior patterns, traditions, religious beliefs, and social norms of individuals crossing the state border. This implies not only a general understanding of intercultural differences but also the ability to apply this knowledge in practice during professional communication [3].

Cultural differences can be found in various aspects of behavior: perception of personal space, acceptable communication distance, intensity of eye contact, use of gestures, facial expressions, and intonation. For example, in some cultures, direct eye contact is considered a sign of confidence and openness, while in others it may be

interpreted as disrespect or a challenge. Similarly, gestures or speaking style may have different meanings depending on the cultural context.

Failure to take these features into account may lead to communication barriers, distrust, tension, or even conflict situations. In professional activity, this complicates the performance of duties, reduces the effectiveness of interaction, and may negatively affect the image of a public service representative.

At the same time, sociocultural competence contributes to establishing constructive dialogue and building an atmosphere of trust and mutual respect. An officer who demonstrates understanding and respect for cultural differences inspires greater trust, which facilitates obtaining necessary information and ensures effective performance of official duties.

An important component is also observation of the principles of tolerance, non-discrimination, and ethical behavior in communication. This involves avoiding stereotypes, biased attitudes, and inappropriate statements, as well as readiness for constructive interaction with representatives of different cultural and social groups.

Thus, discursive and sociocultural aspects of intercultural communication play an important role in the professional activity of border guard officers. Their consideration in the training process contributes to the formation of effective communicative behavior, reduction of conflict risks, and improvement of the quality of professional performance.

References

1. Gudykunst, W. B. *Bridging Differences: Effective Intergroup Communication*. — 4th ed. — Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 2004.

2. Hofstede, G. *Cultures and Organizations: Software of the Mind*. — 3rd ed. — New York: McGraw-Hill, 2010.

3. Samovar, L. A., Porter, R. E., McDaniel, E. R. *Communication Between Cultures*. — 8th ed. — Boston: Wadsworth, 2012.

Бец Ю.І.
кандидат педагогічних наук, доцент, старший викладач кафедри іноземних мов Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
Матіяш Л.О.
курсантка 3-го курсу факультету забезпечення оперативно-службової діяльності Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ТА НЕВЕРБАЛЬНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ У КОНТЕКСТІ ТУРЕЦЬКОМОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Анотація. *У статті обґрунтовано необхідність лінгвокультурологічної та невербальної підготовки офіцерів-прикордонників для роботи в турецькомовному середовищі. Визначено особливості турецької культури як висококонтекстної та аглютинативної мовної системи. Проаналізовано структуру міжкультурної компетентності та специфіку невербальної комунікації (кінесика, проксеміка). Доведено, що поєднання мовних знань із техніками профайлингу дозволяє офіцерам ефективно розрізняти соціокультурні особливості поведінки та реальні ознаки правопорушень.*

Ключові слова: *міжкультурна компетентність, офіцер-прикордонник, турецька лінгвокультура, невербальна комунікація, профайлінг, висококонтекстна культура, аглютинативні мови.*

Summary. *The article examines the linguocultural and non-verbal training of border guard officers for interaction in Turkish discourse. It highlights the high-context nature of Turkish culture and the specifics of its agglutinative language structure. The author analyzes the components of intercultural competence and non-verbal aspects, such as kinesics and proxemics. It is substantiated that integrating linguistic knowledge with profiling techniques enables officers to distinguish socio-cultural expression from actual indicators of offenses, ensuring national security and professional ethics.*

Key words: *intercultural competence, border guard officer, Turkish linguoculture, non-verbal communication, profiling, high-context culture, agglutinative languages.*

Сучасна парадигма підготовки кадрів для Державної прикордонної служби України в умовах зміцнення стратегічного партнерства з Турецькою Республікою потребує перегляду підходів до вивчення іноземних мов. Професійна діяльність офіцера-прикордонника в пунктах пропуску характеризується високою інтенсивністю міжкультурної взаємодії, де мова виступає не лише засобом передачі інформації, а й інструментом забезпечення державної безпеки.

Згідно з концепцією Е. Холла, турецька лінгвокультура належить до висококонтекстних типів, що створює специфічні бар’єри для українських курсантів, вихованих у низькоконтекстному середовищі [3]. Це зумовлює актуальність формування міжкультурної компетентності як інтегративної здатності особистості до ефективної та безпечної комунікації через розкодування вербальних і невербальних сигналів [2].

Структурна архітектура міжкультурної компетентності майбутнього офіцера-прикордонника є трикомпонентною системою, що інтегрує когнітивний, афективний та поведінковий рівні готовності до служби. Когнітивний компонент детермінує обізнаність курсанта з геополітичним контекстом, правовими нормами Туреччини та специфікою «ісламського фактора», що визначає соціальні очікування іноземця. Особливий когнітивний виклик становить аглютинативна природа турецької мови: на відміну від флективної української, вона базується на лінійному нарощуванні афіксів до кореня, що потребує повної перебудови коду мислення. Прикладом складності є використання пасивних та безособових конструкцій у юридичному контексті, як-от *«Girişine izin verilmemiştir»* (В'їзд не дозволено), де семантичне навантаження зосереджене в останньому афіксі. У професійному дискурсі ця складність нівелюється шляхом жорсткої автоматизації професійних штампів та інструкцій (*«Lütfen, parmak izinizi veriniz»* — Будь ласка, надайте відбитки пальців; *«Giriş amacınızı belirtiniz»* — Вкажіть мету в'їзду), що звільняє когнітивний ресурс офіцера для аналізу невербальної поведінки суб'єкта [1].

Афективний компонент спрямований на формування психологічної стійкості та емпатії, що дозволяє нейтралізувати етноцентричні упередження в умовах конфліктної взаємодії. Це критично важливо при розрізненні культурно зумовленої експресії та реальної загрози. Поведінковий компонент реалізується через поєднання лінгвістичної точності та володіння невербальними техніками профайлингу. Наприклад, офіцер має зчитувати специфічне «цокання» (*cık*) як заперечення, а не як вияв роздратування, або розуміти жест *«eyvallah»* (долоня до серця) як знак завершення контакту та вдячності.

Інтеграція цих знань дозволяє прикордоннику діяти в межах концепції «м'якої сили», де вчасне використання етикетної формули (*«Hayırlı ramazanlar»* під час релігійних свят або *«Hoş geldiniz»* при зустрічі) радикально знижує рівень стресу у мандрівника, сприяючи більш відкритому та чесному діалогу під час процедури паспортного контролю.

Невербальна практика в турецькому лінгвокультурному просторі є домінантною складовою комунікації, оскільки, за результатами досліджень, до 70%

смислового та емоційного навантаження передається через канали кінесики, проксеміки та паралінгвістики. У контексті прикордонного контролю критичне значення має дешифрування турецької кінесики, яка суттєво дивергує з європейськими стандартами. Зокрема, жест заперечення — легке підкидання голови вгору, що часто супроводжується закриттям очей та специфічним палатальний звуком (*«cık»*), — нерідко помилково інтерпретується українськими офіцерами як прояв зухвалості, зверхності або ігнорування законних вимог. Натомість розуміння жестів поваги, як-от легкий уклін із прикладанням правої руки до грудей у ділянці серця (*«kalbe el koyma»*), дозволяє офіцеру ідентифікувати щиру налаштованість іноземця на кооперацію [2; 4].

Проксемічний аспект взаємодії вимагає від майбутнього офіцера усвідомлення належності Туреччини до контактних культур (high-contact cultures). Мінімальна соціальна дистанція, що є нормою для турецького громадянина, може сприйматися військовослужбовцем як порушення зони безпеки або спроба психологічного тиску. Проте в турецькій моделі спілкування скорочення простору є маркером довіри та офіційної відкритості. Офіцер має володіти техніками тактовного відновлення професійного простору, не провокуючи при цьому почуття образи у співрозмовника. Важливою є також візуальна комунікація: тривалий і прямий зоровий контакт у Туреччині вважається ознакою чесності та серйозності намірів, тоді як уникнення погляду може стати для прикордонника сигналом для проведення поглибленого огляду через підозру у дезінформації.

Паралінгвістичні особливості, зокрема висока амплітуда гучності, прискорений темп мовлення та акцентована інтонація, у межах турецького дискурсу виступають не індикаторами агресії чи роздратування, а соціокультурною манерою вираження емоційної залученості та переконливості. Необхідність диференціації культурно зумовленої експресії від реальних ознак правопорушення робить невербальну компетенцію надійним інструментом профайлингу [1; 2]. Вміння офіцера ідентифікувати мікрожести стресу (надмірна жестикуляція руками, торкання обличчя) на тлі спокійних вербальних відповідей дозволяє ефективно виявляти приховані загрози, забезпечуючи високий рівень безпеки державного

кордону без порушення принципів професійної етики та міжкультурної толерантності.

Практична реалізація підготовки курсантів у НАДПСУ базується на моделі «від лексеми до культурного сценарію», де засвоєння термінології інтегровано з алгоритмами професійної поведінки. Завдяки методу «культурного асимілятора» та моделюванню реальних сценаріїв (наприклад, під час ідентифікації особи — Özdeşleştirme), курсанти вчаться професійно аналізувати поведінку осіб, що прямують через кордон. Це дозволяє майбутньому офіцеру миттєво помічати розбіжності між тим, що людина говорить, і тим, як вона поводиться невербально. Такий підхід допомагає вчасно виявляти приховану тривогу чи спроби дезінформації, ґрунтуючись на глибокому розумінні турецьких культурних особливостей. У результаті прикордонник може точно відрізнити звичайну емоційність іноземця від реальних ознак правопорушення, що робить перевірку на кордоні водночас ефективною та тактовною [1; 2]. Такий підхід мінімізує ризики стереотипізації та підвищує релігійну чутливість офіцера (врахування чинника *Ramazan Bayramı* тощо).

Узагальнюючи, варто зазначити, що міжкультурна компетентність виступає надійним запобіжником професійної деформації, а вміння розрізняти культурно зумовлену поведінку та реальні ознаки правопорушення стає гарантом безпеки кордону.

Список використаних джерел

1. Бец Ю.І. Паспортні та митні формальності (турецька мова): практикум. Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2016. 45 с.
2. Кусайло С.Л. Невербальна комунікація як складник професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія: педагогічні науки. 2021. № 2(25). С. 145–158.
3. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник / кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 1999. 320 с.
4. Рижанкова Д.В. Методика викладання турецької мови на початковому етапі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна. 2014. Вип. 47. С. 242–245.
5. Шаглі Г.І. Турецька мова. Частина І: навчальний посібник. Одеса: Астропринт, 2016. 240 с.
6. Eker S. Çağdaş Türk Dili (Сучасна турецька мова). Ankara: Grafiker Yayınları, 2012. 704 s.

Nataliia Vasylyshyna
Dr.Sc. in Pedagogics, Professor, Professor of the Foreign Languages and Translation Department
State University «Kyiv Aviation Institute»

DICTIONARY OF LEGAL TERMINOLOGY AS AN INTRINSIC TOOL IN SHAPING FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE FOR UNIVERSITY STUDENTS MAJORING FOR SPECIALTY 293 *INTERNATIONAL LAW*

Summary. *The article discusses the crucial role of a legal dictionary in shaping the foreign language competence of university students majoring in International Law. Utilizing a legal dictionary provides accurate definitions, simplifies complex legal language, and helps maintain correct terminology in documentation or case presentations. Dictionaries are a cornerstone resource for second language acquisition, aiding comprehension and usage abilities. Research indicates that dictionaries improve comprehension and application of language, with students effectively using seven distinct strategies to determine word meanings with high accuracy. Survey results show that linguistic resources online are the most popular choice for both students and workers (around 53-55%), while printed dictionaries online are significantly more popular among students (~30%) than workers (~18%).*

Key Words and Phrases: *legal dictionary, legal terminology, foreign language competence, university students, international law, language learners, dictionary look-up strategies, learner-related factors, task-related factors, dictionary-related factors, instructional factors, linguistic resources online, printed dictionaries online, Google Translate, vocabulary expansion, language skills development, English-Ukrainian legal terminology, Ukrainian-English legal terminology, professional foreign language.*

Анотація. *У статті розглядається визначальна роль юридичного словника у формуванні іншомовної компетентності студентів закладів вищої освіти, які навчаються за спеціальністю «Міжнародне право». Використання юридичного словника забезпечує точність дефініцій, спрощує складну правову термінологію та сприяє дотриманню термінологічної коректності під час підготовки документації або представлення справ. Словники є базовим ресурсом для засвоєння іноземної мови, що сприяє розвитку навичок розуміння та практичного застосування мовних одиниць. Дослідження свідчать, що робота зі словниками покращує сприйняття та вживання мови, при цьому студенти ефективно застосовують сім різних стратегій для визначення значень слів із високим рівнем точності. Результати опитування демонструють, що онлайн-лінгворесурси є найбільш затребуваними як серед студентів, так і серед фахівців-практиків (близько 53–55%), водночас електронні версії друкованих словників значно популярніші серед студентства (~30%), ніж серед працюючих фахівців (~18%).*

Ключові слова та фрази: *юридичний словник, юридична термінологія, іншомовна компетентність, студенти університетів, міжнародне право, особи, що вивчають мову, стратегії пошуку в словнику, чинники, пов'язані з учнем, чинники, пов'язані із завданням, чинники, пов'язані зі словником, навчальні чинники, онлайн-лінгворесурси, електронні версії друкованих словників, Google Translate, розширення словникового запасу, розвиток мовних навичок, англо-українська юридична термінологія, україно-англійська юридична термінологія, професійна іноземна мова.*

Utilizing a legal dictionary is essential for providing accurate and reliable definitions of legal terms, thereby simplifying complex language within a legal framework. These dictionaries are crucial resources for all individuals involved in legal activities, including students, professionals, and the general public, as they facilitate a shared and precise understanding of specialized vocabulary [5].

Furthermore, legal dictionaries often reference significant cases and legislation, which can aid supplementary research, and are vital for maintaining correct terminology during the drafting of legal documentation or case presentations.

Dictionaries have consistently been regarded as a cornerstone resource for second language acquisition, evidently enhancing learners' comprehension and usage abilities. For instance, when students encounter unfamiliar vocabulary in the target language, consulting dictionaries enables more effective understanding of meanings.

Moreover, learners can identify appropriate words for expressing ideas or ascertain correct usage of new vocabulary during written and oral communication (Fig.1) [6].

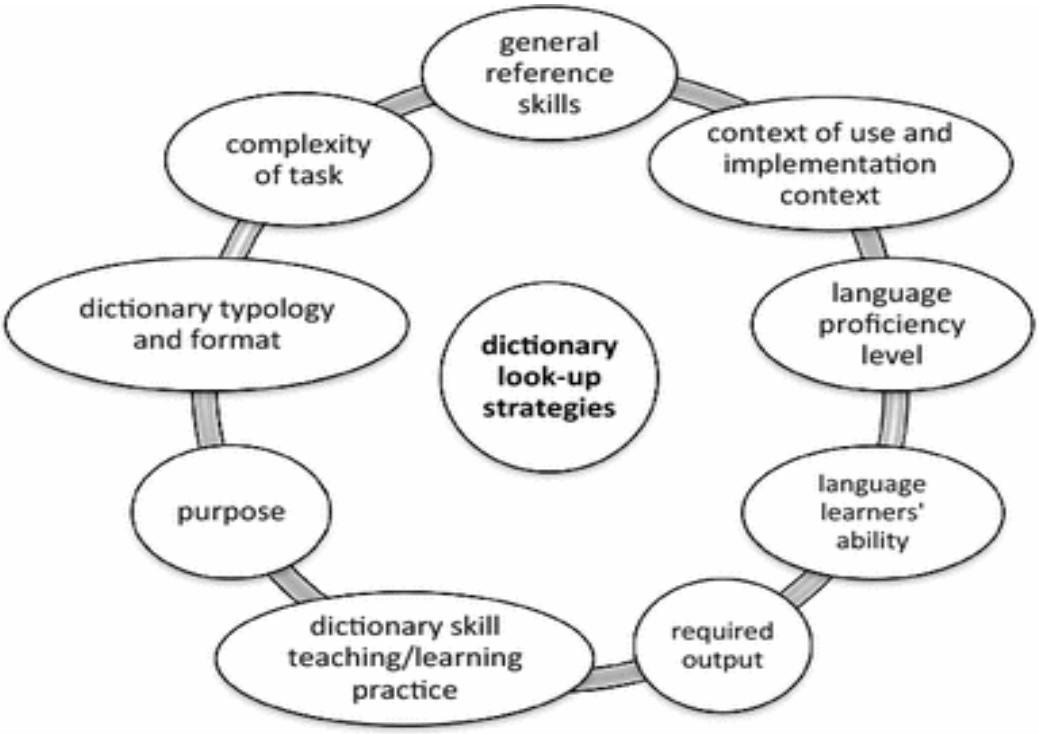

Figure 1. Benefits of Using English Dictionaries

The graph illustrates key variables that influence the dictionary look-up strategies used by language learners. It is often referred to as a model for assessing dictionary skills or dictionary use in language learning research.

The central theme is «dictionary look-up strategies», which are affected by several interconnected factors presented in the surrounding bubbles:

– *Learner-Related Factors:* These include the learner's general reference skills, language proficiency level, and their specific language learners' ability.

– *Task-Related Factors:* These variables relate to the specific situation in which the dictionary is used, such as the complexity of task, the purpose of the task, the context of use and implementation context (e.g., educational, professional), and the required output (e.g., a simple translation or a full paragraph).

– *Dictionary-Related Factors:* The dictionary typology and format (e.g., monolingual, bilingual, print, electronic) also plays a role in how a learner interacts with the resource.

– *Instructional Factors:* The diagram also highlights the influence of dictionary skill teaching/learning practice or the lack thereof.

Ultimately, the choice and effectiveness of a learner's dictionary skills depend on their ability to select the best possible strategy given these variables for a specific purpose and context.

Consequently, dictionaries function as valuable tools supporting improved comprehension and application of language. Research involving students' verbal protocols indicates that they can employ seven distinct strategies, individually or in combination, to determine target word meanings. Their lookup outcomes demonstrate a high degree of accuracy, as they typically grasp the correct meanings based on reading context [3].

However, while findings regarding student lookup abilities are generally positive, a comparison between proficient and independent readers reveals that proficient readers are more inclined to leverage context as a strategy [2].

This approach aids them in achieving the primary objective of enhancing reading comprehension, whereas independent readers frequently concentrate solely on the lookup process, neglecting the broader reading context.

The further suggested ***bar graph*** implies the comparing the frequency of usage of various linguistic resources between ***students*** and ***workers*** (Fig.2) [7].

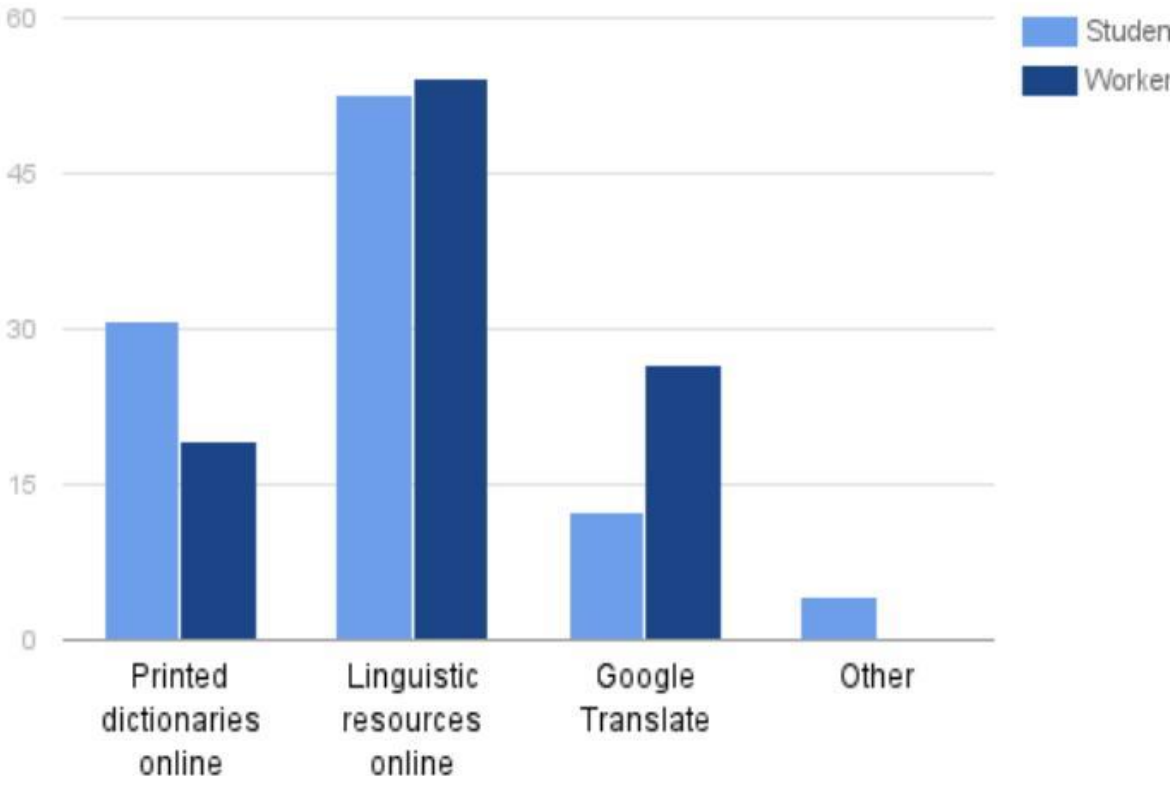

Figure 2. Survey Results of Using Dictionaries by Students and Workers in Digital Era

***Key Observations**:*

– *Linguistic resources online are the most popular choice for both groups, used by approximately 53% of students and 55% of workers.*

– *Printed dictionaries online are significantly more popular among students (~30%) than workers (~18%).*

– *Google Translate is used more by workers (~27%) than students (~13%).*

– *The category «Other» is used rarely by students (~4%) and not at all by workers.*

Thus, a specialized publication, titled «Dictionary of Legal Terminology», was developed for higher education academic seekers majoring in the specialty 293 *International Law* during their «Theory and Practice of Translation» course (p. 1). This initiative aims to expand and enrich the legal glossary, thereby fostering students' professional foreign language communicative competence within the Bachelor's degree program at the Faculty of Law and International Relations [4].

The primary advantages of applying the «Dictionary of Legal Terminology» for higher education seekers encompass several academic opportunities [5]:

– *Quick Access*: Enables instantaneous identification of word meanings, synonyms, antonyms, and usage examples [6].

– *Vocabulary Expansion*: Facilitates the learning of new legal vocabulary, enriching individual linguistic repertoire [1].

– *Checking and Correction*: Makes it possible to proofread texts for grammatical errors and correct spelling [2].

– *Language Skills Development*: Promotes enhanced comprehension of words, develops logical thinking, and aids operational language use in speaking, reading, and writing [5].

The content of the «Dictionary of Legal Terminology» edition is grounded in contemporary materials sourced from numerous origins, including academic legal theme articles in Ukrainian and foreign journals, videos, online and paper dictionaries (e.g., Colin's, Cambridge, Pearson), topic wordlists, audioscripts, English readers, texts from coursebooks for legal disciplines, and foreign edition dictionaries (p. 1).

Additionally, the dictionary's structure is organized into three sections: English-English legal terminology, English-Ukrainian legal terminology, and Ukrainian-English legal terminology [2; 3].

Importantly, the practical significance of the created publication means that academic seekers majoring in specialty 293 *International Law* can utilize the legal terms' interpretation not only during the «Theory and Practice of Translation» discipline but also leverage its benefits within the framework of various other relevant courses.

These courses include «Foreign Language (Basic Course)», «Foreign Language (Normative Course)», «Theory and Practice of Translation», «Professional Foreign Language», «Theory and Practice of Translation», «Translation Practice» and «Foreign Language for the Specialty», «English for Specific Academic Purposes», «English Academic Writing», «Comparative Criminal Law», «International Relations and World Economic Policy», «Theory and Practice of Translation of the Second Foreign Language», and «International Economic Activity of Ukraine».

Overall, the «Dictionary of Legal Terminology» publication is recommended for higher education seekers across Bachelor's, Master's, and Doctor of Philosophy degrees within specialty 293 *International Law*, to be used for practical class preparation, independent learning, and conducting scientific research in relevant law areas.

References

1. Oxford Learner's Dictionaries. URL: play.google.com (дата звернення: 22.01.2026).
2. The Free Dictionary by Farlex. 2025. URL: www.thefreedictionary.com (дата звернення: 23.01.2026).
3. Urban Dictionary. 2023. URL: https://www.urbandictionary.com (дата звернення: 19.01.2026).
4. Vasylyshyna N. Application of Virtual Reality Techniques in Professional Training of Master Degree Students Within the Study of The Discipline «Business English» (Based on The Simulation Outfit Business Game). *Інженерні та освітні технології*. 2023. Т. 11, № 4. С. 46–58. URL: eetecs.kdu.edu.ua (дата звернення: 23.01.2026).
5. Vasylyshyna N., Honcharenko-Zakrevska N. Shaping Transferrable Skills of Master Degree Students within The Study of the Discipline «Business English» (Based on the Case with the Brass Rail Restaurant). *Інженерні та освітні технології*. 2023. Т. 11, № 3. С. 25–38. URL: eetecs.kdu.edu.ua (дата звернення: 20.01.2026).
6. Vasylyshyna N., Skyrda T., Lazorenko N. Legal Perspective on Artificial Intelligence And academic Integrity Within University Education process Participants Research Activity: New possibilities along with New Limitations. *Zeszyty Naukowe*. 2024. № 96. С. 59–82.
7. Pearson. 2025. URL: www.pearson.com (дата звернення: 22.01.2026).

Гавриш М.М.
кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри німецької мови
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

РОЛЬ ПЕРЕКЛАДАЧА В СКЛАДНИХ СИТУАЦІЯХ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Анотація. *В матеріалі представлені дві ситуації з усної перекладацької практики автора в актах українсько-швейцарської та українсько-німецької міжкультурної комунікації. Обґрунтовується доцільність перекладацьких відхилень від змістового наповнення висловлювань мовців з урахуванням мети заходу, цільової аудиторії та екстралінгвальних чинників.*

Ключові слова: *міжкультурна комунікація, усний переклад, компетентності усного перекладача, відхилення від усталених норм усного перекладу.*

Summary. *The article presents two situations from the author's interpreting practice in the records of Ukrainian-Swiss and Ukrainian-German intercultural communication. It justifies the appropriateness of deviations in content when interpreting speakers' statements, taking into account the purpose of the event, the target audience, and extralinguistic factors.*

Key words: *intercultural communication, interpreting, skills of an interpreter, deviations from established interpreting norms.*

Типові ознаки еволюції нинішнього світового суспільства формують інтенсивні глобалізаційні та інтеграційні процеси, закономірним наслідком реалізації яких є невпинне зростання контактів між представниками різних культурних спільнот. Іншими словами, *міжкультурна комунікація*, як вербальне та

невербальне спілкування між людьми з різною національною та мовно-культурною ідентичністю, є повсякденним та визначальним фактором розвитку сучасної світової цивілізації, адже саме від результатів міжкультурного спілкування залежить подальший поступ у відповідних сферах людського буття.

Як свідчить досвід міжкультурних контактів на всіх рівнях спілкування – від найвищого політичного до побутового, – адекватний обмін інформацією між репрезентантами різних етносів у багатьох випадках можливий лише з залученням перекладачів, які у цій важливій ролі посередника нерідко потрапляють у складні ситуації і мовленнєва поведінка яких обумовлює кінцевий ефект міжнаціональних комунікативних актів.

Пропонований матеріал присвячений саме таким неординарним випадкам з власного досвіду автора як *усного перекладача* і має на *меті* показати, що за певних умов деякі відхилення від усталених перекладацьких правил можуть бути виправданими з огляду на створення позитивної комунікативної атмосфери та уникнення небажаних конфліктних ситуацій. *Актуальність* таких розвідок підкреслюється зростанням значущості й частотності міжкультурних зв’язків у сучасному світі, на чому наголошено вище.

Науково-практичні джерела, які фокусуються на цій проблематиці, розглядають різні компетентності усного перекладача; це, зокрема, глибоке володіння щонайменше двома мовами – мовою оригіналу та мовою перекладу, комунікабельність, стресостійкість, знання культурних відмінностей між учасниками міжкультурного діалогу та розуміння його тематики [1; 2; 3]. Очевидно, що такий професіоналізм є надійним підґрунтям для досягнення головної мети усного перекладу, а саме *точної, повної і адекватної передачі змісту* висловлювань мовця.

Представлені нижче два епізоди з власної перекладацької практики автора певною мірою протирічать цій пріоритетній якості усного перекладу, але, на наш погляд, демонструють можливі/допустимі відхилення для збереження належної комунікативної атмосфери та уникнення непрогнозованих складнощів у міжкультурному спілкуванні.

Перша ситуація – це зустріч у 1995 році в Міністерстві економіки Швейцарії (департаменті на офіційній мові Швейцарської Конфедерації) між високим посадовцем міністерства та делегацією українських парламентарів на чолі з відомим на той час представником нині вже забороненої соціалістичної партії України. В цей час я обіймав посаду першого секретаря Посольства України у Швейцарії, відповідав за консульські справи та супроводжував українських парламентарів протягом їх візиту до Швейцарської Конфедерації і як перекладач.

Згаданий вище швейцарський держслужбовець був в Україні у 1993 р. та на початку 1995 р., відвідав різні регіони України і у своєму вступному слові схвально підкреслив, що його враження від цих поїздок свідчать про те, що протягом двох років Україна досягла чималих зрушень на шляху до ринкової економіки. У цьому контексті він звернувся до керівника української делегації з питанням – тим самим передаючи йому слово, – як він оцінює хід реформ в Україні.

Відповідь колишнього члена комуністичної партії відповідала його політичним поглядам і у своєму першому реченні він зазначив, що все те нове, що відбувається в Україні, можна назвати лише словом «антиреформи».

В цей момент я побачив розпач на обличчях деяких українських парламентарів і сам, як офіційний представник України в Швейцарії, був вкрай негативно вражений такою заперечливою інтерпретацією розвитку молодої Української держави. У моєму перекладі слово «антиреформи» не прозвучало. Мій переклад був дещо довший, ніж відповідь керівника української делегації: я звернув увагу на складну ситуацію у різних сферах пострадянської української економіки та зазначив, що саме цей фактор обумовлює певну повільність процесу реформ.

З одного боку, це була зустріч на високому державному рівні, з другого ж боку, вона не передбачала прийняття рішень чи підписання документів, тому я не вважаю свою перекладацьку поведінку у цьому випадку помилковою. Обмін думками між обома комунікантами продовжився у спокійній атмосфері без загострення ситуації і швейцарська сторона не почула, на мій погляд, дійсно хибну оцінку ситуації в Україні, спричинену комуністичними переконаннями українського мовця.

Друга ситуація – це семінар щодо ефективного менеджменту в системі сільського господарства, який восени 2014 р. для керівних працівників тодішнього Міністерства аграрної політики та продовольства України проводив запрошений німецький експерт. Знову ж таки у вступному слові німецький консультант подякував українській аудиторії за численну явку на зазначений захід, адже, за його словами, з огляду на те, що в Україні триває «громадянська війна», кожен, хто працює в урядових структурах, має до виконання важливіші нагальні завдання.

Це був синхронний переклад і тому я працював не один. Моя колега, яка перекладала цю частину, глянула на мене і подала знак «ні»; я її зрозумів і горизонтальним похитуванням голови підтвердив її позицію – в перекладі прозвучало, що в Україні триває війна. При спілкуванні на перерві ми були єдині в погляді на правильність саме такого підходу, адже семінар мав зовсім інше (не політичне) спрямування і при дослівному перекладі вислову німецького експерта він – у найгіршому випадку – міг взагалі не відбутися.

Трактування агресії росії проти України як громадянської війни в самій Україні в німецьких засобах масової інформації того часу було досить поширеним явищем, що і обумовило вислів німецького фахівця. Ми знали про це і вже на обідній перерві провели відповідну роз'яснювальну роботу, навели численні приклади агресивних дій російських військ на території України, за що отримали подяку німецького доповідача та його запевнення, що він більше не вживатиме вираз «громадянська війна» щодо ситуації в Україні.

Отже, з урахуванням мети заходу, цільової аудиторії та екстралінгвальних чинників усний перекладач для забезпечення успішності міжкультурної комунікації та уникнення небажаних міжкультурних непорозумінь і конфліктів має, на наше переконання, *право на певні відхилення* від точних, дослівних інтерпретацій повідомлень учасників міжкультурного діалогу.

Список використаних джерел

1. Смирнова М.С., Хоровець В.Є. Основи усного перекладу: Навчальний посібник для студентів спеціальності 035 Філологія. − Маріуполь: вид-во МДУ, 2020. − 121 с. URL: https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1966/1/np_osnovy_perekladu.pdf (дата звернення 18.02.2026).

2. Стандарт професії «Усний перекладач»: Українська асоціація перекладачів. URL: https://drive.google.com/file/d/1lT1qYMSclaDY-OOlwzVI-ywTV9I0WnbX/view (дата звернення 18.02.2026).

3. Червінко Є. Зміст понять переклад та усний послідовний переклад як об'єктів навчання майбутніх перекладачів. – Педагогічні науки. 2013. № 3 (59). С. 81–87. URL: http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/2638/1/Chervinko.pdf (дата звернення 18.02.2026).

Ісаєва І.Ф.
кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри іноземних мов
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
Фурман К.С.
курсантка 2-го курсу
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

МУЛЬТИКУЛЬТУРНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ: СТРАТЕГІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сучасні процеси глобалізації, інтеграції України до європейського освітнього простору та активізація міжнародної комунікації зумовлюють зростання ролі іноземних мов як засобу міжкультурної взаємодії. У цих умовах традиційні підходи до викладання мов, орієнтовані лише на формування мовної компетентності, виявляються недостатніми. Постає потреба у впровадженні мультикультурного підходу, який забезпечує не лише засвоєння мовних знань, а й формування здатності до ефективної комунікації в умовах культурного різноманіття. Проблема полягає в тому, що освітня практика часто не встигає адаптуватися до нових соціокультурних викликів, що ускладнює формування міжкультурної компетентності здобувачів освіти.

Аналіз останніх досліджень свідчить про значну увагу науковців до проблеми мультикультурності в освіті. Зокрема, у працях українських дослідників наголошується, що вивчення іноземної мови має поєднуватися із засвоєнням культурних цінностей, що сприяє розвитку соціально-комунікативних зав'язків та професійної мобільності [1]. Водночас дослідники відзначають наявність низки проблем у впровадженні міжкультурної іншомовної освіти в Україні, зокрема недостатню методичну підготовку викладачів і невідповідність навчальних програм сучасним вимогам.

Мультикультурний підхід у викладанні іноземних мов передбачає інтеграцію мовного та культурного компонентів навчання. Його сутність полягає у формуванні здатності розуміти культурні особливості носіїв мови, адекватно інтерпретувати їхню поведінку та будувати ефективну комунікацію. Однією з ключових стратегій реалізації цього підходу є використання автентичних матеріалів, які відображають реальні культурні контексти. Це можуть бути художні тексти, медіаконтент, подкасти, відео, що дозволяють студентам зануритися у мовне середовище та краще зрозуміти культурні норми. Особливого значення у цьому контексті набуває вивчення німецької мови як однієї з провідних мов Європейського Союзу, що відкриває широкі можливості для академічної мобільності та професійної реалізації. Німецькомовний культурний простір відзначається різноманіттям традицій, соціальних норм та моделей поведінки, що робить його важливим об'єктом міжкультурного пізнання [4]. Це підкреслює необхідність поєднання мовного навчання з культурологіним компонентом.

Ще однією важливою стратегією є впровадження підходу CLIL (Content and Language Integrated Learning), який передбачає вивчення предметного змісту через іноземну мову. Це сприяє розвитку як мовних, так і когнітивних навичок, а також формує здатність використовувати мову у професійній діяльності [3]. У межах мультикультурного підходу значну роль відіграє також розвиток критичного мислення, що дозволяє студентам аналізувати культурні відмінності та уникати стереотипів.

Разом з тим, впровадження мультикультурного підходу супроводжується рядом проблем. Однією з основних є недостатній рівень підготовки викладачів до роботи в умовах мультикультурного середовища. Багато педагогів не мають достатніх знань у сфері міжкультурної комунікації, що ускладнює реалізацію відповідних методик. Іншою проблемою є обмеженість навчально-методичних матеріалів, які б повною мірою враховували культурний компонент. Також важливим викликом є наявність стереотипів та упереджень як у викладачів, так і у студентів, що може перешкоджати ефективному міжкультурному діалогу [2]. Перспективи розвитку мультикультурного підходу у викладанні іноземних мов

пов'язані з подальшою інтеграцією інноваційних технологій, розширенням міжнародної співпраці та вдосконаленням підготовки педагогічних кадрів.

Отже, мультикультурний підхід у викладанні іноземних мов є важливим чинником підготовки особистості до життя і професійної діяльності в умовах глобалізованого світу. Його реалізація сприяє формуванню не лише мовної, а й міжкультурної компетентності, що є необхідною умовою ефективної комунікації. Водночас успішне впровадження цього підходу потребує подолання низки проблем, зокрема підвищення рівня підготовки викладачів, удосконалення навчально-методичного забезпечення та подолання стереотипів.

Список використаних джерел

1. Barantsova I., Nadolska Yu. Intercultural approach to studying foreign languages. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету.* 2022. С. 7–12.

2. Бочарникова Т.Ф., Лембік С.О., Прус Н.О. Мультимедійні технології у викладанні іноземних мов: можливості та перспективи в Україні. *Вісник науки та освіти.* №11 (29). 2024. С. 144–157.

3. Ганніченко Т. Clil-підхід у викладанні іноземної мови студентам аграрного профілю: досвід і результати. *Український педагогічний журнал.* №3. 2025. С. 93–100.

4. Baumann B. Sprach- und kulturreflexives Lernen in Deutsch als Fremdsprache. Berlin: Frank & Timme GmbH, 2018. 228 S.

Краснопольська Н.Л.
кандидат філолологічних наук, доцент, доцент кафедри бізнес-лінгвістики
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ЕКОНОМІЧНИЙ ДИСКУРС КРІЗЬ ПРИЗМУ НОВІТНІХ ЗАПОЗИЧЕНЬ

Анотація. *Стаття присвячена дослідженню впливу англійських запозичень на економічний дискурс в умовах глобалізації. Актуальність наукової розвідки визначається сучасними глобалізаційними тенденціями, які зумовлюють активне впровадження англійської мови в різні сфери життя України, зокрема економічної. У дослідженні наголошується на важливості збереження балансу між запровадженням нових термінів у фахову комунікацію і підтриманням її автентичності, що стимулює гармонійний розвиток української мови в умовах сучасних викликів.*

Ключові слова: *економічний дискурс, фахова комунікація, англіцизми, українська мова.*

Summary. *The article is devoted to examining the impact of English borrowings on economic discourse in the context of globalization. The relevance of the study is determined by modern globalization trends, which drive the active incorporation of the English language into various spheres of life in Ukraine, particularly in the economic sphere. The study emphasizes the importance of maintaining a balance between introducing new terms into professional communication and preserving the authenticity of the Ukrainian language, thereby promoting its harmonious development in the context of modern challenges.*

Key words: *economic discourse, professional communication, Anglicisms, Ukrainian language.*

Постановка проблеми. Прискорення темпів глобалізації світової економіки зумовлює актуалізацію проблеми мовної та культурної різноманітності. Це, з одного боку, передбачає забезпечення національно-мовної безпеки, а з іншого – спрямоване на підтримання ефективної комунікації з полікультурною світовою спільнотою, зокрема в економічній сфері наукового знання. Проблема термінологічної опозиції «питоме – запозичене» в економічному дискурсі потребує пильної уваги лінгвістів з метою пошуку розумного балансу між національним та інтернаціональним для ефективної галузевої комунікації. Це і зумовлює **актуальність** задекларованої теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему запозичення новітніх англізмів активно досліджували такі науковці, як І. Фаріон [6], О. Стишов [5], О.С. Дьолог [1], І.В. Чорний [7], Л. Приблуда [2] та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визначальною ознакою сучасного етапу розвитку економічного дискурсу є новітні запозичення, зумовлені тенденцією до «американізації» українського мовного та соціокультурного простору, що проявляється в значному проникненні англізмів та американізмів у сучасну українську термінологічну лексику.

Інтеграція англізмів в українську термінологію є складним явищем, що охоплює багаторівневі процеси адаптації запозичених одиниць до фонетичних, морфологічних, словотвірних і семантичних норм української мови, а також їхнє функціональне закріплення у фаховому дискурсі. Процеси та умови запозичення англійської лексики в українську мовну систему пояснюються глобалізаційними тенденціями, які стимулюють інтеграцію України у світовий інформаційно-культурний простір, зокрема обмін знаннями, технологіями та культурними цінностями. Англійська мова, яка є панівною в міжнародному спілкуванні, відіграє ключову роль у цьому процесі. Унаслідок цього англізми поступово стають невід'ємним складником сучасної фахової комунікації [7, с. 50], наприклад: *корнер, стартап, аутсорсинг, ретейл, фідбек, промо, нетворкінг* тощо.

Терміни-англізми вирізняються низкою формальних характеристик, адже здебільшого зберігають фонетичні, морфологічні, а інколи й графічні риси мови-джерела. З-поміж основних характерних ознак термінів, запозичених з англійської

мови, можемо назвати такі: 1) наявність суфікса -инг-/-інг (наприклад, *маркетинг, тимбілдинг, аутсорсинг, фіксинг, кліринг* тощо); 2) наявність звукосполучення **дж** (наприклад, *хеджування, менеджмент, леверидж* тощо); 3) наявність звукосполучень ай, ей (наприклад, *ретейл, інсайд, брендмейкер, неймінг, прайс, трейдмарк, аутрайт* тощо).

Аналіз економічного дискурсу показує перевагу вживання англізмів порівняно з українськими відповідниками. Використання англізмів значною мірою зумовлюється соціально-психологічними чинниками, зокрема орієнтацією мовців на іншомовні одиниці, які асоціюються з престижем і модою. Вітчизняний учений О. Стишов зазначає, що «кожна епоха диктує власну моду, у тому числі й на вживання певних лексем. Епоха кінця XX – початку XXI століття ознаменувалася модою на активне використання в повсякденному й офіційному мовленні англійських слів і словосполучень» [5, с. 43]. Думку мовознавця підтримують інші дослідники, які зауважують: «Мовна мода – це специфічна лінгвокультурна категорія, особлива форма соціальної регуляції та саморегуляції поведінки особи й суспільства в цілому. Активне вживання англіцизмів в українському офіційному і повсякденному мовленні є однією з рис сучасної мовної моди» [1, с. 47].

Поділяючи позицію О. Дьолог, зауважимо, що під час аналізу запозичення іншомовних елементів, часто спостерігаємо приклади необґрунтованого та невмотивованого вживання англійських термінів навіть у тих випадках, коли існують прості та точні українські відповідники або давно запозичені лексеми [1, с. 45], наприклад: *дисконт* (знижка), *кеш* (готівка), *сервіс* (обслуговування), *коучинг* (наставництво), *маркетплейс* (торговельна платформа), *інвестор* (вкладник), *акаунтант* (бухгалтер). Такі запозичення лінгвісти називають невиправданими. «Невиправданим запозиченням вважається слово, яке вводиться в мову з іноземної як синонім для визначення того чи того поняття, при цьому українські слова, що визначають це поняття, уже є в наявності» [3, с. 62].

Не всі нові запозичення можна оцінювати як бажані в мові, багато з них потрапляють у неї через необдумані висловлювання, мовний снобізм чи показову освіченість або ж з'являються випадково в результаті швидкого перекладу, неможливості швидко знайти потрібний відповідник [4, с. 50], наприклад:

партисипатор – учасник, кешфлоу – грошовий потік, офер – пропозиція, перформанс – результативність, ефективність тощо.

Запозичення англізмів є чинником формування міжгалузевої омонімії, ускладненої полісемічними відношеннями. Так, економічний дискурс послуговується терміном *корнер* зі значеннями: 1) «штучне створення дефіциту товару або акцій для монопольного контролю над ціною (маніпуляція ринком)»; 2) «спеціально оформлена фірмова зона (секція) одного бренду в мультибрендовому магазині». Ці визначення засвідчують явище внутрішньосистемної полісемії. Фахові словники фіксують й інші значення цього терміна: 1) у футбольній грі – «штрафний кутовий удар у напрямі воріт тієї команди, один із гравців якої вибив м'яч за лінію своїх воріт»; 2) в ювелірній справі – «металева частина виробу (у формі напівкулі), яка утримує камінь (вставку)». Отже, значення терміна *корнер* є яскравою ілюстрацією омонімії, ускладненої полісемічними відношеннями. Внутрішньосистемна полісемія хоч і є засобом мовної економії, проте перешкоджає науковій комунікації.

На відміну від загальновживаної лексики, омонімія в терміносистемі є явищем небажаним, оскільки істотно ускладнює семантизацію слів, викликає труднощі при інтерпретації терміна.

Явище паронімії також належить до дестабілізаційних чинників у розвитку будь-якої терміносистеми, зокрема економічної, оскільки підвищує ризик помилкового тлумачення, ускладнює професійну комунікацію. У межах сучасних англійських запозичень простежується наявність термінів, які формують паронімічні пари, що є важливим чинником термінологічної неоднозначності, наприклад: *стартап* (новий інноваційний бізнес-проєкт) і *стартапер* (засновник або учасник стартапу); *бренд* (торговельна марка, образ компанії) і *брендинг* (процес створення й просування бренду); *трейдер* (учасник фінансових ринків, який здійснює операції) і *трейдинг* (процес купівлі-продажу фінансових активів); *аутсорсинг* (передавання функцій сторонній компанії) і *аутсорсер* (компанія/виконавець, що надає такі послуги); *ритейл* (роздрібна торгівля) і *ритейлер* (продавець у роздрібній торгівлі); *брокераж* (діяльність посередника

(брокера) з укладання угод на біржі чи ринку) і *брокеридж* (професійні посередницькі послуги при укладанні угод купівлі-продажу або оренди) тощо.

У контексті глобалізаційних та соціокомунікативних трансформацій спостерігаємо активізацію детермінологізації запозичених економічних термінів, зумовлену масовим поширенням спеціалізованих знань і їхнє інтегрування в щоденну мовну практику. Унаслідок цього значна частина лексем (*маркетинг, лізинг, менеджмент, бізнес, стартап, бренд, кешбек, офшор* тощо) функціонує поза межами фахового вжитку, набуваючи статусу загальновживаної лексики. Сучасні українські письменники часто вживають новітні запозичення з метою збагачення словникового ресурсу, точнішого вираження сучасних реалій і підкреслення професійного або соціального контексту тексту. Наприклад, «*Вона працювала* ***менеджеркою*** *в міжнародному* ***стартапі***»; «***Ейчарка*** *компанії пояснила умови контракту*»; «*Увесь цей* ***нетворкінг*** *був важливішим за реальні навички*»; «***Ейчар-менеджер*** *компанії провела співбесіду й одразу сказала чекати відповід*і» (Ірена Карпа).

Ці лексеми зазнають лексико-семантичної, морфологічної адаптації і поступово інтегруються в загальновживану лексику, втрачаючи статус вузькоспеціалізованих термінів.

Порушення правописної норми в оформленні нових запозичень часто призводять до правописної варіантності, що виявляється в існуванні різновидів написання однієї і тієї ж мовної одиниці, наприклад: *партиципація – партисипація* (процес залучення працівників до ухвалення рішень); *леверидж – ліверидж* (використання позикових коштів або фіксованих витрат для збільшення потенційної прибутковості власного капіталу чи операційного прибутку). Це є індикатором новизни іншомовних лексем і засвідчує процес їхнього адаптаційного входження в мову-реципієнт.

Отже, ключовою проблемою є забезпечення збереження мовної ідентичності та нормативної чистоти української мови з урахуванням актуальних суспільних тенденцій і викликів сучасності. Надмірне вживання англізмів здатне спричинити витіснення питомої лексики, а також призвести до спрощення й збіднення мовної системи. Новітні запозичення можуть спричиняти дестабілізацію термінологічної

системи, зокрема через виникнення таких явищ, як омонімія, полісемія та паронімія. Водночас ігнорування запозичень може ускладнити інтеграцію України до глобального інформаційного простору та негативно вплинути на розвиток науково-технічної сфери.

Список використаних джерел

1. Дьолог О. С. Лексичні англіцизми як особливість сучасної мовної моди. *Закарпатські філологічні студії*. 2020. Вип. 13. Том. 3. С. 43–47.
2. Приблуда Л. До проблеми функціонування англізмів у сучасній українській мові : теоретичний аспект. *Folium*, (4), С. 247–251.
3. Савіна Ю. О., Ласкава Ю. В. Функціонування англіцизмів у професійному мовленні. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика. 2023. Том 34 (73). № 3. С. 60–65.
4. Сорока О. Б. Лексичні інновації іншомовного походження у сучасній болгарській мові (кінець ХХ – початок ХХІ століття) : дис. … канд. філол. наук : 10.02.03 – слов'янські мови. Київ : Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України; Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 200 с.
5. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації): монографія. К.: Вид. центр КНЛУ, 2003. 388 с.
6. Фаріон І. Д. Англізми і протианглізми: 100 історій слів у соціоконтексті / Ірина Фаріон, Галина Помилуйко-Недашківська, Анна Бордовська. Львів: Свічадо, 2023. 714 с.
7. Чорний І. В., Чорна В. Л. Англіцизми в сучасній українській мові. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 7(25). С. 499–509.

Максименко О.О.
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов факультету фінансів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ПРОФІЛЮЮЧОЇ МОВНОЇ СКЛАДОВОЇ У ПРОГРАМІ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ З МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА БІЗНЕСУ: ПРАКТИКА УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ЮСТУСА ЛІБІХА

Потужний рух у напряму всесвітньої глобалізації невпинно наближає культури у сфері економічної взаємодії. Саме тому широкого попиту та відповідної розробки набувають програми підготовки з міжкультурної комунікації в університетах Європи. Таким прикладом програм є програма підготовки бакалаврів «Міжкультурна комунікація та бізнес» (Intercultural Communication and Business (B.A.) Університету імені Юстуса Лібіха (місто Гіссен, земля Гіссен, Німеччина) [1]. Програма побудована на основі поділу профілюючих та

непрофілюючих модулів з терміном навчання 6 семестрів та 180 кредитних балів (ЄСТК). Навчальна програма складається з: профілюючої іноземної мови (80 кредитних балів); обов'язкової другої ділової мови (20 кредитних балів); непрофілюючої економічної складової (48 кредитних балів); модулів з комерційного права (12 кредитних балів); стажування (чи проект, обов'язковий семестр за кордоном, 10 кредитних балів); бакалаврської роботи (10 кредитних балів). Стажування та/або проєкт готують студентів до професійної діяльності, а семестр за кордоном є обов'язковою частиною програми [2].

До вибору пропонуються профілюючі іноземні мови: англійська, французька, іспанська, португальська, російська, українська. Обов'язкова до вибору друга ділова мова, окрім вказаних, включає хорватську, сербську, боснійську, польську та чеську, а також не повинна співпадати з першою іноземною мовою.

Цикл профілюючої іноземної мови містить літературознавство, культурологію, лінгвістичні теми та міжкультурну комунікацію.

У мовних курсах оцінювання зазвичай є комбінованим, оскільки охоплює роботу протягом семестру, передбачає напрацювання балів на допуск та результати іспиту. Структурними складовими є *письмовий іспит* (тест на 60–120 хвилин, що перевіряє граматику, читання та письмо); *портфоліо* (збірник робіт за семестр: есе, листи, аналітичні тексти); *усна частина* (захист проєктів або співбесіда з викладачем).

Міжкультурні модулі передбачають оцінювання курсової роботи (самостійного наукового дослідження на 10–15 сторінок) та презентації (виступ перед групою з подальшим обговоренням).

Щодо формування підсумкового результату за модуль, то у мовних модулях оцінка часто є інтегрованою. Вона може складатися з поточної роботи (40-50%, тести на заняттях, активність, презентації) та фінального іспиту (50-60%, підсумкова письмова робота).

Вагомим аспектом в оцінюванні досягнень є регулярність відвідування. В Університеті імені Юстуса Лібіха для мовних курсів часто діє правило обов'язкової присутності. Зазвичай дозволяється пропустити не більше ніж 2 заняття за семестр без поважної причини. Якщо пропусків більше, то модуль може бути не

зарахований, навіть якщо виконані всі завдання. Це пов’язано з тим, що вивчення мови, на переконання закладу, потребує постійної практики у групі.

У рамках модулів мовної практики студенти проходять акредитований UNIcert® навчальний курс, який, залежно від мови, може бути завершений на рівнях B1/B2/C1/C2 разом із іспитом UNIcert® для отримання сертифіката UNIcert®. Це спеціалізований міжнародно визнаний мовний сертифікат, який може бути використаний для демонстрації навичок володіння іноземною мовою, набутих під час навчання та у подальшому професійному житті [2; 3].

Таким чином, особливостями оцінювання профілюючої мовно складової програми підготовки бакалаврів «Міжкультурна комунікація та бізнес» (Intercultural Communication and Business (B.A.) є комбінованість, що дозволяє поєднувати різні форми; інтегрованість, що включає результати поточного і підсумкового контролю; врахування регулярності відвідування та можливості отримання міжнародного сертифікату з виучуваних мов.

Список використаних джерел

1. Justus-Liebig-Universität Gießen. Intercultural Communication and Business (B.A.). URL: https://www.uni-giessen.de/en/study/courses/ba/intercultural-communication-and-business (дата звернення: 01.03.2026).

2. Justus-Liebig-Universität Gießen. Bachelor Intercultural Communication and Business. URL: https://www.uni-giessen.de/de/fbz/fb05/slavistik/studium/index_ba/ba/icb(дата звернення: 01.03.2026).

3. Justus-Liebig-Universität Gießen. Spezielle Ordnung für den Bachelorstudiengang Intercultural Communication and Business des Fachbereichs 05 – Sprache, Literatur, Kultur – der Justus-Liebig-Universität Gießen. URL: https://www.uni-giessen.de/de/mug/7/pdf/7_35/05/7_35_05_7/7_35_05_7_3ae#page=14 (дата звернення: 01.03.2026).

Мендрух Ю.М.
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов факультету фінансів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

PRINCIPLES FOR MATERIAL DESIGN IN CLIL

Анотація. *У тезах розглядаються поняття «предметно-мовне інтегроване навчання», основні принципи розробки навчальних матеріалів відповідно до цієї методології та їх застосування у процесі підготовки студентів фінансових спеціальностей.*
Ключові слова: *предметно-мовне інтегроване навчання, навчальні матеріали, студенти фінансових спеціальностей.*
Summary. *The abstract defines CLIL, points out its guiding principles for material design and their application in professional training of finance students.*
Key words: *CLIL, material design, finance students.*

Content and Language Integrated Learning (CLIL) focuses on both content and language, although it is recommended to prioritize content over language. It is «a dual-focused educational approach in which an additional language is used for the learning and teaching of both content and language» [2, p. 1]. In a CLIL classroom language is mostly considered to be a means of task accomplishment rather than a separate entity that is assessed. The focus is on the task and its accomplishment and language is introduced naturally through the given concepts and procedures [1, p. 36–37]. Such approach sets forward special requirements for the materials used in a CLIL classroom.

P. Ball, K. Kelly & J. Clegg [1, p.175] point out the following principles for material design: the primacy of «task», prioritizing the three dimensions of content, guiding input and supporting output, scaffolding and embedding, making key language salient, the concept of «difficulty» in didactic materials, thinking in sequences. The primacy of the task implies that the task itself is prioritized in an activity instruction. The task is supposed to be goal-oriented and interactive. Three-dimensional concept presupposes that any activity should be viewed as the teaching of content, by means of procedural devices, using specific language of the particular context. Guiding student input means making it easier for the students to decode the meanings when reading and listening. Supporting output is encouraging and supporting speaking and writing skills. In a CLIL classroom students are provided with constant language support by the teacher: scaffolding or embedding. Scaffolding presupposes that the learner is made aware of what language he/she uses for the particular content while embedding implies that the language material is just a vehicle for the procedures learnt. The principle of making key language

salient is closely related to scaffolding and embedding. Salience of key language can be achieved through scaffolding and embedding, for instance, by providing students with the blocks of topical vocabulary. The difficulty of the material is more about the task: «There is no such thing as an easy or difficult text; there are only easy or difficult tasks» [1, p. 206]. Sequencing is of crucial importance for a CLIL classroom. «A sequence is a succession of related activities and tasks, usually culminating in some form of assessment» [1, p. 33]. The length of the sequence can be different and vary from one class to the whole semester.

The following sequence of activities illustrates how the principles outlined above can be implemented in a CLIL classroom on the example of master's degree training course «Cross-cultural Financial Communication», topic «Business Communication on Global Financial Markets».

Following the primacy of task and sequencing principles, we begin with an analytical lead-in task. Students are presented with short case vignettes illustrating cross-cultural differences in business contexts. In groups, they identify the key cultural dimensions involved and discuss how these might affect communication on global financial markets. Further on, they speculate about potential communication barriers and suggest strategies to overcome them.

The next stage relies on making key language salient and scaffolding. Students work with key terms and notions pertaining to the domain of cross-cultural management and communication (for example, *monochromic vs. polychromic cultures*, *face-saving*, *guanxi*, *rapport*, *proxemics etc*.) as well as language blocks organized by function (e.g., managing hierarchy (*I would like to consult with my senior colleagues…);* negotiating across cultures (*From our perspective…)*; handling time and deadlines (*We propose a flexible timeline…*). Students match expressions to scenarios and reformulate culturally inappropriate statements into acceptable ones. The guided input stage includes case studies focused on cross-cultural financial interactions. For example, students analyze a case describing a failed international negotiation due to differences in communication styles, ethical expectations, or decision-making processes. They identify conceptual content (financial and managerial issues), procedural aspects (stages of negotiation or recruitment), and language use (tone, politeness strategies, clarity). This

might be followed by a listening and interpretation task, based on a simulated or authentic job interview or business meeting in an international financial context. Students focus on differences in communication styles, expectations regarding hierarchy and formality, implicit meanings, and attitudes. Pre-listening tasks activate relevant vocabulary, while post-listening discussions focus on intercultural interpretation. The next stage introduces a controlled output task. Students rewrite or complete a business email and a response to a job offer, ensuring appropriate tone, level of formality, and sensitivity to cultural expectations. This is followed by a task with increased difficulty – a role-play simulation, where students participate in a cross-cultural negotiation on a financial deal, a job interview with an international company, or a performance review discussion in a multinational firm. Each role includes not only financial objectives, but also cultural communication profiles (e.g., high-context vs. low-context communication, hierarchical vs egalitarian interaction). Students must navigate communication barriers, manage misunderstandings, and achieve their goals.

We consider CLIL-based materials to help students develop professional communication and the ability to operate effectively in culturally diverse professional environments.

References

1. Ball P., Kelly K., Clegg J. Putting CLIL into Practice. Oxford: Oxford University Press, 2019. 320 p.

2. Coyle D., Hood Ph., Marsh D. CLIL Content and Language Integrated Learning., Cambridge University Press; 1 edition, April 30, 2010. 184 p.

Палесіка І.В.
старший викладач кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

APPROACHES TO COMMUNICATION STRATEGIES AND THEIR IMPLEMENTATION

Summary. *The article highlights the importance of communicative models in optimising English teaching in higher education institutions. It emphasises the need for more research on this issue in the scholarly works of both foreign and Ukrainian researchers. The study aims to analyse the features of the practical application of communicative models in the process of teaching English in higher education institutions. The research object is the methodology of teaching English in higher education institutions. The research methodology is based on an integrative approach, utilising structural-functional, systemic, synergetic, and sociocultural methods throughout the research process.*

Key words: *Communicative model, cooperative approach, peer-to-peer interaction, observation, intercultural communicative competence, learning outcomes.*

Анотація. *У статті підкреслюється важливість комунікативних моделей в оптимізації викладання англійської мови у вищих навчальних закладах. Наголошується на необхідності поглибленого дослідження цього питання в наукових працях як зарубіжних, так і українських дослідників. Метою дослідження є аналіз особливостей практичного застосування комунікативних моделей у процесі викладання англійської мови у вищих навчальних закладах. Об'єктом дослідження є методологія викладання англійської мови у вищих навчальних закладах. Методологія дослідження базується на інтегративному підході, використовуючи структурно-функціональні, системні, синергетичні та соціокультурні методи протягом усього дослідницького процесу.*

Ключові слова: *комунікативна модель, кооперативний підхід, взаємодія між однолітками, спостереження, міжкультурна комунікативна компетентність, результати навчання.*

1. Introduction. The methodology of teaching English in higher education institutions is multifaceted and dynamic. It is essential to consider modern educational trends and labour market requirements for future professionals. Teaching English in higher education institutions is typically aimed at developing students' intercultural communicative competence. When populating the communicative model with various learning activities, the teacher must prioritise fostering students' interest in studying a foreign language with a professional orientation. In doing so, adopting a creative approach to applying current educational methodologies, techniques, and games is crucial.

An in-depth study of this issue is essential to identify effective ways to optimise teaching English in higher education institutions by implementing communicative models.

2. Methods. The communicative model is a theoretical framework that facilitates the creation of educational environments and new learning experiences. It provides educators with theoretical or instructional frameworks, patterns, or examples for various educational components, including syllabi, teaching methodologies, content, supplementary materials, and teaching sequences.

The communicative model is a crucial organisational tool for educators, as it enables them to

1. develop a highly skilled and diverse professional repertoire;

2. reach more effectively a significant number of students;

3. design educational activities guided by specific subjects, educational content, or processes;

4. a better understanding of curricula, especially as different models can be specifically designed to achieve desired learning outcomes and / or target groups;

5. gain insight into the reasons why specific methods are effective with some students and not with others;

6. modify or rework existing teaching methods and instructional delivery to better meet.

Introduction. This stage of instruction aims to provide students with linguistic and intercultural knowledge by exposing them to a wide range of authentic texts and sources (oral, written, and visual) about language and various cultures.

Message. Building on their prior knowledge of language and intercultural relationships, students are encouraged to identify and compare unfamiliar features with those they already know. Additionally, students discuss the reasons for linguistic and intercultural differences and their reactions to linguistic and intercultural features.

Practice. Students are given various opportunities to practise short communicative tasks under the instructor's guidance, who provides prompts about elements of new knowledge from the two previous stages of instruction.

It is recommended that students adopt a more cooperative approach to learning rather than an individualistic one. It would involve a greater willingness to listen to peers during group or pair work rather than relying solely on the teacher as a role model. The educator should take on the role of a facilitator and controller. Rather than assuming the role of a model for correct speech and writing, the teacher should adopt a different perspective on students' mistakes and their role in facilitating language learning.

The initial stage of the teaching process, commonly called «Preparing for Teaching», encompasses several vital elements. These include greeting students, conducting an attendance check, assessing students' readiness, providing students with motivation related to the chosen topic, using examples from everyday life, establishing a connection between students' prior knowledge and previously learned material, and explaining the purpose of the lesson or the essential competencies that will be the main focus of development.

Stage 2 involves the direct teaching of the topic with the use of interactive exercises:

- observation (students get acquainted with the image of various situations of performing professional duties, listen to the explanation given by the teacher, and fill in the identity format based on the information obtained from the described image);
- questioning (students formulate questions to find out or clarify information that interests them);
- conducting research: the group is divided into four groups. Students should observe, clarify, experiment, make associations, communicate within the group, and create during the educational process. Upon completion, students should review their work, formulate conclusions and outline tasks for further research.

Students receive tasks from the teacher containing vocabulary about the chosen topic in English and Ukrainian, varying in content for different groups (matching games). Students find the English-to-Ukrainian equivalents contained in the text in groups. Using the media tools demonstrated by the teacher, students identify the results, and group discussions take place:

- communication: Two representatives from each group attempt to uncover the topic using media tools. The teacher provides feedback on the concept of the materials being studied;
- creativity: The teacher gives students controlled, semi-controlled, or free tasks for text creation. The third stage involves conclusions:
- students and the teacher engage in reflection on the results of the session;
- they provide feedback on the process and learning outcomes;
- they formulate conclusions;
- the teacher provides information about the next session.

Taking the above into account, it is worth focusing attention on the following aspects of the practical implementation of communicative models in the process of teaching English in higher education institutions:

1. Developing cooperative approach: Provide students with opportunities to practice language skills in real-life situations, such as through role-playing games, debates, and discussions with native English speakers. It will help students become more confident in their ability to communicate effectively with representatives of other cultures.

2. Developing intercultural communication skills: Provide students with opportunities to develop intercultural communication skills, such as recognising and overcoming cultural barriers and developing effective communication strategies. It can be done through activities such as intercultural dialogues and peer-to-peer interaction.

3. Practicing and applying skills in real-life situations: Provide students with opportunities to practice communication skills in real-life situations, such as through community projects, cultural exchanges, and other activities.

4. Providing ongoing support and feedback to help students continue developing intercultural communicative competence. It includes providing constructive feedback on their communication skills and acknowledging their achievements.

3. Conclusion. Communicative models in teaching English in higher education institutions are significant in the current situation. The research findings indicate that the substantive content of communicative models may vary depending on the study profile and future specialisation.

The presented step-by-step practical implementation of the communicative model allows for the formation of a basic understanding of the methodological potential of such a format in implementing the educational process. Students gain the opportunity to develop intercultural communicative competence, which is fundamental in enhancing competitiveness.

References

1. Khalil, L., & Semono-Eke, B.K. (2020). Appropriate teaching methods for general english and english for specific purposes from teachers' perspectives. *Arab World English Journal*, 11(1), 253–269.

2. Ogienko, A.A., Yarinich, L.A., Fedorova, E.V., Lebedev, M.O., Andreyeva, E.N., Pindyurin, A.V., & Baricheva, E.M. (2018). New slbo-Gal4 driver lines for the analysis of border cell migration during Drosophila oogenesis. *Chromosoma*, 127, 475–487.

3. Tuychieva, I., Aripov, S., Madaminova, D., & Mustaev, R. (2023, June). Language and computer in the development of communicative competence of school children. In *AIP Conference Proceedings* (Vol. 2789, No. 1). AIP Publishing.

4. Selvi, A.F., Galloway, N., & Rose, H. (2023). Teaching English as an international language. Cambridge University Press.

5. Owens, A., & Hite, R. (2020). Enhancing student communication competencies in STEM using virtual global collaboration project-based learning. *Research in Science & Technological Education*, 40(1), 76–102.

6. Wang, X. (2022). Methods of improving and optimising English education in colleges and universities assisted by microvideo Technology. *Scientific Programming*, 1–8.

7. Fantini, A.E. (2020). Reconceptualising intercultural communicative competence: A multinational perspective. *Research in Comparative and International Education*, 15(1), 52–61.

8. Tran, T.Q., & Duong, T.M. (2018). The effectiveness of the intercultural language communicative teaching model for EFL learners. Asian-Pacific *Journal of Second and Foreign Language Education*, 3, 1–17.

9. Taridi, M., Risnita, Yaakob, M. F. M., & Khairani, M. (2023). An evaluative study for communicative language teaching (CLT) on online teaching and learning in higher education: Indonesian and Malaysian university context. *Education and Information Technologies*, 1–37.

10. Akhmetzadina, Z., Mukhtarullina, A., Starodubtseva, E. A., & Pluzhnikova, Y.A. (2023). Review of effective methods of teaching a foreign language to university students in the framework of online distance learning: international experience. *Frontiers in Education*, 8, 1125458.

Примак О.М.
старший викладач кафедри німецької мови
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Прокопчук Л.В.
старший викладач кафедри німецької мови
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

КРИТЕРІЇ ДОБОРУ ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ З ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТВА

Анотація. *В статті наголошується на рекомендаціях щодо Критеріїв добору лексикографічних джерел з лінгвокраїнознавства з урахуванням основних критеріїв та сучасних методологічних досліджень.*

Ключові слова: *іншомовний код, соціокультурні фонові знання, аутентичні тексти, культурний контраст, культурна ідентичність.*

Summary. *The article emphasises the recommendations the criteria for selecting lexicographical sources in the field of linguistics and regional studies, taking into account key criteria and contemporary methodological research.*

Key words: *foreign language code, socio-cultural background knowledge, authentic texts, cultural contrast, cultural identity.*

Постановка проблеми. Читання в сучасному суспільстві постає як одна з ключових базових компетенцій особистості, оскільки відповідний когнітивний процес реалізується як на свідомому, так і на підсвідомому рівнях. Це зумовлено домінуванням письмових форм передачі інформації, представлених у широкому спектрі жанрів і дискурсивних практик.

Питання вибору текстів для читання іноземною мовою сягає корінням у методологію викладання мов XIX століття, де використовувалися виключно

адаптовані тексти. Основна увага приділялася граматично правильним і спрощеним матеріалам, які не завжди відображали реальні мовні середовища. У 20 столітті, з розвитком комунікативного підходу, активно впроваджувалися автентичні матеріали, що дозволяло студентам навчатися в більш природному контексті. Психолінгвістичні дослідження відіграли вирішальну роль у демонстрації ефективності контекстуального вивчення мови. Пізніше розвиток цифрових технологій уможливив індивідуальний вибір текстів за допомогою електронних платформ та алгоритмів адаптації контенту. Вибираючи тексти для читання, вчителі не повинні покладатися виключно на граматичні структури чи теми; натомість вони повинні враховувати різні освітні, психолінгвістичні, технічні, лінгвістичні та соціокультурні аспекти.

Ці аспекти слід поєднувати з урахуванням комунікативних потреб учнів. Важливо зазначити, що придатність тексту не є фіксованою величиною для кожної ситуації або групи учнів, оскільки вона залежить від віку, комунікативних потреб, інтересів та соціальних форм роботи з текстом. Критерії відбору можливо коригувати відповідно до теми заняття, мети, етапу навчання та рівнів мовної компетентності студентів.

При ретельному розгляді зрозуміло, що більшість студентів пов’язує поняття читання спонтанно та поверхнево з читанням літературних текстів, які вони вочевидь не так люблять. Меншість розуміє читання ширше та усвідомлює, що всі сучасні можливості комунікації прив’язані до читання. В умовах стрімкого та постійного зростання інформаційного потоку виникає необхідність розвитку у студентів немовних спеціальностей здатності швидко її здобувати, опрацьовувати і використовувати в навчальній та майбутній професійній діяльності.

При визначенні підходу до професійно зорієнтованого заняття з німецької мови, яке має на меті підготовку студента до професійної діяльності в німецькомовному оточенні, з дидактичної точки зору, слід запитати себе: Які іншомовні змісти, в якому обсязі та в який площині мають стати предметом вивчення в залежності від мети навчання, цільових груп. Для того, щоб зорієнтувати студентів до використання мови в професійній діяльності, необхідно застосовувати методи для сприяння та розвитку іншомовної фахової компетенції.

Професійні комунікативні знання є передумовою успіху в професійній сфері. Хоча вивчення іноземної мови на всіх рівнях освітньої системи спрямоване на комунікацію, робота з текстом залишається проблемою.

Аналіз останніх досліджень. Протягом останніх десятиліть дослідники активно вивчали проблему підбору текстів для читання іноземною мовою. Г. Барабанова (2005) наголошує на необхідності враховувати професійну спрямованість при підборі текстів для немовних вищих навчальних закладів. С. Ваджала, Д. Меурерс (2013) досліджують стратегії роботи з автентичними текстами, підкреслюючи їхню роль у розвитку мовної компетентності.

Б. Лабінська, Н. Виспінська, Т. Коропатницька, В. Паранюк (2022) аналізують текстову діяльність у соціальній комунікації, що безпосередньо впливає на критерії відбору навчальних матеріалів. К. Адлер (2001) виділяє сім стратегій навчання розуміння текстів, які можна використовувати при підборі матеріалів. Е. Десі (2000) детально описує ефективні критерії відбору текстів для навчання читання в контексті вивчення іноземної мови. Це дослідження також враховує висновки попередніх досліджень щодо підбору текстів у викладанні іноземних мов (Барабанова, 2010; Лабінська, Виспінська, Коропатницька, Паранюк, 2022; Адлер, 2001; Наттолл, 1996; О'Грейді, 2023), висвітлюючи сучасні погляди на складність, автентичність та читабельність текстів у цифрових навчальних середовищах (Мудра, 2025; Ваджала, Меурерс, 2013).

У дослідженнях Ч. Наттолла (1996) та К. Адлера (2001) наголошується на стратегіях, що сприяють розумінню тексту, таких як попередній огляд, постановка запитань та узагальнення ключової інформації. Наступним ключовим моментом є актуальність лексики та граматики – текст повинен вводити або закріплювати необхідну лексику та граматичні структури, що відповідають рівню учнів. Вибір текстів, які педагогічно відповідають цілям навчальної програми, забезпечує систематичне ознайомлення з формами мови, що вивчається, покращуючи як рецептивні, так і продуктивні мовні навички (Syzenko, Diachkova, 2021). Дослідження підкреслюють важливість частоти та повторення лексики та граматики для сприяння довготривалому запам'ятовуванню. С. О. Грейді (2023)

підкреслює роль штучного інтелекту у виборі текстів, що відповідають рівню, на основі показників читабельності, що може допомогти викладачам.

Мета дослідження. З'ясувати та охарактеризувати принципи стратегій добору лексикографічних джерел з лінгвокраїнознавства відповідно до завдань підготовки студентів на заняттях з німецької мови як іноземної для розвитку іншомовної компетенції з читання з урахуванням сучасних методологічних досліджень.

Основна частина. Підбір текстів у процесі викладання іноземної мови відіграє вирішальну роль у досягненні конкретних освітніх цілей, забезпечуючи відповідність матеріалів завданням мовного навчання, культурного розуміння та когнітивного розвитку.

Процес відбору текстів передбачає кілька ключових аспектів, що стосуються як педагогічних цілей навчальної програми, так і мовних потреб студентів.

1. Відповідність освітнім цілям. Тексти повинні підбиратися з урахуванням конкретних вимог навчальної програми, які різняться залежно від навчальних закладів та рівнів. Ці тексти повинні сприяти досягненню низки освітніх цілей, зокрема розширенню словникового запасу, закріпленню граматичних структур, підвищенню культурної обізнаності та розвитку комунікативних навичок.

2. Види читання. Читання у процесі викладання іноземної мови зазвичай поділяють на три види, кожен з яких має свої цілі:

– Загальне читання (Globales Lesen), яке зосереджене на те, щоб дати змогу вловити загальний зміст тексту, часто не спрямовуючи на його детальне розуміння – для початкового та середнього рівнів (A1–B1), де основною метою є розвиток здатності розуміти загальні поняття, а не конкретні деталі.

– Вибіркове читання (Selektives Lesen), метою якого є виявлення конкретної інформації, що стосується певного завдання або запиту. Це стратегія читання, що підходить для середнього рівня (B1-B2), дозволяючи їм відфільтрувати непотрібні деталі та зосередитися на конкретних фрагментах інформації.

– Детальне читання (Detaliertes Lesen), яке передбачає всебічне розуміння тексту, приділяючи пильну увагу лексиці, синтаксису та нюансам значення. Цей тип читання зазвичай використовується на просунутих рівнях власності мови (B2–

C2), де від студентів очікується, що вони будуть займатися складними лінгвістичними та концептуальними елементами тексту.

3. Психолінгвістичні фактори. При виборі текстів слід враховувати як психологічні, так і лінгвістичні фактори, що впливають на процес оволодіння мовою. Тексти повинні бути достатньо складними, відповідати рівню мовленнєвої компетентності та забезпечувати баланс між рівнем складності та доступністю. Мотивація є критичним фактором у сприянні вивченню мови. Тексти повинні бути лінгвістично доступним, мати чітку структуру та лексику, яку студенти можуть розшифрувати та зрозуміти. Поступове збільшення складності текстів сприяє поступовому розвитку, що є вирішальним для формування впевненості та компетентності у студентів.

4. Технічні аспекти. При виборі текстів також слід враховувати такі технічні аспекти, як:

– Мультимодальний контент: Цифрова доступність: у міру поширення цифрових навчальних платформ тексти повинні бути доступні у форматах, що підтримують інтерактивне та адаптивне навчання. Це може включати такі функції, як активні слова, пояснення граматики в реальному часі або вбудовані вправи, які сприяють більш динамічній взаємодії з матеріалом.

– Мовний та соціокультурний контекст. Тексти повинні відображати різноманітні мовні та соціокультурні контексти, оскільки обидва ці елементи мають вирішальне значення для формування всебічного розуміння мови, що вивчається. З лінгвістичної точки зору, текст слід підбирати так, щоб він знайомив учнів із відповідною лексикою, граматичними структурами та дискурсивними моделями, які відповідають рівню володіння мовою учня. З соціокультурної точки зору, тексти слід підбирати так, щоб вони знайомили учнів із культурними нюансами, традиціями та соціальними практиками, притаманними мові. Таким чином учні отримують глибше розуміння того, як мова функціонує в реальних контекстах. Включення культурно значущих тем дозволяє учням встановити змістовний зв’язок із мовою. Це може передбачати обговорення культурних практик, поточних подій або соціальних питань, що стосуються спільноти, яка використовує мову, що вивчається.

5. Автентичні та адаптовані тексти. Відмінність між автентичними та адаптованими текстами є ще одним важливим аспектом при виборі текстів:

– Автентичні тексти, як оригінальні матеріали, створені для носіїв мови, дають справжнє уявлення про вживання мови в реальних життєвих ситуаціях, що робить їх особливо цінними для студентів з високим рівнем володіння мовою. Однак вони можуть становити виклик через свою складність та використання ідіоматичних виразів, що вимагає ретельного підготування для студентів нижчого рівня.

– Адаптовані тексти, що є модифікованими версіями автентичних матеріалів, спрощеними з точки зору лексики, синтаксису та змісту та більше підходять для початківців та студентів середнього рівня, надаючи їм можливість працювати зі змістовним матеріалом, водночас гарантуючи, що мовні труднощі залишаються подоланими.

6. Мультимедійні та інтерактивні ресурси. Включення мультимедійних ресурсів до навчальних матеріалів з іноземної мови відіграє важливу роль у покращенні розуміння та запам’ятовування та допомагає подавати мову в контексті, тим самим допомагаючи студентам краще розуміти культурні відсилання, ідіоматичні вирази та вимову.

7. Ключові фактори вибору текстів При виборі матеріалів для читання слід враховувати такі фактори:

– Рівень володіння мовою: тексти повинні відповідати рівню володіння мовою, визначеному такими стандартами, як Загальноєвропейська система оцінки мовних знань (CEFR). Це гарантує, що тексти будуть достатньо складними, але не надто.

– Лексична та граматична складність: Тексти повинні відповідати поточним лексичним та граматичним знанням студентів.

– Тематична актуальність: Тексти повинні бути тематично актуальними для потреб та інтересів студентів.

– Мотивація учнів: Тексти повинні бути цікавими та актуальними, сприяючи внутрішній мотивації. Цього можна досягти, вибираючи теми, які відповідають особистим інтересам або кар’єрним прагненням студентів.

Таким чином, процес відбору текстів для викладання іноземної мови є багатогранним і вимагає ретельного поєднання педагогічних, лінгвістичних та соціокультурних факторів. Тексти повинні не тільки сприяти розвитку мовних навичок, а й стимулювати мотивацію та зацікавленість, забезпечуючи, щоб учні мали доступ до змістовного, контекстуально доречного матеріалу, який сприяє їхньому процесу вивчення мови.

Підбір текстів з лінгвокраїнознавства об'єднує наразі два підходи — «фактичне краєзнавство» та комунікативний підхід. Фактичне краєзнавство довгий час домінувало у викладанні іноземних мов. У цьому підході головну роль відіграє передача інформації (фактів, даних, цифр).

Ця інформація стосується найрізноманітніших сфер: історії, економіки, географії, політики, а також певних культурних явищ, таких як звичаї та традиції. У текстах з країнознавства часто зустрічаються таблиці, статистичні дані та діаграми, що повинні адекватно відображати німецьку реальність. Цей підхід, звичайно, і сьогодні відіграє певну роль у викладанні іноземних мов. Однак він вже давно не є єдиним поглядом на країнознавчі теми. Приблизно з кінця 1970-х років утвердився комунікативний підхід до вивчення країни, який орієнтується на загальну мету розвитку комунікативної компетентності, тобто необхідність «сприяти як успішному здійсненню мовленнєвих дій, так і розумінню повсякденних культурних явищ» (Biechele/Padros 2003, с. 43). Таким чином, у гру вступають інші типи текстів: вони відповідають комунікативним потребам студентів і допомагають їм поводитися у повсякденному житті мовно адекватно.

Типовими типами текстів комунікативної культурології є, наприклад, розклади руху, меню, плани міст, оголошення та формуляри. Третім підходом є міжкультурний підхід, який сформувався наприкінці 1980-х років і є розширенням комунікативного підходу. Метою міжкультурного лінгвокраїнознавства є, серед іншого, усвідомлення студентами того, що їхнє сприйняття, мислення та погляди формуються під впливом їхньої власної культури.

Таким чином, цей підхід спрямований на підготовку студентів до мовленнєвої діяльності в міжкультурних ситуаціях та розвиток міжкультурної компетентності. Для підтримки часто використовуються тексти, які залишають

простір для інтерпретацій та емоційно зачіпають. Таким чином, тексти в рамках міжкультурної країнознавчої тематики можуть також відображати суб'єктивний погляд.

Висновки. У дидактиці краєзнавства зазвичай розрізняють три підходи до вивчення країни: фактичний, комунікативний та міжкультурний підхід до краєзнавства. Залежно від обраного підходу, на заняттях можливо працювати з різними текстами, варіюючи їх або, за необхідності, поєднуючи їх між собою. Зростання доступності цифрових платформ для вивчення мов суттєво змінило те, як особи, що вивчають іноземні мови, отримують доступ до матеріалів для читання та працюють з ними.

Такі платформи, як: www.deutsch-als-fremdsprache.de, www.goethe.de/dfd, www.deutschlern.net; www.germanfortravellers.com, пропонують різноманітні підходи до подання текстів на основі рівня володіння мовою, вибору теми та уподобань користувачів. Ці платформи використовують різні алгоритми для персоналізації контенту, роблячи матеріали для читання доступними для вивчаючих мову різного рівня.

Список використаних джерел

1. Всесвітня організація туризму (UNWTO). URL: https://www.coe.int/de/web/culturalroutes/world-tourism-organization.
2. Gesellschaft für deutsche Sprache. URL: https://gfds.de/.
3. Tourismus Fachbegriff&Reiselexikon. URL: https://www.hotelier.de/tourismus/reiseund-urlaub/42335-tourismus-fachbegriffe-und-reiselexikon
4. Adler, C.R. (2001). Seven Strategies to Teach Students Text Comprehension. Seven Strategies to Teach Students Text Comprehension. URL: https://www.readingrockets.org/article/seven-strategiesteach-students-text-comprehension.
5. Byram, M. (1997). Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Clevedon, UK: Multilingual Matters. URL: https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1524544
6. Sasa Jazbec (2016). Beiträge zur Fachkommunikation. Die Schlüsselkompetenz Lesen: Fachtexte und wissenschaftliche Texte «strategisch» lesen. Maribor, 2016. URL: http://eprints.nbu.bg/id/eprint/4112/1/beitr-ge-zur-translation-und-fachkommunikation-2019.pdf.
7. Кіршова О.В. (2021). Methodik des Deutschunterrichts an Hochschulen und Universitäten: методичні рекомендації / О. В. Кіршова. – Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. – 132 с. (Методична серія; вип. 337).
8. Мудра О.В., Коропатніцька Т.П. (2025). Критерії вибору текстів для читання іноземною мовою: науковий підхід й сучасні практики: Збірник наукових

праць «Педагогічні науки». Випуск 109. 2025. URL: https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4676.

9. LATILL. (2024). Level-Adequate Texts in Language Learning. URL: https://erasmus-plus.ec.europa.eu/projects/search/details/2021-1-AT01-KA220-SCH-0000296046.

Синиця І.А.
доктор філологічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник Інституту української мови НАН України

ТЕРМІНОВЖИВАННЯ – МОВНА СТІЙКІСТЬ – МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

Анотація. *Розвідка присвячена вивченню стосунків між терміпонятттями «міжкультурна комунікація», «мовна стабільність», «мовна стійкість» в аспекті вживання галузевих термінів в окремих фахових мовах. Автор відстоює думку про необхідність пошуку і вибору вузькогалузевих термінів національною мовою для забезпечення мовної стійкості і стабільності.*

Ключові слова: *міжкультурна комунікація, національна мова, мовна стійкість, терміновживання.*

Summary. *The research is devoted to the study of the relationship between the concepts «intercultural communication», «linguistic stability», «language resistance» in terms of the use of terms in certain professional languages. The author defends the idea of the need to search and choose of highly specialized terms in the national language to ensure language resistance and linguistic stability.*

Key words: *intercultural communication, national language, language resistance.*

Постановка проблеми. Як наслідок глобалізаційних процесів, якими охоплені усі сфери людської діяльності: економіка, виробництво, торгівля, спорт, наука, культура та ін., – міжкультурна комунікація (вербальна і невербальна) між представниками різних національностей, які володіють різними мовними кодами, різними стереотипами та нормами поведінки, є одним із чинників формування толерантності, взаємоповаги, безконфліктності, врахування якого є особливо актуальним за умов сучасної швидкозмінної ситуації в Україні та у світі. За цих обставин важливим є аналіз міжкультурної комунікації у зв'язку з питаннями мовної стійкості та терміновживання, що визначає **мету** цієї статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам теорії міжкультурної комунікації у філософії, психології, соціології, теорії комунікації, конфліктології, перекладознавстві присвячені численні монографічні та колективні праці, окремі статті зарубіжних і вітчизняних дослідників. Мовні виміри міжкультурної комунікації потрапили у поле зору таких українських дослідників, як Ф. Бацевич, Ю. Гальчинська, Л. Лебедєва, О. Левченко, В. Манакін,

К. Мальцева, О. Ребрій, О. Селіванова, Н. Слухай, А. Шелякіна та ін. Водночас питання стосунків між поняттями «міжкультурна комунікація», «мовна стабільність» і «мовна стійкість», особливо в аспекті національної самобутності мови фахових дискурсів залишаються поза увагою дослідників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розпрацювання термінопонять «мовна стабільність» і «мовна стійкість» в українському мовознавстві належить насамперед О. Ткаченку. Виокремлення і визначення мовної стійкості учений розглядав у зв'язку з мовною стабільністю, водночас розмежовуючи їх між собою [7; 8; 9; 10]. Мовна стабільність, на думку дослідника, гарантована наявністю власної національної території, ефективної економіки, стабільної держави, високого рівня культури. Втрата хоча б одного із цих чинників призводить до становища мови, яке стає «непевним, неврівноваженим, часом навіть загрозливим». Саме за такої ситуації, що потенційно загрожує поступовій втраті національної мови і денаціоналізації, виникає питання мовної стійкості народу, визначену дослідником як «його здатність за несприятливих обставин зберегти і відновити свою мову», яка є «начебто квінтесенцією мовної стабільності, її запорукою. Це той скарб, той золотий фонд, який, врешті-решт, гарантує стабільність валюти» [7, с. 3]. Живильними джерелами цього скарбу, «доконечними умовами його національного існування», на думку О. Ткаченка, є 1) національна традиція (історична пам'ять), 2) національна свідомість і солідарність, 3) національна культура, 4) національний мир і співробітництво з іншими етносами та народами [9, с. 7, 14–15, 22; 10, с. 367, 377]. Ґрунтуючись на цьому розумінні терміносполуки *мовна стійкість*, її наступні інтерпретації знаходимо у працях Л. Масенко [3; 4], Л. Підкуймухи [5], О. Рудої [6], І. Фаріон [14], І. Цар [13] та ін.

Закономірним для українців є усвідомлення «мови-слова» як ідеальної зброї, здатної боротися за національні цінності. Мова науки є однією з реалізацій цієї зброї. Маючи абстрактний сутнісний характер, термінопоняття «мова науки» поґрунтоване на конкретних текстових реалізаціях, що і наповнюють його конкретними смислами. Різноаспектний аналіз наукових праць надає матеріал, що ілюструє боротьбу українських науковців за відстоювання права рідної мови забезпечувати потреби науки.

Мова як явище багатофункційне і багатовимірне виявляє свою стійкість в усіх своїх іпостасях, однією з яких безперечно є мова науки, що, як і мова художніх творів, була, є і залишається носієм національної історичної пам'яті, національної свідомості та культури, відображенням різноманітних контактів з іншими народами, тобто є дієвим доказом вияву різних форм мовної стійкості українського народу в різні періоди його історії. Будучи складником мовної картини світу, наукова картина світу українців виявляє таку ж «мінливу стійкість» [2] базових термінопонять, притаманну мовній картині світу, ословленій у художніх текстах.

Приступаючи до аналізу однієї з перших українських граматик, М. Возняк стверджує, що «вже з самих початків письменства на Вкраїні і на Руси взагалі слїдна в рукописях боротьба живої народньої мови з церковнославянщиною. Сю боротьбу можна прослїдити на похибках переписчиків супроти правописи жерел, з яких у нас переписувано та виписувано. Чим менше було переписчикове ухо чутке на прикмети староболгарської мови, чим слабше знав він сю мову та її правопись, тим густїйше продирали ся у церковнославянський текст прикмети живого говору, яким говорив переписчик і його окруженнє» [1, с. 5]. Це спостереження є яскравим свідченням того, як суб'єктивне й об'єктивне, як взаємодія мови і мислення, об'єктивної та мовної картин світу переплетені у мовній діяльності особистості. У такій ситуації текст є тією формою, що здатна фіксувати й унаявлювати (експлікувати) найпотаємніші порухи людської думки, тому так важливо ретельно працювати над створенням текстів, особливо фахових.

Численні дослідження різногалузевої термінології українськими науковцями, зокрема В. Акуленком, Л. Васильковою, І. Казимировою, Т. Кияк, І. Кочан, Н. Краснопольською, З. Куньч, О. Поповичем, Л. Симоненко, С. Терещенко, Л. Туровською, О. Тур, І. Фаріон, І. Шкіцькою, І. Ярошевич, Н. Яценко та ін., засвідчують наявність великої кількості як чужих термінів, так і окремих терміноелементів іншомовного походження. Наявність чужомовних термінів у різних наукових сферах зазвичай пояснюють особливостями розвитку як наукової думки, так і наукової комунікації, особливо в умовах міжкультурної взаємодії. Однак зважаючи на умови розвитку української мови, питання її стабільності і

стійкості набувають надзвичайного значення і пов’язані з неперевним пошуком національномовних термінних відповідників у різних галузях науки і техніки.

Національномовна основа термінології – одне із джерел мовної стійкості нації. Звідси одним із завдань є переосмислення критеріїв вибору термінних варіантів у вузькогалузевому спілкуванні, надання переваги термінам на питомій основі. У цій справі зусилля мовознавців, які вивчають найширші аспекти терміновживання у різних галузях, мають бути підтримані фахівцями, які не лише розвивають національну економіку, техніку, медицину, культуру, а й цим самим проторюють шлях національній мові у світі. «Тим важливіша роль матеріальної культури, національної економіки в зміцненні мовної стійкості народу в своїй країні, бо зрозуміло, що, коли національна мова стає мовою представників усіх професій, швидко й природно внаслідок потреби в ній починає розвиватися національною мовою і термінологія всіх галузей науки й техніки, а це робить мову ще більш розвиненою» [9, с. 13].

Завдання складне, багатоаспектне, тому потребує розпрацювання теоретичних і практичних засад для його реалізації. У зв’язку з цим виникає низка питань, зокрема, а) вмотивованості / невмотивованості запозичених термінів, б) наявності / відсутності питомих терміноваріантів, в) хронологічний аспект, тобто чи це давнозапозичений термін, що має традицію уживання в українській науково-фаховій мові, чи нове запозичення, для якого можна і потрібно шукати українськомовний відповідник, г) вивчення історії терміновживання і раніше пропонованих варіантів рідною мовою, ґ) соціолінгвістичний аспект, тобто відкритість / супротив фахової спільноти до термінотворчості та ін. Оптимізм у цій справі додає сутнісна риса української мови – здатність до словотворення («кування слів»), а також зацікавленість мовців у поширенні знань про українську мову, що спонукають до її вивчення, зважаючи на особливості новітніх умов.

Досвід критичного ставлення до чужої різногалузевої термінології потребує вивчення і поширення серед української наукової спільноти. Різні питання ставлення до чужого і свого у термінології висвітлено у працях таких українських авторитетних наукових і культурних діячів, як Л. Булаховський, І. Верхратський, М. Возняк, М. Грушевський, П. Житецький, С. Караванський, А. Кримський,

З. Кузеля, О. Курило, М. Левченко, М. Максимович, О. Синявський, М. Старицький, Ю. Шевельов та ін.

Висловлюючи різні, інколи протилежні думки, науковці керувалися єдиною метою розвою рідної мови, відстоювали її права на власне термінотворення, боролися з «рабським запозичанням», випрацьовували норми терміновживання та ін.

Розмірковуючи над особливостями і складнощами мовного опрацювання наукових текстів, І. Франко зауважував, що «учений, викладаючи нам здобутки науки, мусить послуговуватися мовою, і то не якоюсь абстрактною, а тою звичайною, витвореною історично, привичною для нас» [11, с. 46]. Одночасно дослідник має розуміти, «чим докладніша, доказніша має бути наука, тим сильніше учений має боротися з сею поетичною сугестією, отже, поперед усього з мовою, – відси йде, напр., конечність витворювати наукову термінологію, звичайно, дику, варварську в очах філолога, або звичай уживати для такої термінології чужих слів, відібраних від живого зв'язку тої мови, в яку їх вплетено, – на те, щоби не збуджувати ніяких побічних образів в уяві» [11, с. 47]. Опрацювання ж термінних запозичень, а також визначення трьох можливих шляхів їхнього майбутнього (відмова («викидування»), переклад, запозичення («принимання») І. Франко описує так: «…викидування, а часто й дуже недотепне «перекладання» міжнародних слів, особливо в науковій термінології, ще більше відділило слов'ян одних від других, а й принимання слів з одної слов'янської мови до другої робилося не раз в надто великій мірі і без приноровлення до духу і звукових правил рідної мови» [12, с. 72].

Висновки. У сучасних умовах агресивності частини навколишнього світу до України, а також до українців і будь-яких виявів українськості (мови, культури, звичаїв, одягу, побуту і т.п.) засилля чужої термінології розглядають не лише у суто лінгвістичних аспектах (фонетичних, лексико-семантичних, граматико-синтаксичних, стилістичних), а і як соціолінгвальне явище загрози мовній самобутності [14, с. 143–144]. У науково-фаховій сфері питання урівноваженого вживання чужих vs питомих термінів є одним із аспектів мовної стійкості українців.

Ця позиція має стати визначальною у засвоєнні українською мовою нових запозичень.

Список використаних джерел

1. Возняк, М. Граматика Лаврентія Зизанїя з 1596 р. // Записки науковвого товариства імени Шевченка. 1911. Кн.І, т.101. С. 5–38.
2. Єрмоленко С.Я. Мінлива стійкість мовної картини світу. // Мовознавство. 2009. № 3–4. С. 94–10.
3. Масенко Л.Т. Мова і суспільство: Постколоніальний вимір. К.: Видавничий дім «КМ Академія», 2004.164 с.
4. Масенко Л. Мовна стійкість – запорука збереження Української держави // Радіо Свобода. 2021, 28 листопада. https://www.radiosvoboda.org/a/mova-derzhava/31580334.html.
5. Підкуймуха Л.М. Мовна стійкість українців у першій половині ХХ століття (за матеріалами книги «Незвичайні долі звичайних жінок. Усна історія ХХ століття») // Наукові записки НаУКМА. Мовознавство. 2018. Т. 1. С. 83 – 87.
6. Руда О.Г. До питання настанов щодо мови спілкування в українському соціумі. // Мовні і концептуальні картини світу. 2000. Вип. 26. Ч. 3. С. 51–55.
7. Ткаченко О.Б. Проблема мовної стійкості та її джерел // Мовознавство. 1990. №4. С. 3–10.
8. Ткаченко О.Б. До проблеми мовної стійкості (питання внутрішніх перешкод) // Мовознавство. 1991. № 2. С. 14–18.
9. Ткаченко О.Б. Проблема мовної стійкості та її джерел. // Мова і мовознавство в духовному житті суспільства /Радзієвська Т.В. (Ред.). К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2007. С. 5–37.
10. Ткаченко О.Б. Проблема мовної стійкості у захисті і відродженні мов // Ткаченко О.Б. Українська мова: сьогодення й історична перспектива. К.: Наукова думка, 2014. С.363–504.
11. Франко І. Із секретів поетичної творчості // Франко І.Я Твори в 50-ти тт. Т. 31. К.: Наук. Думка, 1981. С. 45–119.
12. Франко І. Слов’янська взаємність у розумінні Яна Коллара і тепер // Франко І.Я. // Твори в 50-ти тт. – Т. 29. К.: Наук. думка, 1981 – С. 51–76.
13. Цар І. М. Мовна стійкість, мовна толерантність і мовний конформізм в повсякденному спілкуванні молоді // Психолінгвістика. 2016. Вип. 19(2). С. 68–77. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psling_2016_19(2)__ 11.
14. Farion Iryna. New Anglicisms in the Ukrainian Language: Social Internet Communication Context // Developments in Information and Knowledge Management Systems for Business Applicatios. 2023. Vol. 466. Pp. 143–168. https://doi.org/10.1007/978-3-031-27506-7_6.

Слободзян Р.Д.
старший викладач кафедри німецької мови
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ПСЕВДОАНГЛІЦИЗМИ В СИСТЕМІ НАЗВ ПРОФЕСІЙ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Анотація. *Стаття присвячена дослідженню ролі та місця феномену псевдоангліцизмів у сучасній німецькій терміносистемі назв професій. Проаналізовано лінгвістичні та соціопсихологічні чинники популярності англомовних запозичень, які не мають аналогів у мові-джерелі або змінили своє первинне значення. Особливу увагу приділено функціям престижу, евфемізації та «мовного дизайну» (Job-Titel-Inflation) у корпоративній культурі Німеччини. На прикладах таких термінів, як Showmaster, Handy-Berater* та *Facility Manager, продемонстровано механізми адаптації англійських лексем до німецького мовного контексту. Визначено, що псевдоангліцизми виступають інструментом символічного підвищення соціального статусу професії та формування сучасної професійної ідентичності.*

Ключові слова: *псевдоангліцизми, німецька мова, назви професій, запозичення, соціолінгвістика, престиж, денгліш, інфляція назв посад.*

Summary. *The article is devoted to the role and place of the phenomenon of pseudo-anglicisms in the contemporary German terminology of job titles. It analyses the linguistic and socio-psychological factors underlying the popularity of English-language loanwords that have no equivalents in the source language or have shifted from their original meaning. Particular attention is paid to the functions of prestige, euphemisation and 'job title inflation' in German corporate culture. Using examples of terms such as Showmaster, Handy-Berater and Facility Manager, the mechanisms of adaptation of English lexemes to the German linguistic context are demonstrated. It is established that pseudo-Anglicisms serve as a tool for symbolically elevating the social status of a profession and shaping contemporary professional identity.*

Key words: *pseudo-Anglicisms, German language, job titles, loanwords, sociolinguistics, prestige, Denglisch, Job-Titel-Inflation*.

Сучасний ринок праці Німеччини переживає епоху масштабної лінгвістичної реструктуризації, а традиційні назви професій, що десятиліттями визначали соціальний ландшафт Німеччини, дедалі частіше поступаються місцем англомовним відповідникам. За фасадом глобалізації часто ховається унікальний лінгвістичний феномен — псевдоангліцизми – слова, які є унікальним продуктом внутрішньомовної деривації. Це – не прямі запозичення, вони створюються в межах німецької мовної системи за англійськими морфологічними моделями. Слова на кшталт *Showmaster*, *Handy-Berater* або *Call-Agent* на перший погляд здаються прямими запозиченнями, проте для носія англійської мови вони залишаються неологізмами або семантичними загадками. Це породжує парадоксальну ситуацію: мова бізнесу прагне до міжнародної уніфікації, але водночас створює власну «германізовану» версію англійської, відому як *Denglisch*, що відображає соціальні амбіції суспільства.

Актуальність даного дослідження зумовлена не лише кількісним зростанням таких одиниць, а й глибокими соціально-психологічними змінами, які вони відображають. Чому звичайний прибиральник стає *Cleaning Manager*, а вуличний соціальний працівник — *Streetworker*? Чи це лише модна тенденція («Job-Titel-Inflation»), чи ми спостерігаємо стратегічний інструмент управління професійною ідентичністю та престижем?

У цій статті ми проаналізуємо природу псевдоангліцизмів у назвах професій, з'ясуємо лінгвістичні механізми їхнього утворення та спробуємо дати відповідь на питання: чи сприяють ці назви міжнародній інтеграції, чи, навпаки, створюють нові комунікативні бар'єри?

Об'єктом дослідження є система назв професій та посад у сучасній німецькій мові, що зазнала впливу англомовних запозичень.

Предметом дослідження стали лінгвістичні особливості, семантична структура та соціолінгвістичні причини функціонування псевдоангліцизмів у професійній номенклатурі Німеччини.

Мета роботи: виявити та проаналізувати специфіку псевдоангліцизмів у назвах професій, з'ясувати механізми їхнього утворення та визначити мотивацію їхнього використання в сучасному німецькому бізнес-дискурсі, адже ми маємо справу не з простою модною хвилею, а з глибоким явищем псевдоангліцизмів — слів, які виглядають як англійські, але створені в Німеччині для внутрішнього вжитку.

Методологічну базу дослідження становить комплекс методів: описовий (для інвентаризації одиниць), зіставний (для виявлення розбіжностей між запозиченою формою та оригінальним значенням), а також метод компонентного аналізу для з'ясування прагматичного потенціалу нових професійних номінацій.

Джерелом дослідження стали наукові бази та спеціалізовані словники **(**Anglizismen-Index (VDS): Ресурс від «Товариства німецької мови» (VDS) [18], Duden Online [3, 4], Anglizismen-Wörterbuch (B. Carstensen), PONS (Wissensecke), платформи пошуку роботи **(**StepStone (Ratgeber), Indeed.de, Wirtschaftsdeutsch (Kujawa) та інші.

Псевдоангліцизми в сучасній німецькій терміносистемі назв професій широко представлені в дослідженнях Б. Карстенсен (B. Carstensen), М. Гьорлах (M. Görlach), Р. Хоберг (R. Hoberg), Б. Кеттеман (B. Kettemann), А. Кіліан (A. Kilian), Р. Мур (R. Muhr), А. Онисько (A. Onysko), Ф. Пфальцграф (F. Pfalzgraf), В. Шютте (W. Schütte), С. Шпісс (C. Spieß), Г. Ціндлер (H. Zindler), та багатьох інших вчених.

На думку науковців причини появи псевдоангліцизмів у професійній номенклатурі — це не випадковість, а результат взаємодії таких соціальних, психологічних та мовних чинників як:

1. Прагнення до підвищення престижу (Prestige-Funktion). Це найголовніша причина, адже англійська мова сприймається в Німеччині як мова успіху, прогресу та глобалізації [8]. Старі німецькі назви часто асоціюються з консервативністю або низьким статусом. Наприклад, слово *Hausmeister* звучить як «людина з ключами», тоді як *Facility Manager* створює образ управлінця інфраструктурою і створює ефект «модернізації і психологічного комфорту, бо працівнику приємніше ідентифікувати себе з «Account Manager», ніж із «Verkäufer» (продавець). Англійська лексика тут служить не стільки для комунікації, скільки як маркер сучасності та успіху [9].

2. Евфемізація як інструмент HR-маркетингу. Псевдоангліцизми допомагають «приховати» або пом’якшити назви професій, які вважаються непрестижними або важкими, тому замість *Putzfrau* (прибиральниця) з’являється *Cleaning Lady*. *Cleaning Lady* звучить менш «брудно», ніж *Putzfrau*. Англомовний термін створює дистанцію між словом і його побутовим, іноді брудним, значенням, наприклад, замість *Müllkutscher* (сміттяр) — *Waste Manager* [16]. Таким чином псевдоангліцизми приховують рутинність професії, а знецінення класичних термінів та отримання «гучних» англомовних назв **(Job-Titel-Inflation)** призводить до того, що кожна друга посада тепер має англомовні компоненти (-manager, -designer, -consultant), які стають інфляційними суфіксами. Це призводить до того, що назва посади домінує над фактичним змістом діяльності та створює ілюзію високої кваліфікації там, де вона не завжди є [4].

3. Мовна економія та лаконічність. Німецька мова схильна до створення довгих складних слів (Komposita), які важко вимовляти або писати в оголошеннях про роботу. Англійські або псевдоанглійські корені часто коротші. Наприклад, назва професії *Handy-Berater* коротша і динамічніша, ніж *Beratungsfachkraft для Mobilfunkgeräte*.

4. Міжнародний маркетинг та брендинг. Компанії хочуть виглядати частиною світового ринку. Використання термінів, що *звучать* як англійські, створює ілюзію міжнародності (навіть якщо фірма працює лише в Баварії), а вакансії з англомовними назвами часто сприймаються як такі, що передбачають вищу оплату праці і сприяють створенню нових ніш.

Наприклад, термін *Showmaster* виник, бо німецьке *Moderator* здавалося занадто сухим для розважального ТБ, а справжнього англійського відповідника, який би так само влучно описував «короля шоу», на той момент не підібрали [6].

5. Мовна мода та «Copy-Paste»-ефект. Часто псевдоангліцизми виникають через помилкове сприйняття англійської лексики німецькими HR-менеджерами. Вони беруть англійський корінь і додають до нього суфікс, який їм здається логічним (наприклад, *-er* у слові *Streetworker*), не перевіряючи, чи існує таке слово в самій англійській мові [13].

У поданій таблиці наведено порівняльний аналіз псевдоангліцизмів у назвах професій найбільш динамічних в плані мовних запозичень **IT-сфери** та **б'юті-індустрії**. Вона наочно демонструє розбіжність між формою та змістом — головну ознаку псевдоангліцизмів. Тут зафіксовані назва професії, її англійський оригінал та реальне значення в німецькій мові.

Сфера	***Псевдоангліцизм у німецькій мові***	***Англійський відповідник***	***Реальне значення (німецький еквівалент)***	***Примітка (чому це псевдоангліцизм)***
IT	**IT-System-Elektroniker**	IT Systems Technician	*Fachinformatiker*	Використання англійського «IT-System» з німецьким суфіксом *-er* створює гібридну форму, якої немає в англійській мові
IT	**First-Level-Support**	Help desk/Tech support	*Kundendienst/ Technischer Dienst*	В англійській мові частіше вживають термін *Help Desk*. У німецькій мові назва «Support» звучить престижніше за «Dienst».

Beauty	**Nail-Designer**	Nail technician/Manicurist	*Nagelpfleger/ Maniküre-Fachkraft*	Термін *Nail Designer* — суто німецький неологізм для надання професії «артистичного» статусу.
Beauty	**Wellness-Consultant**	Spa therapist/ Wellness coach	*Fachberater für Wellnessprodukte*	Комбінація *Wellness* (яке в німецькій має ширше значення, ніж в англійській) та *Consultant* створює образ експерта.
Beauty	**Stylist** (як перукар)	Hairdresser/ Hair stylist	*Friseur*	В англійській *Stylist* може стосуватися одягу. У німецькій мові - це стандартний евфемізм для перукаря, щоб уникнути «простого» слова *Friseur*.
Events	**Show-Act**	Performance/ Artist	*Künstlerischer Auftritt*	В англійській мові термін *Show-Act* практично не вживається, замість нього кажуть *Performer* або *Artist*.

Особливої уваги заслуговує приклад **IT-System-Elektroniker**, що є класичним «напівангліцизмом», де англійська основа з'єднується з німецьким коренем і свідчить про гібридність.

У випадку з **Wellness-Consultant**, слово *Wellness* у німецькій мові охоплює значно ширший спектр послуг (сауна, масаж, дієта), ніж у початковому англійському значенні, відображаючи семантичне розширення. Назви в б'юті-сфері (*Nail-Designer*) ілюструють концепцію «оновлення через мову», коли майстерність манікюру підноситься до рангу «дизайну», що свідчить про емоційне забарвлення. Саме на психологічному аспекті часто наголошує Рудольф Гоберг, почесний голова Товариства німецької мови (VDS): «*Das Englische gilt als modern, weltläufig und dynamisch. Wer Englisch spricht oder englische Termini verwendet, möchte an diesem Glanz teilhaben*». (*Англійська мова вважається сучасною, космополітичною та динамічною. Кожен, хто розмовляє англійською або використовує англійські терміни, прагне бути причетним до цього блиску)* [3, с. 27]. Ця цитата підкріплює приклад **Nail-Designer** або **Wellness-Consultant** та пояснює, що назва професії продає не послугу, а «сучасний стиль життя».

Загалом ця таблиця свідчить про те, що у більшості випадків перехід на англомовну назву не змінює функціональних обов'язків, а лише підвищує

прагматичний престиж посади [16]. На основі цих прикладів також можна зробити висновок про «мовно-косметичну» функцію псевдоанґліцизмів.

Важливо розрізняти чисті псевдоанґліцизми (коли в англійській мові немає слів у такому значенні) та семантичні запозичення (слово є, але в німецькій воно змістило акцент). Головною ознакою псевдоанґліцизму є **семантичний розрив**, наприклад, **Showmaster**. В англійській мові такого слова немає, але для німця воно звучить солідніше, ніж *Moderator*. Це не пряме запозичення, а форма, створена в німецькій мовній системі за англійськими морфологічними зразками. Назва професії **Showmaster** (замість *TV host* / *Presenter*) є суто німецьким новоутворенням, яке звучить «по-американськи». Ще одним вдалим прикладом є назва професії **Handy-Berater** - консультант з продажу мобільних телефонів. Оскільки *Handy* — це німецький псевдоанґліцизм для *mobile phone*, назва професії теж стає «гібридним» псевдозапозиченням. Тут псевдоанґліцизм (*Handy*) породжує інший псевдоанґліцизм у назві професії. Цікавою є і назва професії **Streetworker**.

В англійській мові це слово має конотацію секс-працівників *(street walker*), тоді як у Німеччині це поважна назва соціального педагога, що працює з бездомними чи підлітками. Ці приклади підтверджують розрив між наміром (бути міжнародним) та результатом (бути зрозумілим лише в Німеччині), тобто семантичну неточність, і є унікальним продуктом внутрішньомовної деривації [1, 10]. Вони є важливим чинником того, що попри прагнення до престижу, надмірне використання псевдоанґліцизмів може призводити до втрати смислової прозорості та когнітивного дисонансу у комунікації. Коли назва посади (наприклад, *Visionary Officer*) не дає чіткого розуміння обов'язків, це створює бар'єр між фахівцем та суспільством, провокуючи іронічне ставлення до «Denglisch».

Таким чином, незважаючи на своє значне поширення, псевдоанґліцизми часто стають перешкодою для справжньої міжнародної комунікації, оскільки носії англійської мови сприймають їх як семантичні помилки. Отже, «денґліш» у професійній сфері є скоріше інструментом внутрішнього соціального маркетингу в Німеччині, ніж реальним кроком до глобалізації.

Підсумовуючи викладене вище, слід зазначити, що псевдоанґліцизми вже не тільки стали символом адаптації німецької мови до нових соціальних реалій, але й

все таки залишаються гнучким інструментом адаптації мови до викликів глобального ринку, на якому мовна форма часто стає важливішим капіталом, ніж професійна суть. Це свідчить про те, що псевдоангліцизми в назвах професій є не стільки мовною потребою, скільки результатом соціальної гонки за престижем, адже психологічне знецінення традиційних термінів змушує мову постійно шукати нові, ще більш звучні запозичення.

Список використвних джерел

1. Anglicism Database (Otto-Friedrich-Universität Bamberg). URL: https://www.google.com/search.
2. Carstensen B. Semantische Scheinentlehnungen des Deutschen aus dem Englischen. Studien zum Einfluss des Englischen auf das Deutsche. Tübingen: Narr, 1980. S. 77–100.
3. Duden: Das Fremdwörterbuch. URL: https://archive.org/details/dudendasgrossefr0004unse_l8n5.
4. Duden (2015): Gutes Deutsch im Beruf. URL: https://www.google.com/search.
5. Görlach M. English in Europe. Oxford: Oxford University Press, 2002. 352 p.
6. Hoberg R. English in German: Zur Situation der deutschen Sprache der Gegenwart. *Deutsch-Englisch – Europäische Mehrsprachigkeit*. Mannheim: Dudenverlag, 2004. S. 15–28.
7. Englische-berufsbezeichnungen-im-management. URL: https://www.experteer.de/magazin/englische-berufsbezeichnungen-im-management-ihr-wegweiser-durch-das-titel-dickicht/.
8. Englische Jobtitel – Vice President, Manager und Co. URL: http://www.oesterreichjobs.com/englische-jobtitel/.
9. Englische Berufsbezeichnungen. URL: https://www.ihk.de/darmstadt/produktmarken/aus-und-weiterbildung-channel/ausbildung-channel/anlagen-artikel/englische-berufsbezeichnungen-2535860.
10. Lexikon. Anglizismen: Liste mit 100 Beispielen im Alltag. URL: https://karrierebibel.de/anglizismen/.
11. Mattila, H. (2024). Anglizismen in der deutschen Wirtschaftssprache. Eine Analyse ihrer Überlappung mit IT-Terminologie in wirtschaftlichen Artikeln. Institut für Sprach- und Translationswissenschaft. Humanistische Fakultät der Universität. Turku. 35.
12. Muhr, Rudolf/Kettemann, Bernhard (Hrsg.) (2002): EUROSPEAK – Der Einfluss des Englischen auf europäische Sprachen zur Jahrtausendwende. Peter Lang Verlag. Wien u.a. S. 9-54.
13. Onysko A. Anglicisms in German: Borrowing, Lexical Productivity, and Written Codeswitching. Berlin: De Gruyter, 2007. 376 p.
14. Pfalzgraf F. Neopurismus in Deutschland nach der Wende. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2006. 284 S.
15. Schütte W. Pseudoanglizismen. Muttersprache. 1996. № 106. S. 234–246.
16. Spieß C. Die sprachliche Konstruktion von Identität in der Betriebskommunikation. Diskurslinguistik: Methoden, Ziele, Befunde. Berlin: De Gruyter, 2009. S. 145–168.

17. Stickel, Gerhard (1999): Zur Sprachbefindlichkeit der Deutschen. Erste Ergebnisse einer Repräsentativumfrage. In: Stickel, Gerhard (Hg.): Sprache-Sprachwissenschaft-Öffentlichkeit. Institut für deutsche Sprache. Jahrbuch 1998. Berlin/New York. S. 16-44.

18. VDS (Verein Deutsche Sprache): Anglizismen-Index.URL: https://vds-ev.de.

19. Zindler H. Anglizismen in der deutschen Pressesprache. Kiel: Universität Kiel, 1959. 180 S.

Слободзян Р.Д.
старший викладач кафедри німецької мови
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Король О.Ю.
старший викладач кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

АНГЛОМОВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ НАЗВ ПРОФЕСІЙ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Анотація. *Статтю присвячено дослідженню англомовних запозичень у назвах професій в сучасній німецькій мові, зокрема у таких сферах як IT, маркетингу та медіа, що зумовлено поширенням стрімкої цифровізації в цих галузях. Розглянуто причини, основні групи, тенденції до подальшого засвоєння запозичених назв професій,а також граматичні особливості англіцизмів. Джерелом дослідження стали спеціалізовані фахові, наукові, науково-популярні, освітні, лексикографічні джерела та електронні ресурси, на яких роботодавці шукають персонал. Виникнення та функціонування неологізмів у назвах професій зумовлені екстралінгвістичними чинниками (появою нових реалій, суспільним запитом на нових фахівців) та власне лінгвістичними чинниками (особливостями словотворення в сучасній німецькій мові, здатністю мови продукувати й засвоювати інноваційну лексику). Важливо зазначити, що окремі негативні тенденції у поширенні англомовних запозичень у назвах професій в сучасній німецькій мові загалом не порушують стабільності сучасної лексичної системи німецької мови. Поданий матеріал засвідчує, що нові іншомовні входження переважно збагачують номінативні та зображально-виражальні засоби і є важливими елементами новітньої комунікації.*

Ключові слова: *екстралінгвістичні та лінгвістичні чинники, неологізм, англомовні запозичення у назвах професій, англіцизм, сучасна німецька мова.*

Summary. *This article examines English borrowings in the names of professions in modern German, particularly in fields such as IT, marketing and media, a trend driven by the rapid digitalisation taking place in these sectors. The article examines the reasons, main groups and trends in the further adoption of borrowed job titles, as well as the grammatical features of Anglicisms. The research drew on specialised professional, academic, popular science, educational and lexicographical sources, as well as online resources where employers seek staff. The emergence and functioning of neologisms in job titles are determined by extralinguistic factors (the emergence of new realities, societal demand for new specialists) and linguistic factors proper (the peculiarities of word formation in modern German, the language's capacity to produce and assimilate innovative vocabulary). It is important to note that certain negative trends in the spread of English loanwords in job titles in modern German do not, on the whole, undermine the stability of the modern lexical system of the German language. The material presented demonstrates that new foreign-language entries predominantly enrich the nominative and figurative-expressive means of expression and are important elements of modern communication.*

Key words: *extralinguistic and linguistic factors, neologism, English borrowings in job titles, anglicism, modern German.*

Англійська мова, безумовно, виконує в сучасному світі роль основного засобу глобалізації як універсальна мова міжкультурних і міжнаціональних контактів та взаємодії в різних галузях діяльності: бізнес, наука, культура, виробництво, авіація тощо. Саме тому сьогодні англійську за значущістю свого впливу можна впевнено порівнювати з латинською мовою епохи середньовіччя й французькою XVIII століття [9, с. 4–18].

Вона вже стала мовою-джерелом численних лексичних запозичень зі статусом не лише мови-лідера та латини XXI сторіччя, а й мови спеціального призначення (ESL). Традиційно виділяють лінгвальні, тобто передусім запозичення нового спеціального поняття і можливість розмежування схожих понять за допомогою запозиченого англіцизма, а також позалінгвальні причини панівного становища англійської мови, насамперед, історичну спадщину Британської імперії XIX ст. та політичне й економічне домінування США в XX-XXI ст. [2]. Англійська мова, при цьому, є офіційною державною мовою лише в шести країнах, а використовується як одна з державних мов у сімдесяти п’яти країнах [9].

До все більшого кола користувачів англійською Б. Качру відносить у своїй класифікації не носіїв англійської мови, а людей, які використовують її як іноземну. Саме це і є важливою причиною світової експансії англійської мови: виникають різні регіональні варіанти англійської в країнах, де її використовують переважно як мову спеціального призначення [6, с. 11–30]. За Г. Уїддоусоном зазначимо, що основна причина поширення й активного вивчення англійської мови – це власне її спеціальне призначення. Автор підкреслює, що набуття повноправного членства у світовому професійному співтоваристві потребує знання певного регістру англійської мови. Незалежно від походження та мовної приналежності мільйони людей в усьому світі вивчають англійську мову спеціального призначення (ESL), бо ця компетенція уможливлює науковий обмін та власні внески в розвиток світової науки [10, с. 144].

У сучасному світі глобалізація, розвиток технологій та міжнародна комунікація суттєво впливають на мовні процеси. Це зумовлено розвитком міжнародних економічних зв’язків, глобалізацією економіки, запозиченням

західних передових технологій і підвищенням ролі англійської мови як засобу міжнаціонального спілкування.

Саме ці причини спричинили масштабну термінологічну експансію англійської мови в різних національних мовах, і, безумовно, німецька мова як мова германського походження, вже давно не є винятком.

Особливо яскраво цей процес проявляється у сфері професійної лексики, зокрема у запозиченнях назв професій. Потреба в системності та стандартизованості термінології, в розрізі інтенсифікації та популяризації англійської мови зумовлює **актуальність** пропонованого дослідження.

Метою пропонованого дослідження стало визначення ролі та місця англомовних запозичень назв професій в сучасній німецькій мові, адже назви професій англійського походження дедалі частіше витісняють або співіснують із традиційними німецькими відповідниками.

Матеріал і методи дослідження. Методологічна основа дослідження ґрунтується на методах синтезу та аналізу, суцільної вибірки, лексичної семантики та аналізу лексикографічних дефініцій.

Матеріалом дослідження слугували новітні терміни-англіцизми, які представлені в німецькому світі праці для позначення фахової діяльності людини і використовуються для того, щоб професії виглядали більш сучасними або міжнародними, навіть якщо існують німецькі відповідники. Ці терміни відібрані зі спеціалізованих фахових, наукових, науково-популярних, освітніх, лексикографічних джерел та електронних ресурсів, на яких роботодавці шукають персонал.

Англомовним запозиченням в німецькій мові присвячені дослідження таких науковців, як У. Буссе (U. Busse), Б. Карстенсен (B. Carstensen), Б. Качру (B. Kachru), Г. Крістенссон (H. Christensson), А. Еффертц (A. Effertz), Г. Маттіла (G. Mattila), В. Янг (W. Yang), Г. Ціндлер (H. Zindler), Котвицька В. А, Слаба О., Подвойська О. В., та багатьох інших.

Більшість науковців зазначають, що сучасна німецька мова активно запозичує назви професій з англійської передусім з огляду на глобалізацію ринку праці та домінування англійської передусім в IT, маркетингу та медіа.

На думку науковців серед причин запозичень у назвах професій з англійської мови в сучасній німецькій мові пріоритетними є такі:

1. Глобалізація та міжнародний ринок праці, адже англійська мова є мовою міжнародного бізнесу, науки та інформаційних технологій, тому багато нових професій виникає і поширюється саме в англомовному середовищі. Вважається, що англійські терміни полегшують спілкування в компаніях, які працюють на глобальному рівні, а також, що англіцизми менш громіздкі, ніж їхні німецькі відповідники.

2. Розвиток цифрових технологій. Сфера IT є основним джерелом нових професійних термінів. Наприклад, такі слова, як *Developer, Designer, Data Scientist*, швидко інтегрувалися в німецькомовний простір.

3. Престиж і маркетинговий ефект. Іноді англійські назви звучать «сучасніше» або «престижніше», ніж їх німецькі аналоги і часто сприймаються як «крутіші» або професійніші. Наприклад, *Manager* часто використовується замість традиційного *Leiter*.

Традиційно до основних груп запозичених назв професій науковці відносять:

1. Бізнес і менеджмент. Щодо кількості новітніх англіцизмів у німецькій мові, то, наприклад, за результатами дослідження Г. Матілли, економічна терміносистема посідає друге місце за кількістю англіцизмів після IT [9, с. 11-30]. Зважаючи на те, що у сфері економіки та управління англіцизми стали майже нормою, наприклад, *Manager, Consultant, Controller, Sales Manager, Marketing Specialist, CEO (Chief Executive Officer)*: замість Geschäftsführer / Vorstandsvorsitzender (генеральний директор), *CFO (Chief Financial Officer)*: замість Finanzvorstand (фінансовий директор), *COO (Chief Operations Officer)*: замість Betriebsdirektor (операційний директор) та інші. Ці назви часто використовуються навіть у внутрішніх документах німецьких компаній і часто слугують для модернізації корпоративних структур [3, 4].

2. Інформаційні технології. Серед найпоширеніших професій найчастіше зустрічаємо такі як *Software Developer, Data Scientist, Web Designer, IT Specialist, System Administrator*. У багатьох випадках німецькі відповідники або відсутні, або звучать громіздко, наприклад, *Datenwissenschaftler* замість *Data Scientist*.

3. Медіа та креативні індустрії. Тут особливо помітний вплив англійської мови, а такі назви професій як *Content Creator, Social Media Manager, Influencer, Graphic Designer, Copywriter* активно використовуються в німецьких вакансіях та професійних профілях.

Основними тенденціями запозичень вважаються:

1. Прямі запозичення: Вони використовуються без змін у написанні, але часто отримують німецьку граматичну ознаку роду, наприклад, *Manager, Designer, Consultant, Copywriter*. Ці англіцизми вже стали стандартними і міцно інтегрувалися в німецьку систему професій.

2. У сферах IT та нових медіа англійські терміни майже повністю витіснили німецькі відповідники або стали основними, приміром, *Software Developer* (замість *Softwareentwickler*), *Social Media Manager, Content Creator, Data Scientist.* Завдяки цифровізації з'являються такі гібридні новоутворення (т.з денгліш), як *Homeoffice-Pauschale* (добова ставка за роботу з дому) або *Workation* (поєднання слів Work і Vacation), які описують нові моделі роботи.

3. Престижність (Up-grading): Вважається, що англійські назви часто звучать «сучасніше» або «престижніше». Англіцизми тут виконують не лише номінативну – на позначення спеціальних понять, а й прагматичну функцію, додаючи бренду сучасності, наприклад, *Facility Manager* замість традиційного *Hausmeister* (завгосп/двірник), *Key Account Manager* замість *Kundenbetreuer* (фахівець по роботі з клієнтами), *Human Resources Manager (HR)* замість *Personalreferent* [3, 5].

Про те, що запозичені назви професій міцно закріпилися на німецькомовному ґрунті, свідчить їх підпорядкування німецькій граматиці, адже англіцизми не тільки граматично вживаються в лексичне оточення, а й пристосовуються до німецького слововживання, тобто зазнають граматичної адаптації, приміром:

1. Визначається граматичний рід: більшість запозичених професій чоловічого роду (*der Manager*). Для жіночого роду додається суфікс **-in** (*die Managerin*), що є типовим для німецької мови.

2. Множина: Часто зберігається англійська форма множини на **-s** (*die Managers, die Consultants*), хоча для багатьох слів на **-er** множина залишається незмінною за німецьким зразком (*die Designer*).

Додаються німецькі словотворчі елементи: *Teamleiter-Assistant, Online-Redakteur*. Спостерігається також тенденція до гендерної нейтралізації: поряд із традиційними формами з'являються варіанти типу *Manager/in* або *Manager*in*.

Функціональні та фахові терміни (офісна лексика). Окрім назв професій, англійські дієслова та іменники також впливають на повсякденну роботу насамперед в таких сферах як:

- **Комунікація**: проводити зустріч *(Besprechung),* здійснювати дзвінок *(Call) або давати зворотний зв'язок (Feedback).*

- **Техніка**: завантажувати дані *(Daten herunterladen*), шукати когось в Google *(jemanden googeln)* або пересилати електронний лист *(E-Mail forwarden).*

- **Оголошення про вакансії**: такі терміни, як *Crew, Teamarbeit або Job,* вже стали невід'ємною частиною сучасної німецької мови.

З огляду на стійку тенденцію до прискорення процесу англізації професійної сфери в німецькій мові на початку третього тисячоліття слід зазначити, що англіцизми в сучасному німецькому світі праці виникають насамперед завдяки технологічним стрибкам (ШІ), вимогам сталого розвитку та демографічним змінам. Багато з цих термінів інтегровані в сучасну німецьку мову як новоутворення, що стали сучасними професійними неологізмами:

• *KI-Kurator / AI Prompt Engineer:* фахівці, які розробляють точні інструкції для штучного інтелекту з метою досягнення оптимальних результатів.

• *Green Transformation Manager*: відповідальні за екологічну трансформацію підприємств, що базується на принципах сталого розвитку.

• *Feelgood-Manager*: вже усталений неологізм для осіб, які сприяють добробуту та корпоративній культурі з метою утримання кваліфікованих кадрів.

• *Cybersecurity-Analyst*: професії в галузі цифрової безпеки набувають великого значення і закріплюють нові терміни в повсякденній роботі.

• *Smart Factory Koordinator*: фахівці, які керують та контролюють автоматизовані «розумні» заводи.

Крім того слід додати, що неологізми в професійному житті виникають внаслідок цифровізації та зміненої культури праці, адже нові технології створюють нові сфери діяльності, наприклад, *Data Scientist*: фахівець з аналізу даних, архітектор хмарних технологій (*Cloud-Architekt*) або тренер з гнучких методів (*Agile Coach*). Внаслідок переоцінки і для кращого позиціонування існуючих професій кондуктор стає супроводжуючим поїзда (*Schaffner – Zugbegleiter*), каса — сервісним пунктом (*Schalter – Servicepoint*). При цьому популярними є також такі скорочені терміни, як *Hiwi* (*Hilfswissenschaftler* – асистент науковця), що описують світ праці [3].

Дискусії навколо мовної чистоти. Проте слід зазначити, що активне запозичення англійських назв професій викликає суперечки в німецькому суспільстві. Прихильники мовної чистоти вважають, що надмірне використання англіцизмів загрожує національній мовній традиції.

Водночас багато лінгвістів наголошують, що мовні запозичення — це природний процес розвитку будь-якої мови, адже німецька мова вже неодноразово переживала хвилі запозичень з французької та латини, однак зберегла свою структуру та ідентичність. Попри дискусії щодо мовної чистоти, цей процес свідчить про відкритість німецької мови до міжнародних впливів і її здатність адаптувати нові поняття відповідно до сучасних потреб суспільства.

Висновки. Підсумовуючи проведений аналіз, можна стверджувати, що виникнення та функціонування неологізмів у назвах професій зумовлені екстралінгвістичними чинниками (появою нових реалій, суспільним запитом на нових фахівців) та власне лінгвістичними чинниками (особливостями словотворення в сучасній українській мові, здатністю мови продукувати й засвоювати інноваційну лексику). Процеси неологізації є питомою характеристикою розвитку сучасної німецької мови. Лексична лакунарність професійної сфери зумовлює пошук нових лексем для позначення професій або їх запозичення з англійської мови, що зумовлено глобалізацією ринку праці та домінуванням англійської в IT, маркетингу та медіа. Вони можуть співіснувати з німецькими відповідниками або поступово їх витісняти.

Таким чином, спираючись на поданий матеріал, зазначимо, що нові іншомовні входження переважно збагачують номінативні та зображально-виражальні засоби і є важливими елементами новітньої комунікації.

Список використаних джерел

1. Crystal, D. English as a Global Language. Cambridge: Cambridge University Press, 1997. 212 c.
2. Firth, A. (2009). The lingua franca factor. *Intercultural Pragmatics*. № 6 (2). URL: https://www.academia.edu/200739/The_Lingua_Franca_Factor_Alan_ Firth_2009.
3. Englische-berufsbezeichnungen-im-management. URL: https://www.experteer.de/magazin/englische-berufsbezeichnungen-im-management-ihr-wegweiser-durch-das-titel-dickicht/.
4. Englische Jobtitel – Vice President, Manager und Co. URL: http: //www.oesterreichjobs.com/englische-jobtitel/.
5. Englische Berufsbezeichnungen. URL: https://www.ihk.de/darmstadt/produktmarken/aus-und-weiterbildung-channel/ausbildung-channel/anlagen-artikel/englische-berufsbezeichnungen-2535860.
6. Kachru, B.B. Standards, codification and sociolinguistic realism: the English language in the outer circle. English in the World: Teaching and Learning the Language and Literatures: Ed. Randolph Quirk and Henry G.Widdowson. Cambridge: Cambridge University Press, 1985. C. 11–30.
7. Kowner R., Rosenhouse J. The Hegemony of English and Determinants of Borrowing from Its Vocabulary / R. Kowner, // Globally Speaking: Motives for Adopting English Vocabulary in Other Languages. Multilingual Matters 140, 2008. C. 4–18.
8. Lexikon. Anglizismen: Liste mit 100 Beispielen im Alltag. URL: https://karrierebibel.de/anglizismen/.
9. Mattila, H. (2024). Anglizismen in der deutschen Wirtschaftssprache. Eine Analyse ihrer Überlappung mit IT-Terminologie in wirtschaftlichen Artikeln. Institut für Sprach- und Translationswissenschaft. Humanistische Fakultät, Universität. Turku. 35.
10. Widdowson H.G. EIL, ESL, EFL: global issues and local interests. World Englishes, 1997. № 16 (1). C. 135–146.

Khamaziuk O.M.
PhD in Educational and Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at Foreign Languages Department,
Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine

PARTICULARITIES OF TRANSLATING SLOVAK BORDER TERMINOLOGY IN THE CONTEXT OF INTERCULTURAL COMMUNICATION

Summary. *This thesis analyzes the lexical and semantic features of the Slovak terminology system in the field of border protection. It identifies typical translation difficulties caused by cross-linguistic antonymy and differences in the legal systems of Ukraine and the Slovak Republic, as a member of the Schengen Area.*

Key words: *Slovak language, border terminology, intercultural communication, translation, Schengen Code.*

Анотація. *У роботі проаналізовано лексичні та семантичні особливості словацької термінологічної системи у сфері охорони кордонів. У ній визначено типові перекладацькі проблеми, зумовлені міжмовними антоніміями та відмінностями у правових системах України та Словацької Республіки, яка є членом Шенгенської зони.*

Ключові слова: *словацька мова, прикордонна термінологія, міжкультурна комунікація, переклад, Шенгенський кодекс.*

Problem statement. Ukraine's European integration process and active cooperation with neighboring countries at the law enforcement level require border guards to possess not only operational and professional skills but also a high level of linguistic competence. The Slovak language holds a special place in this context, as the shared section of the state border with Slovakia forms part of the European Union's (hereinafter «EU») external border. Effective intercultural communication at border crossing points depends on the accurate interpretation of specialized terms governing border control measures and the legal status of individuals.

Analysis of recent sources or publications. Issues of Slavic terminology and intercultural interaction have been explored in the works of N. Korpach, M. Sochka, and the Slovak linguists P. Žigo and J. Kačala. However, dynamic changes in EU legislation, particularly the updates to the Schengen Border Code, require constant updating of translation strategies.

Presentation of the main research material. Slovak border terminology is a complex system that integrates general legal concepts, technical terms, and specific slang. For a systematic analysis, it is advisable to identify three key levels of difficulty in translation: terminological non-equivalence, cross-linguistic homonymy, and administrative-hierarchical features.

Terminological non-equivalence. Since Slovakia is a member of the Schengen Area, its terminology is aligned with European standards, which do not always have direct equivalents in Ukrainian legislation. For example, the concept of «odopretie vstupu» (refusal of entry) is clearly regulated in Slovak practice by the «Standard form for refusal of entry at the border», whereas in the Ukrainian context, the procedure has its own procedural nuances. It is also important to distinguish between the terms «hraničný dozor» (guardianship of the «green» border) and «hraničná kontrola» (inspection at border crossing points). Incorrect substitution of these concepts in reports leads to a distortion of statistical data on official activities.

Interlingual homonymy («false friends of the translator»). The close relationship between the Ukrainian and Slovak languages creates a risk area for the translator. The term «čerstvý» in Slovak means «fresh». When translating accompanying documents for cargo (phytosanitary control), a mistaken interpretation of this word as «stale» can lead to an unjustified delay of the goods. The word «úžasný» (amazing, wonderful) in Slovak has a positive connotation, unlike the Ukrainian «ужасний» (horrible). In situations involving interviews, this can influence the emotional perception of testimony. «Stav» in Slovak means «condition» (e.g., the technical condition of a vehicle), which is often confused with the concept of «bets» or other phonetically similar words [1, p. 112].

Administrative and hierarchical features. The Slovak border agency system is integrated into the Police Corps (Policajný zbor). This is reflected in the terms: Úrad hraničnej a cudzineckej polície (Bureau of Border Police and Police for Foreigners). Translating job titles requires consideration of military-police subordination, where the form of address «pán» (sir) is a mandatory element of linguistic etiquette in intercultural dialogue.

A separate aspect is the translation of document titles. For example, «cestovný pas» (foreign passport), «občiansky preukaz» (ID card / internal passport), and «povolenie na pobyt» (residence permit). Accuracy in translating these categories is critical for detecting forgeries and verifying a person’s identity [2, p. 45].

In the educational process at the National Academy of the State Border Guard Service, the study of the Slovak language is aimed at developing professionally oriented communication. This includes knowledge not only of vocabulary but also of

paralinguistic means characteristic of Slovak culture, such as restraint in business communication and strict adherence to regulations.

Research findings. Thus, our study confirms that successful intercultural communication at the state border is based on a deep understanding of linguistic and cultural realities. To minimize translation errors, it is necessary to: use a functional translation strategy for legal terms; pay special attention to homonymic pairs; and take into account the European context in which the Slovak language functions.

References

1. Zhyho, P. (2018). Slovianski paraleli: genezys ta suchasnist [Slavic Parallels: Genesis and Modernity]. Bratislava: Veda. 312 p.
2. Korpach, N. S. (2021). Spetsyfika perekladu yurydychnoi terminolohii u slovianskykh movakh [Specifics of Translating Legal Terminology in Slavic Languages]. Movoznavstvo [Linguistics], (2), 40–50.
3. Regulation (EU) 2016/399 of the European Parliament and of the Council of 9 March 2016 on a Union Code on the rules governing the movement of persons across borders (Schengen Borders Code). Official Journal of the European Union, L 77.
4. Baláž, P. (2015). Slovenský jazyk pre cudzincov [Slovak Language for Foreigners]. Bratislava: SPN. 240 p.

Khodakevych O.H.
PhD in Psychology, Associate Professor, Department of Foreign Languages, Faculty of Finance
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

DIGITAL TRANSFORMATION OF LANGUAGE TRAINING: INTEGRATION OF THE GRAMMARLY PLATFORM INTO ACADEMIC WRITING TEACHING

Анотація. *Досліджено роль платформи Grammarly у цифровізації навчання академічного письма. Визначено функціональні можливості інструменту для підвищення лінгвістичної точності та автономії студентів. Обґрунтовано ефективність інтеграції ШІ-технологій у сучасний освітній процес.*

Ключові слова: *цифровізація освіти, академічне письмо, Grammarly, штучний інтелект, автономія здобувачів освіти.*

Summary. *The study examines Grammarly's role in the digitalization of academic writing instruction. It identifies the tool's functionality for enhancing linguistic accuracy and student autonomy. The effectiveness of integrating AI technologies into the modern educational process is substantiated.*

Key words: *digitalization of education, academic writing, Grammarly, artificial intelligence, learner autonomy.*

Problem Statement. The modern transformation of pedagogical strategies in language training in Ukraine is based on a shift from theoretical models to a communicative-activity approach, with active integration of digital technologies. The priority areas are individualized learning, the use of distance learning methods, and the

professional orientation of educational programs to improve the quality of education. Digitalization and personality-oriented learning ensure the flexibility of the educational process and promote the autonomy of education seekers. Such an environment forms a competitive specialist capable of effective linguistic interaction in the global space.

Analysis of Recent Research and Publications. The digitalization of education opens the way for the widespread use of artificial intelligence (AI) tools, which become indispensable assistants for teachers and students.

Key AI tools used in teaching foreign languages include generative language models (ChatGPT, Gemini) for creating contextual exercises, adaptive systems for vocabulary training, and automated writing assessment (AWE) services. The development of AWE technologies has made it possible to optimize the process of checking written works, supplementing traditional methods with tools for interactive interaction with the text [1, 5]. One common example of implementing such an approach is the Grammarly platform, which combines technological text analysis with learning methods.

Main Body of the Research. ***Development of the Grammarly platform and its functional significance.*** The Grammarly platform, founded in 2009 by Ukrainian developers M. Lytvyn, O. Shevchenko, and D. Lider, has gone from a local service to a global communication support system. The company became the first domestic technological «unicorn», which confirms the high demand for its solutions on the global market. The modern basis of the tool is advanced natural language processing (NLP) algorithms and deep learning methods, which enable a holistic analysis of text: from basic grammar correction to the assessment of semantic integrity, stylistic tone, and plagiarism [5].

In higher education, the tool is considered an effective tool for computer-assisted language learning (CALL), contributing to significant improvements in the quality of academic texts [2; 4]. Studies confirm that the program reduces teachers' workload and develops students' autonomy through prompt feedback [7]. In addition, systematic work with the platform helps students independently correct errors, which increases their linguistic accuracy and confidence in their own competencies, especially when learning English as a foreign language [3; 6].

Using Grammarly in teaching academic writing. Academic writing is a specific format for expressing thoughts, characterized by a formal style, logical structure, and the use of evidence. The integration of Grammarly as a CALL tool allows to improve the quality of essays and scientific articles significantly. The program stimulates students to rewrite and edit texts repeatedly, which contributes to better mastery of grammatical norms [1]. The key advantage is the possibility of self-training: the students receive detailed explanations of their mistakes in real time, which develops self-reflection skills and reduces the level of anxiety before writing complex works.

Practical aspects of using the platform. The integration of Grammarly functionality into the learning process is ensured through the use of the following tools:

• Setting goals (Domain & Goals): selecting parameters according to the genre of the text (Informative, Convince, etc.).

• Tone Detector: monitoring the formality and emotional coloring of the presentation to comply with the norms of scientific discussion.

• Clarity function: identifying and simplifying complex syntactic constructions to improve the clarity of the text.

• Generative functions (GrammarlyGO): auxiliary queries to check the argumentation and logical structure of the material.

• Academic integrity: using built-in plagiarism checkers and citation tools.

Conclusion. Using Grammarly in higher education does not replace the teacher, but creates a dynamic environment for the development of student autonomy, transforming theoretical knowledge of the language into practical skills for creating a high-quality intellectual product.

References

1. Cotos E. Genre-based Automated Writing Evaluation for L2 Research Writing. John Benjamins Publishing Company, 2014. 232 p.

2. Fadilah R. The implementation of Grammarly software to improve students' writing skill. *Journal of English Language Teaching*. 2018. Vol. 7, No. 3.

3. Fitria T.N. Grammarly as AI-powered English writing assistant: Students' alternative for writing English. *Metathesis: Journal of English Language, Literature, and Teaching*. 2021. Vol. 5, No. 1. C. 65–78.

4. Ghufron M.A., Rosyida F. The Role of Grammarly in Assessing English as a Foreign Language (EFL) Writing. *Lingua Cultura*. 2018. Vol. 12, No. 4. C. 395–403.

5. Özer O., Yükselir C. Exploring the Role of Grammarly as an Automated Writing Evaluation (AWE) Tool in Higher Education. *Journal of Educational Technology and Online Learning*. 2023.

6. Ventayen R.J.M., Orlanda-Ventayen C.C. Graduate Students' Perspective on the Usability of Grammarly in Academic Writing. *International Journal of Advanced Research in Management and Social Sciences*. 2018. Vol. 7, No. 7.

7. Woodworth J., Barkaoui K. Explaining the effects of automated writing evaluation feedback on students' writing process and product. *Journal of Second Language Writing*. 2020. Vol. 49.

Шевчук О.О.
доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
Фільченко С.В.
курсант факультету безпеки державного кордону
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КАТЕГОРІЯ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ТА СУЧАСНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

У сучасному світі процеси глобалізації, інтенсифікація міжнародних контактів, розвиток інформаційних технологій та міграційні процеси призводять до постійного розширення міжкультурної взаємодії. Представники різних культур, етносів, релігій та мовних спільнот усе частіше опиняються у ситуаціях безпосереднього спілкування, що актуалізує проблему ефективної міжкультурної комунікації. Здатність розуміти іншу культуру, адекватно інтерпретувати вербальні та невербальні повідомлення, долати культурні бар'єри стає необхідною умовою успішної професійної діяльності, академічної мобільності, міжнародної співпраці та мирного співіснування.

Особливої актуальності набуває питання міжкультурної комунікації в контексті формування полікультурного суспільства, де різноманітність культур розглядається не як загроза, а як ресурс розвитку.

Проблематика міжкультурної комунікації перебуває в центрі уваги багатьох дослідників різних галузей знання. Фундаментальні засади теорії міжкультурної комунікації закладено в працях Е. Холла, Г. Трагера, Г. Хофстеде, які розглядали культуру як специфічний код, що визначає поведінку та мислення її носіїв. Вітчизняні науковці Ф. Бацевич, С. Тер-Мінасова, О. Леонтович досліджують

лінгво-культурологічні аспекти міжкультурної комунікації, особливості національно-культурної специфіки комунікативної поведінки.

Міжкультурна комунікація являє собою складний багаторівневий процес взаємодії між представниками різних культур, що характеризується специфічними особливостями сприйняття, кодування, декодування та інтерпретації повідомлень.

Сутність міжкультурної комунікації розкривається через декілька ключових характеристик, а саме: *інтерактивність*, тобто взаємну спрямованість комунікативних дій, обмін повідомленнями та їх спільне конструювання значень; *культурна детермінованість*, яка виявляється у впливі культурного контексту на всі параметри комунікативного процесу: вибір теми, форми звернення, аргументації, стилю спілкування; *динамічність*, оскільки міжкультурна комунікація не є простим механічним обміном інформацією, а складним процесом взаємного пристосування, подолання непорозумінь та формування спільного комунікативного простору [1, С. 34–42].

Роль міжкультурної комунікації в сучасному світі важко переоцінити. На макрорівні вона забезпечує міжнародну співпрацю, дипломатичні відносини, вирішення глобальних проблем людства. Ефективна міжкультурна комунікація сприяє запобіганню конфліктів, подоланню ксенофобії та формуванню толерантного ставлення до культурного різноманіття. На мезорівні міжкультурна комунікація виступає необхідною умовою успішної діяльності міжнародних організацій, транснаціональних корпорацій, освітніх та наукових установ [2, с. 173].

Сучасні тенденції розвитку міжкультурної комунікації пов’язані з цифровізацією суспільства. Інтернет-комунікація створює нові можливості для міжкультурної взаємодії, долаючи географічні кордони та часові обмеження. Водночас віртуальна міжкультурна комунікація характеризується специфічними викликами: відсутністю невербальних сигналів, можливістю маніпулювання культурною ідентичністю, ризиками культурної гомогенізації. Це актуалізує необхідність формування цифрової міжкультурної компетентності як здатності ефективно взаємодіяти в онлайн-середовищі [3, с. 134] .

Міжкультурна комунікація є важливою складовою сучасного світу, де активно розвиваються міжнародні зв’язки, міграційні процеси та цифрові

технології. Вона розглядається як складний процес взаємодії, який залежить від культурних особливостей, способів мислення та спілкування людей.

Ефективна міжкультурна комунікація сприяє міжнародній співпраці, запобіганню конфліктам і формуванню толерантного полікультурного суспільства.

Особливого значення набуває також уміння спілкуватися в цифровому середовищі, що потребує розвитку відповідної компетентності. У контексті формування полікультурного суспільства міжкультурна комунікація набуває особливого значення як механізм запобігання конфліктам, подолання ксенофобії та стереотипів, формування толерантності та діалогу культур.

Список використаних джерел

1. Грицик Л.В. Міжкультурна комунікація в глобальному просторі : методологічні засади дослідження. Гуманітарні студії. 2013. № 20. С. 34–42.
2. Костюк С.С. Міжкультурна комунікація: мовний аспект : навчальний посібник. Рівне. 2016. 173 с.
3. Снитко О.С. Міжкультурна комунікація: теорія і практика : навчальний посібник. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 134 с.

Секція 2

МОВНЕ МОДЕЛЮВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Андрійко В.І.
старший викладач кафедри німецької мови
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Потапенко С.І.
доктор філологічних наук, професор кафедри англійської філології і філософії мови
Київського національного лінгвістичного університету

ЩО ХОТІВ СКАЗАТИ МАРКО РУБІО НА МЮНХЕНСЬКІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ З БЕЗПЕКИ 2026 РОКУ?

У виступі на Мюнхенській конференції 2026-го року – щорічному зібранні з актуальних питань політики безпеки – державний секретар США Марко Рубіо [4] повернувся до бачення адміністрацією президента Трампа нового світового порядку, проголошеного у виступі віце-президента Джей Ді Венса у 2025 році [3]. Для виявлення ідей, які Рубіо хотів донести до аудиторії цьогорічної конференції застосовуємо метод перетворення ідеї в ефект [1]. Він передбачає три основні етапи аналізу: виокремлення у вступі провідної думки виступу; пошук у тексті відповідних лінгвальних засобів; виявлення ефектів, створюваних в окремих фрагментах промови.

Встановлення на початковому етапі провідної ідеї привітання передбачає виконання трьох процедур. Перша – спрямована на вирізнення ключових слів, тобто важливих і поширених одиниць західної лінгвокультури. З огляду на те, що початок тексту може містити кілька ключових слів, наступна процедура передбачає їхню диференціацію в ракурсі позначення фігури, тобто найбільш помітного елемента тексту, і фону як менш важливого складника. Третя процедура спрямована на ідентифікацію способів текстової диференціації провідної ідеї, співвідносної з фігурою, передусім завдяки виокремленню повторюваних слів, які акцентують важливість позначуваних референтів. Головна ідея аналізованого виступу сформульована висловленням *We gather here today as members of a historic alliance, an alliance that saved and changed the world*.

У наведеному твердженні передусім привертає увагу повторення іменника *alliance «коаліція»*, який відбиває зосередженість держсекретаря на єдності країн Заходу, позначеної займенником *we* в інклюзивному значенні. Водночас одиниці *today* та *historic* вказують на те, що мовець планує зіставляти нинішній стан коаліції з колишнім.

На другому етапі аналізу встановлюємо лінгвокогнітивні засоби, призначені для формування вражень, суголосних з ідеями, заявленими в початковому висловленні. Крім протиставлення фігури й фону, задіяних під час виокремлення ключових слів, що передають провідну ідею тексту, враховуємо інші лінгвокогнітивні засоби дії на адресата. Передусім це – морфосинтаксичні конструкції, які як єдність форми й значення зберігають свою будову в будь-якому контексті, а повторення їхніх елементів посилює вплив на аудиторію [2]. Так, у розглянутому вище вступному висловленні провідну роль відіграють лексикалізовані конструкції *a historic alliance* і *an alliance that saved and changed the world,* які акцентують історичну важливість західного альянсу. Крім того, залучаємо лінгвокогнітивні засоби, пов'язані з мисленням, передусім концептуальну метафору й метонімію. Так, у висловленні *an alliance that saved and changed the world* метонімія пояснює значення іменника *alliance,* пов'язуючи його референцію з трьома сутностями одночасно: країнами-членами коаліції, їхніми урядами й народами.

Згідно з заявленою на початку тексту ідеєю протиставлення історії західної коаліції і її сьогодення виступ утворює чотири фрагменти, засновані на контрасті між славетним минулим й сучасним занепадом з наступними закликами до вирішення проблем.

Ефект контрасту між здобутками Заходу після Другої світової війни і сучасними проблемами створено у першому фрагменті протиставленням післявоєнних загроз, позначених власними назвами *Berlin Wall, the Cuban Missile Crisis*, словосполученнями *global catastrophe, a new kind of destruction, more apocalyptic,* і здобутих результатів, названих дієсловами *rebuilt, prosper, reunite*:

And a continent was rebuilt. Our people prospered. In time, the East and West blocs were reunited. A civilization was once again made whole. That infamous wall that

had cleaved this nation into two came down, and with it an evil empire. And the East and West became one again.

Післявоєнні досягнення підсумовано висловленням *Thousands of years of Western civilization hung in the balance* та чотирикратним повтором займенника *we* у поєднанні з дієслівними формами *were driven, unified, fighting, prevailed*, які вказують на єдність у подоланні загроз:

But we were driven by a common purpose. We were unified, not just by what we were fighting against. We were unified by what we were fighting for. And together, Europe and America prevailed.

Ефект контрасту між сучасним відставанням Заходу і необхідністю спільного руху до відновлення його статусу спирається на трикратне протиставлення займенника *we* в інклюзивному значенні й конструкцій *some nations, their economies, their companies; many nations, our competitors* на позначення інших частин світу:

We embraced a dogmatic vision of free and unfettered trade, even as some nations protected their economies and subsidized their companies. We increasingly outsourced our sovereignty to international institutions while many nations invested in massive welfare states at the cost of maintaining the ability to defend themselves.

To appease a climate cult, we have imposed energy policies on ourselves that are impoverishing our people, even as our competitors exploit oil and coal and natural gas and anything else not just to power their economies, but to use as leverage against our own.

Нинішньому занепаду Заходу протиставлений заклик до відновлення колишніх успіхів, структурований чотирикратним повторенням конструкції *we... together*, яка заповнюється дієсловами *move forward, rebuild* в сполученні з іменниками *renewal, restoration*, що вказують на поступ у напрямку відновлення:

We made these mistakes together, and now together we owe it to our people to face those facts and to move forward to rebuild. Under President Trump, the United States of America will once again take on the task of renewal and restoration, driven by a vision of a future as proud, as sovereign, and as vital as our civilization's past. And while we are prepared, if necessary, to do this alone, it is our preference and it is our hope to do

this together with you, our friends here in Europe. For the United States and Europe, we belong together.

Другий контрастний фрагмент між колишніми успіхами Заходу і його нинішніми недоліками відкривається зверненням до іншої славетної сторінки цивілізації, пов'язаної з відкриттям Америки:

America was founded 250 years ago, but the roots began here on this continent long before. The men who settled and built the nation of my birth arrived on our shores carrying the memories and the traditions and the Christian faith of their ancestors as a sacred inheritance, an unbreakable link between the old world and the new.

Проблемний уривок цього фрагмента починається двома запитаннями про сучасні завдання Заходу і спробою відповісти на них:

What are we defending?: *The fundamental question we must answer at the outset is what exactly are we defending? Because armies do not fight for abstractions. Armies fight for a people. Armies fight for a nation. Armies fight for a way of life. And that is what we are defending. A great civilization that has every reason to be proud of its history, confident of its future, and aims to always be the master of its own economic and political destiny.*

Третій контрастний фрагмент розпочинається переліком історичних здобутків Європи, наголошених повторенням конструкцій *It was here, in Europe* та *It was this continent* у сув'язі з іменуванням визначних європейських постатей минулого:

It was here, in Europe, where the ideas that planted the seeds of liberty that changed the world were born. It was here, in Europe, where the world, which gave the world the rule of law, the universities, and the scientific revolution. It was this continent that produced the genius of Mozart and Beethoven, of Dante and Shakespeare, of Michelangelo and da Vinci, of the Beatles and the Rolling Stones.

Третя група проблем стосується недавніх помилок Заходу, виокремлених конструкцією *It was,* яка вводить предикативні побудови, що характеризують недоліки, які не подобаються Америці:

Deindustrialization […] It was a conscious policy choice / And the loss of our supply chain sovereignty […] It was foolish / Mass migration […]. It was and continues

to be a crisis: *Deindustrialization was not inevitable. It was a conscious policy choice, a decades-long economic undertaking that stripped our nations of their wealth, of their productive capacity, and of their independence. And the loss of our supply chain sovereignty was not a function of a prosperous and healthy system of global trade. It was foolish. It was a foolish but voluntary transformation of our economy that left us dependent on others for our needs and dangerously vulnerable to crisis. Mass migration is not, was not, is some fringe concern of little consequence. It was and continues to be a crisis which is transforming and destabilizing societies all across the West.*

На цьому етапі розгортання тексту ефект виходу з поточної проблемної ситуації створюють дієслова *re-industrialize, rebuild, defend,* які сполучаються з прислівником *together*, повтореним тричі, і займенником *our*, ужитим шість разів задля акцентування єднання з метою досягнення змін:

Together we can re-industrialize our economies and rebuild our capacity to defend our people. But the work of this new alliance should not be focused just on military cooperation and reclaiming the industries of the past. It should also be focused on together advancing our mutual interests and new frontiers, unshackling our ingenuity, our creativity, and the dynamic spirit to build a new Western century.

Together we can not only take back control of our own industries and supply chains, we can prosper in the areas that will define the 21st century.

Четвертий контрастний фрагмент починається з опису неспроможності ООН, як ключової світової організації, призначеної для вирішення міжнародних конфліктів, що відображено заперечними одиницями у висловленнях *It could not solve / It has not solved / It was powerless / It was unable.* Натомість провідна роль США у вказаній царині позначена конструкціями *American leadership,* повтореною двічі, *American B-2 bombers* і *American special forces*:

It could not solve the war in Gaza, instead it was American leadership that freed captives from barbarians and brought about a fragile truce. It has not solved the war in Ukraine. It took American leadership in partnership with many of the countries here today just to bring the two sides to the table in search of a still elusive peace. It was powerless to constrain the nuclear program of radical Shia clerics in Tehran. That required 14 bombs dropped with precision from American B-2 bombers. And it was

unable to address the threat to our security from a narco-terrorist dictator in Venezuela. Instead, it took American special forces to bring this fugitive to justice.

У четвертому контрастному фрагменті ефект виходу з глухого кута створюється метафорою ПРОГРЕС є РУХ, яка спирається на трикратне повторення конструкції *this is the path* в поєднанні з прислівником *together* і побудовами *have walked together before / hope to walk together again*:

This is the path that President Trump and the United States has embarked upon. It is the path we ask you here in Europe to join us on. It is a path we have walked together before and hope to walk together again. Значне посилення ефекту прогресу досягається конструкціями *in ruins / behind an iron curtain / terminal decline / godless communist revolutions / the red hammer and sickle across vast swath*s з негативною конотацією, що позначають проблеми в минулому, які були спільно подолані: *Europe was in ruins. Half of it lived behind an iron curtain and the rest looked like it would soon follow. The great Western empires had entered into terminal decline, accelerated by godless communist revolutions and by anti-colonial uprisings that would transform the world and drape the red hammer and sickle across vast swaths of the map in the years to come.*

Надалі синтез ефектів прогресу і єдності Заходу формується п’ятикратним повторенням іменника *allies* у поєднанні з конструкціями *we want*, задіяною двічі, і *we do not want*, ужитою тричі, які формулюють чіткі вимоги американців до європейських союзників:

We want allies who can defend themselves / We want allies who are proud of their culture and of their heritage але *we do not want our allies to be weak / we do not want our allies to be shackled by guilt and shame / we do not want allies to rationalize the broken status quo*: *And this is why we do not want our allies to be weak. Because that makes us weaker. We want allies who can defend themselves so that no adversary will ever be tempted to test our collective strength. This is why we do not want our allies to be shackled by guilt and shame. We want allies who are proud of their culture and of their heritage.*

Наостанок ефект прогресу через єдність підсилено шестикратним уживанням конструкцій з іменником *alliance,* які включають низку означень: *a reinvigorated*

alliance, an alliance that we want, an alliance that boldly races into the future, an alliance ready to defend, an alliance that does not allow its power to be outsourced, an alliance based on the recognition. Співвідносячись з початковим реченням тексту, вони окреслюють очікувані зміни:

What we want is a reinvigorated alliance that recognizes that what has ailed our societies is not just a set of bad policies, but a malaise of hopelessness and complacency. / An alliance that we want is one that is not paralyzed into inaction by fear. Fear of climate change, fear of war, fear of technology. / Instead, we want an alliance that boldly races into the future. / An alliance ready to defend our people, to safeguard our interests, and to preserve the freedom of action. / An alliance that does not allow its power to be outsourced, constrained, or subordinated to systems beyond its control. / One that does not depend on others for the critical necessities of its national life. / And one that does not maintain the polite pretense that our way of life is just one among many, and that asks for permission before it acts. / And above all, an alliance based on the recognition that we, the West, have inherited together, what we have inherited together is something that is unique, and distinctive, and irreplaceable. Because this, after all, is the very foundation of the transatlantic bond.

Крім конструкцій з іменником *alliance*, у наведеному фрагменті ефект прогресу через єдність творять побудови з займенником *one*, який відсилає аудиторію до єдності, позначеної в попередніх рядках, але в іншому ракурсі: *one that does not depend on others, one that does not maintain the polite pretense.*

Отже, проведений аналіз доповіді Держсекретаря США Марко Рубіо на Мюнхенській конференції з безпеки 2026-го року свідчить, що американський уряд хоче зберігати єдність з Європою, але на своїх умовах. На відміну від виступу віце-президента Венса [5], який був побудований у формі низки звинувачень, що викликало різко негативну реакцію в Європі, виступ держсекретаря Рубіо висуває ряд пропозицій щодо збереження союзу між Європою та Сполученими Штатами. З цією метою текст поділено на чотири фрагменти, кожен з яких спирається на антитезу. Її перша частина наголошує на колишніх здобутках Європи, а друга – розкриває її сучасні проблеми з точки зору доповідача. Кожна антитеза

доповнюється пропозиціями щодо змін, які має зробити Європа задля прогресу і збереження коаліції.

Список використаних джерел

1. Потапенко, С., Андрійко, В. (2025). Три роки війни – три новорічні звернення президента України: від ідей до словесних ефектів. Studia Philologica, (1 (24), 207–222). [Електронний ресурс]. Доступ: https://doi.org/10.28925/2311-2425.2.
2. Hoffmann, Th. (2022). *Construction Grammar*. Cambridge: Cambridge University Press.
3. Potapenko, S., Andriyko, V. (2025). «The speech that stunned Europe»: Verbal effects produced by U.S. vice president J.D. Vance's 2025 address in Munich. Inozemna philologia, (138, (51-62). [Електронний ресурс]. Доступ: https://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/foreighnphilology/article/view/5067.
4. Rubio, M. (2026). Secretary of State Marco Rubio at the Munich Security Conference [Електронний ресурс]. Доступ: https://www.state.gov/releases/office-of-the-spokesperson/2026/02/secretary-of-state-marco-rubio-at-the-munich-security-conference.
5. Vance, J.D. (2025). The Speech at the Munich Security Conference. [Електронний ресурс]. Доступ: https://foreignpolicy.com/2025/02/18/vance-speech-munich-full-text-read-transcript-europe/.

Багрій Г.А.
кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
Бринюк Я.Р.
студентка
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ПЕРЕДАЧА АНГЛОМОВНОГО СЛЕНГУ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ І РЕКЛАМІ

Анотація. *Досліджено специфіку функціонування англомовного сленгу в цифровому просторі та його інтеграцію в сучасний рекламний дискурс. Визначено роль платформ TikTok та Instagram як основних майданчиків для лінгвістичної інновації та проаналізовано лінгвопрагматичні механізми впливу сленгу на споживача.*

Ключові слова: *сленг, соціальні медіа, рекламний дискурс, маркетингові комунікації, лінгвістична трансформація.*

Summary. *The abstract examines the specifics of English slang functioning in the digital space and its integration into modern advertising discourse. The role of TikTok and Instagram platforms as the main venues for linguistic innovation is identified, and the linguo-pragmatic mechanisms of slang's influence on the consumer are analyzed.*

Key words: *slang, social media, advertising discourse, marketing communications, linguistic transformation.*

Постановка проблеми. Сучасний англомовний інформаційний простір перебуває у стані безперервної лінгвістичної трансформації. Ключовим

каталізатором цього процесу є домінування динамічних соціальних медіа, які виступають не лише каналами поширення, а й першоджерелами лінгвістичних інновацій. Включення сленгових одиниць у рекламні тексти стає стратегічною маркетинговою технікою, що дозволяє брендам ліквідувати бар'єр офіційності та встановити емоційний контакт із реципієнтом.

Аналіз останніх джерел та публікацій. Попередні дослідження функціонування сленгу в кінематографічному дискурсі продемонстрували його потужний потенціал для соціальної ідентифікації персонажів та відображення субкультурної приналежності. Проте сучасний етап розвитку мови характеризується проникненням сленгу з неформальних сфер у стандартизовані форми комунікації, зокрема через механізми вірусного контенту та челенджів у цифровому просторі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальні мережі, орієнтовані на короткоформатний контент (TikTok, Instagram), створюють оптимальні умови для формування неологізмів та акронімів.

Лінгвістичні особливості цифрового сленгу. Обмежений формат повідомлень сприяє економії мовних зусиль, що виражається у використанні абревіатур, таких як *«IYKYK»* або *«POV»*. Спостерігається стрімка лексикалізація та семантичні зсуви: слова набувають нових емоційних забарвлень (наприклад, *«Slay»* або *«Ate»* як маркери бездоганного виконання дії). Крім того, цифрові платформи стирають межі між усною та писемною мовою, що призводить до появи специфічних орфографічних варіантів сленгу.

Соціокультурна роль. Сленг функціонує як «соціальна валюта», що маркує приналежність до певної спільноти («цифрового племені»). Успішне використання актуальних виразів (наприклад, *«Sigma», «It Girl»* або *«Delulu»*) сигналізує про обізнаність із поточними трендами та допомагає молодіжним аудиторіям підтримувати культурну ексклюзивність, дистанціюючись від «застарілих» мовних форм, які сприймаються як *«cringe»*.

Інтеграція сленгу в рекламний дискурс. Рекламні кампанії активно використовують інтернет-сленг для підвищення креативної якості та залученості аудиторії. Це ґрунтується на лінгвопрагматичних механізмах мімікрії під

неформальне спілкування. Наприклад, ігрові бренди залучають вираз *«Level up»*, а модні індустрії використовують сленг *«Fire»* або *«Snack»* для підкреслення привабливості.

Особливе місце займає стратегія *«Code-Switching»* та використання слів із подвійним значенням. Прикладом є назви парфумів *«Lost Cherry»* та *«Vanilla Sex»*, які експлуатують двозначність сленгових виразів для створення інтимного та провокативного образу бренду. Експериментальні дослідження підтверджують, що для поколінь Z та Alpha час візуального фокусування на рекламному сленгу є довшим, оскільки розшифрування таких одиниць потребує додаткових когнітивних зусиль.

Висновки. Сленг є динамічним інструментом, що нерозривно пов'язаний із технологічними та соціальними трендами. Його успішна інтеграція в маркетинг сприяє легітимізації мовних інновацій, проте вимагає постійного моніторингу. Неправильний вибір лексики або використання застарілого сленгу може призвести до негативного сприйняття бренду та зниження довіри споживачів.

Список використаних джерел

1. English Prime. Англійський сленг: особливості, категорії, приклади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://englishprime.ua/uk/anglijskij-sleng/ (дата звернення: 18.03.2026).
2. British Council Ukraine. Slang in English [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.britishcouncil.org.ua/slang-in-english (дата звернення: 18.03.2026).
3. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. – London, New York: Routledge, 2018. – 329 p.
4. Lippi-Green R. English with an Accent: Language, Ideology, and Discrimination in the United States. – 2nd ed. – London; New York : Routledge, 2012. – 360 p.
5. Mora A. Slang in Contemporary TV Shows: Linguistic Features and Translation Issues // Journal of Audiovisual Translation. – 2020.
6. Richardson, K. Television Dramatic Dialogue: A Sociolinguistic Study. – Oxford : Oxford University Press, 2010. – 256 p.
7. Shifman L. Memes in Digital Culture. – Cambridge, MA : MIT Press, 2014. – 200 p.
8. Tagliamonte S., Denis D. Linguistic Rupture: LOL and Other Features of Online Talk // American Speech. – 2017.
9. Internet slang in advertising // Marketing Shots [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://marketing-shots.com/advertising/internet-slang-in-advertising/ (дата звернення: 18.03.2026).

Багрій Г.А.
кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
Гуріна І.В.
студентка Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

МОВНЕ МОДЕЛЮВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Анотація. *У тезах розглянуто процеси мовного моделювання як інструменту побудови ефективної стратегії міжкультурної взаємодії. Визначено вплив глобалізації на трансформацію лінгвістичних моделей у сучасному університетському середовищі.*

Ключові слова: *мовне моделювання, міжкультурна комунікація, глобалізація, лінгвокультура, комунікативна стратегія.*

Summary. *The abstract examines the processes of linguistic modeling as a tool for building an effective strategy for intercultural interaction. The influence of globalization on the transformation of linguistic models in the modern university environment is determined.*

Key words: *linguistic modeling, intercultural communication, globalization, linguoculture, communicative strategy.*

Постановка проблеми. У сучасній парадигмі глобалізації мова перестає бути лише засобом обміну інформацією, перетворюючись на складний інструмент моделювання соціальної реальності. Процеси всесвітньої інтеграції вимагають від учасників комунікації не просто знання іноземної мови, а глибокого розуміння когнітивних моделей, які стоять за кожною окремою культурою. Мовне моделювання в цьому контексті виступає як спроба створити ефективний алгоритм взаємодії між представниками різних лінгвокультурних спільнот, що є критично важливим для уникнення непорозумінь.

Аналіз останніх джерел чи публікацій. Теоретичне підґрунтя дослідження базується на працях відомих українських та закордонних лінгвістів. Зокрема, Ф. Бацевич розглядає комунікацію як систему, що потребує чіткого моделювання залежно від інтенцій мовця [1]. В. Манакін акцентує увагу на тому, що культурні коди безпосередньо впливають на вибір мовних засобів [2]. Питання подолання культурних бар'єрів та важливості стратегій адаптації висвітлено у роботах вітчизняних дослідників, таких як О. Селіванова [3], а також у фундаментальних працях Г. Гофстеде [4].

Виклад основного матеріалу дослідження. Мовне моделювання міжкультурної комунікації – це складний процес створення абстрактних або

ментальних схем, що відображають структуру та динаміку спілкування. В умовах глобалізації таке моделювання базується на трьох основних векторах:

Концептуальна модель. Вона передбачає вивчення та врахування ключових концептів культури, таких як «успіх», «час», «особистий простір». Наприклад, моделювання комунікації з представником західної культури часто вимагає врахування лінійності часу, тоді як багато інших моделей базуються на контекстуальності та глибинних фонових знаннях.

Дискурсивна модель. Вона включає правила побудови тексту та діалогу, що прийняті в певній професійній або соціальній групі. Глобалізація диктує уніфікацію дискурсивних моделей, особливо в науковій та діловій сферах, де важлива точність та чіткість формулювань.

Етикетна модель. Це набір мовленнєвих формул, що забезпечують безконфліктне середовище. Вона допомагає мовцю вибрати правильну дистанцію та тон спілкування залежно від культурного походження партнера [3, с. 156].

Глобалізаційні виклики спричиняють появу «третього простору» в комунікації – гібридної культури, де локальні мовні особливості змішуються з глобальними стандартами. Мовне моделювання в таких умовах має враховувати лінгвістичну конвергенцію та цифровізацію. Моделі комунікації в мережі (месенджери, відеоконференції) диктують нову стилістику – лаконічність, використання візуальних маркерів та специфічний мережевий етикет.

Для сучасних університетів важливо впроваджувати моделювання у навчальний процес як практичний тренінг. Це включає сценарне моделювання (розігрування ситуацій «культурного шоку») та аналіз прецедентних текстів. Розвиток соціолінгвістичної компетенції дозволяє студентам варіювати мовні моделі залежно від статусу співрозмовника. Ефективна модель повинна передбачати стратегії «корекції» помилок та роз’яснення культурних підтекстів у реальному часі [2, с. 226].

Висновки з проведеного дослідження. Мовне моделювання міжкультурної комунікації в умовах глобалізації є динамічним процесом. Воно дозволяє мінімізувати ризики непорозуміння та сприяє створенню спільного інформаційного простору, зберігаючи при цьому повагу до культурної

самобутності. Майбутнє мовної освіти полягає у переході від вивчення «граматики мови» до моделювання «граматики культури». Оволодіння цими стратегіями дозволяє студентам бути гнучкими та адаптивними у міжнародному середовищі.

Список використаних джерел

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. – Київ: Академія, 2004. – 342 с. – Режим доступу: https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0009736 (дата звернення: 18.03.2026).

2. Манакін В.М. Мова і культура : навч. посіб. – Київ: Академія, 2001. – 288 с. – Режим доступу: https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/ Shavkun/0039633.pdf (дата звернення: 18.03.2026).

3. Селіванова О.О. Світ свідомості в мові. – Черкаси: Ю. Чабаненко, 2012. – 488 с. – Режим доступу: https://ru.scribd.com/ document/442487501/Selivanova-pdf (дата звернення: 18.03.2026).

4. Hofstede G. Cultures and Organizations: Software of the Mind. – New York: McGraw-Hill, 2005. – 549 p. – Режим доступу: https://e-edu.nbu.bg/pluginfile.php/900222/mod_resource/content/Hofstede_202010.pdf (дата звернення: 18.03.2026).

Байша К.М.
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри галузевого перекладу та іноземних мов
Херсонського національного технічного університету

ВІДТВОРЕННЯ АМЕРИКАНСЬКИХ СЛЕНГІЗМІВ ЯК СКЛАДНИКА МОВНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ГЛОБАЛЬНОГО КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ

Анотація. *У статті досліджено стратегії відтворення американських сленгізмів в українському перекладному дискурсі в контексті глобалізації. Акцентовано увагу на тому, що в умовах глобальних трансформацій переклад виступає не лише лінгвістичним актом, а й фундаментальною моделлю міжкультурної комунікації, яка забезпечує взаєморозуміння між представниками різних соціокультурних систем. За допомогою компаративного методу та дискурс-аналізу виявлено особливості мовного моделювання міжкультурної комунікації та способи подолання лінгвокультурної лакунарності. Проаналізовано прагматичні аспекти перекладу лексем з високим ідеологічним та емотивним навантаженням. Визначено, що ефективна адаптація сленгу є чинником збереження ілокутивної сили медіатексту та засобом соціокультурної конвергенції.*

Ключові слова: *американський сленг, міжкультурна комунікація, глобалізація, мовне моделювання, прагматична адаптація, перекладацькі стратегії, дискурс-аналіз.*

Summary. *The article explores the strategies for rendering American slangisms in the Ukrainian translational discourse within the context of globalization. It is emphasized that under the conditions of global transformations, translation serves not only as a linguistic act but as a fundamental model of intercultural communication, ensuring mutual understanding between representatives of different sociocultural systems. Employing comparative methods and discourse analysis, the study identifies the features of modeling this interaction and methods for overcoming linguacultural lacunae. The pragmatic aspects of translating lexemes with high ideological load are analyzed. It is determined that effective*

slang adaptation is a key factor in preserving the illocutionary force of media texts and a tool for sociocultural convergence.

Key words: *American slang, intercultural communication, globalization, linguistic modeling, pragmatic adaptation, translation strategies, discourse analysis.*

Постановка проблеми. У сучасну епоху глобалізації мова перестає бути лише засобом передачі інформації, перетворюючись на активний інструмент моделювання глобального комунікативного простору. Одним із найбільш динамічних елементів цього процесу є сленг – живий маркер соціокультурних змін та ідентичності. Відтворення американських сленгізмів українською мовою сьогодні виходить за межі суто лінгвістичного завдання; це стратегічна спроба синхронізувати локальний культурний контекст із глобальними трендами. Ефективне моделювання міжкультурної взаємодії потребує не просто пошуку еквівалентів, а глибокого розуміння конотацій, що забезпечують цілісність сприйняття смислів у єдиному світовому дискурсі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундамент дослідження стратегій міжкультурної адаптації закладено у працях вітчизняних та зарубіжних перекладознавців, зокрема Р. Зорівчак (концепція лінгвокультурної лакунарності), О. Ребрія (когнітивно-дискурсний підхід до стратегій перекладу) та М. Бейкера (соціокультурна еквівалентність). Культурологічний аспект моделювання комунікації висвітлено у розвідках Е. Голла та Г. Гофстеде, а динаміку сленгу в медіапросторі досліджували Д. Кристал та Т. Кияк.

Попри наявність ґрунтовних праць, поза увагою дослідників часто залишається механізм репродукції американських сленгізмів як динамічних ідеологем, що виникають у сучасному цифровому та політичному дискурсах США (*woke-culture, cancel culture*). Недостатньо вивченою залишається проблема збереження іронічної модальності та аксіологічного вектор у цих одиниць при їх інтеграції в українське лінгвокультурне середовище, що зумовлює необхідність уточнення існуючих стратегій перекладу в умовах прискореної глобалізації».

Виклад основного матеріалу. Переклад американських сленгізмів становить складне завдання через розбіжності у культурних кодах, комунікативних нормах і прагматичних контекстах. Сленг як носій національно забарвленої лексики відображає соціальні реалії, що не завжди мають еквіваленти в іншій

культурі. Український перекладач стикається з необхідністю одночасно передати зміст, функцію й емоційне забарвлення вислову, не порушуючи його специфіки.

Проблема еквівалентності при відтворенні сленгізмів (*woke, snowflake, Karen*) зумовлена дивергенцією лінгвокультурних кодів та соціокомунікативних контекстів США й України. Семантична амбівалентність цих одиниць – від маркування соціальної свідомості до іронічної дескрипції надчутливості – часто нівелюється при перекладі. Використання українських відповідників («соціально свідомий», «типова скаржниця») призводить до втрати специфічних політичних підтекстів та саркастичної модальності [1, с. 115]. Подолання таких лакун реалізується через стратегії семантичної трансформації, калькування (*cancel culture* – «культура скасування») або компенсації, що забезпечує інтеграцію глобальних концептів у локальне комунікативне поле.

Переклад американського сленгу постає як акт міжкультурної інтерпретації, спрямований на репродукцію комунікативної інтенції та прагматичного потенціалу вихідного тексту. Культурна нееквівалентність долається через застосування функціональних аналогів (напр., cancel culture – «культура публічного осуду»), що забезпечує семантичну прозорість для реципієнта.

Основні дескриптивні труднощі зумовлені контекстуальною полісемією сленгізмів (зокрема, лексеми *lit*) та структурними розбіжностями мов. Еліптичність англомовного сленгу потребує пошуку балансу між мовною економією та експлікацією змісту. Отже, ефективна адаптація вимагає від перекладача не лише лінгвістичної точності, а й глибокої соціокультурної компетенції для збереження іронічної модальності та світоглядного ракурсу оригіналу [2, с. 196].

Окремим аспектом дослідження є репродукція емотивно-експресивного потенціалу сленгу, що забезпечує ілокутивну силу вислову. Специфіка одиниць на кшталт *cringe, lit, savage або bomb* полягає у їх здатності кодувати не лише емоційні стани (сором, захоплення), а й складні соціальні реакції на неавтентичність чи екстраординарність поведінки [4].

Трансформація емотивного змісту в оцінний (напр., *cringe fest або pure cringe*) вимагає від перекладача виходу за межі буквальної семантики на користь прагматичної адаптації.

Використання функціонально-стилістичних відповідників («викликало сором», «соціальна незграбність», «експресивний ефект») дозволяє зберегти аксіологічний вектор оригіналу, водночас адаптуючи іронічну модальність та соціальну інтонацію повідомлення до українського медіадискурсу .

Додатковим бар'єром у моделюванні міжкультурної комунікації є лінгвокультурна маркованість сленгізмів, деривованих із попкультурного чи політичного дискурсів США. Короткий життєвий цикл таких алюзій вимагає від перекладача стратегій локалізації або дескриптивної експлікації для збереження когнітивної доступності тексту [4; 5, с. 211].

Окрему проблему становлять абревіатурні новотвори (*LOL, YOLO, TBH)* як знаки глобальної комунікації. Їх функціонування в українському медіапросторі коливається між збереженням оригінальної графічної форми (як маркера глобалізації) та функціональною адаптацією («життя одне», «чесно кажучи»). Прагматична диференціація значень (напр., *go viral* – як «набути популярності» vs «неконтрольовано поширитися») визначає аксіологічний вектор повідомлення. Отже, збереження авторської інтенції, іронії чи соціальної дистанції є ключовим критерієм валідності перекладу в межах сучасного публіцистичного дискурсу [3].

Комплексний аналіз засвідчує, що відтворення американських сленгізмів у публіцистичному дискурсі є актом лінгвокультурної медіації, що виходить за межі формальної лексичної еквівалентності. Сленг функціонує як носій соціальних та ідеологічних конотацій, що формують специфічну картину світу, тому його переклад потребує не лише лінгвістичної, а й соціокультурної компетентності.

Основними дескриптивними бар'єрами визначено семантичну полісемію, культурну лакунарність та прагматичну інтенсивність одиниць. Подолання цих труднощів реалізується через синергію адаптаційних, дескриптивних та компенсаторних стратегій, що дозволяють зберегти ілокутивну силу оригіналу при дотриманні норм приймаючої мови. Таким чином, перекладач постає як інтерпретатор культурних смислів, який забезпечує валідність сприйняття американського медіадискурсу в українському соціокомунікативному просторі [2], зберігаючи баланс між прагматичною точністю та культурною релевантністю.

Висновки. Отже, переклад американського сленгу постає як невід'ємний складник моделювання міжкультурної комунікації в умовах глобалізаційної гібридизації. Результати наших досліджень свідчать, що адекватне відтворення сленгізмів дозволяє не лише зберегти автентичність оригіналу, а й інтегрувати українську мову в загальносвітовий комунікативний простір, зберігаючи при цьому її національну своєрідність. Успішна адаптація таких лексем є свідченням гнучкості мовної системи та її спроможності виступати медіатором у глобальному діалозі культур, що є визначальним трендом сучасного мультикультуралізму.

Список використаних джерел

1. Палагута І.В. Особливості молодіжного сленгу в англійській мові. Умань: Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2018. 368 с.
2. Сидоренко Ю.І. Специфіка відтворення американського сленгу у текстах публіцистичного стилю. Львівський філологічний часопис: науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. 2021. № 9. – С. 194–198.
3. Crystal D. Language and the Internet. 2nd ed. Cambridge University Press, 2006. 316 p.
4. Dalzell T. The Routledge Dictionary of Modern American Slang and Unconventional English edited by Tom Dalzell. New York: Routledge, 2009. 782 p.
5. Melillo J. American Slang: Cultural Language Guide to Living in the USA. – Seattle, Wash.: Classic Day Pub., 2004. XII. 372 p.

Бочарова І.В.
кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Летюча Л.П.
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання
Університету Григорія Сковороди в Переяславі

ВПЛИВ ЦИФРОВОГО ДИСКУРСУ НА МОДЕРНІЗАЦІЮ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Анотація. *Стаття присвячена дослідженню необхідності культуроспрямованості парадигми сучасної іншомовної освіти в умовах глобалізації. Розглянуто вплив цифрового дискурсу, що створив умови для високих темпів модернізації англійської мови: породження нових форм та стилів комунікації, спрощення граматичних конструкцій, використання текстизмів внаслідок зростання функціональної варіативності мови. Зазначено, що широке використання Netspeak викликає побоювання з приводу його впливу на стандартну англійську мову, оскільки це призводить до стирання кордонів між формальним та неформальним спілкуванням.*

Ключові слова: *глобалізація, міжкультурна комунікація, викладання англійської мови, цифровий дискурс.*

Summary. *The article explores the necessity of a culture-oriented paradigm in modern foreign language education within the context of globalization. It examines the influence of digital discourse,*

which has facilitated the rapid modernization of the English language through the emergence of new communication forms and styles, the simplification of grammatical structures, and the use of textisms resulting from increased functional language variability. The study notes that the widespread use of Netspeak raises concerns regarding its impact on standard English, as it leads to the blurring of boundaries between formal and informal communication.

Key words: *globalization, intercultural communication, English language teaching, digital discourse.*

Постановка проблеми. В умовах глобалізації зростає потреба суспільства в якісній освіті, що відповідає сучасним викликам. Глобалізація, з одного боку, диктує необхідність володіння мовами міжнародного спілкування (зокрема англійською як lingua franca), що часто призводить до певної мовної гомогенізації. З іншого боку, парадигма мультикультуралізму вимагає збереження мовного розмаїття та поваги до етнокультурної ідентичності кожного комуніканта. Тому у сучасну епоху динамічних суспільних трансформацій вивчення іноземних мов перестало бути суто лінгвістичним процесом і перетворилося на складний соціокультурний феномен.

Традиційна орієнтація на «ідеального носія мови» (native speaker) втрачає актуальність. Сьогодні важливо формувати у здобувачів міжкультурну комунікативну компетенцію, яка дозволяє ефективно взаємодіяти в багатонаціональному середовищі, враховуючи різноманітність культурних кодів, символів та соціальних норм, яка включає в себе не тільки знання іноземних мов, але і міжкультурну чутливість, що дозволить співіснувати людям, які належать до різних культур та мають різні культурні уподобання, відмінні від їх власних.

Як результат формується нова культуроспрямована парадигма мовної освіти – міжкультурна, яка «передовсім звернена до принципів формування полікультурної особистості, до пошуків того, як вона виявляє себе в мовних структурах і мовленнєвій діяльності» [1, с. 136]. Від здобувачів, які вивчають іноземні мови, потрібно не тільки очікувати уміння іншомовної комунікації, але й уміння вести діалог культур, Міжкультурна комунікація – це є загальна здатність приймати поведінку та діяльність, яка сприяє співпраці з відмінними від них іншими людьми за культурою та етносом [8, с. 54].

Насамперед цьому сприяє перетворення закритої національної освітньої системи зі своєю специфікою у відкрите освітнє середовище.

По-друге, знання іноземної мови, а саме англійської, дає можливість спілкування в соцмережах та долучення до західної, переважно, американської культури. Водночас взаємопроникнення культур, повсюдне використання технологій та доступ до мережі Інтернет змінили мовну освіту. Сьогодні здобувачам доступна величезна кількість онлайн-ресурсів та платформ для вивчення іноземної мови. Використання цифрових інструментів сприяє автономному вивченню мови, дозволяючи підібрати курси, які найбільш повно відповідають їх потребам та інтересам. Сьогодні, коли зумери воліють спілкуватися за допомогою текстових повідомлень, а покоління альфа є «цифровими аборигенами» і більшу частину вільного часу проводить в Інтернеті, володіння англійською мовою стає обов'язковою умовою, щоб бути в тренді та підтримувати спілкування з однолітками.

З іншого боку, англійська мова, набувши статусу глобальної мови міжкультурної комунікації та цифрового дискурсу, також стала зазнавати еволюційних трансформацій через стрімке зростання користувачів, які є представниками різних культур. Безумовно, що учасники онлайн-комунікації, хоч і спілкуються однією мовою, вносять свої культурні та соціальні особливості. Це дозволяє говорити про культурну, соціальну та функціональну варіативності англійської мови в рамках цифрового дискурсу.

Аналіз останніх джерел. Аналіз сучасної літератури щодо впливу глобалізації на англійську мову продемонстрував активність таких українських дослідників, як Н. Базиляк, Л. Кухарська, І. Гамерська, Г. Гудима, Ю. Слодиницька, О. Гурко, Т. Мартинова, О. Медвідь, Н. Попова та ін. Ця тема залишається актуальною і для закордонних учених: Дж. Шольте, Л. Брінтон Д. Кристал та ін. Водночас питання виявлення факторів, що впливають тенденції модернізації англійської мови в умовах глобалізації потребує уточнення.

Виклад дослідження. Метою нашого дослідження є розгляд сучасних тенденцій модернізації англійської мови під впливом такого фактору, як цифровий дискурс. Розширення застосування цифрових технологій у процесі навчання, зокрема, розвиток комунікації у віртуальному середовищі, є невід'ємною частиною сучасного глобалізованого світу. Передача змісту в цифрове середовище вже не

спирається виключно на лінгвістичні форми, а у зв'язку з поширенням відео контексту вибудовується на поєднанні лінгвістичного способу формування змісту з візуальним, аудіо, жестовим та просторовим [4]. «Виникнення і поширення інформаційних технологій та Всесвітньої мережі спричинили появу нового виду комунікації – інтернет-комунікації, завдяки чому відбуваються зміни у мовному середовищі, що охоплюють усі області мови» [2, с. 33].

Це не могло не позначитися на викладанні іноземної мови, що призвело до заміни поняття «вивчення іноземної мови» на «набуття мовної компетенції». Як наслідок, змінилося й розуміння грамотності. У традиційному розумінні значна увага приділяється стандартизованому, мономовному, монокультурному підходу до вивчення мови, граматика якої підпорядковується правилам закономірності побудови осмислених мовленнєвих відрізків. Однак, під впливом глобалізації та розширення різноманіття засобів масової інформації та способів смислоутворення, традиційне розуміння грамотності, на думку деяких західних учених, стає скоріше марним, оскільки запровадження традиційного підходу до вивчення іноземних мов не дає можливості адекватно підготувати учнів до активної участі в житті сучасного суспільства [5].

За цих умов деякі вчені піднімають питання про необхідність розширення концепції навчання іноземних мов: формування в учнів навичок та знань, необхідних для розуміння, створення та передачі змісту в мультимодальних текстах, які підходять для різних соціокультурних умов [9].

На думку західних дослідників, розвиток мультимодальної комунікативної компетенції допоможе учням зрозуміти, як взаємодіють різні способи передачі змісту. Комунікація з використанням великої кількості семіотичних ресурсів змушує здобувачів розвивати свої аналітичні навички, щоб зрозуміти, як змішані смисли, що створюються різними модальностями, призводять до візуального та вербального партнерства, дозволяючи більш повно передавати зміст, аніж при використанні тільки однієї модальності [9; 10].

Відображенням політики мультикультуралізму в Європі стала розробка мовних дескрипторів CEFR (Common European Framework of Reference), представлених європейською комісією як інструмент для визначення рівня

володіння іноземною мовою, де пропонується плюрилінгвістичний та плюрикультурний підхід до вивчення іноземних мов.

На відміну від мультилінгвізму, який має на увазі співіснування різних мов на соціальному або індивідуальному рівні, плюрилінгвізм підкреслює динамічний характер використання кількох мов та культурного досвіду [6], що більше відповідає вимогам міжкультурного спілкування у межах сучасних реалій. Поєднання мультимодальної комунікаційної компетенції та практичного підходу, полегшують вивчення іноземної мови внаслідок зниження освітніх стандартів, з одного боку, та відсутності неможливості удосконалювати мовні навички при досягненні практичної мети, з іншого боку. Як результат, виникає прив'язка рівня мовної компетенції до досягнення практичної цілі.

Паралельно вводиться поняття транслінгвізму – соціальної практики, що виражається в лінгвістичній варіативності в текстах як монолінгвальних авторів, які можуть писати в різних регістрах або діалектах, так і багатомовних авторів, які можуть вибирати кодові суміші або змішувати мови таким чином, щоб висловити свої унікальні смисли [3]. У межах транслінгвальної системи граматичні чи лексичні відхилення від норми мови більше не прирівнюються до помилки, як було в рамках монолінгвального підходу до навчання, а стають мовними відмінностями, зумовленими культурною ідентичністю мовця. Теоретики транслінгвізму наполягають, що норми мови втратили директивний характер і можуть змінюватися вибірково в залежності від контексту та ситуації.

Крім протидії монолінгвізму, ще однією причиною практичного підходу до вивчення мови та зникнення необхідності глибокого вивчення граматики є розвиток цифрового дискурсу, так званого Netspeak, що поєднує властивості як письмової, так і усної форми мови [7].

Підтримка швидкості спілкування та економії часу разом із вибором на користь інформативності і доступності зумовили відмову від строго дотримання граматичних правил на користь використання спрощених конструкцій та засобів, типових для усного спілкування, а також використання текстизмів – абревіатур та скорочень, які в першу чергу, описують емоції та ставлення до тієї чи іншої ситуації.

Сьогодні вже ніхто не заперечує, що Netspeak перетворився на символ модернізму і став розмовним варіантом стандартної англійської мови [11].

Ця ситуація викликає занепокоєння негативного впливу Netspeak на стандартну англійську мову. Багато дослідників сходяться на думці, що розвиток онлайн-комунікації не може не вплинути на модифікацію пунктуації, граматики та лексики. До прикладу, Shalini Raj Thangaraj, Mahendran Maniam прямо заявляють, що модифікована мова, якою спілкуються користувачі Інтернету, є загрозою для стандартної англійської мови і може спровокувати втрату її індивідуальності внаслідок високих темпів розмивання граматичних норм та заміщення лінгвокультурної соціально-культурної варіативності практичною функціональністю [12].

Висновки. Домінантною мовою міжнародної комунікації та основною мовою інтернет-спілкування сьогодні безперечно є англійська мова. Водночас розвиток цифрового дискурсу спричинив породження нових форм та стилів комунікації, спрощення граматичних конструкцій, використання текстизмів внаслідок зростання функціональної варіативності мови. Цей феномен, особливо популярний серед молоді та користувачів, для яких англійська не є рідною мовою, став символом сучасності. Однак широке використання Netspeak викликає побоювання з приводу його впливу на стандартну англійську мову, оскільки це призводить до стирання кордонів між формальним та неформальним спілкуванням.

Список використаних джерел

1. Горіна Ж.Д. Полілінгвальна і полікультурна парадигма сучасної мовної освітньої системи. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2011. Вип. 7. С. 135–142.
2. Медвідь О.М., Гарцунова М., Гарцунова Л. Лінгвістичні особливості Netspeak в англомовному інтернет-середовищі. Філологічні трактати. 2021. Т. 13, № 2. С. 31–43.
3. Canagarajah S. Codemeshing in academic writing: Identifying teachable strategies of translanguaging. Modern Language Journal, 2011. 95(3), 401–417. URL: https://www.researchgate.net/publication/230359961 (accessed: 28.03.2026.).
4. Cope B., & Kalantzis M. «Multiliteracies»: New Literacies, New Learning. Pedagogies: An International Journal, 2009. 4(3). 164–195. URL: https://www.researchgate.net/publication/242352947 (accessed: 26.03.2026).
5. Cope B., & Kalantzis M. The Things You Do to Know: An introduction to the Pedagogy of Multiliteracies. In B. Cope & M. Kalntzis (Eds.), A Pedagogy of Multiliteracies: Learning by Design (1st ed., 2015. pp. 1–36). Palgrave Macmilan. URL: https://www.researchgate.net/publication/304983829 (accessed: 26.03.2026).

6. Council of Europe. Common European Framework Reference for languages: Learning, Teaching, Assessment. 2021. URL: https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4#page=30 (accessed: 28.03.2026.).

7. Helen J. Watt. How does the use of modern communication technology influence language and literacy development? A review. Contemporary Issues in Communication Science and Disorders, 2010. 37(Fall), 141–148. URL: https://www.researchgate.net/publication/334397441 (accessed: 28.03.2026.).

8. Kim Y. Y. The identity factor in intercultural competence. /In Deardorff, D. ed. The SAGE Handbook of Intercultural Competence. Thousand Oaks & London: SAGE Publications, 2009. P. 53–65.

9. Mills K. A Review of the «Digital Turn» in the New Literacy Studies. Review of Educational Research, 2010. 80(2), 246–271. URL: https://www.researchgate.net/publication/280232602 (accessed: 26.03.2026).

10. Prihantoro P., Suherdi D., Muslim A. B. Developing Students' Multimodal Communicative Competence Through Multiliteracies Pedagogy. ENGLISH FRANCA: Academic Journal of English Language and Education, 2022. 6(2). URL: https://www.researchgate.net/publication/366795828 (accessed: 26.03.2026).

11. Rameen T., Fiza H. Impact of Netspeak on the Writing Skills of Generation X and Generation Y. Journal of Communication and Cultural Trends, 2021. 3(1):31–53. https://www.researchgate.net/publication/362620356 (accessed: 29.03.2026.).

12. Thangaraj S. R., & Maniam M. The Influence of Netspeak on students' writing. Journal of Education and Learning, 2015. 9(1), 45–52. URL: https://www.researchgate.net/publication/281761933 (accessed: 29.03.2026.).

Василенко І.О.
старший викладач кафедри іноземних мов факультету маркетингу
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

LANGUAGE MODELING IN INTERCULTURAL COMMUNICATION: A DISCOURSE-ANALYTIC PERSPECTIVE

Анотація. *У статті розглядається, як мовні моделі допомагають налагоджувати міжкультурну комунікацію у глобалізованому світі. Автор використовує критичний дискурс-аналіз, щоб показати, як мова впливає на розуміння культури та професійного спілкування. Аналіз базується на корпусі текстів, що включає матеріали з навчання міжкультурної комунікації та глобальної взаємодії. Результати показують, що комунікаційні моделі часто подаються як універсальні, без урахування особливостей окремих культур. Культура при цьому розглядається як щось незмінне, хоча насправді вона постійно розвивається. Також такі моделі рідко враховують питання впливу та нерівності між учасниками спілкування. У статті підкреслюється важливість критичного підходу у викладанні мов і розвитку міжкультурних навичок студентів.*

Ключові слова: *міжкультурна комунікація; критичний дискурс-аналіз; корпусно-підтриманий дискурс-аналіз; мовне моделювання; глобалізація; мовна ідеологія; комунікаційні практики.*

Summary. *This paper explores how language models facilitate intercultural communication in a globalized world. It uses a critical discourse-analytic approach to show how language shapes perceptions of culture and professional communication. The study is based on a corpus of texts, including materials used in teaching intercultural communication and global interaction. The findings*

show that communication models are often presented as universal and do not take into account the specific features of individual cultures. Culture is often described as static, although it is in fact dynamic and constantly changing. These models also tend to overlook differences in power and inequality between participants. The paper highlights the importance of a critical approach in language teaching and in developing students' intercultural skills.

Key words: *intercultural communication; critical discourse analysis (CDA); corpus-assisted discourse analysis; language modeling; globalization; language ideology; communication practices.*

Problem statement. In the context of globalization, intercultural communication has become an essential part of professional, academic, and everyday interactions. As societies become more interconnected, the need for effective communication across linguistic and cultural boundaries continues to grow. At the same time, communication is not neutral; it is shaped by power relations, dominant ideologies, and institutional practices. Language modeling, understood as the way communicative patterns are represented and organized, plays an important role in shaping how intercultural interactions are understood and practiced.

The problem addressed in this study is the limited critical attention to how models of intercultural communication are constructed and used in global contexts [3; 5]. While many studies focus on communicative competence and cultural awareness, fewer explore how meanings, norms, and identities are shaped through discourse. This paper aims to address this gap by applying a discourse-analytic perspective.

Analysis of recent research. This study is grounded in critical discourse analysis (CDA), particularly the work of N. Fairclough, T. van Dijk, and R. Wodak, who emphasize the link between language, power, and ideology [3; 5; 6]. CDA views discourse as a social practice that both reflects and shapes social reality.

From this perspective, language modeling can be seen as a discursive practice that not only represents reality but also helps shape it by reinforcing or challenging power relations. [3; 5] In this sense, dominant models of intercultural communication can function ideologically, as they present certain norms of interaction as natural while marginalizing alternative communicative practices and perspectives [3; 6]. In a globalized context, discourse plays a key role in shaping how cultural differences and communication norms are understood. Research in intercultural communication by M. Byram and C. Kramsch has traditionally focused on competence-based models, highlighting linguistic and intercultural skills [2; 4]. However, more recent studies

suggest that these models may oversimplify cultural differences and overlook issues of power and inequality.

Corpus-assisted discourse analysis has become a useful methodological approach that combines quantitative corpus techniques with qualitative interpretation [1]. It allows researchers to identify recurring patterns, keywords, and collocations, and to better understand how meaning is constructed in context. Despite these advances, there is still a need for studies that connect language modeling, intercultural communication, and globalization within a critical framework [1; 3].

Methodology. This study adopts a corpus-assisted critical discourse analysis approach. A purposive corpus was compiled, consisting of academic texts and teaching materials related to intercultural communication and globalization.

The corpus was analyzed using keyword analysis and concordance tools to identify salient lexical patterns. Corpus techniques, including keyword, concordance, and collocation analysis, help identify recurring patterns of language use and show how meaning is constructed in context. The analysis combined quantitative results with qualitative interpretation, making the findings more reliable and allowing for deeper understanding. Particular attention was given to lexical choices, metaphors, and discursive strategies used to represent culture, communication, and globalization. The study also takes into account the role of the researcher in interpreting the data.

Reflexivity is important in CDA, as it highlights that interpretation is shaped by the researcher's perspective.

Main findings and discussion. The analysis reveals several key patterns in how intercultural communication is represented. First, communication is often presented in a standardized way. Expressions such as «effective communication», «global competence», and «best practices» suggest a universal model of communication, which may overlook cultural differences. Second, culture is often described as static and homogeneous. Terms like «cultural differences» and «cross-cultural barriers» may create the impression that cultures are fixed and clearly separated, which can reinforce stereotypes. Third, issues of power are often not explicitly addressed. Communication is usually presented as mutually beneficial, while differences in influence, resources, and authority remain less visible. English, for example, is often treated as the default global

language, reinforcing its dominant position. The analysis also shows that discourse plays an important role in shaping professional identities. Language teachers and communication specialists are often presented as facilitators of existing models rather than as critical professionals who can question them.

From a pedagogical perspective, these findings are particularly relevant in ESP contexts, such as teaching English for Marketing and Management. Teaching materials often reflect dominant global business discourses and promote values such as clarity, persuasion, and efficiency. While these skills are important, they are not always accompanied by critical reflection. Intercultural communication is often presented as a set of strategies for avoiding misunderstandings. However, this view may oversimplify communication, which is also shaped by social, cultural, and political factors. A discourse-analytic approach allows for a more nuanced understanding of how meaning is negotiated in interaction.

Another important aspect concerns the role of language in shaping professional identity. In global business environments, communication skills are closely linked to employability. However, dominant norms often favor native or near-native speakers, which may create unequal conditions for others.

These findings suggest the need for a shift in both research and pedagogy. Instead of focusing only on skill development, educators should also encourage critical awareness of discourse and help learners reflect on their communicative practices.

Conclusions. This study shows that language modeling in intercultural communication is closely connected to broader social, cultural, and ideological processes. Many communication models are simplified and do not fully reflect the complexity of real interactions. A more critical approach is needed in both research and teaching. Educators should support students not only in developing communication skills but also in thinking critically about language and culture. Future research should include more diverse data and explore alternative approaches to intercultural communication. Such work can contribute to more inclusive and context-sensitive models of communication.

References

1. Baker P., Gabrielatos C., KhosraviNik M., Krzyżanowski M., McEnery T., Wodak R. A useful methodological synergy? Combining critical discourse analysis and corpus linguistics // Discourse & Society. – 2008. – Vol. 19, No. 3. – P. 273–306.
2. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. – Clevedon: Multilingual Matters, 1997. – 124 p.
3. Fairclough N. Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language. – London: Longman, 1995. – 265 p.
4. Kramsch C. Culture in Foreign Language Teaching. – New York: Routledge, 2013. – 200 p.
5. van Dijk T. A. Discourse and Power. – Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2008. – 308 p.
6. Wodak R. Methods of Critical Discourse Analysis. – London: Sage, 2001. – 200 p.

Діденко Н.В.
старший викладач кафедри німецької мови
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

АНТИПРИСЛІВ'Я В СУЧАСНОМУ НІМЕЦЬКОМУ МОВНОМУ ПРОСТОРІ

Анотація. *У статті розглянуто явище антиприслів'їв як результат трансформації традиційних німецьких паремій у сучасному мовному просторі. Проаналізовано причини їх виникнення, основні сфери функціонування та комунікативні функції. Доведено, що антиприслів'я відображають динамічний розвиток мови та соціокультурні зміни сучасного суспільства.*

Ключові слова: *прислів'я, антиприслів'я, паремії, трансформація, модифіковані прислів'я.*

Summary. *The article examines anti-proverbs as a result of transformations of traditional German proverbs in the modern linguistic space. The reasons for their emergence, main spheres of functioning and communicative functions are analyzed. It is proved that anti-proverbs reflect the dynamic development of language and socio-cultural changes.*

Key words: *proverbs, anti-proverbs, paremias, transformation, modified proverbs.*

Постановка проблеми. Прислів'я є важливим складником мовної картини світу, оскільки вони акумулюють колективний досвід, цінності та уявлення про навколишню дійсність. У німецькій мові паремії традиційно виконують дидактичну та регулятивну функції, передаючи норми поведінки та моральні орієнтири. Проте в умовах стрімких соціальних і культурних змін класичні прислів'я зазнають переосмислення, що зумовлює появу антиприслів'їв — модифікованих варіантів традиційних паремій, адаптованих до сучасних реалій. **Актуальність теми** дослідження полягає в постійному поповненні сучасної

німецької мови новими антиприслів'ями, неможливістю їх повної фіксації та недостатньою кількістю наукових розвідок з цієї теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Явище антиприслів'їв стало предметом наукових розвідок наприкінці XX століття. Термін «антиприслів'я» був уведений В. Мідером для позначення навмисно трансформованих прислів'їв, що зберігають зв'язок із першоджерелом [1]. У працях Х. Вальтера, В. Мокієнка, І. Глуховцевої антиприслів'я розглядаються як результат мовної гри та прояв лінгвокреативності, зумовлений змінами в суспільстві та комунікативних практиках [2; 3].

Виклад основного матеріалу дослідження. Антиприслів'я являють собою трансформовані паремії, у яких змінюється лексичний склад, синтаксична структура або семантика з метою створення нового змістового та прагматичного ефекту. Важливою умовою функціонування антиприслів'я є впізнаваність первинного прислів'я, адже саме контраст між очікуваним і фактичним змістом забезпечує експресивність висловлення.

Одним із найпоширеніших способів утворення антиприслів'їв у німецькій мові є лексична заміна окремих компонентів. Так, класичне прислів'я «Der Klügere gibt nach» у сучасному мовленні трансформується в антиприслів'я «Der Klügere zählt nach», що відображає прагматичне мислення сучасної людини та зміну традиційних моральних орієнтирів. Подібні трансформації демонструють переоцінку усталених норм і цінностей.

Іншим способом є семантичне переосмислення прислів'їв, за якого зовнішня форма висловлення залишається майже незмінною, однак змінюється його смислове наповнення. Наприклад, антиприслів'я «Wer zuletzt lacht, denkt zu langsam» є іронічною модифікацією класичного «Wer zuletzt lacht, lacht am besten» і використовується для висміювання повільності мислення або нерішучості.

Значну групу становлять антиприслів'я, пов'язані з технічним прогресом і цифровізацією суспільства. У сучасному німецькому мовному просторі можна спостерігати трансформації на кшталт «Wissen ist Macht – nichts wissen macht nichts», що походить від прислів'я «Wissen ist Macht» і відображає зміну ставлення до знань в умовах інформаційного перенасичення.

Антиприслів'я активно функціонують у рекламному дискурсі, де виконують атрактивну та маніпулятивну функції. Наприклад, рекламне гасло «Kleider machen Leute – wir machen Preise» базується на відомому прислів'ї «Kleider machen Leute» й спрямоване на привернення уваги споживача. У таких випадках антиприслів'я поєднують традиційні мовні структури з елементами комерційної креативності.

У публіцистиці та масмедіа антиприслів'я часто слугують засобом соціальної критики або іронічного коментування актуальних подій. Так, трансформація «Ordnung muss sein – aber bitte digital» відображає сучасні дискусії щодо цифровізації суспільства та змін у системі управління.

Висновки. Антиприслів'я є важливим компонентом сучасного німецького мовного простору й свідчать про динамічний розвиток мови. Вони виникають унаслідок творчої трансформації традиційних паремій під впливом соціокультурних і технологічних чинників. Антиприслів'я не руйнують паремійну систему, а сприяють її оновленню та адаптації до нових умов комунікації.

Список використаних джерел

1. Глуховцева І. Словник модифікованих стійких сполучень слів в узусі кінця XX – початку XXI століття / І.Я. Глуховцева; відпов. ред. П.Ю. Гриценко. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 328 с.

2. Fleischer. W. Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache / W. Fleischer. Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1997. 300 S.

3. Mieder, W. (1985) Popular Views of the Proverb. Proverbium: Yearbook of International Proverb Scholarship, 2, p. 109-143.

Лісняк Н.І.
кандидат філолологічних наук, доцент, доцент кафедри бізнес-лінгвістики Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

УКРАЇНСЬКА МОВА В БРЕНДИНГУ СУЧАСНИХ КОМПАНІЙ

Анотація. *У статті проаналізовано назви українських брендів, які змінили найменування. Трансформовані назви виокремлено в три групи: прямий переклад, звукова адаптація, повна заміна. З'ясовано, що не всі найменування відповідають нормам української мови.*

Ключові слова: *мовна традиція, мовна норма, трансформовані назви, мова бренду.*

Summary. *This article analyses the names of Ukrainian brands that have changed their names. The adapted names are divided into three groups: direct translation, phonetic adaptation, and complete replacement. It has been established that not all names comply with the norms of the Ukrainian language.*

Key words: *linguistic tradition, linguistic norm, transformed names, brand language.*

Постановка проблеми. Мова презентує спільноту, віддзеркалює культурно-історичну ситуацію, є маркером ідентичності. Європейські країни дбають про

розвиток і функціонування офіційної мови, сприяючи вивченню її всіма громадянами, усіляко спонукають до опанування державної мови. Незважаючи на поліетнічність, населення підтримує офіційну одномовність, маючи одну державну мову, яку вважають основним чинником єднання різномовних спільнот у державі.

Очевидна істина – мова має значення. «Престиж мови – величина змінна. В історії відомо чимало випадків піднесення і падіння мов. Зрозуміло, що це залежить не від самої мови, а від суспільства – носія мови, його місця та ролі в загальнолюдському прогресі» [4, с. 100]. Українська мова сьогодні — це не просто засіб комунікації, а знак самобутності, інструмент довіри. На жаль, для багатьох лише війна росії з Україною стала поштовхом у формуванні мовної свідомості. Суспільство перебуває на різних рівнях притомності: від низької до високої, а хтось тільки наважується стати на шлях усвідомлення себе українськомовною особистістю. Сьогодні особливого значення набуває проблема формування та переосмислення не лише себе, а й корпоративної ідентичності. Важливим інструментом трансформації є мова бренду, яка виконує не тільки комунікативну, а й ідентифікаційну, ціннісну та стратегічну функції.

У контексті сучасності особливої актуальності набуває використання української мови як рушійної сили оновлення бізнес-комунікації. Оскільки «слово дає можливість керувати мисленням, допомагає «вполювати» й зафіксувати думку, зробити її зрозумілою для себе й для інших» [8, с. 114] то відомо, що бренд транслює цінності, щоб виділитися серед конкурентів, викликати емоції та підвищити лояльність авдиторії. І тут постають питання: чи справжніми є цінності, а не замаскованими лише під українську назву; чи розуміє компанія мовну традицію, яка ґрунтується на культурі й історії країни. Бо «мовна символізація в брендингу – це ефективна комунікативна стратегія репрезентації культури за допомогою вербальних засобів, яка поєднує когнітивний, семіотичний, ідеологічний і дискурсивний виміри. Її використання в номінативних структурах брендів українського походження сприяє утвердженню ціннісних орієнтирів і поширенню українського коду в глобальному медіапросторі, орієнтованому на іміджеву динамізацію культури» [3, с. 115].

Виклад основного матеріалу дослідження. Війна вплинула на комунікацію українських компаній. Абсолютна більшість обрали мовою спілкування державну, вона стала не лише засобом передачі інформації, а й маркером належності до прийнятного культурного простору, інструментом побудови довіри та лояльності споживача. Сьогодні «бренд – це й символ, й образ, і самодостатній інструмент, здатний створювати, змінювати та корегувати не лише «бачення» країни в міжкультурному комунікативному просторі, а й всю її ідентичність як окремого соціокультурного організму» [7, с. 96]. Метою дослідження є аналіз ролі української мови у формуванні та переосмисленні корпоративної ідентичності сучасних брендів. Предметом дослідження є мовні стратегії брендів у процесі їх адаптації до нових умов. Тут розглянемо декілька назв відомих брендів, які змінили своє найменування, намагаючись відповідати нормам українського правопису.

Аналізуючи трансформовані назви брендів українського ринку, нам вдалося виділити такі три групи: *прямий переклад, звукова адаптація, повна заміна.*

1. Прямий переклад назви бренду українською мовою. Наприклад, *«Водный мир»* став *«Водний світ», «Белая Бяроза»* змінили на *«Біла Береза»*.

Ці компанії, що, на жаль, іменувалися іноземними мовами (російською та білоруською), асоціювалися з відповідними державами. І лише після зміни назви споживач зрозумів, що це український виробник.

2. Звукова адаптація назви бренду. Наприклад, «Агуша» на «Агуня», «Простоквашино» на «Просто наше», «Растішка» на «Ростишка». Очевидно, назва продуктової лінійки «Агуня» утворена від слова ***агу***, яке подано в СУМ: Уживається при звертанні до немовляти, щоб привернути його увагу, викликати усмішку, заспокоїти і т. ін. *Агу! Івасю, агу, не плач!* (Сл. Гр.) [11, 1, с. 18]. Але варто зазначити, що в словнику Б.Грінченка йде чітке розмежування вигуків, пор., ***агу***: *Агу́! меж. 1) = Агóв. 2) Уже, вотъ, какъ вотъ. Агу, нашій Марусі трошки легше стало. Кв. І. 45. Агу, їй стало більше волі. Кв. І. 207. 3) Прочь! кишъ! (на гусей). Чи то не гуси, то пани! Дивися — в ирій полетіли. Агу! гиля! до сатани!.. Шевч. 520. 4) Подражаніе воркованію голубей. Каже голубка: «Агу! а ту забув, а другую здумав. Агу, а ту забув, а другую здумав!» Рудч. Ск. II. 125* [8, 1, с.3] та ***агу́***: *Агу́!*

Аґу́сі! меж. Ласкательное обращеніе къ маленькимъ, преимущественно груднымъ дѣтямъ. Аґу, Івасю, аґу, не плач! [10, 1, с. 4].

Сайт «Словопедія» теж указує на різницю між вигуками ***агу*** та ***аґу:*** *Агу, виг. розм. 1. Вживається при відганянні птахів, перегукуванні в лісі, вночі тощо. Гиля! Гиля! Чи то не гуси, то пани, Дивися, в ірій полетіли – Агу! гиля! – до сатани, До чорта в гості! (Т. Шевченко). 2. зрідка. Використовується в значенні "от, аж ось". Агу! Троянцям легше стало (І. Котляревський); Агу, їй стало більше волі (Г. Квітка-Основ'яненко)* та *Аґу, виг. Ласкаве звертання до немовляти. – Аґу, аґу! – втихомирювала його мати; тільки ж дитина заревла в увесь голос. – Аґу, аґу, синочку! (А. Кримський); – Аґу!.. Аґу, Миколко!.. Аґу, синашу мій... Сонечко моє ясненьке! – щебетала Галя, сповиваючи свого малого сина (А. Кащенко*) [12]. Варіант з ***аґу́*** подає й словник Жайворонка: ***аґу́*** *(зменшено-пестливі —* ***аґу́сі, аґу́сіньки****; дієслово —* ***аґу́кати*** *у знач, «спілкуватися з немовлям») — традиційно вживається при звертанні до немовляти, щоб привернути його увагу, викликати усмішку, заспокоїти і т.ін. Аґу! Івасю, аґу, не плач! (Словник Грінченка); Оксана з колиски взяла Маркуся, закутала в грубі полотняні пелюшки і чукикала на руках.— Ну, аґусі! (С. Чорнобривець)* [2, с.9].

Отож новатори назви не врахували нормативного ***аґу́***, а використали тогочасне (радянське) звучання ***агу***: *Агуня = агу + -ун(я).* Суфікс *-ун* притаманний українській мові, напр., ч.р.: ласун, мовчун, говорун чи ж.р.: ласуня, манюня, тітуня. Отож агуня – жіночого роду. Припускаємо, що автори назви вважали базове слово середнього роду на кшталт, дитя чи маля тому й створили гібрид, стилізований під зменшено-пестливе слово, не керуючись принципами українського словотворення. Незрозумілою є й назва «Ростишка», де корінь рост- + суфікс -ишк(а).

Пор. лексеми *рости – ставати більшим на зріст, довшим, вищим, збільшуватися в результаті життєвого процесу (про людину, тварину, рослину і т. ін.)* [11, 7, с. 884.] та *ріст – 1. Дія за знач. рости́, 2. Те саме, що зріст* [11, 7, с. 576.]. Але в назві маємо рост-. Суфікс -ишк(а) є вигаданим варіантом рос. суфікса -ішк(а), що був у попередній назві бренду – Растішка. Намагаючись знайти хоч якесь виправдання, якщо це можливо для цього суфікса, нам вдалося натрапити на таке: '*засвідчено в похідних від назв: – тварин: если бы ты, негодная тваришка*

(1774, Сков. 1, 123) (відновлено зі зневажливого звертання до людини)’ [6, с. 250] або *-ишк-а: Марти́шка < Марта (Липно Квр), пор. апелятиви високопродуктивного типу назв дочок, утворені від прізвиськ матерів: Бал’о́нишка, Бобичи́шка, Зайчи́шка* [6, с. 250]. Чим керувалися назвотворці – незрозуміло. Прийнятною, очевидно, у цій групі є назва бренду «Просто наше», яка модифікувалася з «Простоквашино».

3. Повна заміна назви бренду. Найменування, які транслювали чуже, вороже, одержали по кілька назв: напр. ковбаса «Московська» стала «Київська», «Українська», «Подільська», «Бандерівська», «Чорнобаївська»; сир «Російський» – «Український», «Полтавський». Як зазначають експерти, «очікувано, що в перші місяці війни виробники ковбасної продукції почали відмовлятися від назви «московська», а сировари — від сиру «російський» [1]. Такий процес виробники назвали «ковбасною дерусифікацією», яка відбулася на всьому ринку України. Як бачимо, вони поставилися відповідально до перейменувань: хліб «Білоруський» став «Отаманський», пиво «Жигулівське» стало «Віденське», «Майский чай» – «Трипільське сонце».

Отож відбулося культурне й семантичне переосмислення назв продуктів, які пов’язані з російським чи радянським культурним простором. Тут сталася не лише зміна мовної форми, а й змінилося смислове наповнення товарної номінації.

Трансформуючи назви, варто пам’ятати, що «систему цінностей, у якій матеріальні потреби притлумлюють духовні, слід визначити дисгармонійною» [8, с. 108]. Бо «наша мовна поведінка – частина життя мови, отже, кожне слово, що його сказав українець в Україні неукраїнською, підкошує мову, підриває її позиції, звужує її життєвий простір» [8, с. 101].

Зазначимо, що трансформація супроводжувалася не лише перекладом, а й модифікацією візуального стилю та позиціонування. Такі зміни – прагнення бренду інтегруватися в український мовно-культурний простір.

Важливим аспектом є також трансформація мовного стилю брендів. Так у комунікації бренд знижує рівень формальності, використовуючи розмовні елементи, діалекти, емоційно-забарвлену лексику, емодзі тощо. У спілкуванні панує дружній тон, що, очевидно, і відповідає запитам авдиторії.

Висновки з проведеного дослідження. Мова не лише відображає зміни в суспільстві, а й активно їх формує, сприяючи утвердженню нових комунікативних практик і ціннісних орієнтирів. Українська мова в сучасному бізнес-середовищі виконує функцію стратегічного ресурсу, що забезпечує модернізацію корпоративної ідентичності бренду. Люди бізнес-середовища повинні розуміти, що якість продукції та якість мови – це обличчя бренду, адже «в нинішньому глобалізованому світі пустити розвиток мови на самоплив – означає втратити її в майбутньому» [8, с. 93]. Перейменування брендів – дуже вагомий крок у будь-якій компанії й свідчить про розуміння історичної й культурної площини. Але фахівці, які займаються цим процесом повинні знатися на нормах української мови або ж залучати фахівців. Процес трансформації, сподіваємося, триває, і незабаром ми почуємо й про інші важливі кроки брендів, які позиціонують себе з незалежністю нашої держави.

Список використаних джерел

1. Без «московської» ковбаси: виробники продуктів відмовляються від радянських назв. URL: https://podrobnosti. ua/2448380-bez-moskovsko-kovbasi-virobniki-produktv-vdmovljajutsja-vd-radjanskih-nazv.html.
2. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с.
3. Збінська А. Мовна символізація української культури в бізнесових стратегіях брендингу. Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. URL: https://apultp.knu.ua/uk/article/view/7098/6191.
4. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. Дрогобич: Відродження, 1994. 218 с.
5. Левченко М. «Білоруський» хліб йде в історію – як тепер називатиметься темний заварний буханець від «Київхліб»? URL: https://proslav.info/biloruskyj-hlib-jde-v-istoriyu-yak-teper-nazyvatymetsya-temnyj-zavarnyj-buhanecz-vid-kyyivhlib/
6. Нестерчук О. Маловживані суфікси та уніфікси у варіантах жіночих власних імен жителів Західного Полісся. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/2552/3/25_22.pdf
7. Савенко О.В. Бренд країни як соціокультурний феномен: функціональна презентація. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал. 2023. № 1. С. 93–98.
8. Селігей П. Мовна свідомість: структура, типологія, виховання. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2012. 118 с.
9. Симоненко К. Zakaz.ua: Дерусифікація товарів у продуктовому рітейлі. URL: https://rau.ua/news/netreba-zakaz-ua-derusifikacija/
10. Словарь української мови / Упор. з дод. влас. матеріалу Б. Грінченко: в 4-х т. Київ: Вид-во Академії наук Української РСР, 1958.

11. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970—1980.
12. http://slovopedia.org.ua/32/53392/29940.html>АГУ, АҐУ.

Ordynska I.Ya.
PhD in Philology, Associate Professor, Senior Lecturer of the Foreign Languages Department
Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine
Syliuk M.V.
3rd-year Cadet of the State Border Security Faculty
Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine

THE ROLE OF INTERCULTURAL COMPETENCE IN MODERN LANGUAGE EDUCATION

Summary. *In today's world, intercultural competence is increasingly important in language learning. These skills help students communicate with people from different cultures, understand social norms, and adjust their language and behavior. The study highlights the connection between language and cultural awareness and suggests practical ways to develop these skills, such as group projects and online tools to interact with native speakers. It also stresses self-reflection, empathy, and respect for cultural diversity. Overall, developing intercultural competence makes communication smoother and boosts students' confidence in real-life international situations.*

Key words: *intercultural competence, language learning, cultural awareness, communication skills, digital tools.*

Анотація. *У сучасному світі міжкультурна компетенція стає все важливішою в процесі вивчення мов. Вона допомагає здобувачам вищої освіти спілкуватися з людьми з різних культур, розуміти соціальні норми та підбирати мову і поведінку відповідно до ситуації. Дослідження підкреслює зв'язок між мовними навичками та культурною обізнаністю і пропонує практичні способи розвитку цих умінь, наприклад, роботу над груповими проєктами або використання онлайн-ресурсів для спілкування з носіями мови. Також важливу роль відіграють самоусвідомлення, емпатія та повага до культурного різноманіття. Загалом розвиток міжкультурної компетенції робить спілкування більш природним і допомагає здобувачам вищої освіти почуватися впевненіше в реальних міжнародних ситуаціях.*

Ключові слова: *міжкультурна компетентність, вивчення мов, культурна обізнаність, комунікативні навички, цифрові інструменти.*

Problem statement. Today, intercultural competence is seen as one of the most important skills in our globalized world. It plays a big role in learning a language because it helps students communicate confidently with people from different cultures, opens doors to international experiences, and encourages respect for cultural diversity. Learning a language isn't just about words and grammar – it is also about understanding traditions, values, social norms, and the unique features of different communities.

Review of recent sources or publications. Studies show that developing intercultural competence helps students not only improve their language skills but also better understand other cultures. Hongyang L. [1] suggests practical ways to practice these skills, Lysiuchenko O. [2] highlights how intercultural activities enhance language

learning, and Yusri M. and Andriyanti E. [3] emphasize applying these skills in everyday interactions.

Presentation of the main research material. Developing intercultural competence means that students learn to use their knowledge in real-life situations. They better adapt their language and behavior to the cultural context, which is very important when interacting with people from other countries. This process also encourages openness and willingness to communicate with others, making communication more natural and effective [1, p. 191].

Intercultural competence is closely related to language skills. Without good language skills, it is difficult to fully develop this ability. By improving their intercultural skills, students become more confident when communicating between representatives of different cultures. They learn to notice differences in behavior, communication styles and social norms, to use language correctly in different situations, to understand the habits of native speakers and to share their own culture in conversations.

Modern technologies also open up new ways to strengthen intercultural competence. Online communication, social networks, virtual platforms and multimedia resources help students learn about other cultures and interact with people from all over the world. Watching films, music videos or short clips makes it easier to understand the daily habits of native speakers. Using these tools in learning not only helps students gain knowledge about another culture, but also allows them to compare it with their own, talk about the differences and carry out practical tasks that involve real communication. This helps to reduce misunderstandings and facilitates adaptation to a new cultural environment [2, p. 1224].

At the same time, students may face difficulties, such as limited access to materials or insufficient opportunities for practice. Digital resources are key here – they provide regular opportunities for interaction, encourage active language use and help students learn to respond appropriately in different cultural situations.

Self-reflection is also very important. Students need to think about their own values and communication habits, as well as the values and communication habits of other cultures. This helps them to better understand differences, develop empathy and show respect.

A comprehensive approach to intercultural competence includes linguistic, sociolinguistic, sociocultural and pragmatic skills. Together, they help students to participate more actively in intercultural communication. Combining intercultural learning with other subjects can make it more interesting and motivate students to use the knowledge they have acquired in different situations.

Assessment of intercultural competence should go beyond standard tests and include practical skills and attitudes. Teachers can use projects, presentations and observations to see how students actually apply their knowledge in real communication situations [3, p. 117].

Conclusions. Intercultural competence is essential for confident communication today. It helps students adapt to new situations and understand different cultures. Learning a language and practicing in real life are both important.

Technology can assist, but real interaction strengthens these skills. Reflecting on one's values also promotes respect and better communication. Overall, combining language, cultural knowledge, and social skills prepares students to interact effectively across cultures.

References

1. Hongyang, L. (2024). Strategies for cultivating intercultural communicative competence in language education. *Frontiers in Educational Research, 7*(4), 189–194.

2. Lysiuchenko, O., Sydorenko, Y., Oleksiienko, L., Lysenko, T., & Hulych, M. (2021). Intercultural communicative competence in the development of students' linguistic skills. *Linguistics and Culture Review, 5*(S4), 1202–1226.

3. Yusri, M., & Andriyanti, E. (2025). Investigating intercultural competence in EFL teaching: Teacher perception and action used to promote intercultural competence. *Journal of Foreign Language Teaching and Learning, 10*(1), 104–125.

Ordynska I.Ya.
PhD in Philology, Associate Professor, Senior Lecturer of the Foreign Languages Department
Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine
Shyrkunov O.D.
3rd-year Cadet of the State Border Security Faculty
Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine

THE ROLE OF THE ENGLISH LANGUAGE AS A GLOBAL LINGUA FRANCA

Summary. *The research examines the phenomenon of English as a universal means of international communication in the context of globalization. Historical, socio-economic and cultural factors that have determined the dominance of English in various spheres of international activity are analyzed. The functions of English as a lingua franca, peculiarities of its use in academic, business, scientific and digital discourses are considered. The advantages and challenges associated with the global spread of English are outlined, including issues of linguistic inequality and preservation of linguistic diversity.*

Key words: *English language, lingua franca, global communication, linguistic globalization, international language, language dominance, language policy.*

Анотація. *У дослідженні розглядається феномен англійської мови як універсального засобу міжнародної комунікації в умовах глобалізації. Проаналізовано історичні, соціально-економічні та культурні чинники, що зумовили домінування англійської мови в різних сферах міжнародної діяльності. Розглянуто функції англійської мови як лінгва франка, особливості її використання в академічному, діловому, науковому та цифровому дискурсах. Окреслено переваги та виклики, пов'язані з глобальним поширенням англійської мови, включаючи питання мовної нерівності та збереження мовного різноманіття.*

Ключові слова: *англійська мова, лінгва франка, глобальна комунікація, мовна глобалізація, міжнародна мова, мовне домінування, мовна політика.*

Problem Statement. In today's globalized world, the English language has acquired an unprecedented status as a universal communicative tool that unites representatives of different cultures, nationalities, and linguistic communities. According to researchers' estimates, over 1.5 billion people worldwide are proficient in English, and the number of those who use it as a second or foreign language significantly exceeds the number of native speakers.

At the same time, the global spread of the English language gives rise to contradictory trends and provokes discussions within the scientific community. On the one hand, English ensures effective international communication, facilitates access to knowledge, and promotes academic mobility and international cooperation. On the other hand, its dominance poses risks to linguistic diversity, creates linguistic inequality, and raises concerns regarding linguistic imperialism. This underscores the urgent need for a scientific understanding of the role of English as a global communicative mediator, as

well as an analysis of its mechanisms of influence and the consequences for the world's linguistic landscape.

Analysis of recent research and publications. The status of the English language in a global context is a subject of interdisciplinary research. Fundamental works by D. Crystal, B. Kachru, and J. Jenkins are dedicated to analyzing the spread of English, its variability, and its functioning as an international language. Kachru's Three Circles concept (Inner, Outer, and Expanding Circles) has become a classic model for describing the global status of the English language. Research by R. Phillipson and A. Pennycook reveals the political and ideological aspects of language dominance and the problem of linguistic imperialism.

Presentation of the main research material. The emergence of English as a global communicative mediator is the result of a complex interplay of historical, economic, political, and cultural factors. The colonial expansion of the British Empire during the 17th–19th centuries ensured the geographical dissemination of the English language across all continents. Following World War II, the economic and technological leadership of the United States, along with its influence in science, education, media, and popular culture, solidified the position of English as the leading international language.

The functional load of the English language in the modern world is exceptionally broad. In the field of international relations, English serves as the primary language of diplomacy and the official or working language of most international organizations, including the UN, NATO, the European Union, and the WTO. In business communication, English acts as the lingua franca for multinational corporations, international trade, and financial markets [1].

The role of the English language is particularly significant in the academic and scientific spheres. Over 90% of publications in leading international scientific journals are in English. The English language dominates international conferences, symposia, and seminars, becoming a mandatory requirement for academic careers and international scientific cooperation. The world's prestigious universities offer programs taught in English to attract international students.

English holds a dominant position in the digital space. According to various estimates, between 50% and 60% of internet content is created in English. It serves as the

primary language for programming, technical documentation, social media, and online platforms. Global technology giants, such as Google, Microsoft, Apple, and Facebook, use English as the primary language for their interfaces and services. This provides English with a powerful mechanism for self-reproduction and the expansion of its influence in the digital age.

The global spread of the English language has led to its significant variability and the formation of numerous varieties. The concept of World Englishes, proposed by B. Kachru, recognizes the pluricentricity of English and the legitimacy of its various forms (British, American, Australian, Indian, Singaporean, etc.). Particular attention is given to the concept of English as a Lingua Franca (ELF), which views English not as the language of native speakers, but as a neutral communication tool between representatives of different linguistic communities.

At the same time, the dominance of the English language gives rise to serious challenges. Critics point to the threat of linguistic imperialism, where the spread of English is accompanied by the economic, political, and cultural interests of English-speaking countries.

Linguistic inequality is manifested in the fact that native English speakers have significant advantages in access to education, career opportunities, and scientific publications [2].

Conclusions. English performs the role of a key global communicative mediator, facilitating international interaction in political, economic, scientific, educational, and cultural spheres. Its global status is the result of historical processes of colonial expansion, the economic and technological leadership of English-speaking countries, as well as the intensification of globalization and the development of digital technologies.

The dominance of the English language is ambivalent in nature. Perspectives for further research are associated with studying the transformation of the English language under the influence of global processes, analyzing new forms and functions of its use in the digital environment, and developing balanced language policy strategies that combine the advantages of global communication with the preservation of linguistic and cultural diversity.

References

1. Nikolaieva, S.Yu., Bihych, O.B., Brazhnyk, N.O., et al. (2013). Methodology of teaching foreign languages and cultures: Theory and practice: Textbook (S.Yu. Nikolaieva, Ed.). Lenvit.
2. Tarnopolsky, O.B., & Kozhushko, S.P. (2004). Methodology of teaching English for business communication: Study manual. Lenvit.

Орел О.О.
старший викладач кафедри іноземних мов та гуманітарних дисциплін
Академії праці, соціальних відносин і туризму, м. Київ

INTERCULTURAL STRATEGIES FOR DEVELOPING COMMUNICATIVE COMPETENCE IN PROFESSIONAL LANGUAGE TRAINING OF PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION STUDENTS

In the context of globalization and increasing international cooperation, effective intercultural communication has become an essential component of professional training in modern educational establishments. Students of Public Management and Administration are expected to interact with representatives of different cultures, institutions and international organizations, which requires not only linguistic proficiency but also well-developed communicative competence. Therefore, professional language education should incorporate intercultural communication strategies that help students acquire the skills necessary for effective professional interaction in multicultural environments. Developing communicative competence through such strategies enables prospective public administrators to use a foreign language appropriately in professional context, participate in international dialogue and respond the communicative challenges of contemporary public governance.

Activation of integration process of Ukrainians into the European community is impossible without expanding the spheres of communication and application of the English language by employees of state services of Ukraine, heads of local administrations, military and political officials and, accordingly, increased interest in studying English in the universities of Ukraine. For this category of students, the methodology formulates the task of learning English in order to participate in language communication using the following types of speech activity: reading, speaking, listening comprehension and writing. This approach is called communicative in the linguistic

science. Communicative competence includes the absence of a language barrier, the ability to express speaker`s thoughts without prior preparation, the ability to convey any information to the interlocutor, despite the limited lexical base, the maintaining of business documentation and negotiations at various levels.

An integral component of communicative competence is the application of lexical approach in teaching English language for specific purpose. The lexical approach is a method of analyzing and teaching language with the help of various types of lexical units without neglecting grammatical structures. The mention units are words, collocations and set phrases.

The founder of lexical approach in teaching foreign language is Michael Lewis, who described his idea in the early 1990s. The basic concept on it is the thought that an important part of learning a language consists of being able to understand and produce lexical phrases and chunks.

Therefore, the primarily teacher's task is to provide a language environment in which students can manage their own learning.

The key principle of a lexical approach is that 'language consists of grammatical lexis, not lexicalized grammar'. In other words, there is no need to learn grammar rules and structures but introduce grammar patterns with build-in chunks and collocations. The syllabus should be organized taking into account the principle of using lexis.

The development of lexis in the general and professional use has become an important part of second language acquisition. Student need to be taught vocabulary in context so that they can remember the vocabulary and use it regularly. The present study is carefully designed to gain insight into the effects of context of lexis learning.

Occurrence of a significant number of collocations and terms in English for public Management and Administration their use in the international world makes the lexical approach quite topical in mastering foreign-language qualified skills of future state managers.

According to the theory of an internationally recognized academic and teacher Scott Thornbury, before applying the specific procedures, and techniques it is important to define what a word is, and how the word relates to one another. It is also necessary to consider the way this knowledge is acquired, organized, stored and retrieved, and

understand the nature and role of memory. Furthermore, the lexical units should be expanded to include both the way individual units are formed from smaller components and the way the words themselves combine to form lager chunks, often with idiomatic meaning.

The content for teaching can be organized as follows, systematize wide-ranging topic-based units on the specific purpose including motivating and authentic sources such as websites, magazine articles, books, real company situations. They can therefore be used to help students with little knowledge of the business world or for instance, to complement and draw responses from more experienced in-work learners about areas of business with which the students may be familiar.

Incorporating intercultural communication strategies into professional language education plays a crucial role in developing communicative competence among students of Public Management and Administration.

Such an approach allows students to acquire not only linguistic knowledge but also the intercultural awareness and practical communication skills necessary for effective professional interaction in multicultural and international environments. Therefore, modern language training in universities should integrate intercultural perspectives, authentic professional context and communicative methods that prepare future public administrators for cooperation within the global public governance space**.**

References

1. Mark Tulip. Profile. – Oxford University Press, 2005.
2. Jacobs, H.H. Planning for curriculum integration. Educational Leadership. – 1991.
3. Lewis, Michael. The lexical approach. – 1993.
4. Baker, M. In Other Words: A coursebook on translation. London: Routledge. – 1992.
5. Scott Thornbury. How to teach vocabulary. – Pearson Education limited, 2007.
6. Bailey S. Academic Writing: A Practical Guide for Students. – Taylor & Francis Group, 2004.
7. Richards, J.C. Communicative language teaching today. Cambridge University Press, 2006.

Петраш А.І.
викладач кафедри іноземних мов
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
Шевцов В.А.
курсант
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Інтеграція України до європейського простору та інтенсифікація транскордонного співробітництва зумовлюють значне збільшення пасажиропотоку на західних ділянках державного кордону, зокрема на українсько-румунській. У цих умовах Державна прикордонна служба України виступає першою ланкою контакту з іноземцями. Зважаючи на специфіку несення служби на пунктах пропуску та необхідність швидкого прийняття рішень. Професійна діяльність вимагає швидкої реакції та чіткої комунікації.

Румунська мова належить до східнороманської підгрупи індоєвропейської мовної сім'ї, тоді як українська — до слов'янської. Ця типологічна відмінність створює первинний лінгвістичний бар'єр. В умовах пункту пропуску, де час на оформлення однієї особи суворо регламентований алгоритмами дій, неможливість швидкого розпізнавання слів може призводити до затримок, непорозумінь або навіть створення конфліктних ситуацій [1].

У ситуаціях, коли глибоке знання іноземної мови відсутнє, а комунікацію необхідно встановити миттєво, ключовим інструментом подолання бар'єра стають інтернаціоналізми. Це слова, які мають спільне походження (найчастіше латинське чи грецьке) та схоже звучання у багатьох мовах світу. Наприклад, такі базові терміни, як «паспорт» (рум. pașaport), «віза» (рум. viză), «контроль» (рум. control), «декларація» (рум. declarație), «поліція» (рум. poliție) або «багаж» (рум. bagaj), є інтуїтивно зрозумілими обом сторонам діалогу без додаткового перекладу. Таким чином, хоча приналежність румунської мови до іншої мовної системи об'єктивно ускладнює процес вільного спілкування, використання інтернаціональної лексики дозволяє ефективно компенсувати брак специфічного словникового запасу та забезпечити базовий рівень розуміння, необхідний для виконання службових завдань.

Проте, подолання суто лінгвістичного бар'єра за допомогою інтернаціональної лексики або базових фраз вирішує лише частину комунікативного завдання. Ефективність міжкультурної комунікації в умовах прикордонного контролю визначається не лише рівнем володіння іноземною мовою, а й глибоким розумінням етнокультурних особливостей співрозмовника. Для носіїв румунської культури, яка належить до балкансько-романського ареалу, характерними є висока емоційність, експресивність та жвавий стиль спілкування. Зіткнення цієї комунікативної моделі зі стриманішою комунікативною поведінкою, притаманною українцям, часто стає причиною прихованих психологічних бар'єрів.

Наприклад, природна гучність голосу, швидкий темп мовлення та темпераментність румунського громадянина можуть бути хибно інтерпретовані як прояв агресії, незадоволення процедурою контролю або спроба спровокувати конфлікт. Усвідомлення того, що така поведінка є лише специфічною нормою етнокультурного вираження, дозволяє зберігати професійну витримку, об'єктивно оцінювати рівень безпекової загрози та уникати безпідставної ескалації на пункті пропуску.

За умов лінгвістичного дефіциту, коли словникового запасу недостатньо для повноцінного діалогу або виникає непорозуміння, критично важливу роль починає відігравати невербальна комунікація [2]. Для румунського менталітету властиві активна жестикуляція, скорочення комунікативної дистанції та інтенсивний візуальний контакт. Під час перевірки паспортних документів чи огляду транспортного засобу посадова особа має вміти правильно зчитувати ці невербальні сигнали. Для подолання бар'єра та збереження контролю над ситуацією прикордонник повинен активно застосовувати універсальні професійні жести (спокійний рух рукою для зупинки, чітка вказівка на зону контролю) та демонструвати впевнену мову тіла. Це ефективно компенсує нестачу словесних інструкцій і встановлює чіткі межі службової взаємодії, які будуть зрозумілі іноземцю на інтуїтивному рівні [2].

Для мінімізації ризиків, пов'язаних із лінгвокультурними розбіжностями, ключовим аспектом у діяльності посадових осіб стає алгоритмізація комунікативного процесу. Використання чітких, стандартизованих фраз дозволяє

уникнути двозначності під час здійснення прикордонного контролю. У спілкуванні з громадянами Румунії найефективнішим є застосування англійської мови як універсального міжнародного інструменту, або ж володіння закріпленим набором типових команд безпосередньо румунською мовою, базові вітання, прохання надати документи чи відкрити багажник, вказівки щодо руху транспортного засобу. Максимальна стандартизація мовлення військовослужбовця, уникнення складних синтаксичних конструкцій, ідіом чи метафор робить інструкції прозорими для іноземця.

Фундаментом успішної діяльності є цілеспрямоване формування міжкультурної компетенції майбутнього офіцера. Вміння швидко зчитувати етнопсихологічні особливості румунського менталітету, адаптувати власний стиль взаємодії та зберігати емоційну стабільність у нестандартних ситуаціях є беззаперечною ознакою високого професіоналізму. Розвиток такої компетенції під час фахової підготовки у закладі вищої освіти дозволяє не просто ефективно долати бар'єри, а й створювати позитивний імідж прикордонного відомства на міжнародній арені, гарантуючи при цьому надійний рівень безпеки.

Список використаних джерел

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник / Ф.С. Бацевич. Київ: Академія, 2004. 342 с.

2. Манакін Б. М. Мова і міжкультурна комунікація. К.: ЦУЛ, 2012. 288 с.

Прокопчук Л.В.
старший викладач кафедри німецької мови
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Примак О.М.
старший викладач кафедри німецької мови
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

РОЗВИТОК МІЖКУЛЬТУРНИХ НАВИЧОК ЧЕРЕЗ ІНТЕГРУВАННЯ ПРИНЦИПУ РІЗНОМАНІТНОСТІ В ДИДАКТИКУ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анотація. *В статті наголошується на необхідності врахування принципу чутливості до різноманітності в викладанні іноземної мови, як фактора сприяння особистісному розвитку і формуванню сучасної міжкультурної компетентності майбутніх фахівців.*

Ключові слова: *мовна взаємодія, діяльнісний підхід, міжкультурні навички, подолання упередженості, чуйність до різноманітності.*

Summary. *The article emphasises the need to incorporate the principle of sensitivity to diversity into foreign language teaching, as a factor that promotes personal development and the formation of contemporary intercultural competence among future professionals.*

Key words: *language interaction, activity-based approach, intercultural skills, overcoming prejudice, sensitivity to diversity.*

Міграційні процеси та глобалізація світу потужно змінюють суспільство та освітянам доводиться приймати сучасні виклики, реагуючи адекватно. Сьогодення європейських університетів не можна уявити сьогодні без згадки про різноманітність, ексклюзивність, соціальне походження або приналежність до окремої групи. Освіта має розбудовувати свою діяльність таким чином, щоб бути готовою до суспільних викликів та відповідати життєвим реаліям [3].

В програмах окремих дисциплін 80-х років минулого століття ще бракує оглядового вступу до культурної різноманітності. Відсутні також ідеї чутливості до різноманітності в педагогічних постулатах того часу. На той час здебільшого панує негативний досвід закладів освіти зі студентами з міграційною історією [7]. Крім того, спостерігалася закритість освітянської системи до соціальних змін, що впливало контрпродуктивно на здобутки молодих людей в освіті.

Реалізацію педагогічних засад в контексті освіти, яка б враховувала різноманітність, в 2015 році розглянув С.Рюле, порівнюючи досвід освітян Німеччини та Фінляндії. На базі аналізу звітів викладачів обох країн він сформулював 7 підходів до інтегрування принципу різноманітності в освітній процес [1].

1) ***Персональний підхід***, коли студенти виступають як «експерти з культури», що може призвести до переоцінки культурної приналежності або до нехтування інших груп за ідентичністю.

2) При ***ситуативному підході*** міжкультурні теми виникають лише при нагоді, чутливі до різноманітності теми обговорюються в обмежених рамках.

3) ***Адитивний підхід*** — це коли тематизація міжкультурних тем, тем вразливих з точки зору різноманітності, стосується лише окремих студентів. При такому підході інтеркультурне просвітництво має торкнутися кожного без винятку.

4) ***Посередній некомпетентний підхід***: Сподівання на те, що міжкультурна тематика вже була висвітлена в освітньому процесі попередньо, міжкультурне усвідомлення учнями чутливих тем в освітніх планах не ініціюється. Що свідчить про недооціненість розвитку компетенції чутливості до різноманітності .

5) ***Підхід з відсилання до методу проєктів*** створює умови для ознайомлення з темою чутливості до різноманітності поза межами основного навчального процесу (вечір, літературні читання, гурткова робота).

6) ***Універсально нейтральний підхід*** розуміється в сприйнятті певних фахових тем як нейтрально імплементованих, питання щодо вразливості інтеркультурного контексту або врахування різноманітності не ставиться, що розцінюється як нехтування значенням або впливом культурної різноманітності.

7) ***Скептичний стриманий підхід*** виникає через необізнаність викладачів в цих темах, постає небезпека повного заперечення культурних відмінностей та різноманітності.

В контексті подолання упередженості Людеке (2003) комбінує різні підходи і наводить приклади подолання культурних упереджень з врахуванням різноманітності на різних етапах освіти: на рівні навчального закладу, в навчальній програмі, що безпосередньо пов'язана з навчанням на рівні особистості [6]: 1) рівень навчального закладу; 2) рівень навчальної програми; 3) рівень, ступень викладання; 4) рівень особистості.

Врахування та сприяння різноманітності може проходити в будь-якій формі (фронтальні опитування, робота в малих групах, в парах, індивідуальна робота). Навчальний процес, орієнтований на чутливість до різноманітності, може містити теми, контексти, методи і соціальні форми з використання сучасних медіа. Так звана модель TARGERT, розроблена Емсом (1992) в першу чергу для мотивування студентів, є конструктивним способом поміркувати про завдання, професійно підійти до розробки навчального процесу, що сприяє розвитку чутливості до різноманіття, враховує різноманітність.

T (Task) — постановка задачі. Відправним пунктом є завдання типу Task, що забезпечують діяльнісний підхід до навчання, адаптація складних завдань відповідно лінгвістичних здібностей студентів; використання завдань, які містять посилання до різних поглядів на світ, що забезпечує доступ до різних спільнот та прошарків суспільства; структурування навчальної діяльності покроково, на основі чого студенти можуть визначити власний прогрес, завдання з різними шляхами вирішення.

A (Authority) — авторитет та автономність включає формування відповідальності за процес навчання, втілення принципу ротації, для того, щоб кожен в робочій групі, незалежно від мовних навичок та походження, брав на себе відповідальність в навчальному процесі. Надання можливості студентам самостійно обирати теми, завдання, форми презентації.

R (Recognition) — визнання зусиль студентів, заохочення через позитивне реагування, інші форми констатації індивідуальних успіхів, визнання індивідуальних, креативних рішень; надавання переваги менш успішним перед більш успішними; помилка як шанс здобути знання, а не як вирок некомпетентності.

G (Grouping) — створення груп, застосування кооперативних методів навчання, пристосування до індивідуальних потреб студентів, без примусу роботи в парах або в групах чи індивідуально, без нав'язування.

E (Evaluation) — оцінювання. Застосування індивідуальних стандартів, які ґрунтуються на певних критеріях оцінювання, позбавлених порівняння на рівні індивідуумів.

T (Timing) — погодинне раціональне планування часу. Надання достатньо часу для виконання завдань, спрямування навчального часу на підтримку слабших студентів, додаткові навчальні заходи для більш сильних.

Пізніше ця модель була розроблена Килем ще на один щабель:

S (Support) — технічна підтримка студентів, використання допоміжних засобів з перекладу; залучення носіїв культури до позакласних позааудиторних заходів; правильне розміщення посадкових міст в аудиторії на відстань від від дошки; активне використовування технічних засобів (ноутбуки, планшети, інтерактивні дошки)

Основна задача предмету «Іноземна мова» полягає у здобутті міжкультурних навичок, у набутті вміння контактувати з іншою, чужою культурою, без упередженостей та у формуванні сприйняття іншої культури як чужої норми, при враховуванні цього факту також і в професійній мовній взаємодії. До такої поведінки належить: відкритість та інтерес до інших культур; готовність мати справу с чужою культурою та бути відкритим до її сприйняття; здібність сприймати іншомовну мовленнєву поведінку; здібність критично переосмислювати чуже та

завдяки цьому переосмислювати ставлення до власної культури, але сприймати і толерувати чуже.

З самого початку вивчення іноземної мови, в даному випадку німецької, слід робити екскурси в культурну буденність, правові норми і систему заборон, наводити факти з буденного життя та надавати можливість порівнювати їх з власним досвідом [1]. Наприклад, при порівнянні умов життя в Німеччині та Україні намагаємося розвити чуттєвість до культурних умовностей, мовних стилів, правил взаємодії у суспільстві та прийнятих поведінкових норм.

Багато дослідників вказують на можливість організації прямого контакту з іншою культурою в формі обміну листуванням. Через спілкування в соціальних мережах між студентами різних країн, можливо було б координувати спільні робочі завдання, в контексті яких можна обговорювати тему з різних точок зору. З фаху німецька мова, першочерговим завданням залишається процес систематичного вивчення мови. Для привернення уваги до теми різноманітності пропонується робота над проблемними текстами.

Сучасний навчальний посібник Vielfalt B 2.2 німецького видавництва Hueber в параграфі 18, в завданні 1a, b c.26 , пропонується прокоментувати фрази під фото протагоністів (фото з людьми різної расової приналежності) на початку параграфу на предмет констатації упередженості і посортувати їх по темах, вказаних нижче: з якими фактами упередженого ставлення зіштовхнулись люди з точки зору расової приналежності, статі, роду занять та інше. Завдання містить певний набір мовних засобів для формування змістовного висловлювання [8]:

Vorurteile benennen und erklären:

erlebt Vorurteile aufgrund ... Damit ist die Vorstellung verbunden, dass ...

fühlt sich wegen ... in eine Schublade gesteckt ....

Завдання 1c — на останньому етапі завдання пропонується розповісти про власний досвід зіштовхування з упередженим ставленням, надаються мовні засоби для мовленнєвого оформлення завдання, для формування змістовного висловлювання та наведення прикладів [8]:

über Erfahrungen über Vorurteile berichten:

Einmal hat … gefragt, ob .../ ...gesagt, dass… Das hat … sehr verletzt.

Das fand … sehr verletzend/diskriminierend.

...habe/hat (nicht) gedacht/ erwartet/ damit gerechnet, dass ...

Завдання супроводжується прикладом висловлювання в навчальному відео, в якому особа з Іспанії, вживаючи мовні засоби , розповідає про власний досвід з упередженістю. Як правило, студентство в Україні не зіштовхується з негативним досвідом переслідування за національністю або кольором шкіри, що має місце у європейському просторі через міграційну політику або глобалізацію, але багато хто висловлюється с приводу упереджености, що до способу життя або соціального статусу.

Тому ознайомлення з проблемами країни, мову якої вивчаєш, важливо для формування як міжкультурної компетенції, так і для формування майбутньої компетенції чуйності до різноманітності. Підбір мовного матеріалу та графічне наглядне оформлення свідчать про створення завдання за принципами чутливості до різноманітності, до суспільних упереджень щодо віку, статі, способу життя та іншого.

Ще одне завдання з цього підручника свідчить про поглиблення принципу різноманітності в підборі навчального матеріалу с. 27 завдання 3a, с [8], яке знайомить студентів з тенденцією нерозголошення особистих даних, що до родинного стану або приналежності до то чи іншої партії, наближує до реалій міжкультурного сьогодення: в завдані 3b потрібно прослухати виступ радника з питань чутливості до різноманітності на семінарі для співробітників фірми та заповнити пропуски словами в стисло викладений план його промови.

Менеджмент, чутливий до різноманіття, вважається сьогодні актуальним в багатьох міжнародних підприємствах. Завдання допомагає не тільки дізнатися про сучасні тренди в роботі з персоналом і норми соціальної поведінки в контексті роботодавець-працівник, але й розвинути іншомовну лексичну компетенцію з теми. На останньому етапі завдання в 3c пропонується ще раз переслухати промову радника з питань різноманітності і виконати тест на прослуховування, в якому перевіряється розуміння впливу політики чутливості до різноманіття на розвиток підприємства та його майбутніх перспектив.

Одним із засобів зробити урок німецької мови чутливим до різноманітності є використання так званої літератури мігрантів та аудіовізуальних матеріалів.

У зв'язку з тим, що в Німеччині проживає величезна кількість мігрантів (за останніми даними — 25% населення країни має міграційне підґрунтя), з'явилися нові гібридні форми культурних міксів, діячі культури з мігрантським минулим. Таким чином з мігрантського середовища все це потрапляє до освітянських реалій, зв'язуючи освітній процес з реальністю.

Висновки. Визнання різноманітності як важливого принципу організації навчального процесу з іноземної мови веде лише до збагачення змісту занять та одночасно є викликом для викладача.

Розуміння іншомовної поведінки та норми сприятиме розмірковуванням про відмінності власних поглядів і цінностей.

Список використаних джерел

1. Rühle, S. Diversität, Curriculum und Bildungsstrukturen. Eine vergleichende Untersuchung in Deutschland und Finnland (Studien zur international und interkulturell vergleichenden Erziehungswissenschaft, Bd. 20). Münster: Waxmann, 2015.
2. Sandfuchs, U. Interkulturelles Lernen in der Schule. Informationen und Reflexionen aus bundesdeutscher Sicht. In R. W. Keck, M. Rudolph, D. Whybra & W. Wiater (Hrsg.), Schule in der Fremde - Fremde in der Schule. Heterogenität, Bilingualität – kulturelle Identität und Integration (S. 62–74). Münster: Lit. (Historisch-vergleichende Studien zum internationalen Bildungsdialog, Bd. 4, 2004.
3. Schulze, E. & Yıldız, E. Zur Gestaltung von Bildung in der Migrationsgesellschaft. In I. Dirim & P. Mecheril (Hrsg.), Migration und Bildung. Soziologische und erziehungswissenschaftliche Schlaglichter (S. 247–264). Münster, New York, München, Berlin: Waxmann, 2009
4. Kiel, Ewald. Herausforderungen für eine neue Aufgabenkultur (im Kontext Inklusion). In: JfAD: Jahrbuch für Allgemeine Didaktik, Vol. 2018: S. 90–104.
5. Ames, C. Classrooms: Goals, structures, and student motivation. Journal of Educational Psychology, 84, 1992. S. 261–271.
6. Lüddecke, J. Interkulturelle und antirassistische Pädagogik in Schule und Unterricht am Beispiel des Umgangs mit ethnischen Vorurteilen. Schulwege in die Vielfalt. Frankfurt, Main: IKO-Verl. für Interkulturelle Kommunikation, 2003. S. 11–60.
7. Kloeters, J. Lüddecke und T. Quehl (Hrsg.), Schulwege in die Vielfalt. Handreichung zur interkulturellen und antirassistischen Pädagogik in der Schule [eine Publikation des Anti-Rassismus-Informations-Centrums ARIC-NRW e.V., 1. Aufl., S. 11–60. Frankfurt am Main: IKO - Verlag für Interkulturelle Kommunikation, 2003.
8. Arwen Schnack Christiane Seuthe Dr. Dagmar Giersberg Vielfalt B2.2 Kursbuch und Arbeitsbuch zur interaktiven Version, 2021. 204 S.

Терещенко С.І.
кандидат філологічних наук, доцент кафедри бізнес-лінгвістики
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ЦИФРОВИЙ ЕТИКЕТ ЯК СКЛАДНИК КУЛЬТУРИ МОЛОДІЖНОГО СПІЛКУВАННЯ

Анотація. *У статті розглянуто особливості цифрового етикету як важливого складника сучасної молодіжної комунікації. Проаналізовано вплив соціальних мереж на трансформацію мовної поведінки молоді в онлайновому просторі. Окреслено основні проблеми мережевого молодіжного спілкування, зокрема недотримання норм української літературної мови, поширення сленгу, скорочень, мовної агресії як антиетикетних мовних засобів. Наголошено на необхідності популяризації норм цифрового етикету серед молоді та підвищення рівня її цифрової комунікативної культури.*

Summary. *This article examines the characteristics of digital etiquette as a key component of contemporary youth communication. It analyses the impact of social media on the transformation of young people's linguistic behaviour in the online space. It outlines the main problems of online youth communication, in particular the failure to adhere to the norms of the Ukrainian literary language, the spread of slang, abbreviations, verbal aggression and unethical language. It emphasises the need to promote the norms of digital etiquette among young people and to raise the level of their digital communicative culture.*

Ключові слова: *цифровий етикет, комунікативна культура, молодіжний сленг, цифрова комунікація, мовна культура.*

Key words: *digital etiquette, communicative culture, youth slang, digital communication, linguistic culture.*

Глобальні виклики в сучасному світі – пандемія, воєнні конфлікти, масові міграції, стрімкий розвиток цифрових технологій – актуалізують пошук нових шляхів для забезпечення стабільного функціонування соціуму. Саме ці чинники активізують комунікацію в цифровому просторі, особливо серед молоді, яка найшвидше адаптується до нових технологічних умов. Мережеве молодіжне спілкування є не лише альтернативою традиційній комунікації, а й повноцінним складником її повсякденного життя.

Соціальні мережі, освітні платформи розширюють можливості для спілкування, навчання, обміну інформацією та самореалізації молоді. Водночас її активна участь у віртуальному просторі актуалізує проблему дотримання правил етичної поведінки, тобто цифрового етикету. Ігнорування етикетних норм призводить до комунікативних невдач, конфліктних ситуацій, порушення принципів академічної доброчесності.

Сучасні наукові праці засвідчують зростання уваги до проблем молодіжної комунікації. Окремі її аспекти досліджували О. Пономарів, Л. Ставицька,

Л. Масенко, О. Сербенська та ін. Специфіку молодіжного, зокрема комп'ютерного, сленгу, відхилення від норм літературної мови в мовній практиці молоді вивчають С. Мартос, М. Баган, О. Скляренко, О. Поцулко, І. Цар та ін. Питання мережевого мовного етикету, зокрема студентського, розглядають М. Вінтонів, Т. Вінтонів, Н. Булава.

Інтенсивність розвитку та застосування цифрових технологій уважливлює необхідність аналізу особливостей цифрового етикету як складника молодіжного спілкування, його впливу на формування цифрової комунікативної культури молоді.

У сучасній науці набуває поширення концепція цифрового громадянства [6]. Діяльність його учасників передбачає не тільки вміння користуватися цифровими технологіями та інформаційними ресурсами, а й здатність дотримуватися норм комунікативної культури, мовного етикету, зокрема виявляти повагу до членів інтернетних спільнот та усвідомлювати відповідальність за власні висловлювання під час віртуальної комунікації.

Молодь є активним учасником цифрового громадянства, оскільки значна частина її повсякденної діяльності реалізується в онлайновому просторі. Використовуючи соціальні мережі, цифрові платформи та ресурси, молоді люди не лише отримують інформацію, а й створюють власний контент, беруть участь у суспільних дискусіях, підтримують громадські ініціативи та формують у такий спосіб сучасний комунікативний простір. Активне використання нових моделей мовної поведінки, вплив на мовні уподобання широкого інтернетного загалу позначається на культурі цифрового спілкування та розвитку етичних принципів співпраці в мережі. Саме тому взаємодія в цифровому середовищі вимагає володіти не лише технічними навичками, а й уміти критично оцінювати інформацію, дотримуватися правил цифрової комунікативної культури, зокрема цифрового мовного етикету.

Цифровий етикет, або нетикет, визначають як систему правил поведінки й спілкування в мережевому середовищі. У науковій літературі його трактують як «<…> комплекс професійних і соціальних правил поведінки під час спілкування в онлайн-середовищі, сформованих унаслідок необхідності регулювання віртуальної

взаємодії між користувачами мережі «Інтернет» [2, с. 125] або як «<...> самостійний вид етикету, що визначає правила комунікативної культури в умовах нових інформаційних реалій, відображаючи сутність етикетної культури у віртуальному просторі сучасного мережевого товариства» [5, с. 28]. Головна мета цифрового етикету полягає не лише в забезпеченні зрозумілої комунікації, а й у демонстрації поваги до співрозмовника, відповідальності, толерантності та здатності підтримувати конструктивний діалог. Тож цифровий етикет стає важливим показником рівня культури особистості в інформаційному суспільстві.

Сучасна молодіжна інтернет-комунікація поєднує офіційний та неофіційний варіанти. В офіційній мережевій комунікації важливими залишаються чіткість, лаконічність і грамотність повідомлень. Порушенням цифрового етикету тут вважають «рвані» повідомлення, коли інформацію надсилають окремими короткими фразами замість одного структурованого тексту, напр.: *Добрий день, я щодо пари; Можна здати завтра?* і под. Негативно сприймаються також голосові повідомлення без попередньої домовленості з адресатом, ігнорування привітальної або завершальної формули ввічливості тощо.

Прикметними ознаками цифрової молодіжної комунікації мовознавці вважають її персоналізацію та демократизацію, що сприяє динамічності, креативності, емоційній насиченості спілкування, а також « <...> використання візуальних засобів як початкових маркерів контакту <…> та створення невимушеної атмосфери початку спілкування» [3, с. 38]. Емотикони та емограми в цифровій комунікації молодь використовує не тільки з контактовстановлювальною метою, ними активно послуговуються для передавання емоцій, уточнення інтонації висловлювання, пом’якшення або посилення категоричності повідомлень на будь-якому етапі спілкування, напр.: *Дякую))), НЕГАЙНО ВІДПОВІДАЙ/-ТЕ*.

Великими літерами тут передають особливе занепокоєння або агресію. Проте надмірне використання графічних символів, особливо в офіційному цифровому спілкуванні, вказує на низький рівень комунікативної культури, а «<...> звичка користуватися готовими емодзі у студентів призводить до зменшення практики вербального вираження емоцій, а відтак – до збіднення мовленнєвих реакцій» [1, с. 22].

У молодіжній цифровій комунікації трансформуються традиційні етикетні формули. Молодь часто використовує ненормативні, напр., *доброго дня* (треба – *добрий день*), *доброго часу доби, привітику,* або спрощені форми привітання, напр., *як ти, як сам/сама*, *що ти там, хелло/хеллоу* тощо. Менш уживані тут традиційні формули прощання й подяки. Так, усталені етикетні форми прощання, як-от *до побачення, на все добре, бувайте здорові,* часто поступаються таким варіантам, як *па/па-па, поки/пок, бувай, бай, всьо, давай, щасливо* або скороченням-англізмам, як *bb* (від bye-bye), *cya* (від see you), *bye*. У цифровому середовищі активно уживають редуковані форми: *спс, ок, лол, крч*. Більша частина таких мовних одиниць є результатом впливу глобальної інтернетної взаємодії. Практика використання ненормативних етикетних форм у неформальній мережевій комунікації поширюється і на офіційне цифрове спілкування, наприклад в студентсько-викладацьких чатах, в електронному листуванні студентів з кафедрами, деканатами тощо.

Окремі іншомовні слова в молодіжній мові набувають певних семантичних модифікацій. Наприклад, *ок* може означати згоду, завершення розмови, підтвердження отриманої інформації або схвалення. Такі зміни демонструють прагнення молоді до економії мовних засобів та швидкого обміну інформацією. Проте надмірне використання скорочень і сленгу негативно впливає на культуру цифрової комунікації, поступово витісняючи нормативні етикетні форми з неформального й почасти офіційного цифрового спілкування.

Однією з найбільших проблем сучасної цифрової комунікації є поширення грубої, агресивної лексики.

Дослідники мережевого етикету пов’язують це з «<..> анонімністю і перебуванням у своєрідній «безпеці», зоні комфорту, де можна говорити все, що спаде на думку» [4, с. 49], інтернетний простір іноді створює ілюзію безкарності та послаблює відповідальність за власні слова. У соціальних мережах дедалі частіше спостерігаємо прояви мовної агресії та неприйнятної комунікативної поведінки, наприклад кібербулінгу. Так, образливими щодо учасника мережевої комунікації є сленгізми *лох* (про довірливу людину, простака), *нуб* (про недосвідченого початківця в якійсь справі), *дно* (про крайній вияв деградації, непрофесіоналізму),

пейоративи *ідіот, тупий*, агресивні висловлювання, напр.: *Це найтупіший коментар, який я бачив; Краще мовчи, не ганьбися; Хто тебе взагалі сюди пустив? Ти взагалі думаєш, що пишеш?* Така модель комунікації поступово узвичаюється в цифровому молодіжному середовищі і може стати серйозним комунікативним бар'єром у спілкуванні. Для опису негативної ситуації молодь використовує сленгову лексику, як-от: *хейтити* (цькувати), *зашквар* (щось ганебне, принизливе), *кринжовий* (безглуздий, незручний), *токсичний/токсик* (про того, хто провокує конфлікти, агресію або психологічний дискомфорт), *кенселити* (колективно публічно засуджувати людину з метою її соціальної ізоляції), *агритись* (проявляти агресію, дратуватися) і под.

Антиетикетом у цифровій комунікації вважають також недотримання норм української літературної мови. В електронних повідомленнях молодь часто ігнорує правила пунктуації, написання великої літери, уживання звертань. Наприклад, віртуальний співрозмовник не пише велику букву при шанобливому звертанні до однієї особи в займеннику *Ви*, особливо в офіційному листуванні, або застосовує короткі вербальні й графічні засоби, завершуючи комунікацію: *добре, домовились,* +++ і под. Нехтування мовними нормами негативно впливає на загальний рівень цифрової комунікативної та професійної культури.

Водночас цифрове середовище має й позитивний вплив на розвиток комунікації. Соціальні мережі сприяють швидкому поширенню інформації, розвитку міжкультурного спілкування, популяризації української мови та створенню нових форм творчої взаємодії.

Молодь активно використовує цифрові платформи для навчання, самоосвіти, професійного розвитку та громадської активності. Саме тому формування культури цифрового спілкування є важливим завданням сучасної освіти.

Отже, цифрова доба суттєво змінює молодіжне спілкування, актуалізуючи потребу в дотриманні мережевого етикету як важливого складника комунікативної культури молоді. Культура мережевої комунікації сприяє формуванню ефективних міжособистісних і професійних відносин, утвердженню взаємоповаги та розвитку українськомовного цифрового простору. Перспективними вважаємо дослідження мовної поведінки молоді в соцмережах, впливу іншомовного середовища на

молодіжний український інтернет-дискурс і впровадження курсів цифрової комунікативної культури у ЗВО.

Список використаних джерел

1. Баган М., Навальна М., Істоміна А. Індивідуальні вербальні коди спонтанної емоційної психорегуляції сучасної української молоді. *Psycholinguistics*. 2022. Вип. 3(2). С. 6–32.

2. Бибик С.П. Нетикет, або мережевий етикет. *Культура слова*. 2015. № 82. С. 125–128.

3. Вінтонів М. О., Вінтонів Т. М., Булава Н. Ю. Нетикет у комунікативній культурі сучасного студентства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2025. № 75. С. 35–42.

4. Клярська Г. Ю., Тарасенко О. Д. Особливості мови інтернет-спілкування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2018. № 32. Т. 3. С. 49–52.

5. Конюкова І. Я., Сидоровська Є. А. Цифровий етикет комунікативної культури XXI століття. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. Культурологія*. 2021. № 1. С. 26–30.

6. Пушняк Д. Теоретичний аналіз концепції цифрового громадянства у вітчизняній та зарубіжній науковій думці. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*. 2025. Вип. 2 (78). С. 142–147. URL: journals.maup.com.ua (дата звернення: 13.05.2026).

Тинний В.І.
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов факультету фінансів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Бергер Л.С.
старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ В ЕПОХУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: КОГНІТИВНІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Анотація. *У статті розглядається роль технологій штучного інтелекту у навчанні іноземних мов та їхній вплив на розвиток критичного мислення студентів у контексті міжкультурної комунікації. Проаналізовано сучасні наукові підходи до інтеграції інтелектуальних систем у навчальний процес, їхні можливості для індивідуалізації навчання, надання адаптивного зворотного зв'язку, розвитку аргументації та аналітичних навичок. Також висвітлено потенційні ризики некритичного використання цифрового контенту, необхідність педагогічно виваженого впровадження ШІ. Стаття підкреслює значення поєднання технологічних можливостей із міжкультурною рефлексією та критичним аналізом інформації для забезпечення ефективного формування когнітивного, мовного та культурного розвитку студентів.*

Ключові слова: *штучний інтелект, іншомовна освіта, критичне мислення, міжкультурна комунікація, інтелектуальні навчальні системи*

Summary. *The article examines the role of artificial intelligence (AI) technologies in foreign language learning and their impact on the development of students' critical thinking within the context of intercultural communication. Contemporary scientific approaches to integrating intelligent systems into the educational process are analyzed, including their potential for personalizing learning, providing*

adaptive feedback, and fostering argumentation and analytical skills. The article also highlights potential risks of uncritical use of digital content and the need for pedagogically balanced implementation of AI. The study emphasizes the importance of combining technological opportunities with intercultural reflection and critical analysis of information to ensure effective cognitive, linguistic, and cultural development of students.

Key words: *artificial intelligence, foreign language education, critical thinking, intercultural communication, intelligent tutoring systems*

Постановка проблеми. Стрімка інтеграція технологій штучного інтелекту (ШІ) в освітній процес, зокрема у сфері викладання іноземних мов, актуалізує необхідність переосмислення дидактичних підходів до формування ключових когнітивних умінь здобувачів освіти. Незважаючи на значну увагу до використання ШІ як інструменту підтримки навчання, у сучасній педагогічній теорії та практиці залишається недостатньо з'ясованим питання про характер і міру його впливу на розвиток критичного мислення студентів у процесі міжкультурної комунікації.

Особливої складності ця проблема набуває у контексті іншомовної освіти, де критичне мислення виступає як універсальна когнітивна здатність та інтегрований компонент комунікативної компетентності, що реалізується через аналіз культурних значень, розуміння особливостей мовлення у різних ситуаціях спілкування та аргументоване висловлення позиції іноземною мовою. У зв'язку з цим виникає суперечність між потенційними можливостями ШІ щодо стимулювання аналітичної та рефлексивної діяльності студентів і відсутністю достатньо обґрунтованих педагогічних моделей його ефективного використання в умовах міжкультурного навчання.

Додатково проблема ускладнюється наявністю ризиків, пов'язаних із некритичним використанням цифрового контенту, можливими неточностями в роботі систем штучного інтелекту та зниженням рівня пізнавальної активності здобувачів освіти. Це, своєю чергою, зумовлює потребу у визначенні дидактичних умов, за яких застосування технологій штучного інтелекту знижує рівень інтелектуальної автономії студентів, а також сприяє розвитку їхніх аналітичних, рефлексивних і міжкультурних умінь.

Таким чином, постає наукова проблема обґрунтування ролі штучного інтелекту як засобу розвитку критичного мислення у процесі іншомовної

міжкультурної комунікації та визначення педагогічно доцільних стратегій його інтеграції в освітній процес.

Аналіз досліджень та публікацій. Дослідження сучасних наукових праць свідчить про зростання інтересу до проблеми використання технологій штучного інтелекту в освіті, зокрема у контексті розвитку критичного мислення та іншомовної комунікативної компетентності. У працях таких зарубіжних дослідників, як John McCarthy, Stuart Russell та Peter Norvig, штучний інтелект розглядається як основа для створення інтелектуальних систем, здатних моделювати процеси навчання. Водночас українські науковці, зокрема Валерій Биков та Володимир Кухаренко, досліджують питання цифровізації освіти, підкреслюючи роль інтелектуальних технологій у забезпеченні індивідуалізації навчального процесу. З точки зору педагогічного контексту, Rose Luckin аналізує можливості персоналізації навчання за допомогою ШІ, тоді як Wayne Holmes акцентує увагу на ролі інтелектуальних систем у підтримці пізнавальної активності студентів і наданні адаптивного зворотного зв’язку.

Окремий напрям досліджень присвячений вивченню критичного мислення як складної когнітивної здатності. Зокрема, Robert Ennis у критичному мисленні вбачає рефлексивне та раціональне мислення, спрямоване на прийняття обґрунтованих рішень. З іншого боку, Peter Facione визначає його як сукупність навичок аналізу, оцінювання та інтерпретації. У вітчизняній педагогічній науці проблематику критичного мислення розробляють Олександр Пометун та Ірина Сущенко, які підкреслюють його значення як ключової компетентності сучасної освіти. У межах іншомовної освіти Michael Byram досліджує взаємозв’язок між критичним мисленням і міжкультурною комунікативною компетентністю. Крім того, українські дослідники, зокрема Світлана Ніколаєва, підкреслюють роль міжкультурного підходу у формуванні мовленнєвої особистості.

Водночас низка сучасних праць (зокрема, Philippe Dillenbourg та Ryan S. Baker) акцентує увагу на потенціалі інтелектуальних навчальних систем і технологій обробки природної мови для розвитку аргументації, удосконалення письмового мовлення та формування навичок критичного аналізу інформації. Поряд з цим українські науковці, такі як Наталія Морзе, досліджують вплив

цифрових технологій на формування когнітивних умінь та розвиток навчальної автономії студентів. Попри значну кількість досліджень, питання інтеграції технологій штучного інтелекту у процес формування критичного мислення студентів саме в умовах міжкультурної іншомовної комунікації залишається недостатньо розробленим, що й зумовлює актуальність подальших наукових розвідок у цьому напрямі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стрімкий розвиток і впровадження технологій штучного інтелекту (ШІ) у сучасний освітній простір обумовлює необхідність перегляду традиційних підходів до організації навчального процесу. Особливої актуальності ця проблема набуває у сфері викладання іноземних мов, де навчання передбачає не лише засвоєння лексико-граматичних структур, а й інтерпретацію змісту повідомлень, формування аргументації та розвиток здатності до критичного осмислення інформації у різних культурних контекстах.

З огляду на це мовна підготовка тісно пов’язана з міжкультурною комунікацією. Ефективне функціонування іноземної мови у комунікативному середовищі передбачає як належний рівень мовної компетентності, так і розуміння культурних норм, цінностей та моделей взаємодії, характерних для інших соціокультурних спільнот [1]. У цьому контексті поширення інструментів штучного інтелекту в практиці комунікативного навчання порушує низку важливих питань. Зокрема, виникає проблема визначення їхньої ролі: чи виконують такі технології лише допоміжну функцію у мовній практиці, чи здатні вони впливати на розвиток когнітивних здібностей здобувачів освіти, насамперед критичного мислення у міжкультурному середовищі.

У педагогічній теорії критичне мислення традиційно розглядається як один із ключових результатів іншомовної освіти. Під час міжкультурної комунікації студенти змушені відтворювати мовні структури, аналізувати інформацію, зіставляти різні культурні перспективи та формулювати аргументовані висновки цільовою мовою. Саме ця аналітична діяльність формує основу усвідомленої мовленнєвої стратегії.

Інтерактивний та адаптивний характер сучасних систем штучного інтелекту відкриває нові можливості для підтримки подібних когнітивних процесів. Взаємодія з цифровими інтелектуальними системами, отримання оперативного зворотного зв'язку та необхідність аргументувати власні відповіді поступово трансформують характер навчальної комунікації. У результаті вона набуває більш інтелектуально насиченого характеру, стимулюючи рефлексію, оцінювальне мислення та формування аргументованих суджень. Одночасно посилюється усвідомлення студентами культурної специфіки мовленнєвих ситуацій [2].

У більшості сучасних наукових праць критичне мислення визначається як складна навичка вищого порядку, що поєднує процеси аналізу, оцінювання та рефлексивного судження [3]. У сфері іншомовної освіти ці процеси нерідко поєднуються з інтерпретацією культурних значень і норм міжкультурної взаємодії.

У цьому контексті штучний інтелект дедалі частіше розглядається не як заміна викладача, а як інструмент опосередкованої взаємодії студентів зі знаннями.

Його використання, безумовно, неодмінно створює додаткові, подекуди досить вагомі можливості для роботи з різними культурними дискурсами та комунікативними моделями, що, у свою чергу, цілком закономірно сприяє глибшому та більш усвідомленому осмисленню навчального матеріалу.

Окремий напрям досліджень присвячений інтелектуальним навчальним системам, здатним моделювати індивідуалізовані траєкторії навчання. Подібні системи відтворюють діалогічну природу освітнього процесу та дозволяють студентам, по суті, переглядати власні припущення, уточнювати аргументацію і поступово вдосконалювати стратегії розв'язання навчальних завдань [4].

У міжкультурному вимірі така взаємодія відкриває додаткові дидактичні можливості. Студенти отримують змогу як аналізувати різні комунікативні стратегії, характерні для різних культурних середовищ, так і, що не менш важливо, пояснювати власні міркування у відповідь на адаптивні запитання системи. Подібна практика сприяє розвитку метакогнітивних навичок, міжкультурної чутливості та аналітичного мислення.

Важливим напрямком досліджень ШІ в навчальному процесі є застосування технологій обробки природної мови для аналізу аргументації у письмових роботах

студентів. Автоматизований зворотний зв’язок щодо структури аргументів і використання доказів дозволяє досить ефективно і послідовно вдосконалювати логіку викладу. Як наслідок, письмові висловлювання стають більш послідовними та обґрунтованими.

У міжкультурному контексті такі інструменти мають додаткове, подекуди навіть ключове значення. Вони сприяють формуванню здатності враховувати культурні особливості аргументації та стилю комунікації. Хоча подібні системи не можуть повністю замінити експертну оцінку викладача, їх доцільно розглядати як ефективний засіб навчальної підтримки, що послідовно спрямовує студентів до глибшого аналітичного осмислення текстів і культурних значень [5].

Водночас варто звернути увагу і на певні, доволі відчутні ризики використання штучного інтелекту в освітньому процесі. Непродуманий або надмірно спрощений зворотний зв’язок може обмежувати інтелектуальний пошук студентів, а в окремих випадках навіть формувати поверхневі стратегії навчання.

Крім того, залишаються актуальними питання прозорості алгоритмів, потенційних упереджень у навчальних даних та нерівного доступу до технологічних ресурсів. У міжкультурному вимірі ці проблеми набувають, без перебільшення, особливої ваги, оскільки алгоритми можуть відтворювати культурні стереотипи або пропонувати однобічні інтерпретації. Таким чином, суто технологічне нововведення не гарантує розвитку критичного мислення без належного педагогічного супроводу та міжкультурної рефлексії.

Варто наголосити на важливості вивчення потенціалу штучного інтелекту у викладанні іноземних мов. Використання інструментів ШІ здатне доволі ефективно підвищувати мотивацію студентів до навчання та сприяти розвитку навичок усного і писемного мовлення. Водночас цифрові інструменти відкривають нові можливості для аналізу культурно зумовлених мовних явищ, які становлять важливу складову міжкультурної комунікативної компетентності [6].

Окремі педагогічні моделі передбачають залучення студентів до аналізу текстів або відповідей, згенерованих системами штучного інтелекту. Подібна практика, цілком логічно, стимулює критичне оцінювання цифрового контенту та сприяє формуванню доказового мислення. Водночас студенти навчаються уважно

виявляти приховані культурні припущення у повідомленнях і порівнювати різні інтерпретації інформації.

Також доцільно підкреслити, що взаємодія зі штучним інтелектом може доволі ефективно сприяти розвитку аргументації, рефлексії та аналітичного мислення через діалогічну форму комунікації. Комунікація з інтелектуальними системами спонукає студентів уважно аналізувати відповіді співрозмовника, інтерпретувати приховані значення та адаптувати власні мовні стратегії відповідно до комунікативного й культурного контексту. У такий спосіб мовленнєва діяльність органічно поєднується з когнітивною активністю та міжкультурним аналізом.

Важливим механізмом розвитку критичного мислення є також використання рефлексивних підказок і метакогнітивних запитань, які можуть генеруватися системами ШІ. Такі запитання неодмінно стимулюють студентів пояснювати власні рішення, оцінювати адекватність відповідей та порівнювати альтернативні підходи до розв’язання комунікативних завдань.

Крім того, інструменти штучного інтелекту створюють сприятливі умови для впровадження проблемно-орієнтованого навчання. У межах подібних завдань студенти розв’язують складні комунікативні ситуації або культурні дилеми іноземною мовою, що помітно активізує як мовленнєву, так і аналітичну діяльність.

Разом із тим, ефективність використання таких технологій значною мірою визначається педагогічним дизайном навчальних завдань. Некритичне прийняття відповідей, згенерованих системами ШІ, може призвести до зниження когнітивної активності студентів. Саме тому важливим завданням сучасної освіти є формування у здобувачів освіти навичок критичного аналізу цифрового контенту, що включає перевірку достовірності інформації, оцінювання логічності аргументації та усвідомлення культурної зумовленості комунікативних моделей.

Висновки. Використання штучного інтелекту у навчанні іноземних мов має значний потенціал для розвитку критичного мислення студентів у контексті міжкультурної комунікації. Діалогічна взаємодія, адаптивний зворотний зв’язок, рефлексивні запитання та проблемно-орієнтовані завдання створюють закономірні передумови для інтеграції когнітивного, мовного й культурного розвитку.

Водночас ефективність такого підходу безпосередньо залежить від педагогічно виваженого впровадження технологій, активної ролі викладача та критичної позиції самих студентів щодо використання інструментів штучного інтелекту. За умов належної методичної організації ШІ може виступати не джерелом готових відповідей, а своєрідним інтелектуальним партнером у навчальному процесі, стимулюючи аналіз, оцінювання та міжкультурну рефлексію у процесі іншомовної комунікації. У зв'язку з цим перспективним напрямом подальших досліджень є розроблення методичних моделей інтеграції штучного інтелекту, спрямованих на забезпечення збалансованого поєднання когнітивного, мовного та культурного розвитку студентів.

Список використаних джерел

1. Byram, M. (1997). *Teaching and assessing intercultural communicative competence*. Clevedon: Multilingual Matters.
2. Rudnik, M. (2024). *Artificial intelligence in language learning environments*. New York, NY: Routledge.
3. Paul, R., & Elder, L. (2014). *Critical thinking: Tools for taking charge of your learning and your life*. Boston, MA: Pearson.
4. VanLehn, K. (2011). The relative effectiveness of human tutoring, intelligent tutoring systems, and other tutoring systems. *Educational Psychologist, 46*(4), 197–221.
5. Yang, D., Lavoué, É., & Baker, R. (2020). Improving students' argumentative writing through automated feedback. *Educational Psychology Review, 32*, 499–534.
6. Bilak, H. (2025). Artificial intelligence in English language teaching: Opportunities for communicative competence development. *Journal of Educational Technology and Innovation*, 15, 45–62.

Товстенко В.Р.
кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри бізнес-лінгвістики
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ПОЛІФУНКЦІЙНІСТЬ ТЕРМІНА В СУЧАСНОМУ ТЕРМІНОЗНАВСТВІ

Анотація. *У статті проаналізовано термінологічну лексику. Зазначено, що в сучасному глобалізованому світі особливо важливою є необхідність стандартизації термінології, тобто вироблення термінів-еталонів, термінів-зразків, унормування термінології в межах однієї країни (якщо це національний стандарт) або в межах групи країн (якщо це міжнародний стандарт). Визначено ключові аспекти поліфункційності терміна.*

Ключові слова: *поліфункційність, міжнародний термін, транслітерація, транспозиція, інтерференція.*

Summary. *The article analyzes the terminological vocabulary. It is noted that in the modern globalized world, the need for standardization of terminology is especially important, that is, the development of standard terms, sample terms, and the normalization of terminology within one country (if it is a national standard) or within a group of countries (if it is an international standard). The key aspects of the multifunctionality of the term are identified.*

Key words: *polyfunctionality, international term, transliteration, transposition, interference.*

Постановка проблеми. Термінологічна лексика посідає важливе місце у словниковому складі української літературної мови. Саме вона є показником рівня розвитку наукової мови в суспільстві й, отже, науки загалом. На сьогодні поліфункціональність терміна в сучасному термінознавстів є однією з проблем українського мовознавства. Проблема вживання одного терміна в кількох терміносистемах у сучасній лінгвістиці є актуальною. Поліфункційність — це здатність терміноодиниці одночасно реалізовувати номінативну (називання), сигніфікативну (знак поняття), дефінітивну (означення), функцію фіксування/передавання знань та когнітивну (пізнавальну) функції в межах спеціального дискурсу.

Аналіз останніх досліджень. До проблеми функцій терміна зверталися багато вчених, зокрема: Козловська Л.С., Овсієнко Л.М., Товстенко В.Р., Ярошевич І.А. Було визначено основні ознаки терміна [4, с. 21]. Дослідники зазначали, що термінологічна лексика є тим своєрідним барометром, який визначає рівень професійної освіти, оскільки багата й розгалужена термінологія є одним із важливих показників рівня професійної освіти в державі [3, с. 9] . Науковці довели, що вільне володіння термінологією відіграє важливу роль у формуванні мовно-професійної компетентності фахівців будь-якої галузі знань [1, с. 12]. А також зазначили, що сучасний науковець повинен бути поліосвіченим творцем, обізнаним у гуманітарній, економічній, інформаційній галузях наукового знання, які відображають різні сегменти наукової картини світу.

Виклад основного матеріалу. Основною одиницею, якою оперує мова науки, є, безперечно, термін. Існують спільні ознаки, які визначають суть будь-якого терміна як лексичної одиниці спеціального, обмеженого функціонування, а саме: системність (кожен термін входить до певної терміносистеми, в якій має термінологічне значення, за межами своєї терміносистеми термін може мати зовсім інше значення, пор.: **ножиці цін** – розбіжність рівнів і динаміка цін у сфері міжнародної торгівлі на окремі групи товарів і значення загальновживаного слова *ножиці*), наявність визначення (напр.: дефініцією терміна **аудиторський висновок** є вислів «документ, що містить результати аудиторської перевірки»), тенденцію до

однозначності в межах конкретної системи термінів (наприклад, економічної термінології: **ажіо** – відхилення курсу цінних паперів від їхньої номінальної вартості в бік перевищення; **індосамент** – передавальний напис на звороті векселів, чеків та інших цінних паперів; **інфляція** – надмірне проти потреб товарообігу збільшення кількості паперових грошей і їхнє швидке знецінення тощо), відсутність супровідних експресивних значень, стилістичну нейтральність, точність (термін повинен якнайповніше передавати суть поняття, яке він позначає: **короткотерміновий кредит, чекодавець)**; часте використання багатослівних термінів: **міжнародна фінансово-господарська операція, Міжнародне товариство міжбанківських фінансових телекомунікацій** тощо).

Термін потрібно вживати лише в одній, зафіксованій у словнику формі, з одним значенням; користуючись терміном, суворо дотримуватись правил утворення від нього похідних форм. Економічні терміни, як і будь-які інші, не однакові за ступенем спеціалізації їхнього значення. Ключові аспекти поліфункціональності терміна:

1. Номінативна функція (найменування наукового поняття).

2. Дефінітивна функція (термін виступає основою для визначення поняття (дефініції).

3. Інформативна (пізнавальна) функція (термін передає наукову інформацію).

4. Міжгалузева та загальнонаукова функція (термін може використовуватися в різних галузях знань, причому його значення може дещо змінюватися.

5. Термінологічна багатозначність (одне слово (термін) реалізує різні значення залежно від контексту, що є прикладом поліфункціональності слова).

Терміноодиниці поділяються на три основні групи: 1) загальнонаукові терміни, тобто терміни, вживані практично в усіх галузевих термінологіях (напр.: **система, тенденція, закон, концепція, теорія, аналіз, синтез** і т. ін.); 2) міжгалузеві терміни, тобто терміни, вживані в кількох споріднених або віддалених галузях (напр.: **амортизація, витрати, санація, приватна власність** і т. ін.); 3) вузькогалузеві терміни, тобто терміни, характерні лише для певної галузі (напр.: **лізинг, банківська гарантія, ажіо, індосант** і т. ін.). Важливу роль у мові науки й техніки відіграють **міжнародні термінодиниці (макроекономіка,**

мікроекономіка, індосамент, овердрафт, пан'європейський, дифляція, іпотека тощо), оскільки полегшують розвиток науково-технічних зв'язків між країнами. За допомогою **міжнародних терміноелементів** легко побудувати термін у тих випадках, коли з національних терміноелементів створити короткий і точний термін не вдається. Міжнародні терміноелементи легко поєднуються між собою і сприяють подальшому термінотворенню (напр.: **аміл-, амфі-, гемі-, гента-, гетер(о)-, гіпер-, гіст(о)-, ди (ді)-, диз-, екс-, контра-, мега-, пан-, полі-, пост-, псевдо-, синхро-, уні-, -тек(а), -фікація, -локація** тощо). Розширення міжнародних контактів сприяє інтенсифікації запозичання термінів в економічній сфері. У зв'язку з цим виникає поняття міжнародної термінології та міжнародного терміна – терміна, який використовують в усталеному значенні принаймні у трьох мовах, що не є близькоспорідненими: монополія, акція, дивіденд, пролонгація, банк тощо. У мовних паралелях європейських мов є тенденція до розширення інтернаціональності, яка полягає в тому, що новітні запозичення не завжди підпорядковані фонетичним законам та орфографічним правилам мов-отримувачів: **паблік рилейшнз, бойент, неттинг, уош, алонж** тощо. У будь-якій мові існують проблеми засвоєння та передавання іншомовних елементів, тому залежно від графічного оформлення їх поділяють на: 1) іншомовні терміни, що повністю підпорядкувалися правилам національної орфографії; 2) іншомовні терміни, що частково підпорядкувалися правилам національної орфографії; 3) іншомовні терміни, що не підпорядкувалися правилам національної орфографії та повністю зберегли своє оригінальне написання. Графічне оформлення запозичень та інтернаціональних елементів підпорядковане певним правописним традиціям відповідної мови. Якщо мова таких традицій не має, в такому разі ці традиції формуються поступово, під час засвоєння цією мовою іншомовних елементів. У зв'язку з цим студентові цікаво було б знати про поняття «міжмовної інтерференції». Міжмовна інтерференція (від лат. *inter* – між і *ferens* – той, що несе, приносить) – взаємодія мовних систем за двомовності, яка виникає при мовних контактах або при індивідуальному засвоєнні нерідної мови. Існує фонетична, граматична й лексична інтерференції. Серед типів лексичної інтерференції виділяють: 1) власне лексичні запозичення, тобто слова іншої мови (з можливою

адаптацією на рівні фонетики та морфології в мові-реципієнті); 2) кальки; 3) зміни вживаності лексичних одиниць однієї мови за зразком іншої – з двома протилежними процесами: з одного боку, активізація лексичної одиниці, з другого – скорочення її вживання, часом аж до повного витіснення з ужитку. Формально всі запозичені терміни можна поділити на дві великі групи: 1) терміни з повним структурним збігом: **маркетинг** – англ. *marketing*, **лізинг** – англ. *leasing*, **каса** – нім. *die Kasse*; 2) терміни з частковою заміною компонентів, оформлені словотвірними засобами мови-реципієнта (**рентабельність** – нім. *die Rentabilitat*). У кінці XIX – на початку XX ст. в економічній термінології переважали словотвірні кальки з німецької мови (Selbstkosten – *собівартість,* Kostenanschlag – *кошторис*), у сучасній превалюють кальки, основним джерелом яких є англійська мова (причому переважно в її американському варіанті): shadow economy, shadow business, shadow cabinet, shadow capital – *тіньова економіка, тіньовий бізнес, тіньовий кабінет, тіньовий капітал*. Деякі групи лексики особливо активні у формуванні стійких словосполучень- кальок за походженням.

Щодо адаптації терміноодиниць, то існує кілька основних підходів, серед яких потрібно розрізняти: транслітерацію, транс фонацію та транспозицію. Транслітерація (від лат. *trans* через і *lit(t)era* – літера) – літерне передавання слів і текстів, записаних за допомогою однієї графічної системи, засобами іншої графічної системи. Наприклад, **карт-бланш** (фр. *carte blanche*) – 1) чистий бланк, підписаний особою, яка надає можливість іншій особі заповнити цей бланк текстом; 2) необмежені повноваження; **де-юре** (лат. *de jure*) – юридично, по праву, формально. Памва Беринда у «Лексиконі словенороскому» (1627 р.), не маючи точного українського відповідника для слова *заимодаве(ц),* тлумачить його описово й наводить латинізм *creditor*, який пізніше був засвоєний українською мовою (пор. кредитор) на позначення організації, установи або окремої особи, що позичає гроші у борг, надає кредит. Кальки – найбільша група термінів-запозичень, напр.: **довгостроковий кредит** (англ. *long-term credit*), **короткостроковий кредит** (англ. *chort-term credit*). Потрібно зважити на те, що ненормативним є користування абсолютними кальками й використання псевдотермінів англійською транслітерацією, пор.: **cash flow** (кеш-фло) – український нормативний варіант

грошові потоки. Сучасні фахівці намагаються залучати одиниці питомого українського термінологічного фонду, знаходячи відповідники іншомовним термінам галузі: *квазігроші – регіональні гроші, сертифікат депозитний – ощадний, ремітент – перший векселетримач, перевірка камеральна – попередня, індосамент – передавальний (передатний) напис, неустойка – забезпека, недоїмка – недоплата, надбавка – надвишок, підвишка, дорогоцінне каміння – коштовне каміння* тощо. Трансфонація – це звукове передавання слів, наприклад: **лізинг** *(*англ. *leasing),* **франко** *(*італ. *franco),* **моніторинг** *(*англ. *monitoring)* та ін. Транспозиція (середньолат. *transpositio* – перестановка, від лат. *transponere* – переставляти) – використання однієї мовної форми у функції іншої: *вальвація, інкасо, реінвестування* тощо.

Повного граматичного переосмислення зазнають деякі терміни-запозичення на українському мовному ґрунті внаслідок явища субстантивації, тобто слова, які належали в мові-джерелі до різних частин мови, в українській мові стають іменниками. Це явище найбільш притаманне давнім запозиченням з латинської мови, що стали інтернаціоналізмами, напр.: *імпорт, експорт, дотація, кредо, оренда* (лат. *importo* – довожу, ввожу; лат. *exporto* – вивожу; лат. *doto* – наділяю; лат. *credo* – вірю; лат. *arendo* – здаю в найми, наймаю); *кредит, дефіцит* (лат. *credit* – він вірить, лат. *deficit* – не вистачає); *ліквідність* (лат. *liquidus* – рідкий). Окремі терміни-іменники, що сприймаються як одне слово, походять від словосполучень, напр.: *диверсифікація* (лат. *diversus* – різний, *facere* – робити). Низка термінів змінила свій рід із середнього на жіночий (**субсидія** – лат. *subsidium*) або ж унаслідок відсічення закінчення деякі з них стали іменниками чоловічого роду (**дивіденд** – лат. *dividendum*). У результаті транслітерації фахівці отримують однозначне та стандартизоване «інтернаціональне» написання лексичних одиниць мов з нелатинськими системами письма, а головне її призначення – гарантоване стовідсоткове відтворення транслітерованої лексичної одиниці в оригінальному написанні без будь-яких спотворень: англ. *holding*, нім. *das Holding*, укр. *холдинг* – підприємство, фірма, акціонерне товариство, що є власником частини або всіх акцій іншого підприємства та здійснює контроль над його діяльністю; англ. *leasing*, нім. *das Leasing*, укр. *лізинг* – довгострокова оренда обладнання, машини, споруд

виробничого призначення; англ. *royalty*, нім. *das Royalty*, укр. *роялті* – вид ліцензійної винагороди, що є щорічними відсотками або поточними відрахуваннями, які встановлено у вигляді фіксованих ставок (у відсотках) на основі підрахунку фактичного економічного результату від використання ліцензії й виплачено покупцем ліцензії через певний проміжок часу.

Висновок. Отже, термінологія є головним джерелом поповнення лексичного складу високорозвинених сучасних мов. При цьому українська термінологія має низку специфічних проблем, зумовлених історично, а основною потребою сьогодення є створення національних термінологічних стандартів, термінологічних словників тощо.

Список використаних джерел

1. Козловська, Л.С. & Товстенко, В.Р. (2009) Культура наукової мови (навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни). Київ: КНЕУ.
2. Овсієнко, Л.М. (2022) Поліфункційність терміна в сучасному термінознавстві. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету.* Серія Філологія: зб. наук.праць. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2022. Т. 24, № 1. С. 89–98.
3. Товстенко, В. Р. (2013). Культура наукової мови: практикум для студентів-економістів. Київ: КНЕУ.
4. Товстенко, В.Р. & Ярошевич, І.А. (2025). Культура ділового спілкування. Лексико-граматичний практикум для студентів закладів вищої освіти економічного профілю. Київ: КНЕУ.

Щеголєва Т.Л.
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
Воропай Т.В.
курсантка 3 курсу факультету безпеки державного кордону
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ КІНОЛОГІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Збройна агресія проти України докорінно змінила умови функціонування Державної прикордонної служби України. Її кінологічні підрозділи, окрім традиційних завдань з охорони кордону, дедалі частіше залучаються до роботи в зоні бойових дій та на деокупованих територіях. У цьому контексті критично зростає роль мовної підготовки фахівців-кінологів, адже військова допомога від

країн-партнерів супроводжується значним обсягом технічної документації англійською мовою. Крім того, українські прикордонники залучені до спільних навчань з іноземними інструкторами з підготовки кінологічних розрахунків для роботи в умовах, наближених до бойових.

Сучасна кінологічна терміносистема значно розширилась під впливом воєнних реалій. Раніше основною була лексика прикордонного контролю, нині на перший план вийшли поняття протимінної діяльності, розмінування, пошуку вибухових пристроїв. Англомовні терміни на кшталт explosive detection dog, improvised explosive device detection, humanitarian demining, battle area clearance стали буденними для фахівців.

Як слушно зауважують дослідники, «відзначено вагомість точності та коректності термінів, оскільки від цього залежить ефективність впровадження міжнародних стандартів у національну практику...» [1, с. 70].

Окрема проблема — переклад команд для службових собак у складі міжнародних груп або під час навчань з іноземними інструкторами. Команди мають бути зрозумілими всім учасникам взаємодії, а головне — однозначними для собаки в стресовій ситуації. Якщо команда watch означає «охороняй», a leave it — «кинь», то варіативність неприпустима, адже помилка може коштувати життя. Не менше питань виникає з перекладом технічної документації на сучасні засоби захисту, спорядження для собак (бронежилети, тактичні шлеї, системи GPS-моніторингу) та обладнання. Помилки в перекладі інструкцій з експлуатації можуть призвести до неправильного використання техніки або загрози для життя.

В умовах інтенсивної бойової взаємодії з підрозділами країн-членів НАТО особливого значення набуває стандартизація кінологічної термінології відповідно до вимог Альянсу. Угоди про стандартизацію (STANAG), які регламентують застосування військових робочих собак, зокрема STANAG 2543, визначають, як готувати кінологів, як сертифікувати собак, як застосовувати їх у багатонаціональних операціях. Україна не є членом НАТО, але ми воюємо пліч-о-пліч з країнами Альянсу, отримуємо від них зброю, навчаємося, беремо участь у спільних місіях. Тому без адаптації цих стандартів не обійтися. А для цього треба правильно перекласти базові терміни: military working dog, explosive detector dog,

patrol dog, dual-purpose dog. І не просто перекласти, а зробити так, щоб ці терміни були зрозумілі українським кінологам і водночас відповідали міжнародним нормам.

У процесі перекладу кінологічної термінології в сучасних умовах перекладачі та фахівці-кінологи користуються різними прийомами. Транскодування доцільне для передачі абревіатур, назв міжнародних організацій, програм, зразків озброєння та техніки (IRO, FCI, STANAG, HUSKY, GSD). Калькування ефективне для відтворення складених термінів, що описують типові ситуації та дії (battlefield search – пошук на полі бою, mine detection – виявлення мін, casualty evacuation – евакуація поранених).

А коли термін зовсім новий і не має усталеного відповідника, доводиться вдаватися до описового перекладу. Як зазначають Іванишин Н. та Петров О., «при описовому перекладі слово, словосполучення, термін чи фразеологізм замінюється в мові перекладу словосполученням з однаковою або більшою кількістю компонентів, яке адекватно передає зміст цього слова або словосполучення (терміна)» [1, с. 71]. Наприклад, remote explosive scent tracing — «дистанційне виявлення запахів вибухових речовин».

Критично важливим напрямом є створення спеціальних словників та глосаріїв, зібраних з урахуванням сьогоднішніх реалій. Над їх розробкою мають працювати не лише перекладачі та науковці, а й самі кінологи, які краще знають, які команди потрібні на полі бою.

Як наголошує Тарасенко О., «рекомендуємо викладачам (офіцерам) військових дисциплін і, особливо, викладачам дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» грамотно використовувати нову військову термінологію у професійній діяльності так як це у цілому вплине на розвиток професійної мовної культури військовослужбовців та працівників Збройних Сил України» [2, с. 241].

Таким чином, переклад англомовної кінологічної термінології в умовах воєнного стану набуває життєво важливого практичного значення — від його якості залежить ефективність роботи кінологів на фронті та якість взаємодії з іноземними партнерами.

Список використаних джерел

1. Іванишин Н.Л., Петров О.О. Особливості перекладу лексичних засобів із керівних документів НАТО у галузі цивільного захисту. *Львівський філологічний часопис*. 2024. № 16. С. 68–72.
2. Тарасенко О.Д. Військова термінологія як основа професійної мовної культури військовослужбовця Збройних Сил України. *InterConf*. 2021. № 72. С. 236–243.

Ярошевич І.А.
кандидат філолологічних наук, доцент, доцент кафедри бізнес-лінгвістики
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ГРАМАТИЧНИЙ КОМПОНЕНТ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

Анотація. *У розвідці в загальних рисах окреслено коло складних теоретичних питань граматичної системи сучасної української літературної мови, зосереджено увагу на важливих питаннях впровадження до української мовної практики складних теоретичних концепцій сучасної лінгвістики.*

Ключові слова: *граматика, граматична норма, мовна компетенція, культура усного і писемного мовлення.*

В усі періоди розвитку системи освіти завжди велику увагу вчені приділяли саме популяризації граматики, засвоєнню основних її понять, оскільки граматику справедливо вважали найдієвішим засобом, за допомогою якого можна було досягти всіх інших знань.

Граматична наука становить стрункy систему знань, практичне й теоретичне усвідомлення яких необхідне кожній освіченій людині. Основним завданням граматики (зокрема її підсистем – морфології, синтаксису й словотвору) є виявлення властивих певній мові морфологійних, синтаксичних і словотвірних особливостей [6, с. 9–10; 8, с. 110–112].

Сучасна лінгвістична підготовка у вищих навчальних закладах України передусім спрямовує здобувачів на поглиблене вивчення тих мовних рівнів, що допоможуть вільно орієнтуватися як у загальнолінгвістичних проблемах, так і в питаннях культури усного й писемного мовлення.

Граматичний компонент мовної компетенції орієнтує на засвоєння найскладніших випадків уживання різних словоформ, на з’ясування дискусійних питань у контексті сучасних правописних змін, засвоєння теоретичного матеріалу,

а також допоможе розвинути комунікативні навички в професійній діяльності. Різного рівня тренінгові завдання з вибору найкращих варіантів форм слів і конструкцій з морфології, синтаксису, стилістики сприятимуть у подальшому ефективному засвоєнню набутих знань і умінь, допоможуть носіям мови систематизувати й узагальнити опрацьований матеріал з граматики української мови [7, с. 6–7].

Процес засвоєння складних граматичних норм відбувається поетапно, через усвідомлення багатьох історичних змін, шляхом переходу від теоретичного розуміння мовних процесів до практичного застосування набутих знань, упровадження в мовну практику нормативних конструкцій. В енциклопедії «Українська мова» зазначено, що поняття мовної норми, зокрема й граматичної норми, є категорією історичною, динамічною, зумовленою змінами в самій внутрішній системі мови, взаємодією мовних явищ на всіх рівнях мовної системи (фонологійному, лексико-семантичному, словотвірному, морфологійному, синтаксичному). І хоч варіантність мовних норм дослідники вважають свідченням неусталеності на певному етапі розвитку мови, однак це є одночасно й ознакою розбудованої стилістичної системи літературної мови, її динамічності, рухливості, а отже, й джерелом постійних мовних змін, пошуків адекватних засобів мовного вираження [8, с. 419–420].

Висвітленню теоретичних проблем граматики, питанням систематизованого опису граматичного ладу української літературної мови, проблемам кодифікації граматичних норм присвячено ґрунтовні праці видатних учених – О. Потебні, Л. Булаховського, С. Бевзенка, М. Жовтобрюха, В. Німчука, В. Русанівського, А. Грищенка, І. Вихованця, К. Городенської, А. Загнітка та інших учених [1, с. 7–12; 2, с. 19–20].

Глибокий аналіз складних теоретичних питань граматики наприкінці XX – початку XXI ст., зокрема випрацювання критеріїв частиномовної класифікації, інвентаризація грамем і засобів їхнього вираження, опис морфологійних парадигм, аналіз еволюційних процесів у системі морфологійних одиниць [3, с. 11; 4, с. 111, 487, 488; 5, с. 398–399], уточнення дефініцій понять морфології та термінологійного закріплення у граматичній системі мови, є свідченням системної

розбудови граматичного ладу української мови. У деяких граматичних працях автори поєднують традиційні погляди на функціювання морфологійних одиниць зі спробою розробити нові концептуальні підходи до розв'язання багатьох проблемних питань з позицій функційно-категорійної граматики [1; 2; 4].

Суворе дотримання граматичних мовних норм – невід'ємна частина загальної культури мови особистості, а відхилення від них не лише зумовлює правописні помилки, а й негативно впливає на культуру мовного спілкування.

Підвищення рівня культури мови дає змогу забезпечити грамотність користувачів українською мовою та прискорити процес подолання розхитування правописних та граматичних норм сучасної української літературної мови.

Список використаних джерел

1. Вихованець, І., & Городенська, К. (2004). Теоретична морфологія української мови: Академічна граматика української мови. Київ: «Пульсари».
2. Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія (2017). І.Р. Вихованець, К.Г. Городенська, А.П. Загнітко, & С.О. Соколова. За ред. К.Г. Городенської. Київ: Вид.дім Дмитра Бураго.
3. Грищенко, А.П. (1978). Прикметник в українській мові. К., 1978.
4. Загнітко, А. (2020). Сучасний лінгвістичний словник. Вінниця, «Твори».
5. Селіванова, О. (2006). Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля. Київ.
6. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія, (2019). *Підручник* / О.Я. Лаврінець, К.С. Симонова, & І.А. Ярошевич. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія».
7. Товстенко, В.Р., & Ярошевич, І.А. (2025). Культура ділового спілкування. Лексико-граматичний практикум для студентів закладів вищої освіти економічного профілю. Київ : КНЕУ.
8. Українська мова. Енциклопедія (2007). Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» [третє вид.]. К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана.

ТРЕНДИ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Bahrii H.A.
Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Foreign Languages of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine named after Bohdan Khmelnytskyi
Mostova E.O.
student of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine named after Bohdan Khmelnytskyi

TRANSLATION AS A TOOL OF INTERCULTURAL COMMUNICATION: NEW CHALLENGES AND PROSPECTS

Summary. *Translation is considered as a key instrument of intercultural communication in the context of globalization. It analyzes modern challenges, including the impact of digital technologies, machine translation, and cultural transformations. The prospects for the development of translation studies and the role of the translator in the modern world are outlined.*

Key words: *translation, intercultural communication, globalization, machine translation, culture, translator.*

Анотація. *Переклад розглядається як ключовий інструмент міжкультурної комунікації в умовах глобалізації. Аналізуються сучасні виклики, зокрема вплив цифрових технологій, автоматизованого перекладу та культурних трансформацій. Окреслюються перспективи розвитку перекладознавства та роль перекладача у сучасному світі.*

Ключові слова: *переклад, міжкультурна комунікація, глобалізація, машинний переклад, культура, перекладач.*

Problem Statement. In the era of globalization, intercultural communication has become an essential component of international relations, business, education, and everyday interactions. Translation plays a crucial role in facilitating understanding between speakers of different languages and representatives of diverse cultures. However, the growing complexity of global communication has introduced new challenges that question the traditional role of translation and the translator.

The problem lies in the need to adapt translation practices to rapidly changing technological, social, and cultural conditions while maintaining accuracy, cultural sensitivity, and communicative effectiveness.

Analysis of Recent Research and Publications. Modern translation studies actively address the issue of intercultural communication. Scholars emphasize that translation is not merely a linguistic process but also a cultural and cognitive activity [1, p. 15].

Research highlights the importance of cultural competence in translation, as language reflects values, traditions, and worldviews [2, p. 48].

Recent studies also focus on the role of machine translation and artificial intelligence. While such technologies significantly increase the speed of translation, they often fail to convey cultural nuances and context-dependent meanings [3, p. 72–74]. Other researchers explore the concept of localization and adaptation, particularly in media, marketing, and digital content [4, p. 33].

Thus, current academic discourse demonstrates a shift from purely linguistic approaches to interdisciplinary perspectives that integrate cultural studies, technology, and communication theory.

Main Material of the Study. Translation as a tool of intercultural communication performs several important functions. First, it ensures the transfer of information between different linguistic communities. Second, it mediates cultural exchange by interpreting and adapting cultural elements embedded in the source text.

One of the key challenges today is the influence of digital technologies. Machine translation systems, such as neural networks, have significantly improved translation quality, but they still lack the ability to fully interpret cultural context, irony, or implicit meanings. This creates risks of miscommunication, especially in sensitive contexts such as diplomacy or legal translation [3, p. 75].

Another challenge is cultural globalization, which leads to both the integration and homogenization of cultures. Translators must balance between preserving cultural specificity and making texts accessible to a global audience. This requires a deep understanding of both source and target cultures.

Moreover, the increasing demand for fast translation in business and media environments often leads to a decrease in quality. The pressure of deadlines may result in oversimplification or loss of meaning. Therefore, the professional competence of translators, including linguistic, cultural, and technological skills, becomes more important than ever.

At the same time, new prospects emerge. The integration of translation technologies, such as computer-assisted translation (CAT) tools, enhances productivity and consistency.

Interdisciplinary approaches open new directions for research and practice. Additionally, the growing awareness of cultural diversity increases the value of high-quality human translation.

Conclusions. Translation remains a fundamental tool of intercultural communication in the modern world. Despite technological advancements, the human factor continues to play a decisive role in ensuring accurate and culturally appropriate communication.

The main challenges include the limitations of machine translation, the impact of globalization on cultural diversity, and the increasing demand for speed over quality. However, these challenges also create opportunities for the development of translation studies and professional practice.

Future perspectives involve the integration of technology with human expertise, the development of intercultural competence, and the strengthening of the translator's role as a cultural mediator. Thus, translation will continue to evolve as a dynamic and essential field in global communication.

References

1. Newmark P. A Textbook of Translation. London: Prentice Hall, 1988. 292 p.
2. House J. Translation Quality Assessment: Past and Present. London: Routledge, 2015. 168 p.
3. Koehn P. Neural Machine Translation. Cambridge: Cambridge University Press, 2020. 210 p.
4. Pym A. Exploring Translation Theories. London: Routledge, 2014. 220 p.

Багрій Г.А.
кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
Орел Б.О.
студентка
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА МІЖКУЛЬТУРНУ КОМУНІКАЦІЮ

Анотація. *У роботі досліджено сучасні тенденції мультикультуралізму та їхній вплив на міжкультурну комунікацію. Проаналізовано, як глобалізація, цифрові технології та міжнародна мобільність формують нові форми взаємодії між культурами, а також роль платформ і освітніх програм у розвитку міжкультурної компетентності. Підкреслено значення культурного інтелекту для подолання бар'єрів, викликаних «ехо-камерами» та алгоритмічною упередженістю. Наведено приклади практичного застосування мультикультуралізму в освіті, волонтерських та цифрових проєктах, що сприяють обміну культурними цінностями та формуванню толерантності.*

Ключові слова: *мультикультуралізм, міжкультурна комунікація, цифрові технології, культурний інтелект, освітні програми, соціальні мережі.*

Summary. *This study examines contemporary trends in multiculturalism and their impact on intercultural communication. It analyzes how globalization, digital technologies, and international mobility shape new forms of interaction between cultures, as well as the role of platforms and educational programs in developing intercultural competence. The importance of cultural intelligence in overcoming barriers caused by "echo chambers" and algorithmic bias is highlighted. Examples of practical applications in education, volunteer initiatives, and digital projects demonstrate their role in promoting cultural exchange and fostering tolerance.*

Key words: *multiculturalism, intercultural communication, digital technologies, cultural intelligence, educational programs, social media.*

Постановка проблеми. У сучасному світі глобалізація значно впливає на розвиток суспільства, культури та міжкультурну комунікацію. Активний обмін інформацією, цифрові технології та міжнародна мобільність посилюють взаємодію між культурами. Водночас зберігаються культурні бар'єри, стереотипи та непорозуміння, що підкреслює важливість дослідження особливостей міжкультурної взаємодії.

Аналіз останніх джерел та публікацій. Сучасні дослідження висвітлюють трансформацію мультикультуралізму під впливом цифрової глобалізації та штучного інтелекту, що призводить до переходу від статичного розуміння культурної ідентичності до концепції «плинної інтеркультурності» (*interculturality in flux*). Дослідники підкреслюють, що сучасна міжкультурна комунікація потребує розвитку цифрової культурної грамотності для коректної інтерпретації контекстуально обмежених повідомлень, емодзі та мемів, які стають

універсальною, водночас культурно зумовленою формою комунікації. Водночас підкреслюються ризики «ехо-камер» і алгоритмічної упередженості та роль культурного інтелекту у подоланні цих бар'єрів.

Виклад основного матеріалу дослідження

Цифрові технології та міжкультурна комунікація. Соціальні мережі та онлайн-платформи значно розширюють можливості міжкультурного обміну. Платформи TikTok, Instagram, YouTube, Reddit та Discord дозволяють людям з різних країн знайомитися з культурними традиціями, мовою та побутом інших народів.

Наприклад, користувачі TikTok створюють відео про святкування національних свят або демонструють локальні кулінарні традиції, а спільноти на Reddit та Discord обговорюють культурні звичаї та традиції різних країн, що сприяє розвитку міжкультурної компетентності.

Практичні приклади та освітні аспекти. Мультикультуралізм проявляється через міжнародні освітні програми, волонтерські ініціативи та цифрові проєкти. Erasmus+ підтримує мобільність студентів для навчання та стажувань, сприяючи міжкультурному обміну. Fulbright Program надає гранти для навчання та досліджень за кордоном, допомагаючи розвивати міжкультурну компетентність і толерантність. Завдяки цим програмам студенти знайомляться з культурними особливостями інших країн. Це підвищує ефективність їхньої соціальної та професійної взаємодії

Висновки. Сучасний мультикультуралізм формується під впливом глобалізації та цифрових технологій, що робить міжкультурну комунікацію ключовою компетентністю. Цифрові платформи та міжнародні освітні програми сприяють обміну культурними цінностями та розвитку міжкультурної компетентності. Розвиток культурного інтелекту допомагає долати бар'єри та підвищує ефективність соціальної і професійної взаємодії.

Список використаних джерел

1. Ю. Федоренко, Л. Мартиросян. Міжкультурна комунікація як ключовий аспект сучасного світу. Актуальні питання гуманітарних наук. 2024. Вип. 76, том 3. С. 135–140.

2. Sierra-Huedo M.L., Foucart J. Intercultural and professional skills in student mobility to boost employability // Journal of Intercultural Communication.

3. Hofstede G., Hofstede G. J., Minkov M. Cultures and Organizations: Software of the Mind. – New York: McGraw-Hill, 2010. – 576 p.

4. Kraidy M. M. Hybridity, or the Cultural Logic of Globalization. – Philadelphia: Temple University Press, 2005. – 288 p.

5. Програма Erasmus+. Міністерство освіти і науки України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://mon.gov.ua/ministerstvo-2/diyalnist/mizhnarodna-spivpratsya-2/evropeyska-integratsiya/erazmus.

6. Castells M. Networks of Outrage and Hope: Social Movements in the Internet Age. – Cambridge: Polity Press, 2012. – 320 p.

Karpushyna M.H.
PhD in Education, Associate Professor, Associate Professor of the Foreign Languages Department
Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine
Hnatiuk D.V.
cadet of the Operational and Service Activity Support Faculty
Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine

HOW SPEAKING ENGLISH CHANGES YOUR WORLDVIEW

Summary. *Learning English as a second language does more than expand communication – it reshapes how speakers think, reason, and perceive the world. Rooted in the Sapir-Whorf hypothesis, the article argues that English's structural features, including strict word order, emphasis on the subject «I», and a complex tense system, push learners toward more analytical, disciplined, and forward-thinking patterns of thought. Because non-native speakers process English through the brain's rational centers rather than emotional ones, they tend to make more objective, deliberate decisions. The language's grammar also fosters personal accountability, strategic planning, and attention to detail. Beyond grammar, mastering English opens a window into Western cultural heritage through idioms and expressions, further broadening perspective. For professionals like border guard officers, the benefits extend beyond fluency: adopting English as a working language may cultivate a "global citizen" mindset, shifting decision-making away from local biases toward more rational, internationally-aware thinking.*

Key words: *linguistic relativity, bilingualism, cognitive development, English, analytical thinking, Sapir-Whorf hypothesis.*

A Roman emperor once said, «To know another language is to have a second soul». For many learning English as a second language, this is more than poetry; it's a psychological truth. Knowing English offers practical benefits and acts as a mental «software upgrade», changing perceptions of time, freedom, and logic. This paper explores how English structure can shift a speaker's worldview from a native emotional perspective to a more analytical, international perspective.

The Sapir-Whorf Hypothesis, also called linguistic relativity, proposes that a language's structure and vocabulary affect how its speakers think and view the world [2]. The theory has two primary views. One view is that language affects thought and

perception but does not control them entirely. The other view claims that language completely determines thought, meaning speakers of different languages experience and understand the world in fundamentally distinct ways.

English isn't merely a collection of labels for objects; it serves as a framework for structuring reality.

Specific features of English, such as strict word order or particular tenses, compel the brain to focus on certain types of information over others. But why English and not, say, Spanish? By ignoring political and geographic factors and focusing on tone and style, English is particularly suited for this purpose. Its cold, concise nature, devoid of unnecessary emotion – unlike the energetic Spanish or melodic Ukrainian – makes it ideal. This is why English is the language of choice in international organizations and meetings: it emphasizes control and composure, which are crucial in such contexts. It's comparable to solving math problems, where clear rules and formulas guide us. English's strict structure helps organize our thoughts and teaches us discipline, as it leaves no room for mistakes or awkwardness, pushing us to stay active and step outside our comfort zones. Many consider English dull due to its rigid demands and the reserved behavior of native speakers, who are known for their restraint, conservatism, and discipline. For most, this cultural trait is equated with boredom, as one quote confirms. Alexander McCall Smith once noted: «Do you realise that people die of boredom in the London suburbs? It's the second biggest cause of death among the English in general. Sheer boredom..». However, that is not quite accurate. English isn't dull; rather, it is designed to be constructive. Its structure promotes focus and boosts your analytical thinking. Bilingual people often have more neurons, leading to denser gray matter and larger white matter, which improves overall brain function. This has been demonstrated in one study [5].

One of the most fascinating scientific findings is that people often make more rational decisions when thinking in their second language (L2) than in their native tongue (L1) [4].

Because English is a learned skill for us, our brain processes it through the «thinking» center (prefrontal cortex) rather than the «emotional» center (amygdala) [3].

When speaking English, we tend to be less influenced by emotional biases and intuitive feelings, leading to a more analytical, objective perspective. Language goes

beyond mere words and sounds; it embodies history, culture, and human experience, blending the present with ancestral wisdom. Every nation has its own sayings, proverbs, idioms, and metaphors, so learning a new language also means discovering its cultural heritage. English, with its abundance of idioms and phrasal verbs, offers an immersive experience in Western culture.

For instance, the idiom *Break a leg* literally means breaking one's leg, but an experienced translator knows it actually means *good luck* or *success*. Learning English influences our mental and cognitive capacities, enhances logic and memory, and imparts wisdom through these expressions, shaping a different way of living and thinking typical of English-speaking cultures. It encourages rational thought, moving beyond stereotypical problem-solving. Such solutions are often more advantageous and well-balanced, as English is an analytical language. Consequently, making impulsive decisions in English as an additional language is unlikely; it requires careful analysis and thoughtful translation.

Unlike Ukrainian, where the subject (I/You/We) can be dropped or implied or used after the subject, English requires a subject and strict word order. The constant use of the word «I» and the active voice (I did it) can shift the speaker's worldview toward individual initiative and personal responsibility rather than collective or situational thinking. A cognitive mechanism gets activated. In English, avoiding responsibility is more difficult than in Ukrainian because English emphasizes the doer of the action, limiting impersonal constructions. This demonstrates the clarity and decisiveness typical of bilinguals. When learning a new language, you enter a different grammatical area, begin to understand exceptions, and ask questions like, «Why is that?» Each time the brain acquires a new rule or word, it begins to think differently and requires more energy to process specific information. This process significantly supports the development of thinking traits typical of a leader. People aiming for success, leadership roles, officer positions, or a changed worldview should develop these qualities. This mindset needs nurturing. Learning a second language aids this development. Through reasoning and active participation, you naturally learn to prioritize your goals and choices. English is not a burden; it shows what you can achieve. It fosters healthy self-esteem, confidence, and the skill to evaluate your decisions objectively.

English has a very complex system of tenses (Present Perfect, Future Continuous, etc.), which differs significantly from Ukrainian. Research by behavioral economist Keith Chen [1] suggests that languages that strictly separate the present and future can influence how speakers view saving money, health habits, and long-term planning.

A person who uses the future tense tends to attract others because it indicates awareness, future planning, and commitment. Unlike Ukrainian, English has distinct forms of the future tense, clearly differentiating spontaneous decisions from planned actions or schedules. This distinction influences your worldview, as expressing thoughts the same way as in Ukrainian would significantly alter the sentence's meaning. This process enhances quick thinking and enables rapid responses to various factors. Learners not only study grammar but also how to distinguish between different conditions, increasing their attentiveness and observance. In fact, future time can be expressed in the present simple, present continuous, 'to be going to,' and 'will.' By focusing on details, learners' brains become more attuned and detail-oriented. Once accustomed to the rigor of English, learners can no longer think unconsciously. These changes influence not just their thoughts and mindset but also their behavior. Bilingual individuals tend to adopt the communication style, tone, and intonation of each of their native speakers. On the other hand, English prompts its learners to be more careful and exact.

Using various future tense forms in English enhances strategic thinking. Complex tenses challenge learners' prefrontal cortex, especially the dorsolateral area, which is involved in goal setting and long-term planning, making it work more efficiently when planning for the future in a second language. This also activates skills such as strategic thinking, memory, quick decision-making, and accurate translation. Although it may seem like a basic tense, it significantly influences learners' perceptions of the world.

As future border guard officers, we must be forward-looking and cautious. All our actions should be carefully planned, as they will impact a large segment of the population and could save or end lives. Therefore, the ability to freely use all tenses will be extremely helpful.

English is the lingua franca of the modern world. Learning it gives access to a «global culture» that extends beyond one's local geography. By speaking English, we develop a «bilingual personality». Many learners report feeling more confident, assertive,

or open-minded when speaking English. For future border guards, adopting English as their second professional language could enhance more than communication skills. It may also transform their perspective on security.

Research on cultural frame switching shows that when officers adopt an English-speaking personality, they move from local biases to a «global citizen» mindset. This shift in thinking, combined with the «foreign language effect», which promotes rational rather than emotional decision-making, can transform the border from a place of conflict into a hub of indirect global exchange.

References

1. Chen K. The Language We Speak Predicts Saving and Health Behavior. February 19, 2013. URL: https://bit.ly/3ZMo4Lf.
2. Hlushchenko V., Korotiaieva V., Roman V., Rudenko M. Hipoteza Sepira-Uorfa i pryntsyp linhvistychnoi vidnosnosti (linhvoistoriohrafichnyi aspekt) [The Sapir-Whorf hypothesis and the principle of linguistic relativity (linguohistoriographic aspect)]. DOI: 10.18524/2307-4558.2024.41.311204.
3. Jones O. How Knowing a Foreign Language Helps Make Better Decisions. July 7, 2012. URL: http://bit.ly/4c50II0.
4. Keysar, B., Hayakawa, S. L., & An, S. G. (2012). The Foreign-Language Effect: Thinking in a Foreign Tongue Reduces Decision Biases: Thinking in a Foreign Tongue Reduces Decision Biases. Psychological Science, 23(6), 661–668. https://doi.org/10.1177/0956797611432178.
5. Spence, Carley. (2022) How learning a new language changes your brain URL: https://www.cambridge.org/elt/blog/2022/04/29/learning-language-changes-your-brain/.

Шевчук О.О.
доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
Чиж В.І.
курсант факультету безпеки державного кордону
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ПРИКОРДОННИКІВ В УМОВАХ МІЖНАРОДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ТА ПЕРЕТИНУ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ

Сучасний державний кордон є не лише лінією розмежування суверенних територій, а й простором активної міжкультурної взаємодії. Ефективна комунікація в умовах культурного різноманіття безпосередньо впливає як на безпеку державного кордону, так і на якість надання адміністративних послуг особам, які його перетинають [1, с. 12].

Міжкультурна комунікація (далі – МКК) у контексті прикордонної діяльності охоплює систему взаємодій між представниками різних культур у процесі прикордонного контролю, оформлення документів, проведення співбесід та здійснення міжнародного співробітництва. Її специфіка зумовлена, по-перше, службовим характером відносин, по-друге, часовими обмеженнями, по-третє, підвищеними вимогами до точності сприйняття інформації. Ключовим поняттям у сфері МКК є *культурний код* – система символів, норм і цінностей, що визначає поведінку представників певної спільноти. Незнання культурних кодів або їх неправильне трактування може призводити до комунікативних невдач: ситуацій, у яких учасники спілкування не досягають взаєморозуміння попри формально правильне використання мовних засобів. Для прикордонника подібна невдача може означати неможливість з'ясувати мету перетину кордону, неправильну оцінку поведінки особи чи виникнення конфліктної ситуації [2, с. 87]. У практиці державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ) міжкультурна взаємодія реалізується у двох основних форматах:

1) безпосередній контакт із громадянами іноземних держав на пунктах пропуску через державний кордон;

2) взаємодія з іноземними колегами в рамках спільних патрулювань, обміну інформацією, участі в міжнародних місіях і навчаннях.

Обидва формати потребують від особового складу специфічних комунікативних навичок, що виходять за межі стандартної мовної підготовки.

До найбільш поширених бар'єрів міжкультурної комунікації у прикордонній діяльності належать:

– мовний бар'єр – недостатнє знання іноземної мови або відсутність спільної мови спілкування;

– невербальний бар'єр – різне трактування жестів, міміки, дистанції між співрозмовниками;

– ціннісний бар'єр – відмінності у ставленні до часу, авторитету, приватності;

– стереотипний бар'єр – упереджене сприйняття представників певних національностей чи культур.

Подолання цих бар'єрів потребує системної підготовки особового складу, а не лише ситуативних навичок. Міжнародна взаємодія ДПСУ здійснюється у рамках двосторонніх угод з прикордонними відомствами сусідніх держав, а також у форматі співробітництва з FRONTEX (Агентством Європейського Союзу з прикордонної та берегової охорони). Участь у спільних операціях передбачає необхідність розуміння не лише мови партнерів, а й їхніх процедурних стандартів, правової культури та організаційних цінностей. Відтак міжкультурна компетентність стає умовою ефективної оперативної взаємодії [3, с. 38].

Формування міжкультурної компетентності прикордонника передбачає кілька взаємопов'язаних компонентів: когнітивний, ефективний, поведінковий, мовний. Системне поєднання цих компонентів у програмах підготовки особового складу є основою якісної МКК у прикордонній діяльності. Для підвищення ефективності міжкультурної комунікації в ДПСУ доцільним є впровадження таких заходів: включення спецкурсів з міжкультурної комунікації до програм підготовки офіцерів і сержантського складу; проведення тренінгів із практичного відпрацювання комунікативних сценаріїв з представниками різних культур; розроблення інформаційних матеріалів про культурні особливості країн з найбільшим пасажиропотоком через конкретні пункти пропуску; налагодження обміну досвідом з прикордонними відомствами ЄС у сфері міжкультурної підготовки особового складу.

Отже, міжкультурна комунікація є невід'ємним складником професійної компетентності сучасного прикордонника. В умовах зростання інтенсивності міжнародних переміщень та поглиблення співробітництва ДПСУ з іноземними партнерами здатність до ефективної взаємодії в полікультурному середовищі набуває стратегічного значення. Системна МКК-підготовка особового складу сприяє не лише підвищенню якості прикордонного контролю, а й зміцненню позитивного іміджу України на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2004. 344 с.

2. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2012. 288 с.

3. Бахов І. Міжкультурна комунікація в контексті глобалізаційного діалогу культур. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2012. № 2. С. 34–43.

Янковець О.В.
доктор філософії з філології, доцент, доцент кафедри іноземних мов
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
Кузема О.Р.
курсант факультету забезпечення оперативно-службової діяльності
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ТРЕНДИ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ КРІЗЬ ПРИЗМУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сучасна глобалізація, що характеризується швидкими та непередбачуваними змінами, зумовила значну трансформацію життєдіяльності людства, адже на перший план виходять потреби врегулювання та забезпечення стабільності суспільних відносин, пов’язаних з культурним обміном, взаєморозумінням та співпрацею між різними націями та культурними спільнотами [1, с. 605]. Як зазначає С. Дрожжина, «Мультикультуралізм – це стан, процеси, погляди, політика культурно неоднорідного суспільства, орієнтовані на свободу вираження культурного досвіду, визнання культурного різноманіття; культурний, політичний, ідеологічний, релігійний плюралізм, визнання прав меншин як на суспільному, так і на державному рівні» [2, с. 66].

Еволюцію мультикультурної ситуації в умовах глобалізації досліджувала низка науковців. Окрему увагу приділено висвітленню ролі окремих культур у межах мультикультурного суспільства, що стало предметом дослідження А.І. Капуш у праці «Мультикультуралізм у сучасному світі: культурологічна інтерпретація» [2].

У статті О. Русул «Мультикультуралізм і культурна глобалізація» мультикультуралізм розглядається як «особливий соціальний контекст, що впливає на когнітивну діяльність людей і виражальні засоби культурної взаємодії. Глобальне протистояння насамперед актуалізує експресивно-оцінні номінації.

У публічному просторі актуальною ідеологемою, що справляє вплив на лінгвопрагматичні параметри мовлення, стало екзистенційне заперечення культурної гомогенності» [4, с. 146–150].

Глобалізація спричинила глибоку трансформацію культурного середовища, актуалізувавши питання захисту культурного суверенітету, суспільної стабільності та особистої ідентичності громадян. У сучасних умовах культурне середовище охоплює не лише політичну й економічну сфери, а й інформаційний та комунікативний простір, у межах якого формується політика мультикультуралізму.

Одним із ключових трендів мультикультуралізму в умовах глобалізації є зростання уваги до мовного розмаїття та двомовності в суспільствах. Оскільки глобалізація прискорює культурний обмін і взаємодію, значення мови як засобу міжкультурної комунікації стає все більш виразним. Багато країн визнають цінність мовного розмаїття та активно просувають двомовність як засіб сприяння міжкультурному взаєморозумінню та інклюзивності [1, с. 607].

Ще одним значним трендом стає зростаюче визнання важливості культурних нюансів і контекстуальних факторів у спілкуванні. Оскільки суспільства стають більш взаємопов’язаними та різноманітними, зростає усвідомлення необхідності враховувати культурні відмінності в комунікаційних практиках. Ця тенденція призвела до розвитку теорій і рамок міжкультурної комунікації, які підкреслюють роль культури у формуванні комунікаційних моделей, норм і інтерпретацій [1, с. 607].

Глобалізація сприяла поширенню цифрових комунікаційних технологій, які відіграють ключову роль у формуванні міжкультурної взаємодії та дискурсу [1, с. 607–608].

Іншою важливою тенденцією є феномен мовного контакту та мовної гібридності. Оскільки культури зближуються та взаємодіють у все більш взаємопов’язаних суспільствах, мови зазнають процесів контакту, що призводить до появи лінгвістичних гібридів, креольських і змішаних різновидів [1, с. 608].

Зростаюче визнання мовного розмаїття та мов спадщини підкреслює важливість відродження та підтримки мови в мультикультурних суспільствах.

Багато мов меншин і корінних народів стоять перед загрозою зникнення через глобалізацію, урбанізацію та зміщення мов у бік домінуючих. У цьому контексті доцільним є приклад Канади та Австралії, де тривалий час

пригнічувалися мови корінних народів, але нині впроваджуються програми їхнього відродження [1, с. 608].

Воєнна агресія та гібридні загрози сучасності актуалізували питання захисту культурного суверенітету України в умовах глобалізації. Глобалізація, хоча й забезпечує економічний зріст та сприяє міжнародним зв'язкам, призводить до гомогенізації культурних виразів та розмивання традиційних культурних границь. Західна культура стає домінуючою в масовій культурі, що подекуди призводить до маргіналізації місцевих культур. Саме тому одним із напрямів зміцнення національної безпеки є протидія культурній уніфікації та підтримка мультикультурної політики в українському інформаційному просторі.

Список використаних джерел

1. Грицяк Л.Д. Тренди мультикультуралізму в умовах глобалізації. Міжнародний науковий журнал «Грааль науки». 2024. № 39. С. 605–610. URL: https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/article/view/2386.

2. Капуш А.І. Мультикультуралізм у сучасному світі: культурологічна інтерпретація. Культурологічна думка. 2012. С. 63–66. URL: https://www.culturology.academy/wp-content/uploads/KD4_Kapush.pdf.

3. Мова і війна: динаміка мовної системи і мовна політика. Монографія. Відп. ред. Б.М. Ажнюк. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго. 2024. 616 с.

4. Русул О.В. Мультикультуралізм і культурна глобалізація. Вісник Дніпропетровського університету. Політологія. 2012. Вип. 22 (3). С. 146–150. URL:https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/article/download/100/126.

Секція 4

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ СТРАТЕГІЙ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ОСВІТІ

Бергер Л.С.
старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Моруга К.О.
старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Овчіннікова О.І.
старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

PEER CORRECTION AT ECONOMIC ENGLISH CLASSES AS A TEACHING METHOD

Анотація. *Викладання англійської мови студентам економічних спеціальностей потребує методів, що розвивають автономність здобувачів освіти. Одним із методів, який може ефективно підтримувати ці цілі, є взаємокорекція. Взаємокорекція означає процес, у межах якого студенти перевіряють, коментують і допомагають удосконалювати усні або письмові роботи один одного. На заняттях з англійської мови професійного спрямування для економістів цей метод є особливо цінним, оскільки створює можливості для співпраці в навчання. У тезах розглядається взаємокорекція як метод навчання на заняттях з англійської мови для студентів економічних спеціальностей, її педагогічні переваги, можливі обмеження та практичні способи інтеграції.*

Ключові слова: *взаємокорекція, англійська мова для економістів, англійська мова за професійним спрямуванням, студенти економічних спеціальностей, метод навчання.*

Summary. *The teaching of English to students of economics requires methods that develop learner autonomy. One of the methods that can effectively support these goals is peer correction. Peer correction refers to the process in which students review, comment on, and help improve each other's oral or written work. In Economic English classes, this method is especially valuable because it creates opportunities for collaborative learning. The paper examines peer correction as a teaching method in English classes for economic students, its pedagogical advantages, possible limitations, and practical ways of integrating it into classroom activities.*

Key words: *peer correction, Economic English, English for Specific Purposes, economic students, teaching method.*

The modern system of higher education increasingly emphasizes student-centered learning, practical communication, and the development of independent thinking. In English classes for students of economics, teachers are expected to prepare learners for real professional situations. Under such conditions, traditional teacher-centered correction is not always sufficient, as it often positions students as passive recipients of feedback.

One of the methods that corresponds well to contemporary educational principles is peer correction. This method involves students in evaluating and correcting the language performance of their classmates. It can be used in written assignments, oral presentations, and other forms of classroom interaction. Peer correction encourages learners to notice mistakes, reflect on language use, and become more conscious of communicative effectiveness.

Peer correction is based on the idea that students can learn effectively from each other through guided feedback and collaboration. Unlike teacher correction, which is usually authoritative and final, peer correction creates a more interactive and dialogic learning environment. In English for Specific Purposes, including Economic English, peer correction is particularly relevant because language learning is closely connected with content learning. Students are learning to communicate economic meanings accurately and appropriately. When students review their classmates' work, they become more aware of the requirements of professional English communication.

Peer correction can be organized in different forms. It may be oral or written, structured or open, individual or pair-based, anonymous or direct.

One of the main advantages of peer correction is the promotion of learner autonomy. Students no longer depend entirely on the teacher to identify and explain errors. Instead, they develop the ability to notice problems independently, analyze them, and suggest improvements. This is especially important in higher education. Another important advantage is the development of critical thinking. In Economic English classes, this process includes attention to professional logic and terminology. For example, students may evaluate whether economic terms are used correctly, whether an argument is coherent, or whether business style is maintained.

Despite its benefits, peer correction also has certain limitations. One common concern is that students may provide inaccurate feedback. Their language competence may be insufficient to notice or explain some mistakes correctly. Another challenge is the psychological factor. Some students may feel uncomfortable correcting their classmates, while others may react negatively to peer comments. In some groups, students may hesitate to criticize each other openly.

There is also the possibility of superficial correction, when students focus only on obvious grammar mistakes. In addition, peer correction requires training. To make peer correction effective in Economic English classes, the teacher should first establish a supportive classroom atmosphere. Students need to understand that correction is a normal and valuable part of learning. Second, the teacher should provide clear criteria and models.

Peer correction should be combined with teacher monitoring. The teacher should observe the process, and correct inaccurate peer comments when necessary. Students should be encouraged to comment not only on errors, but also on strengths. Balanced feedback supports motivation and helps students recognize successful strategies that can be reused in future tasks. Peer correction should be used regularly, not occasionally. When students become familiar with the method, they gain confidence and gradually improve both their language awareness and feedback skills.

Peer correction is an effective teaching method in Economic English classes because it combines language practice, collaborative learning, and the development of learner autonomy. In Economic English classes, it contributes to the formation of more independent, reflective, and communicatively competent future specialists.

Бергер Л.С.
старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Моруга К.О.
старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Овчіннікова О.І.
старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

BLOOM'S TAXONOMY IN TEACHING ENGLISH TO ECONOMIC STUDENTS

Анотація. *Викладання англійської мови студентам економічних спеціальностей потребує підходів, що розвивають аналітичні, комунікативні та професійні навички. Таксономія Блума це корисна основа для планування результатів навчання, добору аудиторних видів діяльності та оцінювання прогресу студентів. За допомогою таксономії викладачі розширюють цілі заняття від відтворення мовного матеріалу до формування критичного мислення, коли студенти аналізують економічну інформацію англійською мовою. В роботі розглядається роль таксономії Блума у викладанні англійської мови студентам економічних спеціальностей і показано, як рівні таксономії можуть бути застосовані при викладанні англійської мови за професійним спрямуванням. Особливу увагу приділено розвитку економічної лексики.*

Ключові слова: *таксономія Блума, англійська мова за професійним спрямуванням, студенти економічних спеціальностей, вища освіта, професійна комунікація.*

Summary. *Teaching English to students of economics requires approaches that develop analytical, communicative, and professional skills. Bloom's Taxonomy offers a useful framework for planning learning outcomes, selecting classroom activities, and assessing students' progress. It helps teachers move from simple reproduction of language material to thinking, where students analyze economic information in English. This thesis examines the role of Bloom's Taxonomy in teaching English to economic students and shows how its levels can be applied in English for Specific Purposes courses. Particular attention is paid to the development of economic vocabulary.*

Key words: *Bloom's Taxonomy, English for Specific Purposes, economic students, higher education, professional communication.*

Modern higher education requires English classes to be practical, student-centered, and professionally oriented. For students of economics, English is a working tool. One of the most effective frameworks for organizing this process is Bloom's Taxonomy. Originally developed as a hierarchy of educational objectives, Bloom's Taxonomy allows teachers to structure learning from simple to more complex cognitive operations. In its revised form, it includes six levels: remembering, understanding, applying, analyzing, evaluating, and creating. These levels can be successfully used in English language teaching, especially when the aim is to combine language development with professional thinking.

Bloom's Taxonomy helps teachers formulate clear learning outcomes and align them with classroom activities and assessment. At the lowest levels, students remember and understand information. At the higher levels, they use language in more meaningful and independent ways.

At the remembering level, economic students learn key vocabulary, grammar patterns, and professional expressions. This may include terms such as inflation, supply and demand, market structure, gross domestic product, taxation, or investment strategy. Activities at this stage may involve matching terms with definitions, filling in gaps, or memorizing common collocations.

At the understanding level, students demonstrate comprehension of economic language and concepts. They may explain terms in their own words, summarize short texts, identify the main idea of an article, or paraphrase definitions. For example, students can read a short text about unemployment trends and explain its meaning in simple English.

At the applying level, learners begin to use knowledge in practical situations. In English classes, this may include writing emails, taking part in dialogues, interpreting graphs, or using newly learned vocabulary in case-based tasks.

For instance, students may receive a short market report and describe its findings orally or in writing. At this stage, language becomes functional. At the analyzing level, students examine relationships, compare concepts, identify causes and effects, and distinguish facts from opinions. In an English classroom, this may involve comparing two economic models, analyzing the structure of a business article, or discussing the reasons for changes in market behavior.

At the evaluating level, students make judgments and justify opinions. This is essential for future economists, managers, and business analysts. In English classes, evaluating may take the form of debates, critical discussion of economic decisions, or assessment of business strategies. For example, students may discuss whether a company's expansion plan is realistic.

At the creating level, students produce original content. This is the highest level of Bloom's Taxonomy and an important educational goal. In the context of teaching English to economic students, creating may include writing business plans, preparing presentations, designing surveys, producing reports, or developing solutions to economic problems. For example, students can work in groups to create a start-up proposal and present it in English.

Bloom's Taxonomy can be integrated into nearly all components of the English course for economic students. In vocabulary teaching, it allows movement from recognizing terms to using them in discussion and writing. In reading, it supports progression from identifying information to interpreting professional texts. In speaking, it helps design tasks that start with simple responses and develop toward presentations, negotiations, and debates. In writing, it guides students from sentence-level exercises to more complex professional genres.

Бергер Л.С.
старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Моруга К.О.
старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Овчіннікова О.І.
старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

SCAFFOLDING METHOD APPLIED TO TEACHING ECONOMIC LEXIS TO STUDENTS IN UKRAINE

Анотація. *У тезах розглянуто особливості застосування методу педагогічного супроводу (scaffolding) у навчанні економічної лексики студентів в Україні. Обґрунтовано, що засвоєння економічної лексики студентами немовних спеціальностей потребує поетапної, структурованої та контекстуалізованої підтримки, яка поступово зменшується в міру зростання самостійності здобувачів освіти. Ефективність цього методу залежить від потребоорієнтованого добору лексики, системної організації навчальної підтримки та врахування сучасних українських освітніх умов.*

Ключові слова: *scaffolding, економічна лексика, англійська мова професійного спрямування.*

Summary. *The paper examines the peculiarities of applying the scaffolding method to teaching economic lexis to students in Ukraine. Mastering economic vocabulary by non-linguistic students requires staged, structured, and contextualized support that is gradually reduced as learners become more independent. The effectiveness of this method depends on needs-based lexical selection, systematic instructional support, and consideration of current Ukrainian educational conditions.*

Key words: *scaffolding, economic lexis, English for Specific Purposes.*

Teaching economic lexics to university students in Ukraine has become more complex and more important at the same time. For students of economics, business, management, finance, and related specialties, English vocabulary is not limited to isolated terms. Ukrainian students study English in conditions shaped by blended or distance learning, and the need for professionally relevant digital resources. Recent Ukrainian research on ESP in higher education notes that digital tools offer strong support, but their pedagogical value depends on how carefully they are integrated. Under these conditions, the scaffolding method becomes especially relevant. In language teaching, scaffolding may be understood as structured temporary support that helps students perform tasks which would be difficult without guidance and then gradually withdraws this support as competence grows. A Ukrainian publication on scaffolding in ESP describes macro-level support as preparation based on prior language competence and professional subjects, and micro-level support as techniques that reproduction of profession-oriented vocabulary.

In the case of economic lexics, this means that students need guided movement from recognition to independent professional communication. The problem, therefore, lies in determining how to teach it effectively in the Ukrainian university context. Traditional vocabulary instruction based on memorizing lists and translating individual words is insufficient for modern ESP goals. Students need support in understanding meaning, collocation, function, genre, and context.

The main peculiarity of the scaffolding method in teaching economic lexis is its staged character. Students should not be expected to move directly from first exposure to independent production. The teacher organizes a sequence in which each stage prepares the next one.

At the initial stage, support may include activating prior knowledge, introducing the topic, clarifying key concepts in Ukrainian and English, and linking new terms to already known economic content. For example, before introducing vocabulary on inflation, the teacher may briefly discuss the underlying concept in familiar terms and then guide students toward the English terminology. This corresponds to the higher education tendency noted in recent scaffolding.

A second peculiarity is contextual semantic support. Economic lexics is often abstract. Many terms cannot be learned effectively through direct translation only. Students need to see how a term functions in a sentence. Therefore, scaffolding should include authentic examples. Instead of learning revenue, expenditure, assets, or equity as isolated units, students should work with short contextualized fragments.

The third peculiarity is bilingual and contrastive support. In Ukraine, students often rely on their first language when entering a specialized field of English vocabulary. This is not necessarily a weakness. When used pedagogically, comparison between Ukrainian and English can help students distinguish near-equivalents. However, we doubt here resistance from the classical approach teachers, who state that there is «no place for the other but English language at the English classes».

Another important peculiarity is formative assessment. In scaffolding, evaluation is part of the support. Short comprehension checks, guided peer review, teacher prompts allow the teacher to see where students still need assistance.

This is especially important with economic lexics, where misunderstanding may remain hidden if students only reproduce memorized definitions. Thus, formative assessment and digital support should work together within a scaffolded design.

So, the scaffolding method has considerable potential for teaching economic lexics to students in Ukraine because it corresponds to the needs of ESP, the realities of Ukrainian higher education, and the cognitive complexity of professional vocabulary learning. Ukrainian and international sources show that structured support helps students comprehend specialized terms, reduce anxiety, develop autonomy, and move from passive recognition to active professional use. Gradual change of the difficulty level and introduction of the new terms and notions makes class atmosphere more engaging and reduces anxiety before speaking foreign language or making a mistake. It is precisely this gradual movement from support to independence that makes scaffolding highly valuable for economics students in Ukraine.

Бергер Л.С.
старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Моруга К.О.
старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Овчіннікова О.І.
старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

NEW APPROACHES TO TEACHING ENGLISH TO NON-LINGUISTIC STUDENTS IN AN ECONOMIC UNIVERSITY

Анотація. *Викладання англійської мови студентам немовних спеціальностей в економічних університетах зазнало суттєвих трансформацій під впливом змін у академічних, професійних і технологічних вимогах. У тезах проаналізовано сучасні підходи до навчання англійської мови таких здобувачів освіти та підкреслено перехід до навчання фахової англійської мови, діяльнісно-орієнтованого навчання й інтеграції цифрових інструментів відповідно до дескрипторів CEFR.*

Ключові слова: *фахова англійська мова, ESP, студенти немовних спеціальностей, економічний університет.*

Summary. *The teaching of English to non-linguistic students in economic universities has undergone significant transformation due to evolving academic, professional, and technological demands. This paper analyzes contemporary approaches to English language teaching for such learners and emphasizes the shift toward English for Specific Purposes, action-oriented learning, and integration of digital tools in line with CEFR descriptors.*

Key words: *English for Specific Purposes, ESP, non-linguistic students, economic university.*

Teaching English to non-linguistic students in an economic university has changed significantly in recent years. The traditional model, based mainly on grammar explanation, translation, and learning vocabulary, no longer corresponds to the academic and professional realities of economists, IT specialists, and other technical professionals. Today such students read specialised documentation, participate in international projects, collaborate in multicultural teams, and use English as an instrument of professional communication.

At the same time, the modern educational context requires digital integration and learner autonomy. The CEFR explicitly broadens language education through descriptors for mediation, online interaction, and multi-language competence, which is especially relevant for economic students who must operate in professional communication environment.

Under such conditions, the key problem is how to make English teaching professionally meaningful, motivating, and efficient for non-linguistic students. In an economic university, language learning should be connected with authentic communicative situations from the students' future field, it should also consider their limited classroom time, and different initial knowledge levels. Recent studies on education emphasize that learners often face limited vocabulary, pronunciation difficulties, speaking anxiety, while general English courses frequently remain too detached from disciplinary needs.

Recent international and academic publications show that new approaches to teaching English in higher education are increasingly based on action, communication, interdisciplinarity, and digital support. New approaches to teaching English to non-linguistic students in an economic university should begin with a clear needs analysis. The course should not be built around a generalized language model.

It should be organized around communicative situations, discourse types, and authentic professional tasks. Notably, the first important approach is the transition from General English to English for Specific Purposes. ESP allows the teacher to focus on professional vocabulary, recurrent grammatical patterns, and real communication tasks.

For students of the economic university, it is more productive to explain a financial process, compare budget solutions, or comment on a graph than to complete

decontextualized language exercises in grammar. Such contextualization makes language meaningful.

The second approach is blended and flipped learning. In a non-linguistic university, contact hours are often limited. Using the flipped classroom method, students may watch short videos, work with glossaries, complete vocabulary tasks, or analyze professional texts before the practical classes. Classroom time can then be devoted to discussion and problem-solving. This structure increases active participation and shifts the focus from passive reception to purposeful communication.

The third approach is project-based and case-based learning. Economic students are usually more motivated when language learning is linked with certain products and practical outcomes. Case-based learning is equally effective: students can discuss a production failure, a cybersecurity incident, a transportation challenge, or an ethical dilemma. In this model, English becomes the medium through which students present their professional decisions.

The fourth approach is interdisciplinary teaching, as English teachers in economic universities should cooperate with specialty teachers. Such cooperation reduces the gap between language study and professional identity. It also helps students understand that English is a practical instrument for professional mobility. Another approach is the development of communication skills. A modern specialist must often explain complex information to non-specialists or colleagues in English. This is exactly the kind of competence emphasized in the CEFR. In language teaching practice, it can be developed through summarizing an article, transforming specialised text into an explanation, comparing two options. The last approach is deliberate work with terminology. Terminological competence is not developed by memorizing isolated words. Students should place terms into professional contexts. Digital environments can strengthen this work through electronic glossaries and multimedia tasks. Recent Ukrainian research noted that digital technologies can support terminological competence and make ESP learning more accessible, flexible, and engaging.

New approaches require new forms of assessment. If the course aims at communication in professional contexts, assessment should also move beyond purely

reproductive tests, with greater attention paid to presentations and project products. Such assessment is often more motivating because it reflects real communicative performance.

So, the teaching of English to non-linguistic students in economic university should be reconsidered in accordance with current academic, technological, and professional demands. The analysis of recent sources shows that the most promising direction lies in combining ESP principles with the action-oriented approach, digital competence, and ethically guided use of AI.

Hence, the most effective new approaches include needs-based course design, blended and flipped learning, project-based and case-based tasks, interdisciplinary cooperation with subject teachers, systematic development of terminological competence, and practice-aiming assessment. Thus, modern English teaching in an economic university should not be reduced to grammar instruction or translation exercises. It should function as a professionally aiming educational environment in which language becomes a tool of thinking, and future career development.

S. Bobrivnyk
Senior Lecturer
Department of Foreign Languages and Intercultural Communication
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
S. Haiduchenko
Senior Lecturer
Department of Foreign Languages and Intercultural Communication
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

ACADEMIC INTEGRITY IN ONLINE ASSESSMENT: COMPARING SAFE EXAM BROWSER AND SOFT BLOCKING APPROACHES IN MOODLE

Summary. *The article examines contemporary challenges in maintaining academic integrity in distance learning environments, which arise from the increasing use of artificial intelligence tools and machine translation services by students during online assessments. A comparative analysis of Safe Exam Browser (SEB) and soft test-blocking approaches within the Moodle learning management system is conducted. The principles underlying both approaches are examined, their advantages and limitations are identified, and the appropriateness of their application is discussed in relation to different types of assessment tasks. The findings demonstrate that a balanced combination of varying levels of technical control contributes to greater student autonomy, improved reliability of assessment, and the development of a culture of responsible learning.*

Key words: *distance learning; academic integrity; Moodle; Safe Exam Browser (SEB); soft test-blocking approaches; online assessment.*

Introduction. The global digitalization of education within a contemporary intercultural context has intensified the need for systematic revision and updating of

methodologies for the development of electronic courses. Distance learning platforms, particularly Moodle, have gained significant importance due to their technological capabilities to support the creation of structured, visually engaging, and pedagogically sound courses. At the same time, despite these extensive capabilities, ensuring academic integrity in online learning environments remains a critical and unresolved issue.

The experience of Moodle implementation in higher education institutions, including Kyiv National Economic University since 2015, demonstrates that each new version of the platform has not only expanded the range of tools available to course developers but has also generated new methodological and technical challenges. Early versions of Moodle were characterised by limited functionality, including a narrow range of test item types, minimal interactivity, and modest options for multimedia integration. Under such conditions, instructors were constrained to a small number of assessment formats, which significantly limited the variability and flexibility of evaluation.

As the platform evolved, its functional scope expanded considerably. Tools for automated assessment, interactive activities, multimedia tasks, and enhanced design and navigation solutions became available. These developments enabled the creation of more complex and dynamic courses tailored to the specific needs of various disciplines and learner populations.

However, technological advancement has also intensified existing challenges. At the current stage, marked by the rapid integration of artificial intelligence into everyday educational practice, the issue of students' non-independent task completion has become particularly acute. The use of generative AI systems and online machine translation services — most notably Google Translate — has become one of the most common forms of academic misconduct during formative and summative assessment.

Academic Integrity in Crisis-Driven Online Education. Academic integrity and mechanisms for its monitoring have been the subject of sustained scholarly attention over the past five years, both in Ukraine and internationally. The large-scale transition to distance learning, significantly accelerated by the COVID-19 pandemic, intensified research into the quality of online education and the risks associated with academic misconduct. As noted by Eaton (2021) [1], remote learning environments have substantially expanded students' access to digital tools, thereby increasing opportunities

for academic violations. Teaching practice confirms that the technical resources available to students often exceed the monitoring tools available to instructors, creating a structural asymmetry that complicates objective assessment.

A fundamental distinction should be made between carefully designed, pedagogically structured online courses and those introduced rapidly in response to crises. Hodges et al. (2020) [2] emphasise differences between emergency remote teaching and planned online education, highlighting various forms of interaction—student–content, student–student, and student–instructor — and underscoring the importance of sustaining these interactions. From this perspective, learning is understood as both a social and cognitive process rather than a simple transmission of information.

The Ukrainian educational context presents a unique case due to the impact of a full-scale military invasion. Ukrainian educators are required to maintain continuity of instruction under conditions of constant risk, limited access to resources, threats to personal safety, and unstable communication infrastructure. These circumstances demand exceptional flexibility, rapid decision-making, and the ability to adapt existing distance courses to volatile and unpredictable conditions.

Y. Krasjuk and M. Silchenko (2022) [3] argue that crisis conditions have transformed not only the organisation of the educational process but also approaches to the design and adaptation of distance courses. Their findings suggest that digital platforms have become crucial in ensuring educational accessibility during wartime, while the quality of instructional materials and assessment mechanisms significantly impacts the maintenance of academic integrity.

Challenges of Online Assessment in Moodle. Despite its widespread use and versatility, Moodle cannot be considered a fully standardised system. Its functionality is continuously expanded and modified, resulting in significant variation across courses in terms of pedagogical logic, structure, activities, and assessment tools. Moreover, platform upgrades require instructors to regularly adapt course content, tests, and evaluation mechanisms, creating both new opportunities and additional methodological challenges.

In the context of foreign language instruction, academic misconduct frequently manifests as the replacement of authentic student output with machine-translated texts. Over the past two to three years, this issue has been further exacerbated by the emergence

of powerful generative AI tools, including ChatGPT, GrammarlyGO, DeepL Write, and QuillBot. These tools are capable of producing fully formulated responses, translations, essays, and texts of varying complexity within seconds. Their rapid adoption by students indicates the beginning of profound transformations in assessment practices.

Hard and Soft Control Mechanisms. Moodle offers several tools designed to support academic integrity in online assessments, including integration with the Safe Exam Browser (SEB), which provides a strict lockdown of the testing environment. However, the use of such solutions is not always feasible or pedagogically justified.

Research indicates that SEB, despite its effectiveness as a technical control mechanism, cannot be regarded as a universal solution. International studies demonstrate that strict technical restrictions do not necessarily result in a substantial reduction in academic misconduct, as motivational and behavioural factors remain largely unaddressed [4]. Even in controlled environments, the temptation to engage in dishonest practices persists, and the effectiveness of control measures depends significantly on assessment context and course design.

Practical analyses also highlight numerous technical and organisational challenges associated with SEB implementation, including the need for mandatory software installation, operating system compatibility issues, and the requirement for extensive testing and training prior to assessment. In the absence of centralised technical support, these factors may lead to system failures and conflict situations during examinations [5].

In the Ukrainian educational context, these challenges are particularly pronounced. Researchers emphasise that LMS platforms operate under dynamic and often unstable conditions, requiring instructors to adopt flexible and adaptive assessment strategies. As a result, rigid lockdown tools are not always technically viable or pedagogically appropriate, which highlights the need for alternative approaches [6].

Soft Blocking Approaches. Alongside strict control mechanisms, recent research increasingly focuses on so-called soft technical blocking approaches.

These methods do not create a fully isolated testing environment but aim to restrict the most common forms of academic misconduct, such as copying task content, using machine translation, or relying on external digital tools.

Standard techniques include disabling text selection, copy-and-paste functions, right-click actions, and keyboard shortcuts (Ctrl+C, Ctrl+V, Print Screen) [7]. Behaviour-monitoring approaches also play a role by tracking indicators such as frequent tab switching, loss of test window focus, or repeated attempts to select text, which may signal the use of external resources [8].

Some systems employ a combined approach that integrates action restrictions with content transformation. For example, test items may be displayed in non-copyable formats or converted into images, significantly limiting the effectiveness of machine translation services and generative AI tools [9].

The primary advantage of soft blocking approaches lies in their flexibility and accessibility. Unlike strict lockdown solutions, they do not require additional software installation, administrative privileges, or significant restructuring of existing courses. Consequently, they are particularly well-suited for formative and ongoing assessment, where excessive technical control may negatively affect learning outcomes.

At the same time, researchers emphasise that soft blocking methods cannot eliminate academic misconduct. Instead, they should be regarded as part of a comprehensive assessment strategy that combines technical measures with thoughtful task design and the cultivation of responsible learning practices [10].

Considering the research conducted the authors developed the comparative analysis of test-blocking approaches in Moodle, represented in the following table:

Criterion	Safe Exam Browser	Soft Blocking
Type of control	Strict, complete lockdown	Partial, contextual restriction
Software installation	Mandatory	Not required
Device dependency	High (OS versions, settings)	Minimal (browser-based)
Suitability for mass use	Limited	High
Adaptability to crisis conditions	Low	High
Suitability for formative assessment	Limited	Optimal

Created by the authors

Conclusion. Academic integrity in online assessment represents a complex, multidimensional challenge that requires flexible and multi-level solutions. Educational practice demonstrates that no single technical tool can be equally effective across all courses, content types, and assessment formats.

The Safe Exam Browser is a powerful tool for ensuring academic integrity during summative assessments and high-stakes online examinations, where strict technical control is warranted. However, its application in formative assessment is often impractical due to technical complexity, administrative demands, and infrastructural constraints.

For formative and ongoing assessment, soft blocking approaches have proven to be more effective. They can be easily integrated into existing course structures, require no additional software installation, and limit the most common forms of academic misconduct while preserving accessibility and adaptability.

Although no technical solution can eliminate violations of academic integrity, the strategic combination of hard and soft control mechanisms within a unified assessment framework contributes to the development of an educational environment that fosters responsible learning behaviour and supports sustainable academic integrity.

References

1. Eaton, S.E. (2021). *Academic Integrity During COVID-19: Reflections From the University of Calgary*. University of Calgary. URL: https://www.researchgate.net/publication/342898070_Academic_Integrity_During_COVID-19_Reflections_From_the_University_of_Calgary.

2. Hodges C., Moore S., Lockee B., Trust T., Bond A. The Difference Between Emergency Remote Teaching and Online Learning / Hodges C., Moore S., Lockee B., Trust T., Bond A. – EDUCAUSE Review, 2020. – Режим доступу: https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning.

3. Красюк Ю.М. Адаптація дистанційних курсів до онлайнового навчання в кризових умовах [Текст] / Ю.М. Красюк, М.В. Сільченко // Перспективи та інновації науки. — 2022. — Випуск 9(14). — С. 197–210. — Режим доступу: https://ir.kneu.edu.ua/items/05802344-a341-4691-8381-37827a5326cc.

4. Michael Henderson1, Jennifer Chung , Rebecca Awdry , Cliff Ashford1 , Mike Bryant, Matthew Mundy, Kris Ryan The temptation to cheat in online exams: moving beyond the binary discourse of cheating and not cheating // *International Journal for Educational Integrity*. — 2023. — Vol. 19. — Article 6. — Режим доступу: https://link.springer.com/article/10.1007/s40979-023-00143-2.

5. Assessment and Evaluation Association (AEA).What Is Safe Exam Browser? — 2022. — Режим доступу:https://www.aeanet.org/what-is-safe-exam-browser/.

6. Подласов С.О., Матвійчук О.В. Підготовка та проведення екзамену з фізики в режимі онлайн // Інформаційні технології і засоби навчання**.** — 2022. — Т. 92, № 6. — С. 124–136. DOI: 10.33407/itlt.v92i6.5068. Режим доступу: https://doi.org/10.33407/itlt.v92i6.5068.

7. Kumar, N., Rohil, H. *Cheating Detection and Prevention Techniques in Online System for University Examinations: A Comprehensive Review*. International Research Journal on Advanced Engineering Hub, 2024. URL: https://irjaeh.com/index.php/journal/article/view/388.

8. Akçapınar, G. *Detecting AI-Assisted Cheating in Online Exams through Behavior Analytics*. arXiv preprint, 2025. URL: https://arxiv.org/abs/2510.18881

9. Zhang, Y. et al. *Design and Implementation of an Online Examination Anti-Cheating Monitoring System*. PMC (PubMed Central), 2023. URL: https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9750836/.

10. AI-Based Digital Cheating at University and the Case for New Ethical Pedagogies. Ethics and Education, Springer, 2025. URL: https://link.springer.com/article/10.1007/s10805-025-09642-y.

S. Bobrivnyk
Senior Lecturer
Department of Foreign Languages and Intercultural Communication
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
I. Teplyuk
Senior Lecturer
Department of Foreign Languages and Intercultural Communication
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN EDUCATION: OPPORTUNITIES, CHALLENGES, AND EMERGING TRENDS

Summary. *The article examines the opportunities, advantages, and potential risks of using artificial intelligence technologies in the educational process. Particular attention is given to the main directions of AI tool application in teachers' and students' activities, including the automation of learning tasks, the personalization of instruction, and the improvement of learning efficiency. The study also considers generative language models and specialized educational platforms, highlighting their pedagogical potential and limitations. Ethical aspects of AI implementation are addressed, including issues of academic integrity, information reliability, and digital inequality. Finally, practical recommendations are proposed for the responsible and pedagogically sound integration of AI technologies into educational environments.*

Key words: *artificial intelligence, AI tools in education, scientific research, opportunities, challenges, innovation, ethics, academic integrity.*

Introduction. The rapid development of digital technologies has led to the widespread integration of artificial intelligence (AI) into various spheres of social life, including the educational process. At present, AI tools are increasingly used by both educators and students to explain learning materials, prepare lessons, create presentations, complete individual assignments, translate and analyse texts, assess knowledge, and personalize the learning process.

Among the key functional capabilities of artificial intelligence are the following:

‣ text-to-speech conversion (ElevenLabs, VEED, Voice.ai)

‣ audio processing and analysis (ElevenLabs, AssemblyAI)

‣ text-to-image generation (ChatGPT, Google Gemini, Midjourney, Leonardo AI, Adobe Firefly, Kling AI, FluxPro)

‣ text-to-video creation (Stable Video Diffusion)

‣ audio transcription into text (Riverside.fm, Transkriptor, Fireflies.ai)

‣ conversion of audio into video (NoiSee)

‣ text recognition from images (Claude, Google Gemini)

‣ image-to-video creation (RunwayML)

‣ extraction of audio from video (CloudConvert)

‣ video transcription into text (AssemblyAI, VEED), among others.

The integration of artificial intelligence technologies into the educational process, therefore, opens new opportunities to improve learning efficiency, support individualized educational trajectories for students, and optimize educators' professional activities.

At the same time, the growing use of AI technologies has sparked considerable debate over their effectiveness, ethical implications, and potential impact on academic integrity. Consequently, the purpose of this article is to analyse the opportunities and risks associated with the use of AI in education based on contemporary international and Ukrainian research.

Literature Review. International and Ukrainian scholars are actively investigating the influence of artificial intelligence on educational processes. In the works of Ehsan Latif, Gyeong-Geon Lee, Sruti Mallik, and other researchers, AI is considered a powerful tool for personalized learning that can adapt the content and pace of instruction to learners' individual needs [5, 6, 8].

These studies indicate that AI technologies may increase students' motivation and contribute to a deeper understanding of learning materials [10].

Ukrainian researchers primarily focus on the methodological and pedagogical aspects of AI implementation in education. Their studies analyse the potential of AI technologies in foreign language teaching, professional training, and the development of students' digital competence [3, 4].

At the same time, scholars emphasize the need to establish clear ethical standards and maintain appropriate pedagogical oversight when integrating AI into educational practice [1, 2].

AI Tools in the Educational Process. Among the most widely used AI tools are generative language models such as ChatGPT and Google Gemini. These systems can generate explanations, tests, lesson plans, and educational materials, while also supporting students in independent learning.

In addition to general-purpose models, several specialized educational platforms have been developed, including QANDA, EduChat, and AI Lesson Planning Tools, which are designed to address specific pedagogical tasks or academic disciplines [7].

Such systems can be integrated into digital learning environments and assist educators by automating routine processes, including the assessment and analysis of learning outcomes [9].

Considering the diversity of modern AI applications, their functional capabilities, and the potential risks associated with their use in educational environments, this study presents a comparative overview of several widely used AI tools, outlining their pedagogical advantages and potential limitations for both teachers and students.

Examples of AI Tools Used in Education

AI Tool / Platform	Users	Advantages	Disadvantages
ChatGPT (+ Study Mode)	teachers, students	• generation of educational texts, explanations, and lesson plans • Study Mode supports a deeper understanding of learning materials • saves time	• possible inaccuracies or bias • risk of misuse, such as plagiarism • cannot replace a human instructor
Google Gemini for Education	teachers, students	• integration with Google Workspace (Classroom, Forms) • automatic creation of tests and learning materials • enhanced security filters	• limited functionality outside the Google ecosystem • educators must learn new tools
Easy-Peasy.AI	teachers, students	• unified interface for multiple AI models • automation of lesson plans, tests, and transcription • multimedia support	• advanced features often require paid access • initial learning curve
QANDA (MathGPT)	students	• specialized for mathematics; step-by-step explanations • extensive database of solved problems	• limited primarily to mathematics • less versatile than general AI systems

GPTeens	students (teenagers)	• responses adapted to school curricula • safe content filters	• limited to school-level learning • less flexible for adult learners
EduChat	teachers, students	• educational corpus • supports essays, evaluation, and Socratic dialogue	• may require technical setup • results depend on the quality of training data
AI Lesson Planning Tools	teachers	• generation of differentiated lesson plans • reduces preparation time	• may not fully reflect classroom needs • depends on input quality
Astra AI	teachers, students	• real-time analysis of text, images, and video • interactive learning support • personalized assistance	• possible inaccuracies • dependence on internet access • privacy concerns

Table created by the authors

Discussion. Modern AI technologies, particularly generative language models and specialized educational platforms, are increasingly playing a significant role in the digital transformation of education. Their implementation improves learning efficiency, automates routine pedagogical tasks, and creates adaptive educational environments tailored to individual learners' needs.

For example, Astra AI represents a new generation of multimodal artificial intelligence developed by Google DeepMind. Its distinctive feature is the ability to perceive and analyse information in real time by simultaneously processing visual, textual, and audio data. In practice, such systems function as intelligent assistants capable of recognizing objects through a camera, interpreting voice queries, analysing educational materials, and providing immediate explanations. For instance, a student may display a mathematical formula or a page from a textbook, and the system will analyse and explain the material.

However, the effectiveness of integrating such technologies largely depends on users' digital competence, adherence to academic integrity principles, and a balanced pedagogical approach to their application.

For educators, AI tools significantly reduce the time required to prepare instructional materials, design tests, and evaluate assignments. They may also serve as methodological support tools, offering alternative ways to present educational content and enabling the creation of differentiated tasks for students with varying levels of proficiency [8].

For students, the primary advantage lies in the constant availability of learning support. AI systems allow learners to receive explanations of complex topics, practise with examples, and review materials at their own pace, which is particularly important for independent learning and inclusive education [2].

Challenges and Risks. Despite the significant advantages of artificial intelligence technologies, their use in education also presents several challenges. One of the most important concerns relates to academic integrity.

Excessive reliance on AI systems may encourage plagiarism, weaken students' independent thinking skills, and lead to superficial completion of academic assignments [1].

Another challenge concerns the potential inaccuracies or biases in AI-generated responses. Since such systems rely on existing datasets, they may not always interpret context correctly or adequately reflect pedagogical objectives.

Furthermore, the issue of digital inequality remains relevant, as not all students and educational institutions have equal access to advanced AI technologies.

Recommendations. To ensure the effective and responsible use of artificial intelligence in education, several practical measures can be proposed:

- developing clear institutional guidelines for the ethical use of AI by students;
- combining AI-assisted learning with traditional teaching methods;
- teaching students to evaluate information generated by AI systems critically;
- using artificial intelligence as a supportive educational tool rather than a replacement for teachers.

Conclusion. The use of AI tools automates routine educational tasks, provides rapid access to learning resources, and supports the development of adaptive and interactive learning environments. At the same time, uncontrolled or unethical use of artificial intelligence may reduce students' independence, encourage superficial learning, and undermine the principles of academic integrity.

Therefore, developing clear methodological recommendations and ethical guidelines for the implementation of AI technologies in education is essential to ensure their effective, responsible, and pedagogically appropriate application.

References

1. Жила, Г. (2025). Штучний інтелект і освіта: нові виклики. Retrieved from https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/36247/1/pdf.
2. Засоби ШІ для інформаційно-комунікаційної взаємодії у ЗВО. (2024). Retrieved from https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/1702.
3. Коломієць, А.М., & Кушнір, О.І. (2023). Використання ШІ в освітній і науковій діяльності: можливості та виклики. Retrieved from https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/5567.
4. Штучний інтелект у педагогіці: вивчення іноземної мови у вищій освіті. Retrieved from https://scholar.google.com.ua.
5. Latif, E., Mai, G., et al. (2023). AGI: Artificial general intelligence for education. arXiv. https://arxiv.org/abs/2304.12479.
6. Lee, G.-G., et al. (2023). Multimodality of AI for education: Towards artificial general intelligence. arXiv. https://arxiv.org/abs/2312.06037.
7. Abernathy, P. (2025). Artificial intelligence tools used in education: A necessity in today's modern world. https://doi.org/10.20944/preprints202502.1869.v1.
8. Mallik, S., & Gangopadhyay, A. (2023). Proactive and reactive engagement of artificial intelligence methods for education. arXiv. https://arxiv.org/abs/2301.10231.
9. Yazdani Motlagh, N., Khajavi, M., et al. (2023). The impact of artificial intelligence on the evolution of digital education. arXiv. https://arxiv.org/abs/2309.02029.
10. Systematic review of artificial intelligence in education: Trends, benefits, and challenges. (2024). Retrieved from https://www.mdpi.com/2414-4088/9/8/84.

Bocharova I.V.
candidate of philological sciences, associate professor, associate professor
at the Department of Foreign Languages, Faculty of Marketing
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

TRANSFORMATION OF ENGLISH TEACHING METHODS THROUGH THE INTEGRATION OF MODERN TECHNOLOGIES

Анотація. *Розглянуто актуальність використання сучасних технологій у процесі навчання англійської мови в умовах глобалізації та цифрової трансформації освіти. Обґрунтована необхідність оновлення традиційних методів викладання відповідно до потреб сучасних здобувачів освіти, особливу увагу приділено трансформації ролі викладача. Поєднання інноваційних технологій із традиційними підходами сприяє підвищенню якості, ефективності та індивідуалізації навчання англійської мови.*

Ключові слова: *англійська мова, методи навчання, сучасні технології, навчальний процес, індивідуалізація навчання.*

Summary. *The relevance of using modern technologies in the process of teaching English in the context of globalization and the digital transformation of education is considered. The need to update traditional teaching methods in accordance with the needs of modern education seekers is substantiated, and special attention is paid to the transformation of the role of the teacher. The combination of innovative technologies with traditional approaches contributes to improving the quality, efficiency, and individualization of English language teaching.*

Key words: *English language, teaching methods, modern technologies, educational process, individualization of learning.*

In today's conditions of globalization and the rapid development of the information society, knowledge of the English language is becoming an integral part of the professional training of specialists in various industries. English serves as a universal means of intercultural communication, which leads to increased demands for the quality of its teaching.

At the same time, traditional teaching methods, which were relevant and effective even a decade ago, no longer fully meet the needs of modern learners, who are active users of digital technologies and expect interactivity, accessibility, and personalization in the educational process.

The relevance of the research stems from the necessity to reconsider approaches to teaching English in the context of the digital transformation of national education. The integration of modern technologies opens up new opportunities for increasing the efficiency of learning, developing communication skills, and fostering learners' autonomy.

The aim of the research is to study modern technologies and identify effective ways to use them in the educational process to transform English teaching methods, with a particular focus on assessing their impact on the quality and effectiveness of learning.

Since the beginning of the COVID-19 pandemic and, later, the full-scale invasion, when distance learning was implemented, webinars and video conferences have become an integral part of the educational process, ensuring real-time communication between teachers and students. Platforms such as Zoom, Microsoft Teams, and Google Meet have made it possible to provide live communication between teachers and students regardless of their location, conduct interactive classes, organize discussions, group projects, and individual consultations, supporting communicative English practice and ensuring continuity of learning.

Learning management systems (LMS) such as Moodle and Google Classroom have become another essential component of the modern educational process. They enable the organization of courses, the administration of assessments, and the monitoring of task completion, while providing centralized access to lectures, presentations, and additional materials. In today's challenging living conditions in Ukraine, the use of LMS creates conditions for the individualization of learning and the development of students' digital

competence, contributes to increasing their activity, developing independence and communication skills. Teachers, in turn, can effectively plan and structure the educational process, automate the assessment of assignments and tests, and promptly track the progress of each student.

Mobile applications, which provide flexible and individualized mastery of the material, have become another important tool in modern English learning. Language learning apps such as Duolingo, Babbel, and LingQ allow students to practice grammar, vocabulary, and pronunciation anytime and anywhere, turning learning into an interactive and motivating process. To expand their vocabulary, students can use digital dictionaries and translators, such as Linguee, Reverso, and Google Translate, which provide quick access to word meanings, usage examples, and contextual information. In addition, the use of flashcard apps such as Quizlet and Anki promotes effective vocabulary memorization and consolidation of material through regular repetition, which is especially useful for developing language competence.

The use of multimedia resources, such as videos, audio materials, interactive presentations, and animations, is also advisable when learning English. Using platforms such as YouTube, podcasts, and TED Talks allows students to develop listening skills, improve language comprehension, and expand their vocabulary, making learning more visual, dynamic, and motivating.

The integration of modern technologies into the educational process has fundamentally transformed the role of the teacher. If previously the teacher was mostly a source of knowledge and a controlling authority, today their functions have shifted to the role of a mentor, facilitator, and learning coordinator [4]. The teacher organizes access to digital resources, creates interactive tasks, guides students in using platforms and applications, and also supports communication and the development of critical thinking skills. As a result, the learning process becomes more individualized and student-centered, and the role of the teacher is not only to transfer knowledge, but also to create conditions for independent and effective mastery of the material.

Openness to the emergence of new technologies, as well as their correct combination with traditional teaching methods, will bring the educational process to a fundamentally new level, ensuring the quality, effectiveness, and interactivity of learning,

developing students' communicative and cognitive skills, as well as their autonomy and readiness for independent knowledge acquisition in the digital society.

References

1. Savchenko O. Digital Technologies in Distance Learning of English for University Students. Youth and Market. – 2021. – № 9 (195). – P. 66–71.
2. Pershina L.V., Koziaruk Y.Y. The Use of Educational Internet Technologies in Foreign Language Teaching. New Philology. – 2021. – № 82. – P. 205–210.
3. Antonyuk M.P., Gryzodub R.I., Kuznetsova A.S., Korneiko Y.V., Bidyuk N.O. Innovative Methods of Foreign Language Teaching. Herald of Science and Education (Pedagogy Series). – 2024. – № 11(29). – P. 830–837.
4. Chernenko A.V. Integration of Digital Tools into Foreign Language Teaching in Distance Learning Conditions. Problems of Modern Transformations. Series: Pedagogy and Psychology. – 2025. – Issue 8. Available at: https://reicst.com.ua/pmtp/article/view/2025-8-06-01.

Воробйова Ж.Ю.
старший викладач кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ФЕНОМЕН «ІРЛАНДСЬКОГО ПРОРИВУ» В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ І МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Анотація. *Стаття присвячена аналізу феномену «Ірландського прориву» — трансформації економіки та суспільства Ірландії, значну роль у якому відіграли реформи в освіті й науці. Оцінено ключові елементи реформ і їх вплив на економічне зростання, а також можливості адаптації цього досвіду в Україні. На прикладі системних змін в освіті, стандартах якості, інвестиціях у людський капітал і наукові дослідження формуються висновки щодо можливих шляхів модернізації української освітньо-наукової сфери для стимулювання інноваційного розвитку.*

Ключові слова: *модернізація науки, європейська інтеграція, становлення, реформування, «Ірландський прорив», суспільство знань, високі і надвисокі технології.*

Summary. *This article examines the «Irish breakthrough» — Ireland's transformative economic and societal development, in which education and research reforms played a key role. It assesses core reform elements and their impact on growth, and explores the potential adaptation of these measures in Ukraine. By analyzing systemic changes in education, quality assurance, investment in human capital, and research, the article outlines pathways for modernizing Ukraine's educational and scientific ecosystem to enhance innovation-driven development.*

Key words: *European integration, education policy, reforming, «Irish break», society of knowledge, high and ultrahigh technologies.*

Наприкінці XX — початку XXI століття Ірландія здійснила значну трансформацію зробивши несподіваний рух від аграрної економіки до інноваційно-орієнтованої. Цей процес називають «Celtic Tiger» або «Ірландським проривом» — періодом високих темпів економічного росту, що значною мірою був забезпечений модернізацією людського капіталу, освіти та науки [3, с. 86].

В Україні питання можливості здійснення і впровадження аналогічного «Українського прориву» в першу чергу пов’язане з реформами освіти та науки, спрямованими на формування суспільства знань та інноваційної економіки.

Мета статті проаналізувати саме досвід Ірландії і показати способи застосування окремих елементів реформ і модернізацій для освітньо-наукового комплексу України.

Джерельну базу статті становлять: загальні інформаційні джерела (енциклопедії, підручники, навчальні посібники, статті тощо); доповіді і звіти міжнародних освітніх та інших організацій, офіційні документи Ірландії (Ireland. Statistical Report. System of Education 2023/2024), України та європейських держав.

Термін Celtic Tiger описує період стрімкого економічного зростання Ірландії з 1995 по 2007 рік, підкріплений інтенсивним притоком іноземних інвестицій, політикою відкритих ринків, низьким корпоративним оподаткуванням і розвитком людського капіталу [4, с. 128].

Ще в 1960-х роках Ірландія розпочала важливі реформи:

• введення безкоштовної середньої освіти

• розширення доступу до вищої освіти

• формування системи вищих технологічних інститутів

• поглиблення співпраці освіти з ринком праці.

Ці кроки створили базу для формування висококваліфікованої робочої сили, що, у свою чергу, приваблювала інвесторів і сприяла розвитку високотехнологічних секторів.

Ірландська освіта структурована відповідно до європейських стандартів Болонського процесу з бакалавратом, магістратурою та докторантурою. Крім того, у 2018-2027 роках Ірландія передбачила значний інвестиційний пакет у освіту та науку в рамках Project Ireland 2040 — майже €12 млрд, що включає розширення інфраструктури та підтримку досліджень [5, с. 97].

Система забезпечення якості вищої освіти в Ірландії здійснює незалежний аудит, акредитацію та сертифікацію програм, що дозволило підвищити конкурентоспроможність університетів.

У країні також розвинена система професійного розвитку вчителів і викладачів, що включає безперервне навчання та консультаційну підтримку освітян.

Україна проводить реформи в освітньому секторі через програми децентралізації, модернізацію ВНЗ та впровадження стандартів ЄС.

Серед ключових викликів:

• потрібна системніша інтеграція науки з ринком праці;

• покращення якості вищої освіти та акредитаційних процедур;

• підвищення автономії університетів;

• підтримка дослідницьких центрів і грантової діяльності [2, с. 33].

Таблиця 1. Освітні параметри Ірландії та України

Параметр	**Ірландія**	**Україна**
Система освіти	Болонський цикл, три рівні: бакалаврат – магістратура – PhD	Болонський цикл, три рівні: бакалаврат – магістратура – PhD
Доступ до вищої освіти	Високий, з державними грантами	Помірний, фінансування на конкурсній основі
Якість забезпечення	Незалежні агенції акредитації	Нові стандарти, але процеси ще формуються
Професійний розвиток викладачів	Систематичний, з навчанням і підтримкою	Помірний, процеси фінансування навчання і підтримки ще формуються

Таблиця 2. Інвестиції в освіту та науку (Ірландія)

Інвестиційний напрямок	Ірландія (Project Ireland 2040)
Інфраструктура шкіл і ВНЗ	€11.9 млрд
Підтримка наукових досліджень	Значне зростання фінансування
Вплив на ринок праці	Підвищення компетенцій та зайнятості

Нижче — оновлені порівняльні таблиці з даними щодо інвестицій в освіту та науку для Ірландії, що включає витрати на освіту як частку ВВП, а також масштаби фінансування досліджень і розробок (R&D). Ці дані використані в аналізі поряд із українськими показниками.

Таблиця 3: інвестиції в освіту та науку — Ірландія

Показник	Ірландія (останні доступні дані)	Коментар / Джерело
Витрати на освіту (усі рівні, % ВВП)	~ 2.8–2.9% ВВП	Витрати в Україні нижчі за середній рівень OECD; Ірландія має ~2.8% ВВП на освіту (включно з R&D) у 2022 р.
Витрати на освіту як % державного бюджету	~13.5 % загальних видатків бюджету	Частка витрат на освіту від загальних бюджетних видатків країни зростала до ~13.5%
Урядове фінансування R&D (2023)	~ €1 075 млн	Вперше урядове фінансування досліджень перевищило €1 млрд у 2023р.
Урядове фінансування R&D (2022)	~€964 млн	Дані бюджету P&D за 2022 р.
Загальні витрати на R&D (GERD, 2021)	~€4.7 млрд	Усього витрати на R&D у 2021р., включно з приватним сектором та університетами
Внесок бізнесу у R&D (2023)	~€7 млрд	Витрати підприємств Ірландії на R&D у 2023 р. склали близько €7 млрд (бізнес- сегмент)
Витрати R&D вищої освіти (HERD, 2020)	~€742.1 млн	Дослідження в університетах Ірландії (HERD) у 2020 р.

Основні висновки щодо Ірландії. Освіта як частка ВВП: Ірландія витрачає близько 2.8–2.9% ВВП на освіту (включно з R&D) — це нижче середнього рівня OECD (~4.7% ВВП). Пріоритет бюджетних видатків: Витрати на освіту становлять близько 13.5% загального державного бюджету, хоча абсолютна частка ВВП невисока через структуру економіки.

R&D фінансування: Уряд Ірландії значно збільшив підтримку досліджень — урядові витрати на R&D досягли понад €1 млрд у 2023 р. та продовжують рости.

Загальні витрати на R&D: Загальна сума інвестицій у дослідження (включно з приватним і академічним секторами) сягає ~€4.7 млрд (2021 р.).

Бізнес-витрати: Підприємства Ірландії, особливо іноземні, витрачають велику частку на R&D (~ €7 млрд у 2023 р.), що підсилює науково-інноваційну сферу країни.

Що це означає для порівняння з Україною? Порівняльний аналіз даних по Ірландії з українськими показниками (бюджетні витрати на освіту, частка в ВВП, підтримка науки), (див. дані з бюджету 2026), за відносними показниками дає можливість адаптувати пропорції витрат відповідно до ВВП України.

Значний внесок бізнесу в R&D в Ірландії свідчить про важливість стимулів для приватних інвестицій у дослідження, що теж може бути цінною ідеєю для української політики.

Нижче таблиця з порівнянням основних інвестицій в освіту та науку в Україні, що відображає динаміку видатків держбюджету, державні й міжнародні надходження — це і важлива частина аналізу можливостей реформування освітньо-наукового комплексу, особливо в контексті моделі, подібної до «Ірландського прориву».

Таблиця 4. Інвестиції в освіту та науку —Україна

Категорія	**Сума/Рік**	**Основні джерела та напрямки**	**Примітки**
Державне фінансування освіти та науки	UAH 298,8 млрд (2026)	Державний бюджет України: освіта — UAH 278,7 млрд; наука — UAH 19,9 млрд	Значне збільшення порівняно з 2025р. (+85,4 млрд.грн).
Державне фінансування освіти (2025)	~ UAH 197,3 млрд	Видатки на освіту в держбюджеті 2025	Порівняння з 2026 показує зростання більш ніж на 40%.
Державне фінансування освіти (2024)	~ UAH 171,2 млрд	Освітні видатки в держбюджеті 2024	Довгострокова тенденція до збільшення фінансування.
Державне фінансування науки (окремо, 2026)	~ UAH 19,9 млрд	Базове фінансування університетів і НДІ; гранти; центри передового досвіду	Очікуване спрямування на розвиток досліджень і нові моделі фінансування.
Спеціальні державні програми (2026)	UAH7,3 млрд	Програми підтримки науки та інновацій	Частина наукового блоку бюджету, зокрема модернізація лабораторій і підтримка дослідників.

Міжнародна підтримка освіти (2025)	~ $800+ млн	Міжнародна допомога на розвиток та відновлення освіти	Понад 35 країн і 90 міжнародних організацій, що сприяє реформам.
Конкретні міжнародні проєкти (2025)	$125+ млн (LEARN/THRIVE)	Проєкти Світового банку для освіти та медицини	Ці кошти спрямовані на доступ до осввти, реформи й безпеку.

Пояснення ключових показників. Державні видатки на освіту та науку (2024–2026): у 2026 році бюджет досяг рекордного рівня — 298,8 млрд грн, щоістотно перевищує попередні роки, і включає як традиційне фінансування навчальних закладів, так і суттєве зростання підтримки науки.

Наукові напрямки: частина бюджету спеціально спрямована на підтримку досліджень, грантових конкурсів, створення центрів передового досвіду та реформу фінансування науки, що має стимулювати інноваційний потенціал.

Міжнародні інвестиції: поряд із державною підтримкою значні кошти надходять у вигляді грантів та проєктних інвестицій (наприклад, від Світового банку та міжнародних партнерів), що важливо для модернізації системи освіти і науки.

Висновок із таблиці. Тренд зростання інвестицій у освіту і науку — позитивний: Україна суттєво нарощує фінансування у 2026 році порівняно з попередніми роками. Зростання частини фінансування науки — важлива передумова для підвищення наукового потенціалу й модернізації. Міжнародні ресурси доповнюють державні зусилля і виступають каталізатором реформ освітньої сфери.

Перспективи та рекомендації для України

1. Розвиток людського капіталу: запозичити принципи широкого доступу до освіти та стимулювання учнів до продовження навчання в університетах та наукових установах.

2. Забезпечення якості освіти: створити незалежні агенції контролю якості на зразок ірландських моделей.

3. Інвестиції в науку: нарощувати фінансування досліджень через державні та міжнародні грантові програми, зв’язувати наукові результати з потребами ринку.

4. Професійний розвиток викладачів: удосконалювати системи підготовки та сертифікації педагогів і науковців.

Висновки. Досвід Ірландії підтверджує, що освітні та наукові реформи можуть виступати каталізатором економічного прориву, особливо коли вони поєднані з державними стратегіями щодо інвестицій, ринку праці та інтеграції до єдиного освітнього простору. Для України адаптація окремих підходів Ірландії може сприяти зростанню інноваційної спроможності та конкурентних переваг у майбутньому, здійсненню так званого «українського прориву» як аналога «ірландського прорив» [1, с. 136], в умовах переходу до економіки знань і високих технологій.

Список використаних джерел

1. Воробйова Ж. Особливості реформування і модернізації освітньо-наукового комплексу Ірландської Республіки за часів приєднання до ЄС. Досвід для України // Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасних університетів: зб. матеріалів XI Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції, 2025. Київ: КНЕУ, 2025. – С130–136. URL:https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/44915
2. Голощапова О. Ринок інноваційних технологій в Україні: вивчення світового досвіду з метою його застосування у вітчизняних умовах / О. Голощапова // Економіст. – 2007. – №2. – С. 32–35.
3. Кучер Ю.А. «Ірландський прорив» і гіпотетичні можливості його повторення в Україні / Ю. А. Кучер // Актуальні проблеми формування особистості лікаря у студентів-медиків: матеріали VIII науково-практ. конфер. Київ, 26 березня 2008 р.: тези доповідей. – К.: мед. інст. УАНМ, 2008. – С. 85–87.
4. Лавриченко Н.М. Педагогіка соціалізації: європейські абриси. / Н.М. Лавриченко – К.: ВіРА ІНСАЙТ, 2000. – 444 с.
5. EU50 | Irish Universities Association — інформація про роль ірландських університетів у ЄС // Irish Universities Quality Assurance in Europe — Irish Experience (станом на 2025). – 2025— 435 с.

Воробйова Ж.Ю.
старший викладач кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Лещенко Л.П.
старший викладач кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ПРАКТИЧНІ ОРІЄНТИРИ ДЛЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ «ІРЛАНДСЬКОГО ПРОРИВУ»

Анотація. *Приєднання Республіки Ірландія до Європейських співтовариств у 1973 році стало важливим етапом реформування та модернізації її освітньо-наукового комплексу. На момент вступу країна мала обмежений доступ до вищої освіти та недостатньо розвинену науково-дослідну базу. Європейська інтеграція сприяла глибоким інституційним змінам, у межах яких освіта і наука були визначені стратегічними пріоритетами державної політики.*

У статті проаналізовано ключові напрями реформування системи освіти і науки Ірландської Республіки після вступу до ЄС, зокрема розширення доступу до вищої освіти, розвиток університетів як дослідницьких центрів, упровадження Національної рамки кваліфікацій та посилення системи забезпечення якості відповідно до європейських стандартів. Окрема увага приділяється ролі програм Європейського Союзу у розвитку академічної мобільності та міжнародної наукової співпраці. Доведено, що освітньо-наукові реформи в Ірландії були тісно пов'язані з економічною стратегією держави та сприяли формуванню економіки знань. Узагальнення ірландського досвіду дозволяє визначити практичні орієнтири для модернізації освітньо-наукового комплексу України в умовах європейської інтеграції.

Ключові слова: *реформування освіти, модернізація науки, європейська інтеграція, становлення, реформування, середня, вища освіта, «аграрна» система освіти, «Ірландський прорив», суспільство знань, сектор вищої технологічної освіти, високі і надвисокі технології.*

Summary. *The accession of the Republic of Ireland to the European Communities in 1973 marked a significant stage in the reform and modernization of its education and research system. At the time of accession, the country faced limited access to higher education and an underdeveloped research infrastructure. European integration stimulated profound institutional changes, during which education and research were identified as strategic priorities of national development. The article analyses the main directions of education and research reform in Ireland following EU accession, including the expansion of access to higher education, the development of universities as researchoriented institutions, the introduction of the National Framework of Qualifications, and the strengthening of quality assurance mechanisms in line with European standards. Particular attention is paid to the role of EU programmes in promoting academic mobility and international research cooperation. It is demonstrated that education and research reforms in Ireland were closely linked to the country's economic strategy and contributed to the formation of a knowledge-based economy. The generalisation of Ireland's experience makes it possible to identify practical guidelines for the modernisation of Ukraine's education and research system in the context of European integration.*

Key words: *European integration, education policy, reforming, secondary, higher education, «monastic civilization», «agrarian» educational system, «Irish break», society of knowledge, sector of the higher technological education, high and ultrahigh technologies.*

Приєднання Ірландії до країн ЄС 1 січня 1973 року стало переломним моментом у розвитку її національного науково-освітнього комплексу.

Система шкільної та професійної освіти аграрної країни трансформувалась у сучасну, багаторівневу систему, що стала важливою складовою її поступової й

безумовної інтеграції в Європейський освітній простір. Ірландський досвід реформ є важливий для України в контексті євроінтеграції освіти: обидві країни мають спільні виклики — модернізація освітньої системи, інтеграція до європейського освітнього простору та професійна підготовка людського капіталу.

Теоретичну основу статті складають положення і досягнення вітчизняних та зарубіжних науковців з проблем розвитку освітньо-наукового комплексу в сучасних умовах (В. Луговий, Е. Фор, М. Фуллан, Т. Хюсен та ін.).

До приєднання до ЄС освітній ландшафт Ірландії був подібним до багатьох країн Європи середини ХХ століття: доступ до вищої освіти був обмежений, а професійна освіта не відповідала вимогам нової економіки. Друга ж половині ХХ століття дала несподіваний поштовх до формування так званого «ірландського прориву» [2, с. 14], — швидкого переходу від аграрно-орієнтованої — до економіки знань і високих технологій.

Після вступу до ЄС почалася розбудова універсальної системи освіти. Важливою передумовою стало зростання попиту на робочу силу з вищою освітою, особливо в інформаційних технологіях і професіях, пов’язаних із глобальними ринками праці. На сучасному етапі близько 86% вікової групи 18-19 років отримує право вступу в заклади університетського рівня, що є одним із найкращих показників в ЄС [3, с. 65]. Хоч Ірландія і має достатньо хороший рівень охоплення молоді вищою освітою — 57%, проте постійно рухається у напрямі підвищення зазначеного показника і прагне швидко наблизитися до показників лідерів ЄС (понад 80%) [5, с. 42].

Університети Ірландії стали центрами досліджень, інновацій і міжнародної академічної мобільності в межах ЄС. Протягом останніх п’яти десятиліть університети розвиваються у тісній співпраці з європейськими інституціями, що сприятиме підвищенню якості наукової діяльності та збільшенню кількості студентів та науковців, які беруть участь у програмах обміну та спільних дослідженнях.

Одним із ключових елементів модернізації стало прийняття загальноєвропейських стандартів якості, зокрема в рамках Болонського процесу, що дозволило гармонізувати ступені та кваліфікації.

Для забезпечення ефективної структурної модернізації була створена Національна кваліфікаційна система, що включала розробку Національної рамки кваліфікацій (National Framework of Qualifications). Цей підхід сприяв уніфікації освітніх ступенів і підтвердив міжнародне визнання ірландських дипломів. У 2001 році засновано Національну Кваліфікаційну Асоціацію Ірландії, яка відігравала центральну роль у розробці рамок для забезпечення якості та мобільності студентів [4, с. 12].

Нижче приведено ключові дані з документів OECD (особливо *Education at a Glance 2025*) про персонал освіти та співвідношення між рівнями освіти для Ірландії — статистичні показники, які пропонуються у порівнянні з Україною [5, с. 62].

Таблиця 1: Статистика персоналу та навантаження

Індикатор персоналу освіти	**Дані для Ірландії**	**OECD контекст / джерело**
Співвідношення кількості студентів на одного викладача (вища освіта)	~ 23:1	У Ірландії на одного співробітника вузу припадає ~ 23 студенти — значно вище, ніж середній показник OECD (~ 17:1).
Співвідношення дітей на одного вчителя (дошкільна освіта)	~ 5:1	Один з найнижчих показників дорослих/дітей у дошкільних закладах у OECD, що свідчить про низьку кількість дітей на одного педагогічного працівника (може підсилювати якість взаємодії).
Вік та демографія персоналу (серед OECD)	Значна частина персоналу старша за 50 років	Серед OECD близько 30% учителів дошкільних закладів — це працівники віком ≥50 років (невідомі точні дані по Ірландії, але загальна тенденція).

Ірландія має відносно високе навантаження викладачів університетів, що може вказувати на нестачу академічного персоналу у порівнянні з багатьма країнами OECD. Це важливий елемент при аналізі якості та доступу до освіти на рівні університетів.

Таблиця 2: Співвідношення між рівнями освіти (досягнутий рівень освіти)

Показник	Ірландія	OECD середнє / контекст
Доля молодих людей (25–34 років) з вищою освітою	~ 58%	Ірландія має значно вищу частку молоді з третинною освітою, ніж середнє по OECD (~ 45%).
Доля дорослих 25–64 років з третинною освітою (вища освіта)	~ 50%	У Ірландії половина дорослих здобула третинну освіту порівняно з OECD середнім ~ 40%.
Рівень завершення бакалаврату (успішне закінчення)	~ 68%–77% в межах трьох років після теоретичного завершення	Показники завершення бакалаврату вищі за середні по OECD (у багатьох країнах нижче).
Велика частка магістерської освіти (25–34 років)	~ 21% магістри та вище	Вище за середнє значення OECD (~ 16%).
Рівень молоді без середньої освіти (відсутність верхньої середньої)	~ 4%	Менше за середнє по OECD (~ 13%).

Ірландія залишається однією з країн із високою часткою молоді та дорослих із вищою освітою. Це відображає важливу роль освіти в економічному розвитку країни та в її «Ірландському прориві».

Таблиця 3: Витрати на персонал (школи та вчителі)

Індикатор	Ірландія	OECD середнє / контекст
Витрати уряду на одного учня (USD PPP, 2022)	~ $12 500 (усі рівні)	Нижче за середній витрат по OECD (~$15 100), при цьому Ірландія має порівняно високі зарплати вчителів.
Відношення зарплат учителів до зарплат третинного рівня	Учителі мають ~ 80–85% заробітку людей із вищою освітою	В Ірландії вчителі на всіх рівнях мають менші зарплати, ніж середня плата третинноу освіти, але в розряді OECD це типова ситуація.

Порівняно з іншими країнами OECD Ірландія витрачає на одного студента та учня менше ресурсів у перерахунку на паритетну купівельну спроможність, але при цьому має високі рівні участі у третинній освіті.

Нижче таблиця з даними по Україні для ключових освітніх показників, аналогічних тим, які розглянуто для Ірландії. Дані зібрані з відкритих джерел —

UNESCO, World Bank, Eurydice, українські статистичні ресурси та аналітичні публікації [5, с. 76].

Таблиця 4: Ключові показники України (освіта та персонал)

Показник	**Україна (останні дані)**	**Коментар / Джерело**
Співвідношення студентів: викладачів (вуза)	~ 9.9:1	У ЗВО України співвідношення студентів і викладачів ~ 9,9:1.
Витрати на освіту (% ВВП)	~ 5.9% ВВП (2022)	Загальні державні витрати на освіту, включно з усіма рівнями.
Доля студентів, що навчаються за кордоном	~ 11–12% всіх студентів	Частка українських студентів, які здобувають освіту за кордоном, у 2023/24 навчальному році.
Загальна кількість студентів в Україні (2023-24)	~ 899000 осіб	Дані про загальну кількість студентів.
Доля студентів денної форми навчання	~ 72%	Частка студентів за денною формою навчання.
Джерела фінансування вищої освіти (державний бюджет/студенти)	~ 42% держбюджет / 56% фізичні особи	Частка студентів, що здобувають освіту за бюджетні кошти і власні кошти.
Міжнародні студенти (частка в українських вишах)	~ 1.4%	Частка іноземних студентів у рейтингу QS.
Міжнародні викладачі (частка)	~ 2.2%	Частка іноземних викладачів у рейтингових вишах.
Тенденція міграції студентів (зростання)	зростання у ~ 5 разів за 15 років	Кількість українців, що навчаються за кордоном (2008 → 2023/24).
Структура вікових груп студентів	17-22: ~ 77%, 23-24:~ 6%, 25-29: ~ 4%, 30+: ~ 10%	Структура студентів за віком у ЗВО України.

Співвідношення студентів/викладачів: в Україні на одного викладача припадає приблизно 9,9 студентів, що є нижчим навантаженням порівняно з багатьма країнами ЄС і ОЕСР, але це відображає і суттєві відмінності організації навчання.

Витрати на освіту як % ВВП: За даними ЮНІСЕФ/World Bank, загальні видатки на освіту становили близько 5,9% ВВП у 2022 році, що є історично високим показником для України і вищим за середній світовий рівень.

Частка студентів за кордоном: останні дані свідчать, що понад 11% українських студентів здобувають освіту за межами України, причому цей показник зріс упродовж останніх років через різні фактори, включно з війною та міжнародною мобільністю.

Фінансові джерела для студентів: лише близько 42% студентів здобувають освіту за державний кошт, тоді як понад половина — за власні кошти, що є важливим чинником доступності освіти.

Міжнародна мобільність: доля іноземних студентів в українських вишах залишається невисокою (~1,4%), що свідчить про низьку інтеграцію освітньої системи України у світовий академічний простір.

Структура студентського контингенту: Переважна частина студентів — молодь 17–22 років, яка рухається через типові академічні цикли бакалаврату та магістратури.

Таблиця 5: Ключові показники України vs Ірландія (освіта та персонал)

Показник	**Україна**	**Ірландія (OECD)**
Студент/викладач	~ 9.9:1	~ 23:1 (вища освіта)
Витрати на освіту (% ВВП)	~ 5.9%	~ 2.8–2.9%
Міжнародні студенти	~ 1.4%	Значно вища частка
Навчання за кордоном	~ 11–12% студентів	—
Державне фінансування	~ 42% студентів на держбюджеті	Більше державної підтримки

Висновки. Україна має вищі пропорційні витрати на освіту щодо ВВП, ніж Ірландія, але структура освітніх ресурсів і міжнароднаінтеграція значно відрізняються.

Низька частка іноземних студентів і нижча частка студентів на державній підтримці вказують на потенційні сфери для розвитку в українській системі освіти. Українська система вищої освіти зараз перебуває на шляху трансформації в межах Болонського процесу і євроінтеграції, що ставить низку викликів щодо якості,

доступу і міжнародної сумісності кваліфікацій. Ірландський досвід показує значення:

1) стратегічного планування освіти у тісному зв'язку зі стратегіями економічного розвитку;

2) створення національної рамки кваліфікацій для забезпечення порівнюваності дипломів;

3) активної міжнародної співпраці університетів та участі у європейських наукових програмах.

Всі ці підходи можуть бути адаптовані для України задля підвищення якості освіти, інтеграції в Європейський освітній простір і наукової конкурентоспроможності. Всі ці інноваційні заходи мають високий потенціал використання для здійснення «Українського прориву» [1, с. 136].

Список використаних джерел

1. Воробйова Ж. Особливості реформування і модернізації освітньо-наукового комплексу Ірландської Республіки за часів приєднання до ЄС. Досвід для України // Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасних університетів: зб. матеріалів XI Міжнародній науково-практичній конференції, 2025. Київ: КНЕУ, 2025. – С130–136. URL:https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/44915.

2. Кучменко Е.М. Ірландія і ольстерська криза, пошуки шляхів її подолання у другій половині XX ст. (Історичний огляд) / Е.М. Кучменко. – К.: Інститут історії України НАН України, 2000. – 97 с.

3. Лігоцький А.О. Теоретичні основи проектування сучасних освітніх систем / А.О. Лігоцький // АПН України; Ін-тут пед. і псих. проф. освіти. — К.: Техніка, 1997. — 210 с.

4. EU Educational Policies and Their Impact on Internationalization and Inclusion in Higher Education // О.Ясишина– К.: Інститут історії України НАН України, 2023. – 26 с. URL: https://Iatsyshyna. mir.dspu.edu.ua.

5. EU50 | Irish Universities Association — інформація про роль ірландських університетів у ЄС // Irish Universities Quality Assurance in Europe — Irish Experience (станом на 2025). – 2025— 435 с.

Гавриш О.О.
кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри німецької мови
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

РОЛЬ ТЕКСТУ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анотація. *Стаття присвячена аналізу тексту як провідної складової в процесі вивчення іноземної мови. Звертається увага на можливості вивчення граматичної, фонетичної та лексико-семантичної будови мови в контексті та підкреслюється необхідність ознайомлення студентів з текстами різних жанрів.*

Ключові слова: *граматичні категорії, лексико-семантична структура, тональність тексту, логіко-семантичні зв'язки, комунікативно-прагматична функція тексту, жанри текстів.*

Summary. *The article is devoted to the analysis of text as a leading component in the process of learning a foreign language. Attention is drawn to the possibilities of studying the grammatical, phonetic and lexical-semantic structure of language in context, and the need to familiarise students with texts of various genres is emphasised.*

Key words: *grammatical categories, lexical-semantic structure, text tonality, logical-semantic connections, communicative-pragmatic function of text, text genres.*

Робота над текстом є провідною ланкою в програмі викладання іноземної мови, тому перевірку навичок розуміння змісту, структурних особливостей та стилістичного аналізу тексту включено до всіх іспитів в рамках тестування іншомовної компетенції [2]. Жодний з видів діяльності в галузі викладання іноземної мови не має такого широкого спектру використання, як текст, оскільки саме на базі тексту здійснюється вивчення граматики іноземної мови, лексичного різноманіття, стилістичних особливостей текстів певних жанрів, а на фонетичному рівні відбувається ознайомлення з закономірностями реалізації сегментного складу та просодичного оформлення текстового повідомлення. Тексти містять важливу інформацію стосовно різних аспектів життя, сприяють вивченню країнознавства, ознайомлюють з менталітетом певного народу, навчають аналітичному й критичному мисленню, формують розмовні навички.

Читання текстів різного ступеня складності наочно ілюструє практичне застосування засвоєних граматичних структур залежно від контексту, сприяє їхній активізації у мовленнєвій діяльності, спонукає до покращення стилю власного мовлення. Студенти відшукують граматичні засоби зв'язку між окремими фрагментами повідомлення, які забезпечують динаміку розвитку подій, сприяють розумінню аналітичних пояснень як всередині абзаців, так і в рамках цілого тексту, досліджують функціональне навантаження і доцільність вживання тих чи інших

граматичних категорій залежно від жанру тексту. Часто в процесі ознайомлення з текстом студенти заучують окремі граматичні пасажі та активно використовують їх надалі під час письмового та усного спілкування, адже граматичний матеріал найкраще запам'ятовується саме з огляду на його комунікативно-прагматичне спрямування.

В плані вивчення фонетики на матеріалі тексту відбувається тренування реальних варіантів реалізації звуків, які істотно відрізняються від еталонної в умовах ізольованого вимовляння. Під впливом руху мелодики, акцентного членування фрази, модифікацій темпу залежно від комунікативної навантаженості фрагментів тексту відбувається взаємовплив звуків, який проявляється в редукції ненаголошених слів і складів, в асимілятивних та акомодаційних процесах, які призводять до втрати кількісних та якісних характеристик звуків. Такі фонетичні явища значно ускладнюють аудіювання зв'язного тексту, внаслідок чого виникає певне викривлення загальної інформації. Тому в процесі роботи над текстом надзвичайного значення набуває прослуховування тексту в три етапи:

1) прослуховування написаного тексту

2) читання його разом з диктором в тому ж темпі

3) самостійне читання з урахуванням засвоєних особливостей реалізації звуків і інтонаційних моделей.

Лише за умов такого підходу можна розраховувати на розвиток аудитивних навичок. Нова лексика в тексті істотно збагачує словниковий запас студентів. Крім того, загальний контекст дозволяє зрозуміти значення окремих ключових і неключових слів без залучення словника, допомагає разом з граматичними та фонетичними засобами відокремити відому інформацію – тему – від нової – реми. В процесі читання зв'язного тексту відбувається логіко-семантична обробка смислових фрагментів, зосереджується увага на розрізненні головної та фонової інформації, досліджується основна мета текстового повідомлення, що полегшує розуміння та засвоєння тексту іноземною мовою, його переказ і, на завершення, спонукає до активного обміну думками стосовно певної проблеми.

Надзвичайно важливого значення для роботи над комунікативно-прагматичною складовою тексту набуває така форма, як думки вголос (lautes

Denken), **згідно якої студент самостійно керує процесом читання, аналізує та обробляє інформацію шляхом формування вголос основного посилу тексту, формує власне ставлення до викладеної проблематики** [1]. Крім того, подібний підхід до роботи над текстовим повідомленням різного ступеня складності сприяє виробленню навичок написання власних текстів з тієї чи іншої проблематики іноземною мовою (materialgestütztes Schreiben) [3], що передбачено на всіх рівнях тестування іншомовної компетенції.

В процесі формування думок вголос застосовується техніка постановки питань з питальними словами і без питальних слів, формулювання заголовків до абзаців, написання по пам'яті ключових слів, пояснення термінів власними словами, стисла передача змісту. В окремих випадках застосовується оцінка тексту щодо логічної побудови та інформативності.

Зазвичай роботі над текстом передує попереднє обговорення проблематики, якій присвячений певний текст, з залученням інформації щодо особистого досвіду та обізнаності в галузі, про яку піде мова. В рамках аудиторії відбувається обмін думками, формуються і доповнюються власні уявлення про ті чи інші явища. Завдяки такій підготовчій роботі істотно полегшується подальше сприйняття текстового повідомлення на семантичному, граматичному, фонетичному та стилістичному рівнях, його найбільш складних смислових пасажів та посилу автора. Характерно, що подібний підхід вважається ефективним не тільки по відношенню до текстів з іноземної мови, а й до текстів з інших дисциплін, є «fächerübergreifend» [1].

Також на особливу увагу заслуговує робота з текстами різних жанрів. Програмними вимогами передбачено ознайомлення студентів з публіцистичним, художнім, художньо-публіцистичним, науковим та діловим жанрами. В плані публіцистичного жанру можна запропонувати такі твори, як повідомлення, репортаж, огляд, блог, нарис. Серед художніх творів слід звернути увагу на оповідання та новели.

Для роботи в сфері художньо-публіцистичного жанру пропонуються есе, опис. Прикладом текстів наукового жанру слугують статті, доповіді на наукову конференцію, рецензії. До текстів з ділового стилю слід віднести всі тексти з

ділового листування, як-от резюме, автобіографія, листування між діловими партнерами, листування з офіційними інстанціями.

В процесі ознайомлення студентів з текстами різних жанрів звертається увага на фонетичні особливості оформлення певного тексту – повні чи неповні варіанти реалізації фонем (повний/неповний стиль вимовляння), домінування висхідного чи низхідного руху мелодики, акцентне членування речень і абзаців, наявність синтагматичного, фразового та логічного наголосу, характер пауз, тобто на ті фонетичні критерії, які надають тексту загальну тональність і цілісність.

Аналіз текстів різних жанрів дозволяє виявити типові для кожного жанру граматичні конструкції – використання певних часових форм, активних та пасивних конструкцій, частотність вживання умовного способу дієслів, будову речень, порядок слів, довготу фраз та частоту вживання підрядних речень, особливості пунктуації.

З граматичними особливостями текстів конкретних жанрів тісно пов’язана і їхня лексико-семантична структура, яка може свідчити як про динамічний розвиток подій, так і містити статичний опис чи аналітичні компоненти і мати відповідне лексичне оформлення. Так, залежно від жанру тексту переважає або вербальний або номінальний стиль, використовуються епітети, порівняння, або, навпаки, обмежується вживання прикметників, дієприкметників та особових займенників з метою передачі максимально об’єктивної інформації. Слід звертати увагу на наявність/відсутність термінології, аргументів, вступних конструкцій, прямої або непрямої мови, риторичних питань, емоційних компонентів, на суб’єктивну та об’єктивну трактовку подій, на особливості логічної побудови повідомлення.

З огляду на комунікативно-прагматичну функцію тексту слід з’ясувати, яку мету переслідував автор, на яку аудиторію розрахований текст, які враження від тексту отримав читач, наскільки проблематика тексту залишається актуальною, які аспекти повідомлення найбільше вразили читача, а які залишилися поза увагою аудиторії, до яких думок і дій спонукав читача конкретний текст.

Таким чином, текст є провідною складовою навчальної програми з іноземної мови, оскільки на його матеріалі вивчається нова лексика, логіко-семантичні зв’язки між компонентами повідомлення, досліджується функціонування

граматичних категорій в контексті, відбувається ознайомлення з загальною тональністю тексту на фонетичному рівні залежно від його стилістичного забарвлення, аналізується комунікативно-прагматична спрямованість тексту.

Список використаних джерел

1. Lesen. Bayern. Materialien zur Förderung der Lesekompetenz. Methoden/Lesestrategien. URL: https://www.isb.bayern.de (дата звернення: 30.01.2026).

2. Thonhauser, I. Textarbeit im Fremdsprachenunterricht. – Zeitschrift für interkulturellen Fremdsprachenunterricht. Mehr Sprachen lernen und lehren. Jahrgang 25, Nr.1. – Darmstadt, 2020. – S. 1447–1449. URL: http://tujournals.ulb.tu-darmstadt.de/index.php/zif (дата звернення: 30.01.2026).

3. https://studyflix.de/deutsch/materialgestutztes-schreiben-3837 (дата звернення: 30.01.2026).

Гайдученко С.В.
старший викладач кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Бобрівник С.Л.
старший викладач кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ВИКЛИКИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ЕПОХУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ПОРІВНЯННЯ ІНСТРУМЕНТІВ КОНТРОЛЮ В MOODLE

Анотація. *У статті розглядаються сучасні виклики забезпечення академічної доброчесності в умовах дистанційного навчання, зумовлені зростанням використання студентами інструментів штучного інтелекту та сервісів машинного перекладу під час виконання тестових завдань. Проведено порівняльний аналіз використання Safe Exam Browser (SEB) та м'яких засобів блокування тестів у системі Moodle. Описано принципи роботи обох підходів, їхні переваги та обмеження, а також окреслено доцільність застосування кожного з них залежно від типів тестових завдань. Показано, що поєднання різних рівнів технічного контролю сприяє підвищенню самостійності студентів, покращенню якості оцінювання та формуванню культури відповідального навчання.*

Ключові слова: *дистанційне навчання; академічна доброчесність; Moodle; Safe Exam Browser (SEB); м'які засоби блокування тестів; онлайн-оцінювання.*

Summary. *The article addresses contemporary challenges of ensuring academic integrity in distance learning, caused by the growing use of artificial intelligence tools and machine translation services by students during online testing. A comparative analysis of Safe Exam Browser (SEB) and soft test-blocking approaches in the Moodle learning management system is conducted.*

The principles of operation of both solutions are described, along with their advantages and limitations, and conclusions are drawn regarding the appropriateness of their application depending on the type of test tasks. The study demonstrates that the balanced use of different levels of technical control contributes to increased student independence, improved reliability of assessment, and the development of a culture of responsible learning.

Key words: *distance learning; academic integrity; Moodle; Safe Exam Browser (SEB); soft test-blocking approaches; online assessment.*

Глобальна цифровізація освіти в умовах сучасного міжкультурного середовища посилює потребу в систематичному оновленні методик розробки електронних курсів. Особливого значення набувають платформи дистанційного навчання, зокрема платформи Moodle, технологічний потенціал якої дозволяє створювати структуровані, візуально привабливі та методично продумані курси. Водночас, попри значні можливості, питання забезпечення академічної доброчесності у дистанційному середовищі залишається вкрай актуальним.

Досвід упровадження Moodle в університетах, зокрема у КНЕУ з 2015 року, демонструє, що кожна нова версія платформи не лише забезпечувала викладачів-розробників новими інструментами, але також ставила складні методичні й технічні завдання. Початкові версії Moodle мали обмежений функціонал: невелику кількість типів тестових завдань, мінімальні можливості інтерактивності та скромний інструментарій для створення мультимедійного контенту. У таких умовах викладачі могли застосовувати лише декілька перевірених форматів тестів, що обмежувало варіативність оцінювання.

Із розвитком платформи спектр можливостей істотно розширився. З'явилися інструменти автоматизації перевірки, інтерактивний контент, відео- та аудіо завдання, а також нові дизайнерські та навігаційні рішення. Це дозволило створювати більш багатошарові, динамічні курси, адаптовані до потреб конкретних дисциплін та демографічних груп здобувачів.

Проте разом із технічним прогресом зросли й виклики. На сучасному етапі, коли технології штучного інтелекту інтенсивно інтегруються у повсякденну освітню практику, значно загострилася проблема несамостійного виконання студентами завдань.

Використання генеративних систем та онлайн-сервісів машинного перекладу (зокрема Google Translate) стало одним із найпоширеніших способів порушення академічної доброчесності під час виконання завдань поточного контролю.

Тема академічної доброчесності та механізмів її моніторингу активно обговорюється в науковому середовищі протягом останніх п'яти років як в Україні, так і за кордоном. Масове впровадження дистанційної форми навчання, значною мірою прискорене пандемією COVID-19, актуалізувало дослідження, пов'язані з

якістю онлайн-освіти та зростанням ризиків порушення академічної доброчесності. Як підкреслює Сара Елейн Ітон (2021) [1], перехід до віддалених форматів навчання створив умови, у яких доступ студентів до цифрових інструментів значно полегшив можливості для академічних порушень. Досвід викладання підтверджує, що технічні засоби, доступні студентам для чітерства/шахрайства нерідко перевершують інструменти контролю, якими володіють викладачі. Це створює суттєву асиметрію та ускладнює забезпечення об'єктивного оцінювання.

В даному контексті варто зазначити, що існує принципова різниця між логічними і структурованими курсами онлайн навчання та курсами, що запроваджуються системою освіти у зв'язку з певною кризовою ситуацією. Група науковців зі Сполучених Штатів Америки у своїй роботі 2020 року [2] описують різні дизайни такого навчання і різні типи взаємодій між учасниками освітнього процесу, зокрема: студент-контент, студент-студент та студент-викладач, наголошуючи на важливості не лише передачі інформації, а й на підтримці цих взаємодій, визначаючи таким чином навчання як соціальним, так і когнітивним процесом.

В Україні ситуація істотно відрізняється від решти світового освітнього середовища, оскільки досвід, пов'язаний із початком військового вторгнення, є унікальним не лише за масштабами, а й за впливом на функціонування освітньої системи. Українські освітяни змушені забезпечувати безперервність навчального процесу в умовах постійних ризиків, обмеженого доступу до ресурсів, небезпеки для життя та нестабільності комунікацій. Це вимагає надзвичайної гнучкості, оперативного прийняття рішень і здатності адаптувати існуючі дистанційні курси до нових реалій надзвичайної складності.

Дану проблематику ґрунтовно аналізують Ю. М. Красюк та М. В. Сільченко [3], які підкреслюють, що криза змінила не лише організацію освітнього процесу, а й підходи до побудови та адаптації дистанційних курсів. Науковці акцентують, що в умовах воєнного часу цифрові платформи стали критично важливими для забезпечення доступності навчання, тоді як якість освітніх матеріалів та інтегрованих інструментів контролю має прямий вплив на підтримання академічної доброчесності. Їхні дослідження демонструють, що ефективна

адаптація електронних курсів у кризових умовах потребує поєднання методичної гнучкості, технічних інновацій та чіткого контролю за академічною поведінкою здобувачів.

Окремої уваги потребують виклики онлайн-оцінювання та особливості роботи з LMS у сучасній освіті. Попри свою популярність і широку аплікативність, платформа Moodle не є досконалою системою: її функціональні можливості постійно розширюються, модифікуються та змінюються. Внаслідок цього Moodle не може забезпечувати повну уніфікованість освітнього середовища, адже кожен курс має власну педагогічну логіку, структуру, набір активностей та інструментів контролю. Крім того, апгрейди платформи вимагають від викладачів постійної системної адаптації контенту, тестів та механізмів оцінювання, що створює як нові можливості, так і додаткові методичні та технічні виклики.

Проблема порушення принципів академічної доброчесності залишається актуальною незалежно від того, чи йдеться про звичайний навчальний процес, чи про роботу в умовах кризи. Викладаючи іноземну мову, ми часто спостерігаємо підміну автентичних робіт студентів текстами, створеними за допомогою сервісів машинного перекладу, зокрема Google Translate. На додаток до вищезазначеного упродовж останніх 2–3 років ситуація ускладнилася появою надзвичайно потужних генеративних моделей штучного інтелекту, таких як ChatGPT, GrammarlyGO, DeepL Write, QuillBot, які здатні миттєво створювати повністю сформульовані відповіді, переклади, есе та тексти різного ступеня складності. Популярність цих інструментів серед студентів стрімко зросла, і, з огляду на темпи розвитку ШІ, це лише початок більш масштабних трансформацій.

Платформа Moodle пропонує низку інструментів для контролю академічної доброчесності під час онлайн-оцінювання, зокрема інтеграцію з Safe Exam Browser (SEB), який забезпечує жорстке блокування доступу до сторонніх ресурсів. Водночас застосування таких рішень не завжди є можливим або доцільним у межах конкретних освітніх інституцій.

Аналіз сучасних досліджень і практичних оглядів свідчить, що Safe Exam Browser, попри його популярність як інструмента технічного контролю, не є універсальним рішенням для забезпечення академічної доброчесності в умовах

дистанційного навчання. Міжнародні дослідження у сфері академічної доброчесності свідчать, що застосування жорстких технічних обмежень не завжди призводить до суттєвого зниження рівня порушень, оскільки мотиваційні та поведінкові чинники студентів залишаються поза межами впливу таких інструментів [4]. Зокрема, дослідники наголошують, що навіть за умов використання спеціалізованих браузерів спокуса до несамостійного виконання завдань зберігається, а ефективність контролю значною мірою залежить від контексту оцінювання та організації навчального процесу загалом.

Практичні аналітичні матеріали вказують на низку технічних та організаційних труднощів, пов’язаних із впровадженням Safe Exam Browser у масовій освітній практиці. Серед них — необхідність інсталяції програмного забезпечення на особисті пристрої студентів, залежність від типу операційної системи та її версії, потреба в детальному інструктажі й тестуванні перед кожним оцінюванням. За відсутності централізованої технічної підтримки ці фактори можуть перетворювати інструмент контролю на джерело додаткових збоїв і конфліктних ситуацій під час тестування [5].

В українському освітньому контексті зазначені проблеми набувають особливої актуальності. Дослідники цифрових освітніх середовищ підкреслюють, що LMS-платформи, зокрема Moodle, функціонують у динамічних і часто нестабільних умовах, що потребує від викладачів гнучких, адаптивних рішень для організації поточного контролю знань. За таких обставин використання інструментів жорсткого блокування не завжди є педагогічно доцільним і технічно можливим, що актуалізує потребу в альтернативних підходах до обмеження можливостей несамостійного виконання завдань без повного блокування цифрового середовища студента [6].

Поряд із жорсткими інструментами контролю онлайн-оцінювання, такими як Safe Exam Browser, у наукових дослідженнях дедалі частіше розглядаються так звані м’які технічні засоби блокування. Вони не створюють повністю ізольоване середовище для проходження тестів, однак спрямовані на обмеження найбільш поширених дій, пов’язаних із порушенням академічної доброчесності, зокрема

копіювання завдань, використання машинного перекладу або сторонніх цифрових інструментів.

У міжнародних дослідженнях зазначається, що одним із найпоширеніших механізмів академічного шахрайства в онлайн-оцінюванні є копіювання тексту завдань і подальше використання зовнішніх сервісів для отримання відповідей. Саме тому низка технічних рішень зосереджується на обмеженні дій користувача на рівні інтерфейсу, зокрема блокуванні виділення тексту, забороні копіювання та вставлення, деактивації правої кнопки миші й обмеженні використання гарячих клавіш (Ctrl+C, Ctrl+V, Print Screen тощо) [7].

Окрему групу м’яких підходів становлять системи моніторингу поведінки користувача під час тестування. Дослідження, присвячені аналізу дій студентів в онлайн-екзаменах, показують, що такі індикатори, як часті спроби виділення тексту, перемикання між вкладками браузера або втрата фокусу вікна тесту, можуть свідчити про використання сторонніх ресурсів [8]. На відміну від жорстких блокувальних рішень, ці методи не забороняють виконання дій безпосередньо, але дозволяють ідентифікувати потенційно ризикову поведінку та використовувати її для подальшого аналізу результатів.

У деяких системах м’якого контролю застосовується комбінований підхід, що поєднує обмеження дій користувача з трансформацією тестового контенту. Зокрема, в наукових публікаціях описано рішення, де текст тестових завдань відображається у форматі, недоступному для копіювання, або перетворюється на зображення, що значно ускладнює використання машинного перекладу та генеративних інструментів штучного інтелекту [9].

Перевагою м’яких технічних засобів блокування є їхня гнучкість і доступність для викладачів-розробників в системі Moodle. На відміну від жорстких lockdown-рішень, ці техніки зазвичай не потребують встановлення додаткового програмного забезпечення на пристрої студентів, не вимагають спеціальних прав адміністратора платформи та можуть бути інтегровані без істотного втручання в існуючу структуру курсу. Саме тому такі підходи розглядаються як доцільні для поточного контролю, регулярних тестів і формувального оцінювання, де надмірний технічний контроль може негативно впливати на результати навчання.

Водночас дослідники підкреслюють, що м’які засоби блокування не можуть повністю усунути всі можливі порушення академічної доброчесності. У зв’язку з цим вони розглядаються як елемент комплексної стратегії онлайн-оцінювання, що поєднує технічні обмеження, методично продуманий дизайн завдань і формування культури відповідального навчання [10]. Такий підхід створює підґрунтя для розроблення адаптивних рішень, орієнтованих на реальні умови функціонування дистанційних курсів.

М’які технічні засоби блокування розглядаються в сучасних дослідженнях як компромісний інструмент між повною відсутністю контролю та використанням жорстких lockdown-рішень. Вони дозволяють обмежити найбільш типові способи порушення академічної доброчесності, не створюючи надмірних технічних бар’єрів для студентів і викладачів. Водночас ефективність таких підходів значною мірою залежить від контексту застосування, типів тестових завдань і цілей оцінювання. Саме це зумовлює потребу в порівняльному аналізі жорстких і м’яких інструментів контролю в системі Moodle, що дає змогу визначити доцільність їх використання в різних освітніх сценаріях.

З огляду на різний рівень технічного втручання, вимоги до інфраструктури та умови використання, жорсткі й м’які засоби забезпечення академічної доброчесності виконують різні функції в системі онлайн-оцінювання. Для наочного зіставлення їхніх можливостей, обмежень і сфер доцільного застосування доцільно здійснити порівняльний аналіз Safe Exam Browser та м’яких засобів блокування тестових завдань у системі Moodle. Основні характеристики обох підходів узагальнено в таблиці.

Порівняльна характеристика підходів до блокування тестів у Moodle

Критерій	Safe Exam Browser (SEB)	М’яке блокування
Тип контролю	Жорстке повне блокування середовища	Часткове, контекстне обмеження
Необхідність встановлення ПЗ	Обов’язкова	Не потребує встановлення
Залежність від пристрою	Висока (ОС, версії, налаштування)	Мінімальна (працює у браузері)
Придатність для масового використання	Обмежена	Висока
Адаптація до кризових умов	Низька	Висока
Придатність для поточного контролю	Обмежена	Оптимальна

Створено авторами

Висновок. Проблема академічної доброчесності в системі онлайн-оцінювання має комплексний характер, а відтак потребує гнучких і багаторівневих підходів до її вирішення. Практика дистанційного навчання свідчить, що універсальних технічних рішень, які були б однаково ефективними для всіх типів курсів, контенту та форматів оцінювання, не існує.

Safe Exam Browser є потужним інструментом забезпечення академічної доброчесності, насамперед під час підсумкового контролю та онлайн-іспитів, де виправданим є жорсткий рівень технічного обмеження. Водночас його використання для поточного контролю є складним і часто недоцільним через необхідність багаторівневих налаштувань, залучення адміністративних ресурсів і технічної підготовки з боку студентів.

Для завдань поточного та формувального оцінювання більш ефективними виявляються м'які методи блокування тестових завдань, які не потребують встановлення додаткового програмного забезпечення, легко інтегруються в існуючу структуру курсу та дозволяють обмежити найпоширеніші способи порушення академічної доброчесності. Переваги таких підходів полягають у їхній доступності, гнучкості та адаптивності до специфіки конкретного навчального курсу. Жоден із розглянутих технічних засобів не може гарантувати повне усунення порушень академічної доброчесності.

Проте поєднання різних рівнів контролю — жорстких і м'яких — у межах єдиної стратегії онлайн-оцінювання сприяє формуванню відповідного освітнього середовища, у якому студенти поступово привчаються до відповідального ставлення до навчання та власних результатів.

Список використаних джерел

1. Eaton, S. E. (2021). *Academic Integrity During COVID-19: Reflections From the University of Calgary*. University of Calgary. URL: https://www.researchgate.net/publication/342898070_Academic_Integrity_During_COVID-19_Reflections_From_the_University_of_Calgary.

2. Hodges C., Moore S., Lockee B., Trust T., Bond A. The Difference Between Emergency Remote Teaching and Online Learning / Hodges C., Moore S., Lockee B., Trust T., Bond A. – EDUCAUSE Review, 2020. – Режим доступу: https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning.

3. Красюк, Ю.М. Адаптація дистанційних курсів до онлайнового навчання в кризових умовах [Текст] / Ю.М. Красюк, М.В. Сільченко // Перспективи та інновації науки. — 2022. — Випуск 9(14). — С. 197-210. — Режим доступу: https://ir.kneu.edu.ua/items/05802344-a341-4691-8381-37827a5326cc.

4. Michael Henderson1, Jennifer Chung , Rebecca Awdry , Cliff Ashford1 , Mike Bryant, Matthew Mundy, Kris Ryan The temptation to cheat in online exams: moving beyond the binary discourse of cheating and not cheating // *International Journal for Educational Integrity*. — 2023. — Vol. 19. — Article 6. — Режим доступу:https://link.springer.com/article/10.1007/s40979-023-00143-2.

Дишлева С.М.
кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов і перекладу Національного університету «Київський авіаційний інститут»

FORMATION OF ENGLISH COMPETENCY OF NON-LINGUISTIC HIGHER EDUCATION STUDENTS

Анотація. *Статтю присвячено проблемі формування англомовної лексичної компетенції у студентів немовних вузів на основі використання інтерактивних засобів навчання. Проаналізовано закономірності інтерактивного навчання, визначено етапи формування лексичної компетенції, охарактеризовані відповідні типи вправ для навчання студентів термінологічної лексики.*

Ключові слова: *інтерактивне навчання, загальнодидактичні принципи, лексична компетенція, термінологічна лексика, передтекстові, текстові та післятекстові вправи.*

Summary. *The article is devoted to the problem of forming the English lexical competence of students of non-speech universities through the use of interactive learning AIDS. The patterns of interactive learning are analyzed, the stages of formation of the lexical competence are defined, the relevant types of exercises for teaching students of terminological vocabulary are characterized.*

Key words: *interactive learning, generaldeductive principals, lexical competence, terminology vocabulary, beforetextual , textual and aftertextual exercises.*

In the current conditions of pan-European and global integration, foreign language proficiency occupies a prominent place in the system of training highly qualified specialists, therefore the process of learning foreign languages should focus on improving speech activity, which is aimed at forming foreign language communicative competence.

Researchers consider the interactive learning method to be one of the most effective means, which consists in organizing pair-group and collective speech interaction of all subjects of the educational process in performing creative, problem-solving and communicative tasks, focused on students acquiring knowledge of lexical units and gaining the ability to use them orally and in writing within the scope of future activities.

It is known that the formation of lexical competence is based on the processing of authentic texts of a professional nature. Therefore, to ensure effective teaching of

professional vocabulary through the use of interactive tools, it is advisable to use a set of exercises that can be divided into three groups – pre-text , text and post-text.

The type of exercises for the initial stage of training are receptive, receptive-reproductive, linguistic and conditional-communicative exercises for the nomination and differentiation of lexical units, for substitution and transformation, for revealing the meanings of new words and selecting their Ukrainian counterparts, for grouping and composing word families, for searching for definitions in a professional text and constructing new word combinations and sentences. The purpose of these exercises is to identify and semantize terms, initially consolidate vocabulary through its selection, transformation, grouping, etc.; form automatisms for operating with terms. Interactive activity at this stage is manifested in the interaction of students to familiarize themselves with foreign vocabulary during the performance of pre-text exercises, which is necessary to eliminate difficulties in understanding the terms of the specialty's sublanguage and prepare for reading authentic professional texts. The interactive format of activities in exercises is implemented using techniques such as brainstorming, creating lexical-semantic maps, and using various game forms of educational activities.

The type of exercises of the second stage are reproductive, receptive-productive, conditional-communicative, communicative exercises for identifying definitions of active terminological vocabulary in texts, for understanding the meanings of lexical units in context, for reproducing and producing terms.

Such types of exercises contribute to the reception and reproduction of professional vocabulary; stimulation of students' speech actions with terms; production of terms and their conscious use. These operations take place in text activity, which involves searching for the necessary lexical information in the text to confirm or substantiate their thoughts, writing out terms for preparing theses or drawing up a text plan, searching for the meanings of key lexical units of the text.

The interactivity of vocabulary acquisition when performing these exercises consists in collective or pair-group predicting the content of a text based on the title, pictures or diagrams, contextualizing terminology when reading a text, conducting interviews based on what has been read, and collaboratively writing annotations or abstracts.

A characteristic type of exercises of the third stage are receptive-productive, productive of the lower and higher levels, conditional-communicative and communicative, combined into a group of post- text exercises. The purpose of this type of exercises is to improve actions with vocabulary at the text level; integrate the formed automatisms of using terms; control and self-control of the level of knowledge of vocabulary and skills in its use. The practical use of lexical material in these exercises takes place in interactive forms of joint work of a problematic and search nature and is accompanied by control and self-control of the correctness of students' performance of operations with vocabulary, assessment of the level of formation of lexical competence.

All these types of tasks can be considered problematic, and their implementation makes the process of learning vocabulary interesting, flexible, professionally oriented, personally motivated, and contributes to the implementation of foreign language communicative abilities. It is advisable to combine all three types of exercises into a single complex within the content module of the academic discipline, which will increase the practical significance for ensuring the intensification of students' foreign language training in general and the effectiveness of teaching special vocabulary in particular.

Prospects for further research may include the problems of using interactive tools for teaching terminological vocabulary and the formation of foreign language lexical competence in students of other non-linguistic specialties of universities.

Список використаних джерел

1. Абрамович С. Д. Мовленнєва комунікація. К.: Центр навч. літ. 2021. 472 с.
2. Берман І.М. Методика навчання англійської мови у немовному вузі. К.: Вища школа, 2024. 232 с.
3. Як викладати ситуаційні вправи. К.: Центр інновацій та розвитку, 2019.

Завідонова Н.І.
старший викладач кафедри іноземних мов факультету маркетингу
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ВИКОРИСТАННЯ ГЕНЕРАТИВНОГО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФОРМУВАННІ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА РИЗИКИ

Анотація. *Стрімкий розвиток генеративного ШІ відкриває нові можливості для формування мовленнєвої компетентності у мовній освіті. У тезах окреслено дидактичний потенціал мовних моделей для удосконалення усного та письмового мовлення, лексико-граматичних навичок і критичного мислення. Наголошено на персоналізації навчальних траєкторій, інтерактивних сценаріях і швидкому зворотному зв'язку. Поряд із перевагами висвітлено обмеження: етичні виклики й питання достовірності, ризик зниження самостійності та надмірної автоматизації. Доведено, що поєднання інноваційних інструментів із традиційними методами підвищує якість мовної підготовки та зменшує навчальне навантаження за рахунок розумної підтримки ШІ.*

Ключові слова: *цифрова трансформація освіти, генеративний штучний інтелект, мовленнєва компетенція, цифрова освіта, чат-бот, компетентнісний підхід, інтерактивність, навички критичного мислення, аналіз генерованого контенту, автоматизовані підказки, академічна доброчесність.*

Summary. *The rapid development of generative AI opens up new opportunities for the formation of speech competence in language education. The theses outline the didactic potential of language models for improving oral and written speech, vocabulary, and grammatical skills, as well as critical thinking. The author emphasizes personalizing learning trajectories, interactive scenarios, and rapid feedback. Along with the advantages, the author highlights limitations: ethical challenges and reliability issues, the risk of reduced independence, and excessive automation. Combining innovative tools with traditional methods has been shown to improve the quality of language training and reduce the workload through smart AI support.*

Key words: *Digital transformation of education, generative artificial intelligence, speech competence, digital education, chatbot, competence approach, interactivity, critical thinking skills, analysis of generated content, automated hints, and academic integrity.*

Цифрова трансформація освіти та стрімкий розвиток штучного інтелекту змінюють сучасні підходи до навчання мов. Інструменти генеративного ШІ здатні створювати тексти, моделювати діалоги та надавати адаптивний аналіз мовлення. Саме у контексті компетентнісного підходу до вивчення іноземних мов використання ГШІ відкриває нові можливості для формування мовленнєвої компетенції, яка включає мовні знання, комунікативні навички, соціокультурну обізнаність та здатність адекватно використовувати мовні засоби у різних ситуаціях спілкування. Формування мовленнєвої компетенції потребує системної практики та оперативного зворотного зв'язку. Генеративні моделі, які працюють із мовою, ефективно інтегруються в освітній процес та можуть виступати потужним інструментом підтримки цього процесу, сприяючи динамічному розвитку усних та письмових навичок, а також розумінню та інтерпретації текстів.

Початок дослідження використання ГШІ у вивченні іноземних мов було зумовлено зростаючою інтенсивністю його використання та потребою аналізу його потенціалу. Перші дослідження розпочалися на початку 2000-х та були присвячені використанню чат-ботів та rule-based технологій. Вони виявили їх обмежену педагогічну ефективність через шаблонність відповідей та відсутність мовного аналізу.

Надалі, до 2020 року, науковці розглядали в основному адаптивні навчальні платформи, автоматизацію оцінювання, машинний переклад та технології обробки природної мови. «Дослідження свідчать про те, що інструменти штучного інтелекту, такі як ChatGPT, мають значний потенціал у написанні текстів, але в той же час вони значно відстають від людського потенціалу у використанні розширених висновків, а саме глибокому розумінню проблеми. І цей фактор підкреслює необхідність продовження досліджень і розробок для оптимізації продуктивності наявних засобів» [1].

Починаючи з 2023-2024 років з появою генеративних моделей ШІ (ChatGPT, Gen AI), академічні групи з університетів США, Японії, Китаю та інших країн внесли вагомий внесок у дослідженні використання мовних моделей у вивченні іноземних мов. І як один з висновків, які були зроблені, є те, що ефективність використання Large Language Model (LLM) значною мірою залежить від викладача як фасилітатора та педагогічного дизайну процесу навчання.

Українські дослідники, такі як О. Чаплінська, Р. Чепишко, М. Прохоров, О. Іфтода активно долучились до вивчення даної проблематики. Вони обґрунтували доцільність використання ГШІ у формуванні мовленнєвої компетентності студентів закладів вищої освіти в контексті ESP.

«Практика мови в режимі реального часу має важливе значення для покращення викладання мови, оскільки вона дозволяє студентам застосовувати те, що вони вивчають, у реальних ситуаціях. ШІ та технології ChatGPT забезпечують інноваційний підхід, дозволяючи студентам брати участь в інтерактивних мовних заняттях. Це передбачає спілкування з чат-ботами на основі штучного інтелекту, розробленими з використанням технології ChatGPT, яка пропонує більш захоплюючий та персоналізований досвід вивчення мови» [2].

Існують сучасні мовні моделі, засновані на технологіях штучного інтелекту, які відкривають нові можливості для розвитку мовленнєвих і професійно орієнтованих навичок у процесі вивчення іноземних мов. Їх застосування є особливо актуальним у контексті викладання англійської мови для спеціальних цілей (ESP), де мовна компетентність тісно пов'язана з професійним дискурсом та комунікативними потребами здобувачів освіти. Крім того, використання мовних моделей сприяє формуванню навичок критичного мислення та навчальної автономії. Аналіз, оцінювання та редагування відповідей, згенерованих штучним інтелектом, заохочують студентів до усвідомленого ставлення до мовного матеріалу, розвитку метамовної рефлексії та відповідальності за власний навчальний результат. Завдяки можливості моделювання автентичних комунікативних ситуацій (ділові переговори, презентації, професійне листування) студенти отримують змогу відпрацьовувати мовлення в умовах, наближених до реального професійного середовища. Така взаємодія знижує психологічний бар'єр, підвищує впевненість у використанні іноземної мови та стимулює активне мовленнєве продукування. Але вирішальна роль при цьому належить викладачеві, який виступає як критичний медіатор між технологією, навчальними цілями та потребами студентів, забезпечуючи академічну доброчесність і методичну доцільність використання штучного інтелекту. «Виходячи з поглибленого дослідження, ефективні програми вивчення мови повинні використовувати ШІ як додатковий інструмент, а не замінювати ним людину» [3].

Отже, на основі аналізу результатів досліджень міжнародних та українських науковців можна зробити наступні висновки щодо перспектив використання генеративного ШІ.

Генеративний штучний інтелект (ГШІ) відкриває нові можливості для вдосконалення процесу навчання іноземних мов. Зокрема, ГШІ дозволяє розробляти навчальні завдання, які враховують рівень мовної підготовки та індивідуальні потреби студентів, що сприяє більш ефективному засвоєнню матеріалу та підвищує мотивацію до навчання. Крім того, сучасні системи ГШІ здатні аналізувати письмові та усні висловлювання здобувачів освіти, виявляючи

граматичні, лексичні та стилістичні помилки, що забезпечує формування навичок самокорекції та розвитку автономного навчання.

Генеративні моделі також надають можливість створювати інтерактивні діалоги, рольові ігри та моделювати реальні ситуації комунікації, що є особливо актуальним у контексті дистанційного та змішаного навчання. Нарешті, робота з генерованим контентом сприяє розвитку критичного мислення, оскільки студенти отримують досвід оцінювання достовірності інформації та формулювання власних висновків, що відповідає компетентнісному підходу в сучасній освіті.

Використання генеративного штучного інтелекту в освітньому процесі пов’язане з певними обмеженнями та ризиками. По-перше, надійність створюваного контенту є проблемою, оскільки моделі можуть генерувати помилкові або неточні тексти, що потребує постійного педагогічного контролю та перевірки інформації. По-друге, надмірне використання автоматизованих підказок може призводити до залежності учнів від технологій, знижуючи їхню самостійність, критичне мислення та креативність. Крім того, застосування ГШІ потребує дотримання етичних норм, включаючи принципи академічної доброчесності, авторські права та відповідальний підхід до створення навчальних матеріалів. Нарешті, для ефективного впровадження ШІ у навчальний процес необхідні чітка методична база та практичні рекомендації для педагогів.

Генеративний ШІ доречний як доповнення до викладання мов за умови продуманого педагогічного дизайну й дотримання академічної доброчесності. Подальші дослідження мають фокусуватися на валідованих методичних моделях інтеграції та критеріях балансу між автоматизованим фідбеком і живою комунікацією.

Список використаних джерел

1. Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). *Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning*. Boston, MA: Center for Curriculum Redesign.

2. Чаплінська, О. В. (2025). *Використання ChatGPT у процесі навчання іноземних мов у закладах вищої освіти.* Вісник Київського університету імені Бориса Грінченка, 1, 45–52.

3. Чепишко, І.П., Прохоров, О.М., & Іфтода, Н.В. (2025). *Вплив генеративного ШІ на вивчення іноземної мови.* Науковий вісник Чернівецького

національного університету імені Юрія Федьковича. Серія: Германська філологія, 852, с. 151–161. URL: https://doi.org/10.31861/gph2025.852161

Коломійцева А.О.
старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Бергер Л.С.
старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Ільїна О.М.
старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ЗНАЧУЩІСТЬ ІНТЕРАКТИВНОГО ВЧЕННЯ У ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Анотація. *У роботі розглянуто значущість інтерактивного навчання у процесі вивчення англійської мови в умовах сучасної освіти. Визначено основні переваги інтерактивних методів, їх вплив на формування комунікативної компетентності та підвищення мотивації студентів.*

Ключові слова: *інтерактивне навчання, англійська мова, комунікативна компетентність, мотивація, цифрові технології.*

Summary. *The paper examines the importance of interactive learning in studying English in modern education. The advantages of interactive methods and their impact on communicative competence and student motivation are analyzed.*

Key words: *interactive learning, English language, communicative competence, motivation, digital technologies.*

Сучасний етап розвитку освіти характеризується переходом від традиційних репродуктивних методів навчання до інноваційних підходів, що передбачають активну участь здобувачів освіти у навчальному процесі. У цьому контексті особливої актуальності набуває інтерактивне навчання [1], яке спрямоване на організацію взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу.

Вивчення англійської мови, як засобу міжкультурної комунікації, потребує саме таких методів, що забезпечують практичне використання мовних знань у реальних або наближених до реальних умовах.

Інтерактивне навчання ґрунтується на принципах співпраці, діалогу та активного залучення студентів до освітньої діяльності. Його застосування дозволяє не лише підвищити рівень засвоєння навчального матеріалу, але й сформувати ключові компетентності, зокрема комунікативну, соціальну та міжкультурну. На відміну від традиційного підходу, де студент виступає переважно пасивним

слухачем, інтерактивні методи сприяють його активній позиції, розвитку критичного мислення та здатності до самостійного прийняття рішень [2].

До найбільш ефективних інтерактивних методів у викладанні англійської мови належать дискусії, рольові ігри, робота в малих групах, кейс-метод та використання цифрових освітніх платформ. Зазначені методи створюють умови для моделювання реальних комунікативних ситуацій, що є важливим для формування мовленнєвих навичок. Крім того, інтерактивні технології сприяють підвищенню мотивації студентів, оскільки навчання набуває практичного та цікавого характеру [3].

З метою узагальнення ефективності різних методів інтерактивного навчання доцільно представити їх характеристику у вигляді таблиці. Ефективність інтерактивного навчання значною мірою залежить від правильного поєднання різних методів і форм роботи. Викладач має не лише обирати відповідні інтерактивні технології, а й адаптувати їх до рівня підготовки студентів, цілей заняття та специфіки навчального матеріалу. Саме комплексне використання інтерактивних методів дозволяє досягти найбільшого педагогічного ефекту.

Водночас важливим є системний підхід до організації інтерактивного навчання, який передбачає чітке планування діяльності студентів, визначення очікуваних результатів та оцінювання їх досягнень. Це дає змогу забезпечити не лише активність студентів, але й результативність освітнього процесу загалом.

Таблиця 1

Основні методи інтерактивного навчання та їх вплив на формування навичок

Метод	Суть	Результат
Дискусія	Обговорення проблемних питань	Розвиток критичного мислення
Рольові ігри	Моделювання ситуацій	Формування мовлення
Робота в групах	Спільне виконання завдань	Розвиток комунікації
Онлайн-платформи	Використання цифрових ресурсів	Підвищення мотивації

Інтерактивне навчання також сприяє формуванню позитивного психологічного клімату на заняттях. Завдяки активній взаємодії студенти

відчувають себе більш впевнено, знижується рівень страху перед помилками, що є особливо важливим у процесі вивчення іноземної мови. Атмосфера співпраці та підтримки стимулює студентів до більш активної участі в навчанні та розвитку мовленнєвих навичок.

Важливою перевагою інтерактивного підходу є можливість індивідуалізації навчання. Використання різноманітних методів та форм роботи дозволяє враховувати рівень підготовки, інтереси та навчальні потреби студентів. Це забезпечує більш ефективне засвоєння матеріалу та сприяє розвитку автономності у навчанні. Окрім цього, інтерактивні технології сприяють розвитку навичок командної роботи, що є надзвичайно актуальним у сучасному професійному середовищі. Робота в групах та спільне виконання завдань формують уміння співпрацювати, аргументувати власну думку та досягати спільного результату, що підвищує загальний рівень підготовки студентів. Не менш важливим є використання інтерактивних цифрових інструментів, таких як онлайн-платформи, мобільні додатки та мультимедійні ресурси. Вони дозволяють урізноманітнити освітній процес, зробити його більш динамічним і доступним, а також сприяють розвитку цифрової грамотності студентів, що є необхідною компетентністю в умовах сучасного суспільства. Особливого значення інтерактивне навчання набуває в умовах цифровізації освіти. Використання сучасних технологій, таких як онлайн-платформи, інтерактивні вправи та мультимедійні засоби, дозволяє зробити процес навчання більш гнучким, доступним і ефективним. Це забезпечує інтеграцію традиційних і інноваційних методів, що позитивно впливає на якість мовної підготовки студентів. Таким чином, інтерактивне навчання виступає важливим чинником підвищення ефективності вивчення англійської мови. Воно сприяє розвитку комунікативних навичок, формує мотивацію до навчання та забезпечує підготовку студентів до реального використання мови у професійній та міжкультурній діяльності.

Список використаних джерел

1. Бібік Н. Інтерактивні технології навчання. Київ, 2018.
2. Harmer J. How to Teach English. London: Longman, 2015.
3. Scrivener J. Learning Teaching. Oxford, 2017.

Коломійцева А.О.
старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Ільїна О.М.
старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИВЧЕНІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Анотація. *У роботі досліджено роль інформаційних технологій у процесі вивчення іноземних мов в умовах сучасної освіти. Проаналізовано основні переваги використання цифрових інструментів, їх вплив на формування мовної компетентності та підвищення мотивації здобувачів освіти.*

Ключові слова: *інформаційні технології, іноземні мови, цифрове навчання, мотивація, онлайн-платформи.*

Summary. *The paper examines the role of information technologies in foreign language learning in modern education. The advantages of digital tools and their impact on language competence and student motivation are analyzed.*

Key words: *information technologies, foreign languages, digital learning, motivation, online platforms.*

Сучасний розвиток освіти тісно пов’язаний із впровадженням інформаційних технологій у навчальний процес. Особливо актуальним це є у сфері вивчення іноземних мов, де цифрові інструменти відкривають нові можливості для ефективного засвоєння матеріалу. Традиційні методи навчання поступово доповнюються інноваційними підходами, що базуються на використанні онлайн-ресурсів, мультимедійних матеріалів та інтерактивних платформ [1]. Інформаційні технології дозволяють значно урізноманітнити процес навчання, зробити його більш доступним і цікавим для студентів. Використання мобільних додатків, онлайн-курсів, відеоматеріалів та інтерактивних вправ сприяє активізації пізнавальної діяльності та формуванню практичних мовних навичок. Завдяки цьому студенти мають можливість не лише вивчати теоретичний матеріал, але й застосовувати його в реальних комунікативних ситуаціях [2]. Однією з ключових переваг інформаційних технологій є можливість індивідуалізації навчання. Кожен студент може працювати у власному темпі, обирати рівень складності завдань та отримувати миттєвий зворотний зв’язок. Це значно підвищує ефективність засвоєння матеріалу та сприяє розвитку автономності у навчанні. Важливу роль відіграють онлайн-платформи та мобільні додатки, які забезпечують доступ до великої кількості навчальних ресурсів. Вони дозволяють тренувати всі види

мовленнєвої діяльності: читання, письмо, аудіювання та говоріння. Крім того, використання відео та аудіоматеріалів допомагає покращити вимову та розуміння живої мови.

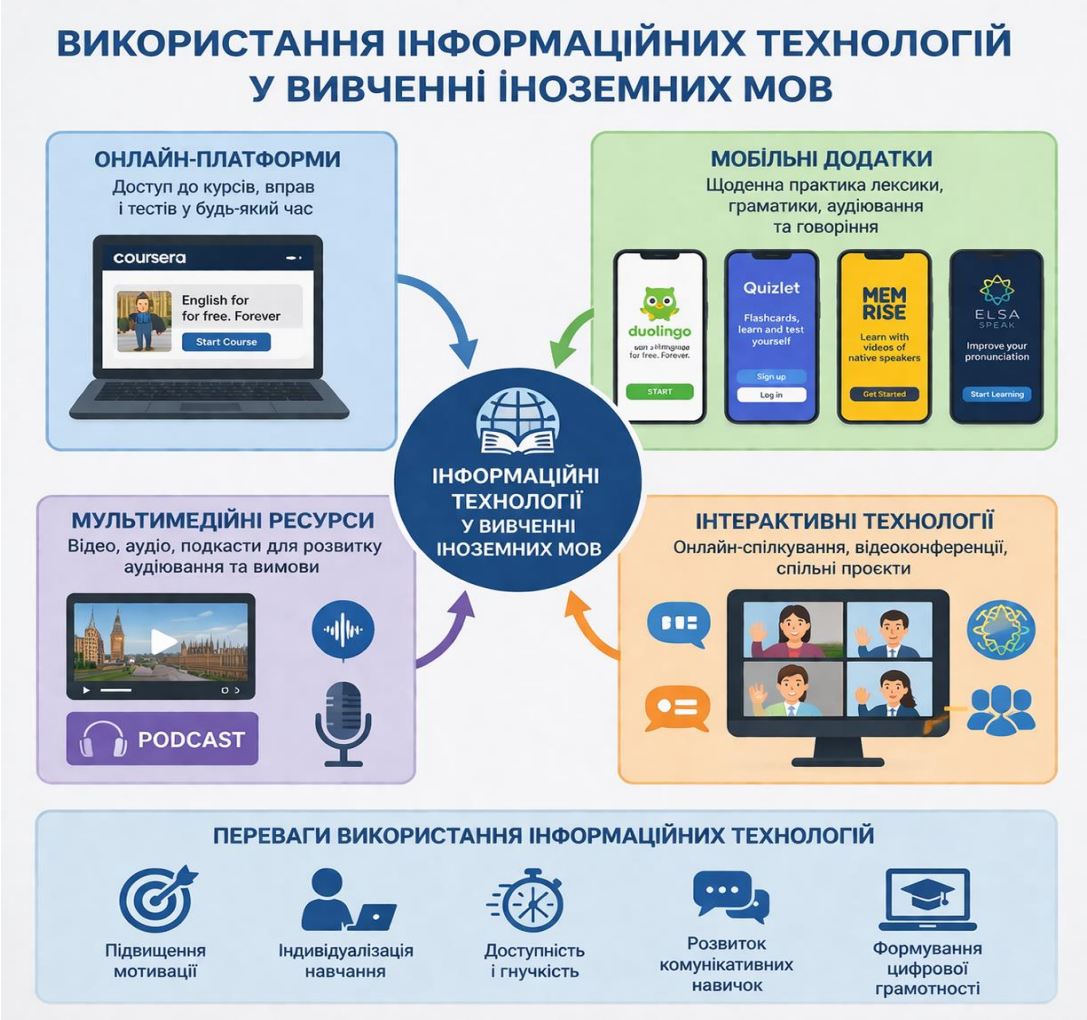

Рисунок 1 – Використання інформаційних технологій у вивченні іноземних мов

Після представлення узагальненої структури використання інформаційних технологій у вивченні іноземних мов доцільно більш детально розглянути їх практичне значення для підвищення ефективності освітнього процесу. Як видно з рисунка, цифрові інструменти охоплюють різні аспекти навчання та забезпечують комплексний підхід до формування мовних компетентностей.

Передусім, застосування онлайн-платформ значно розширює доступ до навчальних матеріалів. Студенти мають можливість користуватися курсами, вправами та тестами у будь-який зручний час, що особливо актуально в умовах дистанційного та змішаного навчання. Такий підхід сприяє формуванню навичок

самостійної роботи, відповідальності за власний результат та ефективного планування навчальної діяльності.

Важливу роль відіграють мобільні додатки, які забезпечують постійну практику іноземної мови. Їх використання дозволяє інтегрувати навчання у повсякденне життя студентів. Регулярне виконання коротких завдань, тренування лексики, граматики та вимови сприяє кращому запам'ятовуванню матеріалу. Крім того, мобільні технології часто використовують елементи гейміфікації, що підвищує зацікавленість і мотивацію до навчання.

Мультимедійні ресурси, зокрема відео, аудіо та подкасти, забезпечують розвиток навичок аудіювання та сприйняття автентичної мови. Вони дозволяють студентам зануритися у мовне середовище, ознайомитися з різними акцентами, інтонаціями та культурними особливостями. Такий підхід сприяє не лише засвоєнню мовного матеріалу, а й формуванню міжкультурної компетентності, що є важливою складовою сучасної освіти [3].

Інтерактивні технології створюють умови для активної комунікації та співпраці між учасниками освітнього процесу. Використання відеоконференцій, онлайн-дискусій та спільних проєктів дозволяє студентам застосовувати мовні знання на практиці. Це сприяє розвитку навичок говоріння, аргументації та взаємодії у групі. Особливо важливим є можливість спілкування з носіями мови, що значно підвищує рівень володіння мовою.

Окрему увагу слід приділити цифровим інструментам та сервісам, таким як онлайн-перекладачі, електронні словники та навчальні платформи. Вони полегшують процес пошуку інформації, допомагають швидко перевіряти правильність виконання завдань і сприяють розвитку автономного навчання. Водночас важливо навчити студентів критично оцінювати отриману інформацію та використовувати цифрові ресурси раціонально.

Слід зазначити, що використання інформаційних технологій позитивно впливає на мотивацію студентів. Сучасні цифрові інструменти роблять навчання більш динамічним, інтерактивним та наближеним до реальних умов використання мови. Це дозволяє подолати одноманітність традиційного навчання та підтримувати інтерес до вивчення іноземної мови протягом тривалого часу [4].

Разом з тим, ефективність застосування інформаційних технологій залежить від рівня підготовки викладача та його вміння інтегрувати цифрові інструменти у навчальний процес. Важливо не лише використовувати технології, а й поєднувати їх із традиційними методами навчання, враховуючи індивідуальні особливості студентів та специфіку навчального матеріалу. Лише за умови такого комплексного підходу можна досягти максимального педагогічного ефекту.

Крім того, впровадження інформаційних технологій сприяє розвитку ключових компетентностей, необхідних у сучасному суспільстві. До них належать цифрова грамотність, критичне мислення, здатність до самоосвіти та комунікації в міжнародному середовищі. Таким чином, вивчення іноземних мов із використанням сучасних технологій виходить за межі суто мовної підготовки та набуває міждисциплінарного характеру [5].

Підсумовуючи, інформаційні технології є невід'ємною складовою сучасного процесу навчання іноземних мов. Їх використання забезпечує підвищення ефективності навчання, розвиток мовних і цифрових компетентностей, а також формування мотивації до постійного вдосконалення знань. Подальше впровадження та вдосконалення цифрових інструментів у навчальному процесі сприятиме підготовці конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно працювати в умовах глобалізації.

Список використаних джерел

1. Гонтаренко І.С. Інформаційні технології у викладанні іноземних мов. Харків, 2019.
2. Калініна Л.В., Щерба Н.С., Прокопчук Н.Р. та ін. *Методика навчання англійської мови: навчальний посібник*. Житомир: Євроволинь, 2022.
3. Warschauer M. *Network-Based Language Teaching: Concepts and Practice*. Cambridge University Press, 2000.
4. Hubbard P. *Computer Assisted Language Learning*. Routledge, 2009.
5. Medynska A. та ін. The Problem of Interactive English Language Learning in the Distance Mode. *Postmodern Openings*, 2022.

Коломійцева А.О.
старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Ільїна О.М.
старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ЗНАЧУЩІСТЬ РОЛЬОВИХ ІГОР У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анотація. *У роботі досліджено значущість рольових ігор у процесі вивчення іноземної мови в умовах сучасної освіти. Проаналізовано їх вплив на формування комунікативної компетентності, розвиток мовленнєвих навичок та підвищення мотивації здобувачів освіти. Визначено основні переваги використання рольових ігор як інтерактивного методу навчання.*

Ключові слова: *рольові ігри, іноземна мова, комунікативна компетентність, мотивація, інтерактивне навчання.*

Summary. *The paper examines the significance of role-playing in foreign language learning in modern education. Its impact on the development of communicative competence, language skills and students' motivation is analyzed. The main advantages of role-playing as an interactive teaching method are determined.*

Key words: *role-playing, foreign language, communicative competence, motivation, interactive learning.*

Сучасний розвиток освіти передбачає активне використання методів, що сприяють не лише засвоєнню теоретичних знань, а й формуванню практичних умінь. Особливо важливим це є у сфері вивчення іноземних мов, де головною метою виступає розвиток здатності до реальної комунікації. У цьому контексті рольові ігри посідають важливе місце, оскільки вони дають змогу моделювати життєві ситуації та створювати умови для практичного застосування мовного матеріалу [1]. Рольова гра є одним із найефективніших інтерактивних методів навчання іноземної мови.

Її сутність полягає в тому, що здобувачі освіти отримують певні ролі та відтворюють комунікативні ситуації, близькі до реального життя: спілкування в магазині, аеропорту, готелі, на співбесіді, у навчальному чи професійному середовищі. Такий підхід дозволяє не лише закріпити лексику й граматику, а й навчитися доречно використовувати мовні засоби відповідно до конкретної ситуації [2].

Однією з головних переваг рольових ігор є розвиток комунікативної компетентності. У процесі гри студенти вчаться сприймати мовлення співрозмовника, швидко реагувати на репліки, будувати власні висловлювання та підтримувати діалог. Саме це наближує навчання до природного мовного

середовища та робить його більш ефективним. Крім того, рольові ігри сприяють подоланню мовного бар'єра, який часто виникає під час вивчення іноземної мови.

Важливим аспектом є також вплив рольових ігор на мотивацію здобувачів освіти. Традиційні форми роботи не завжди здатні підтримувати зацікавленість студентів упродовж тривалого часу. Натомість рольова взаємодія робить заняття більш динамічним, емоційно насиченим і цікавим. Учасники навчального процесу відчувають себе активними суб'єктами комунікації, а не пасивними виконавцями вправ. Це підвищує інтерес до предмета та стимулює бажання вдосконалювати мовні навички [3].

Рольові ігри позитивно впливають і на розвиток творчого мислення. Учасники мають не просто відтворити заздалегідь підготовлений текст, а часто імпровізувати, знаходити мовні засоби для вираження власної думки, адаптуватися до змін у перебігу спілкування. Саме тому такий метод сприяє розвитку самостійності, гнучкості мислення та впевненості у власних мовленнєвих можливостях.

Окрему увагу слід приділити соціальному аспекту рольових ігор. Вони вчать працювати в команді, слухати співрозмовника, враховувати позицію іншої людини, аргументовано висловлювати власну думку та досягати взаєморозуміння. Це особливо важливо в умовах сучасної освіти, яка орієнтується не лише на здобуття знань, а й на формування м'яких навичок, необхідних у майбутній професійній діяльності [4].

Рисунок 1 – Значення рольових ігор у вивченні іноземної мови

Після загальної характеристики ролі ігрових методів доцільно детальніше розглянути їх практичне значення у навчальному процесі. Як свідчить практика, рольові ігри можуть бути ефективними на різних етапах заняття: під час введення нового матеріалу, його закріплення, повторення або контролю знань. Їх використання дає змогу інтегрувати різні види мовленнєвої діяльності: говоріння, аудіювання, читання та письмо.

Особливу цінність рольові ігри мають у тому, що вони забезпечують ситуативність навчання. Здобувачі освіти не просто запам’ятовують слова чи правила, а бачать, як саме вони функціонують у мовленні. Наприклад, вивчення теми «Подорожі» може супроводжуватися інсценуванням розмови в аеропорту або бронювання номера в готелі. Завдяки цьому мовний матеріал краще запам’ятовується та легше відтворюється у майбутньому.

Ще однією перевагою є можливість адаптувати рольові ігри до рівня підготовки студентів. Для початківців це можуть бути короткі діалоги за зразком, а для більш підготовлених учасників — складні комунікативні ситуації з елементами дискусії, аргументації чи вирішення проблем. Така гнучкість дозволяє використовувати метод рольової гри в різних вікових групах і в межах різних освітніх програм.

Водночас ефективність рольових ігор залежить від правильної організації з боку викладача. Необхідно чітко визначити мету гри, обрати ситуацію, яка відповідатиме темі заняття, забезпечити студентів потрібною лексикою та пояснити правила виконання завдання.

Важливо також створити доброзичливу атмосферу, у якій учасники не боятимуться помилок і будуть готові активно взаємодіяти. Лише за таких умов рольова гра стає не розвагою, а повноцінним педагогічним інструментом [5].

Отже, рольові ігри є важливим засобом підвищення ефективності вивчення іноземної мови. Вони сприяють розвитку комунікативної компетентності, активізують мовленнєву діяльність, підвищують мотивацію та формують навички реальної взаємодії. Їх упровадження в освітній процес дозволяє зробити навчання більш практичним, сучасним і наближеним до реальних умов спілкування. Саме

тому рольові ігри слід розглядати як один із найбільш значущих методів формування іншомовної компетентності здобувачів освіти.

Список використаних джерел

1. Пассов Є.І. Комунікативний метод навчання іншомовного мовлення. Київ, 1999.

2. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник / за заг. ред. С.Ю. Ніколаєвої. Київ, 2013.

3. Scrivener J. Learning Teaching. Oxford: Macmillan Education, 2011.

4. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. Harlow: Pearson Education, 2007.

5. Livingstone C. Role Play in Language Learning. London: Longman, 1983.

Копил Г.О.
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри німецької мови
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Струтинська І.
старший викладач кафедри іноземних мов
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

УРАХУВАННЯ МОЛОДІЖНОЇ МОВИ ЯК ЛІНГВІСТИЧНОГО ЯВИЩА У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Анотація. *У даній статті йдеться про доцільність включення у навчальний процес дисципліни іноземної мови вивчення теми «Молодіжна мова» студентами економічного вищого навчального закладу на прикладі німецької мови з метою формування міжкультурної та комунікативної компетенції. У статті наводяться загальні дані про стан дослідження даної теми в Німеччині та включення її в шкільну програму. Також приводяться приклади окремих сленгових слів та виразів та згадуються деякі методичні рекомендації.*

Ключові слова: *соціолект, молодіжна мова, сленгові слова, словосполучення, молодіжний словник, навчальний процес, комунікативна компетенція, міжкультурна компетенція.*

Summary. *In this article it goes about expedience of including of the discipline foreign language with the topic «youth language» for the students of economic higher educational establishments on the example of German with the aim of forming cross cultural and communicative competence.*

The article provides general information on the state of research on this topic in Germany and its inclusion in the school curriculum. Examples of individual slang words and expressions are also given and some methodical recommendations are mentioned

Key words: *sociolect, youth language, to the slang of word, word-combination, youth dictionary, educational process, communicative competense, cross-cultural competense.*

Як відомо, в межах кожної мови існує ціла система різновидів, які відрізняються наступними аспектами: за територією (діалект, говір, наріччя), соціальними (ідіолект, еколект, соціолект, сленг), функціональними (літературна, розмовна, професійна, канцелярська, художнього стилю) та психолінгвістичними (зовнішня (комунікативна) та внутрішня (мисленнєва).

Розглянемо таке мовне явище, як молодіжна мова (молодіжний сленг), яку можна віднести до підгрупи соціального різновиду. Мовознавці визначають цю мовленнєву особливість як ***соціолект***. Молодіжний сленг характерний для певної групи людей у віці 12-22 років. Належність до соціального різновиду молодіжної мови пояснює той факт, що вона виникла із протиставлення себе не стільки старшому поколінню, скільки офіційній системі. Як правило, сленг не використовується в офіційній розмовній і писемній мові. Він виникає при необхідності зробити мову більш невимушеною й емоційно забарвленою, особливо у «своїй» компанії. Завдяки сленговим виразам в розмову вкраплюється інтонація гумору, невимушеності, інколи грубості або шоку. Сленгові слова та вирази, які вживають підлітки та молодь, є досить різноманітними і відмінними в різних групах. Часто сленгові вислови набувають широкої популярності і поширюються по всьому світу. Прикладом цього є слово «ОК», яке стало зрозумілим знаком згоди. Молодіжної мова з недавнього часу є науковим об’єктом та досліджується як європейськими науковцями, так і вітчизняними. Українськими науковцями ведеться дослідження в трьох напрямах: повсякденне мовлення молоді, історичний аспект і мовна політика та соціальний аспект молодіжної мови. Філологам, лінгвістам та педагогам для розвитку іншомовних комунікативних навичок у студентів особливо цікавий напрям повсякденного мовлення. У даному напрямі у 2021 році Інститутом української мови була опублікована монографія, в якій вперше комплексно проаналізовано усне спонтанне мовлення молодих киян.

Дослідження показало, що в неформальних ситуаціях молодь використовує специфічну лексику, експресивні та ігрові мовні форми, а також проявляє особливості білінгвального середовища Києва [1].

Тему молодіжної мови європейські науковці почали досліджувати значно раніше. Наукові розвідки у цьому напрямі почались уже в 1970-х роках минулого століття. Перші пропозиції щодо викладання теми «Молодіжна мова» з’явилися наприкінці 1970-х років, а потім дедалі частіше в середині 1980-х, але лише в спеціалізованих журналах. Більш ґрунтовні лінгвістичні дослідження молодіжної мови почалися лише у 1980-х роках.

Приміром, німецькі дослідники-мовознавці висвітлюють різні аспекти молодіжної мови: Я. Андроутсопулос досліджує її структуру та динаміку в Німеччині [2; 4]; Е. Нойланд узагальнює й систематизує основні риси та тенденції [3; 4]; С. Шефер аналізує вплив англійської мови на молодіжний дискурс у німецьких медіа [5]. Отже, мовознавці активно досліджують молодіжну мову як у сучасному контексті (лексика, граматика, комунікативні стратегії), так і в історичному вимірі. Це допомагає зрозуміти не лише мовні тенденції, а й соціокультурні процеси, що формують мовленнєву поведінку молодого покоління.

Молодіжні неологізми та словотворчі процеси привертають значну увагу сучасних мовознавців. В Німеччині існують навіть рейтинги сленгових виразів. Починаючи з 2008 року, німецьке видавництво *Langenscheidt* щороку обирає «молодіжне слово року». Приміром, переможцем 2024 року було досить таки пристойне знайоме нам слово «Aura», яке використовується для позначення особливого випромінювання чи атмосфери навколо людини. До речі, з 2020 року будь-хто може запропонувати слово онлайн, а потім голосувати за нього.

У 2025 році журі відібрало десять слів із сотень тисяч запропонованих варіантів [6]. П’ять із них наведено в таблиці 1 (під номерами 8–12). Також існують дослідження про те, як ці слова з часом переходять у загальновживану лексику або ж швидко зникають. Це може бути гарним прикладом того, що мова живе й змінюється буквально на очах.

Таблиця 1

№	Молодіжний вираз (Jugendsprache)	Переклад українською	Академічний / стандартний відповідник
1.	**krass**!	«Круто!», «Шокуюче!»	*sehr beeindruckend, außergewöhnlich*
2.	**chillen**	«Відпочивати», «Релаксувати»	*sich entspannen, ausruhen*
3.	**Alter**!	«Друже!», «Чувак!»	*mein Freund, Kollege*
4.	**Läuft bei dir!**	«У тебе все класно виходить!»	*Alles klappt!*
5.	**nice**	«Класно», «Добре»	*schön, angenehm*
6.	**zocken**	«Грати (в комп’ютерні ігри)»	*Computerspiele spielen*
7.	**geil**	«Крутий», «Супер»	*toll, hervorragend*
8.	**checkst du**	втямити	*Verstehst du?*
9.	**Digga(h)**	Просто якась персона	*Bruder, Kumpel*
10.	**Lowkey**	Стримано, скромно	*ein bisschen, unauffällig oder insgeheim*
11.	**die Schere heben**	Визнання провини	*Entschuldigung*
12.	**tot**	нудно	*sich langweilen*

Молодіжна мова як тема для навчання у Німеччині була включена в навчальні програми уже в 1970–1980-х роках. Саме тоді деякі методичні матеріали та підручники почали знайомити учнів старших класів з особливостями молодіжного словника, соціальними функціями молоді, порівнянням стандартної мови та жаргону. Систематичне вивчення цієї теми припадає вже на 1990-і та 2000-і роки. З цього часу тема «Молодіжна мова» впевнено увійшла в підручники німецької мови. Вона сприяє розвиткові мовної свідомості тих, хто навчається, аналізу соціолектів і мовних варіантів та обговорення мовних змін у суспільстві. Звісно, розглядаючи тему молодіжної мови для вивчення та обговорення її на заняттях зі студентами економічного університету в межах дисципліни «Німецька мова» як іноземна, ми не ставимо таких глибоких аналітичних завдань. Перед нами стоїть чітка задача – не лише оволодіння лексико-граматичними знаннями, а й подолання мовних бар'єрів у процесі спілкування студентів з ровесниками німецькомовного середовища. Важливим є також безперешкодний переклад окремих слів і словосполучень, розуміння нових лексичних одиниць та уникнення непорозумінь, що сприятиме кращому взаєморозумінню й швидшому формуванню міжкультурної та комунікативної компетенції.

Для ефективного та цікавого опрацювання теми про молодіжну мову на ознайомлення для занять доцільно включати актуальні автентичні матеріали – пости із соціальних мереж, форуми, відео з YouTube та навіть уривки сучасної музики та кінофільмів. У нинішніх умовах кожен педагог може використати з цією метою величезний арсенал мультимедійних навчальних матеріалів, включаючи штучний інтелект. Можна запропонувати також студентам створити окремий словник актуальних виразів молодіжної мови, що сприятиме активному засвоєнню таких слів (Таблиця 1). До того ж, викладач має постійно слідкувати за появою нових слів, заохочувати до цього студентів та поновлювати разом глосарій.

Цікаво та важливо проводити порівняльний аналіз: зіставлення молодіжних виразів із їхніми стандартними відповідниками. Напрклад: **krass** = sehr beeindruckend; **chillen** = sich entspannen, **tuff** = beeindruckend. Приклади: *Der Trick war echt **tuff**, Bruder* (Трюк був реально крутий, друже); *Ich habe heute **null Bock** auf*

Sport (Я сьогодні зовсім не хочу займатись спортом); *Wir* ***hängen*** *nach der Uni zusammen* ***ab*** (Ми після університету тусуємось разом) тощо.

Для кращого розуміння та засвоєння певних слів та виразів можна також проводити рольові ігри та дискусії: моделювання ситуацій студентського життя, де природно виникає потреба у використанні молодіжної мови. Цікавим завданням може бути пошук слів, які колись належали до сленгу, а згодом увійшли до нормативних словників та проведення дискусії на тему: «Які слова можуть залишитися в мові надовго, а які швидко зникають».

Дуже важливим педагогічним аспектом в процесі опрацювання теми «Молодіжна мова» є критичне обговорення зі студентами не лише лінгвістичного сенсу цього виду мови, а й етичного, тобто дотримання розумного балансу між академічним і неформальним. До того ж слід уникати надмірної «сленгізації»: студенти повинні усвідомлювати межі використання молодіжної мови. Важливо також розуміти, що молодіжна мова доречна у певних контекстах, але не завжди і в деяких випадках взагалі недоречна в офіційній комунікації.

З огляду на викладене варто зауважити, що суміжною темою до теми «Молодіжна мова» може бути тема «Неформальна лексика» (Schimpfwörter, Fluchwörter, Vulgarismen), тобто лайливі та нецензурні слова, бо молодь нерідко зловживає цими словами, багато з яких вважаються непристойними й соціально маркованими. Щодо цих слів (особливо нецензурних), у даному випадку іноземних, слід переконати студентів (з проекцією на рідну мову), що знати такі слова треба в першу чергу для того, щоб їх не вживати.

Отже, молодіжна мова є важливим соціокультурним та інтеркультурологічним мовним явищем, яке варто враховувати у викладанні німецької мови як іноземної. Для студентів економічних університетів вона може стати додатковим інструментом інтеграції у німецькомовне середовище, підвищення мотивації та розвитку міжкультурної компетенції. Викладачам іноземних мов у навчальному процесі варто і слід формувати у студентів гнучке і критичне мовне мислення і мовленнєву поведінку, враховуючи таке лінгвістичне явище як молодіжна мова.

Список використаних джерел

1. Цар І.М. Українське повсякденне мовлення в міському молодіжному середовищі: монографія / І.М. Цар; Національна академія наук України, Інститут української мови. – Київ: Наукова думка, 2021. – 312 с.
2. Androutsopoulos, Jannis. Jugendsprache. Untersuchungen zu ihrer Struktur und Dynamik. Frankfurt am Main: Peter Lang, 1998.
3. Neuland, Eva. Jugendsprache. Ein Überblick. Tübingen: Narr, 2008.
4. Androutsopoulos, Jannis; Neuland, Eva (Hg.). Jugendsprache – Sprachvariation und Sprachwandel. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2002.
5. Schaefer, Sarah Josefine. «Linguistic Diversity in German Youth Media — The Use of English in Professionally Produced Instagram Memes and Reels». Languages 10(5), 2025.
6. https://www.mdr.de/nachrichten/deutschland/gesellschaft/jugendwort-des-jahres-vorauswahl-100.html.

Король О.Ю.
старший викладач кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Слободзян Р.Д.
старший викладач кафедри німецької мови
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СИСТЕМІ АНГЛОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація. *Сучасний етап розвитку вищої освіти характеризується активним впровадженням цифрових технологій, серед яких особливе місце посідає штучний інтелект (ШІ). Це зумовлює необхідність переосмислення його функцій у системі іншомовної підготовки студентів та оцінки потенціалу для підвищення ефективності навчання.* ***Метою дослідження*** *є конкретизація підходів до використання інструментів ШІ у викладанні іноземних мов, обґрунтування критеріїв їх добору, а також аналіз можливостей застосування у формуванні мовленнєвих умінь і підтримці професійної діяльності викладача. У роботі узагальнено сучасні інтерпретації поняття «штучний інтелект» у педагогічному контексті, окреслено напрями його впливу на організацію освітнього процесу та визначено функціональні ролі у навчанні. Доведено, що використання ШІ створює передумови для індивідуалізації навчання, варіативності освітніх траєкторій та розширення можливостей автономної роботи студентів. Окремо розглянуто етичні аспекти застосування ШІ, зокрема у площині академічної доброчесності.*

Ключові слова: *штучний інтелект, іншомовна підготовка, академічна доброчесність, цифрова освіта, міжнародна економіка.*

Summary. *The paper examines the evolving role of artificial intelligence (AI) in English language training for students majoring in international economics. It aims to clarify methodological approaches to integrating AI-based tools into language instruction, outline selection criteria, and evaluate their pedagogical potential. The study highlights how AI contributes to personalized learning, adaptive content delivery, and enhanced student autonomy. It also addresses ethical considerations, emphasizing responsible and academically appropriate use of AI technologies. The findings suggest that AI should be viewed as a complementary resource that enhances, rather than replaces, human teaching.*

Key words: *artificial intelligence, language education, academic integrity, digital learning, international economics.*

Концептуалізація штучного інтелекту в освітньому просторі. Питанню вивчення штучного інтелекту присвятили свої роботи як вітчизняні так і закордонні дослідники, зокрема Г. Андрощук, А. Банарцева, Н. Бостром, Н. Габрусєва, А. Дубчак, О. Зубенко, М. Форд. Погляди на штучний інтелект у науковців доволі контроверсійні. У сучасних дослідженнях [1] штучний інтелект трактується як сукупність технологічних рішень, що дозволяють системам виконувати завдання, які зазвичай потребують людського інтелекту. Йдеться не лише про обробку інформації, а й про здатність до навчання, узагальнення та адаптації до нових умов. Залежно від функціонального призначення, розрізняють вузькоспеціалізовані системи, орієнтовані на виконання окремих операцій, і більш універсальні моделі, здатні працювати з різними типами даних. У сфері мовної освіти ці технології інтегруються в цифрове навчальне середовище та підтримують реалізацію індивідуалізованих освітніх стратегій.

Використання ШІ в навчанні іноземних мов пов’язане з переходом до моделей, у центрі яких перебуває студент як активний учасник освітнього процесу. Завдяки цьому зростає роль самостійної роботи та гнучкого керування навчальною діяльністю.

Освітній потенціал ШІ у підготовці фахівців з міжнародної економіки. Навчання студентів іноземним мовам є комплексним багаторівневим завданням, яке із розвитком технологій та їх доступністю широкому загалу швидко трансформується та вимагає оперативно реагувати на нові виклики. Інтеграція ШІ в англомовну підготовку студентів економічних спеціальностей дозволяє поєднати мовний і професійний компоненти навчання. Це особливо важливо в умовах глобалізації, де володіння іноземною мовою виступає інструментом професійної комунікації. Практичне використання ШІ охоплює кілька напрямів. По-перше, системи можуть аналізувати письмові роботи студентів, звертаючи увагу не лише на граматичну правильність, а й на логіку викладу. По-друге, інтерактивні середовища створюють умови для моделювання реальних комунікативних ситуацій, зокрема ділових переговорів чи презентацій. По-третє, автоматизовані сервіси сприяють розширенню словникового запасу через контекстуалізацію лексики. Окрему цінність становить можливість адаптації навчального контенту.

Алгоритми здатні враховувати рівень підготовки студента та пропонувати завдання відповідної складності, що підвищує ефективність засвоєння матеріалу.

Отже, застосування ШІ у професійно орієнтованому навчанні створює передумови для більш тісного зв'язку між мовною підготовкою та майбутньою спеціальністю студентів.

Обмеження та ризики використання ШІ. Попри очевидні переваги, використання ШІ в освітньому процесі не є позбавленим недоліків. Одним із ключових аспектів є обмеженість у відтворенні живої комунікації, що включає невербальні елементи та емоційну взаємодію. Крім того, алгоритмічні системи не завжди коректно інтерпретують культурні особливості мовлення, що може призводити до спрощення або викривлення змісту [2]. Також варто враховувати можливість генерування неточних відповідей, що потребує критичного ставлення до отриманої інформації.

Не менш важливим є питання залежності студентів від технологій. Надмірне використання автоматизованих рішень може знижувати рівень самостійності та аналітичного мислення. Таким чином, можна зробити висновок, що ефективність використання ШІ значною мірою залежить від усвідомлення його обмежень і здатності інтегрувати технології [3] без втрати педагогічної якості навчання.

Етичні аспекти та академічна доброчесність. Впровадження ШІ у навчальний процес актуалізує питання дотримання академічних норм. У цьому контексті доцільно розмежовувати використання технологій як інструменту підтримки навчання та їх застосування як заміни інтелектуальної діяльності студента. Раціональним вважається використання ШІ для уточнення складних мовних явищ, аналізу помилок або пошуку альтернативних варіантів висловлювання. Водночас механічне копіювання згенерованого контенту без його осмислення суперечить принципам академічної етики. Формування відповідального ставлення до використання ШІ має здійснюватися через системну роботу викладача, включаючи обговорення етичних норм та критеріїв оцінювання навчальних результатів. Ми маємо зауважити, що дотримання академічної доброчесності є необхідною умовою ефективного використання ШІ у вищій освіті. О. Шум зазначає, що доцільно пояснювати студентам, що не лише використання

здобутків штучного інтелекту порушує академічну доброчесність, але і використання автоматизованого перекладу іноземною мовою. Програми-детектори (https://copyleaks.com/ai-content-detector) легко і достовірно відрізняють текст за авторством людини від тексту ШІ. Якщо ж, наприклад, студент скористався онлайн-перекладачем і дещо відредагував текст, отримуємо авторство ШІ. Отже, вочевидь використання досягнень роботи програм на основі штучного інтелекту доволі легко перевірити на авторство, скориставшись доступним онлайн-детектором. Так, за думкою О. Шум, можна легко виявити та запобігти елементам академічної недоброчесності з боку студентів. Водночас, на нашу думку, використання таких додатків із навчальною метою є доволі ефективним, особливо у вивченні іноземних мов, коли немає можливості проконсультуватися із викладачем.

Педагогічні стратегії інтеграції ШІ. Раціональне використання ШІ передбачає його поєднання з традиційними формами навчання. Такий підхід дозволяє уникнути технологічної залежності та зберегти баланс між автоматизацією і живою взаємодією. До ефективних стратегій належать:

- критичне оцінювання результатів, отриманих за допомогою ШІ;
- чітке формулювання навчальних завдань;
- поєднання індивідуальної та групової роботи;
- використання різноманітних джерел інформації.

Важливо також забезпечити рівний доступ до цифрових ресурсів, що є передумовою справедливості освітнього процесу. Згідно з А. Лісніченко [3] методично обґрунтоване впровадження ШІ визначає якість його впливу на результати навчання.

Трансформація ролі викладача. Умови цифровізації освіти змінюють професійні функції викладача. Його роль поступово зміщується від трансляції знань до організації навчального середовища та супроводу індивідуального розвитку студентів [5]. ШІ може брати на себе виконання рутинних завдань, що дозволяє викладачу зосередитися на розвитку комунікативних і критичних навичок студентів. Водночас саме викладач забезпечує інтерпретацію знань, формування мотивації та розвиток міжкультурної компетентності. Попри технологічний

прогрес, людський фактор залишається визначальним у процесі навчання. Студент із сучасним ноутбуком, платною передплатою на «просунутий» ШІ, швидким інтернетом і хорошою англійською отримує кратну перевагу над тим, у кого є тільки базовий смартфон і нестабільний зв'язок. Викладач, який уміє працювати із ШІ, може перетворити його на потужний освітній інструмент. А викладач, який боїться й не розуміє, або забороняє все, або просто «заплющує очі». Тому посилення освітніх розривів через застосування ШІ — ще один виклик, з яким освітнім системам доведеться працювати в озорому майбутньому.

Висновки. Аналіз можливостей використання штучного інтелекту в системі англомовної підготовки дозволяє зробити висновок про його значний потенціал у підвищенні ефективності освітнього процесу.

Використання таких технологій сприяє індивідуалізації навчання, розширює доступ до освітніх ресурсів та стимулює самостійну діяльність студентів. Водночас інтеграція ШІ потребує усвідомленого підходу, що враховує як педагогічні, так і етичні аспекти. Важливо забезпечити баланс між технологічними інноваціями та традиційними формами навчання. Перспективним напрямом подальших досліджень є розробка практичних методик використання ШІ у викладанні іноземних мов у закладах вищої освіти та оцінка їх ефективності в реальних умовах навчального процесу.

Список використаних джерел

1. Stuart J. Russell and Peter Norvig Artificial Intelligence: A Modern Approach 4th ed. URL: http://lib.ysu.am/disciplines_bk/efdd4d1d4c2087fe1cbe03d9ced67f34.pdf (дата звернення 24.03.2026 р.).
2. Шум О.В. Іншомовна підготовка із використанням штучного інтелекту: переваги та недоліки. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог: Вид-во НаУОА, 2024. Вип. 21(89). С. 224–227. URL: https://journals.oa.edu.ua/Philology/article/view/4095 (дата звернення 10.04.2026 р.).
3. Лісниченко А.П. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті. Педагогічна академія: Наукові записки. URL: https://doi.org/10.5281/ zenodo.17291242 (дата звернення 10.04.2026 р.).
4. Akhmadullina, A.I. Artificial Intelligence in Foreign Language Teaching: A Tool or a Teacher's Replacement? URL: https://academiaone.org/ index.php/2/article/view/1148/955 (дата звернення 18.04.2026 р.).
5. Mukhammadiyeva L. The role of artificial intelligence in learning foreign languages. URL: https://www.researchgate.net/publication/384158508_The_Role_of_ Artificial_Intelligence_in_Learning_Foreign_Languages (дата звернення 18.04.2026 р.).

Машкова І.М.
кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ В СУЧАСНІЙ КАНАДІ

Анотація. *Автор аналізує соціально-культурні чинники та окреслює певні тенденції розвитку франкомовної освіти та навчання французької мови в сучасній Канаді.*
Ключові слова: *франкомовна освіта, французька імерсія, мовні центри, рідна мова, багатокультурність.*
Summary. *The author analyzes social and cultural factors and describes certain trends in the development of French studies and training in Canada today.*
Key words: *French studies, French immersion, Language centers, mother tongue, multiculturalism.*

У сучасних соціально-політичних умовах українське суспільство, має надавати особливу увагу реалізації культурологічної функції освіти, щоб активізувати процеси гуманізації, виховувати у тих, хто навчається національну самосвідомість, громадянську гідність та соціальну відповідальність, тобто глибоке розуміння соціального змісту і наслідків своєї діяльності у сучасному технологічному світі, де швидко та ефективно можна здійснювати взаємообмін інформаційними та навчально-методичними ресурсами з такими полікультурними країнами з багаторічними традиціями, як Канада. Вивчення та використання французької мови спільнотою в англомовному середовищі Канади завжди залишатимуться важливими завданнями, оскільки через рідну мову насамперед відбувається національна самоідентифікація. Становлення франкомовної освіти в Канаді, навчання французької мови на різних рівнях, програмне забезпечення франкомовних навчальних закладів та сучасний стан і тенденції розвитку франкомовної освіти в Канаді ще потребують додаткового дослідження в контексті співпраці освітян наших країн.

Наукові дослідження канадських мовознавців допомагають іншим етнічним спільнотам у пошуку та підтримці їх національної ідентичності. Істотними особливостями навчання французької мови в сучасній Канаді є існування та розвиток канадської французької мови, навчання французької як рідної мови, як однієї з двох державних мов, як іноземної або другої іноземної мови для іноземних

студентів тощо. Звідси розвинутий диференційований підхід до навчання, зумовлений різноманітністю груп учнів.

Освітня система Канади деякою мірою схожа на українську, зокрема ступенями (дошкільна, початкова, середня, вища). Середня освіта також безкоштовна та обов'язкова, за винятком приватних шкіл, а для здобувачів вищої освіти розвинена система грантів. Організація освітнього процесу та специфіка навчальних програм залежить від регіональних урядів, оскільки федерального керівництва освітою не передбачено.

Кожна провінція бере до уваги свої культурні особливості та потреби. Наприклад, навчання французькою мовою переважає на Сході і південному Сході Канади. Важливою особливістю навчання французької мови як рідної, так само як іноземної, є програма французької імерсії. Головною метою імерсії є підтримка білінгвізму, тобто розвиток мовної компетенції тих, хто навчається, або підвищення якості знань другої мови, що доповнює знання першої (рідної) мови. Програма ранньої французької імерсії передбачає вивчення мови як предмету і викладання нею певних академічних дисциплін з дошкільного навчального закладу до останнього класу школи. З шостого класу також діє програма пізньої французької імерсії. Французькою мовою викладаються фізичне виховання і охорона здоров'я, гуманітарні дисципліни, математика і природничі науки, а також французька мова як предмет.

Цікаво, що учні цієї програми до восьмого класу за рівнем володіння мовою наздоганяють учнів, які навчалися за програмою ранньої французької імерсії, і на завершення програми досягають рівня B2. У п'ятому класі є також можливість пройти протягом п'яти місяців програму інтенсивного вивчення французької мови. Для дітей, які приїхали з інших країн, у державних і приватних школах створені класи для засвоєння французької або англійської мови в залежності від провінції. Імерсійні програми дозволяють учням вільно спілкуватися іноземною мовою вже через декілька місяців навчання і швидко ведуть до повної соціалізації. Оскільки Канада є офіційно двомовною країною, тут працюють школи із поглибленим вивченням французької мови в англомовних спільнотах та з інтенсивним вивченням англійської у франкомовних.

Вища освіта в Канаді має високий міжнародний рейтинг і відбувається за двома напрямами: навчання в коледжі та навчання в університеті за бакалаврською і магістерською програмами та докторантурою. Коледжі формують спеціалістів у прикладних галузях, готових після закінчення одразу поринути у професійну діяльність, оскільки включають до програм велику кількість стажувань з невеликим обсягом академічних дисциплін.

Університети є більш престижною, академічною та тривалою формою здобуття вищої освіти. Університет Монреалю із франкомовної провінції Квебек має дуже високий рейтинг за версією британського агентства QS, а Університет Торонто і Університет МасГіл входять до рейтингу найкращих закладів вищої освіти в усьому світі. У франкомовному університеті Моктона готують на бакалавраті викладачів іноземних мов у спеціалізаціях освітнього менеджменту, бухгалтерської справи та ін. Ще однією особливістю університетів Канади є наявність мовних центрів та науково-методичних шкіл, які розробляють ефективні методики та технології викладання англійської і французької та інших мов, тому в державі розвинена система професійної підготовки вчителів і викладачів іноземних мов, з певними стандартами і нормативами для усіх освітніх ділянок. Система контролю знань педагогів також знаходиться на високому рівні в країні, починаючи зі спеціального тестування на професіоналізм при прийомі на роботу. Мовні центри канадських університетів, як державні так і приватні, готують фахівців з іноземних мов високої кваліфікації, особливо педагогів.

Отже, можна виокремити такі тенденції розвитку франкомовної освіти та навчання французької мови в сучасній Канаді: систематизація — ресурсна база доступна в інформаційному просторі; інституалізація — робота університетів, як наукових закладів, мовні центри університетів; диференціація навчання — програми французької імерсії; тенденція підготовки вчительських кадрів для франкомовної освіти та для навчання французької мови як іноземної.

Освіта в Канаді вважається однією з найкращих у світі, зокрема в галузі підготовки педагогічних кадрів. Тому використання педагогічного досвіду франкомовних канадців стосовно методичних засад французької мови як іноземної та інноваційні підходи до мовної освіти в Канаді можуть слугувати теоретично-

методологічним і практичним підґрунтям розвитку національної освіти в багатьох країнах.

Мельник Г.М.
старший викладач кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІСТІВ

Анотація. *У статті досліджено потенціал новітніх цифрових технологій у процесі формування міжкультурної комунікативної компетентності студентів економічного профілю. Проаналізовано можливості застосування штучного інтелекту (ШІ) у їхній мовній та професійній підготовці, зокрема через моделювання міжкультурних ситуацій, використання адаптивних платформ та інтелектуальних систем. Обґрунтовано, що інтеграція таких інструментів підвищує ефективність навчання, сприяє розвитку рефлексії та соціокультурної чутливості. Водночас визначено основні виклики впровадження інтелектуальних технологій в освіту, зокрема етичні ризики та цифрову нерівність.*

Summary. *The article explores the potential of cutting-edge digital technologies in developing the intercultural communicative competence of economics students. It analyzes the potential of applying artificial intelligence (AI) to their language and professional training, particularly through modeling intercultural situations, using adaptive platforms, and leveraging intelligent systems. The paper substantiates that integrating such tools enhances learning efficiency and fosters reflection and socio-cultural sensitivity. At the same time, the study identifies the key challenges of implementing intelligent technologies in education, including ethical risks and the digital divide.*

Ключові слова: *штучний інтелект (ШІ), міжкультурна комунікативна компетентність, міжкультурна комунікація, міжнародні економісти, професійна підготовка, цифрові технології, освіта.*

Key words: *artificial intelligence (AI), intercultural communicative competence, intercultural communication, international economists, professional training, digital technologies, education.*

В умовах глобалізації та інтенсифікації міжнародних економічних процесів міжкультурна комунікативна компетентність стає однією з основних складових професійної підготовки майбутніх міжнародних економістів. Сучасний фахівець повинен не лише володіти іноземною мовою, а й бути здатним ефективно взаємодіяти з представниками різних культур, враховувати культурні відмінності, особливості ділового етикету, професійного дискурсу та соціокультурного контексту міжнародного спілкування. Ефективна участь у міжнародній економічній діяльності потребує сформованості навичок міжкультурної взаємодії, толерантності, культурної чутливості та здатності адаптувати комунікативну поведінку відповідно до професійної ситуації. Недостатній рівень міжкультурної компетентності може призводити до комунікативних бар’єрів і зниження

ефективності професійної співпраці, що актуалізує пошук інноваційних підходів до професійної підготовки студентів. У цьому контексті штучний інтелект розглядається як інноваційний педагогічний інструмент, здатний суттєво підвищити ефективність формування міжкультурної комунікативної компетентності.

Гофстеде та ін. [1, с. 419–420] виділили три етапи, що ведуть до формування міжкультурної компетентності: усвідомлення – визнання того, що люди мають різне культурне програмування («mental software») та відрізняються за багатьма критеріями і характеристиками; знання про культуру: символи, героїв, ритуали та цінності, що дозволяє скласти певне уявлення про відмінності між власною культурою та культурою, що вивчається; навички, які ґрунтуються на усвідомленні, знаннях і практиці. Міжкультурна комунікативна компетентність студентів спеціальності «Міжнародна економіка» може визначатися як інтегрована сукупність знань, умінь, навичок і ціннісних установок, що забезпечують успішну професійну комунікацію в умовах культурного різноманіття. Вона охоплює лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний та рефлексивний компоненти і безпосередньо пов’язана з такими видами професійної діяльності, як ведення міжнародних переговорів, підготовка економічної документації, участь у транснаціональних проєктах та аналітична робота в міжнародному середовищі.

Велику роль у підготовці міжнародних економістів відіграє мовна підготовка, оскільки вона виконує функцію не лише засобу комунікації, а й каналу засвоєння культурних моделей поведінки та професійних норм. Проте традиційні методи навчання іноземних мов не завжди забезпечують достатній рівень інтеграції міжкультурного компонента, що зумовлює необхідність використання цифрових технологій нового покоління. Штучний інтелект у цьому аспекті виступає ефективним засобом моделювання реальних міжкультурних ситуацій та розширення комунікативного досвіду студентів.

Штучний інтелект (ШІ) (*artificial intelligence — AI*) — це загальний термін для технологій, які імітують людський інтелект та можуть виконувати завдання, що зазвичай потребують людського втручання. Наприклад, навчатися, знаходити інформацію, аналізувати, вирішувати проблему, робити прогнози, розпізнавати

мову [2]. Сучасні науковці акцентують увагу на ролі штучного інтелекту у формуванні професійних компетентностей [3].

Важливим напрямом досліджень є інтеграція штучного інтелекту у процес формування **міжкультурної комунікативної компетентності.** Шадієв та ін. висунули гіпотезу, що симуляції міжкультурної комунікації з використанням технологій віртуальної (англ. *Virtual Reality, VR*) та доповненої (англ. *Augmented Reality, AR*) реальності занурюють слухачів у автентичні культурні контексти, сприяючи тим самим культурному взаєморозумінню та вдосконаленню комунікативних навичок [4]. Особливо важливою така інтеграція є для підготовки майбутніх міжнародних економістів, професійна діяльність яких безпосередньо пов'язана з міжкультурною взаємодією, веденням міжнародних переговорів та прийняттям рішень у глобальному економічному середовищі.

Існує ряд інтерактивних інструментів та додатків на основі штучного інтелекту, які поєднують мовну практику з професійно орієнтованими сценаріями, що імітують реальні умови міжнародної економічної діяльності.

Технології обробки природної мови (англ. *Natural Language Processing, NLP*) та адаптивні освітні платформи (Duolingo, Busuu, Drops, LingQ, Coursera тощо) дозволяють створювати навчальне середовище, орієнтоване на аналіз і врахування культурних особливостей комунікації. У професійній підготовці міжнародних економістів такі інструменти особливо цінні при роботі з аналітичними звітами, фінансовими оглядами, міжнародними контрактами, аналітичними записками та економічними прогнозами.

Інструмент DeepL забезпечує точний переклад та адаптацію текстів відповідно до культурних норм, що особливо важливо при підготовці комерційних пропозицій. Застосування ШІ-асистента Grammarly сприяє вдосконаленню письмової комунікації, що дозволяє враховувати культурні особливості ділового спілкування. Такі освітні платформи, як Flipgrid або Flip, дають змогу студентам записувати відео своїх ділових/рольових ігор та отримувати інтерактивний зворотний зв'язок.

Штучний інтелект може аналізувати виступи студентів, мовні вирази, інтонацію та інші фактори невербальної комунікації. Використання ШІ (ChatGPT,

Google Gemini), що базується на аналізі автентичних мовних зразків і професійних комунікативних сценаріїв, сприяє моделюванню реалістичних міжкультурних ситуацій професійного спілкування та відтворенню сценаріїв міжнародних переговорів, ділових зустрічей, укладання контрактів і кризових економічних ситуацій з урахуванням культурної специфіки учасників.

Застосування технологій віртуальної та доповненої реальності забезпечує студентам ефект повного занурення у змодельовані ситуації (імерсія). Кожен сценарій має різні культурні передумови та норми спілкування, завдяки чому студенти можуть обирати поведінку, яка допоможе уникнути непорозуміння. Цей досвід може підготувати студентів до адекватної реакції в реальних міжкультурних ситуаціях [5].

Інструменти штучного інтелекту також можуть відігравати важливу роль у формуванні міжкультурної чутливості студентів, що проявляється у здатності розпізнавати культурні відмінності, адекватно реагувати на них та уникати стереотипних інтерпретацій, тим самим зменшуючи культурні конфлікти та непорозуміння [6].

Важливим аспектом міжкультурної комунікативної компетентності є **рефлексія** («природна схильність суб’єкта до роздумів та самоаналізу») власної комунікативної поведінки [7, с. 34]. Залучення технологій штучного інтелекту до аналізу мовлення дає змогу студентам чітко визначати власні сильні та слабкі сторони в міжкультурній комунікації, а також оцінювати рівень своєї культурної адаптивності у сприйнятті інформації, формулюванні думок і реагуванні на комунікативні ситуації. Інтелектуальні аналітичні системи фіксують параметри мовленнєвої взаємодії та забезпечують надання кількісного й якісного зворотного зв’язку. Такий підхід сприяє глибшому розумінню особливостей комунікаційних стилів у різних культурних контекстах і стимулює прагнення до професійного самовдосконалення. У результаті студенти не лише набувають практичного досвіду, а й розвивають навички критичного аналізу власної комунікативної поведінки, що є важливою передумовою формування професійної компетентності майбутнього міжнародного економіста.

Незважаючи на значний потенціал штучного інтелекту, процес формування

міжкультурної комунікативної компетентності потребує активної педагогічної підтримки. Роль викладача полягає у методичному супроводі використання ШІ, інтерпретації результатів роботи цифрових інструментів та формуванні ціннісних орієнтацій студентів. Викладач забезпечує гуманістичний вимір навчання, сприяючи розвитку емпатії, толерантності та відповідальності у міжкультурному спілкуванні.

Отже, використання технологій штучного інтелекту сприяє розвитку у студентів не лише іншомовної комунікативної компетентності, а й навичок міжкультурної чутливості, критичного мислення, гнучкості у професійному спілкуванні та здатності ефективно діяти в умовах культурного різноманіття.

Водночас використання технологій штучного інтелекту супроводжується низкою проблем і викликів. Зокрема, існує ризик надмірної залежності студентів від автоматизованих інструментів, що може знижувати рівень їхньої самостійності, критичного мислення та глибини засвоєння знань. Важливими питаннями залишаються також достовірність і якість інформації, яку генерують системи ШІ. Крім того, актуальними є етичні аспекти, зокрема питання академічної доброчесності, конфіденційності даних та відповідального використання цифрових ресурсів. Алгоритми ШІ навчаються на даних, і якщо ці дані відображають існуючі суспільні упередження, система ШІ може закріплювати або навіть посилювати ці упередження. Не менш важливою є проблема цифрової нерівності, яка може обмежувати доступ окремих груп студентів до сучасних технологій та відповідних освітніх можливостей.

Таким чином, ефективне впровадження штучного інтелекту в освітній процес потребує комплексного підходу, що поєднує технологічні інновації з педагогічними принципами, етичними нормами та розвитком цифрової грамотності. Лише за таких умов ШІ зможе стати дієвим інструментом формування міжкультурної комунікативної компетентності та підготовки конкурентоспроможних фахівців у сфері міжнародної економіки.

Список використаних джерел

1. Hofstede, G., Hofstede, G. J., & Minkov, M. Cultures and Organizations: Software of the Mind: Intercultural Cooperation and Its Importance for Survival. 3rd ed., 2010, New York, NY: McGraw-Hill. 561 p. URL: https://e-edu.nbu.bg/pluginfile.php/900222/mod_resource/content/1/G.Hofstede_G.J.Hofstede_M.Minkov%20%20Cultures%20and%20Organizations%20%20Software%20of%20the%20Mind%203rd_edition%202010.pdf

2. ШІ: Словник термінів революції штучного інтелекту Леонід Овчинников URL: https://founder.ua/publication/glossary-of-terms-of-the-artificial-intelligence-revolution

3. Holmes W., Bialik M., Fadel C. Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning. – Boston: Center for Curriculum Redesign, 2019. URL: https://curriculumredesign.org/wp-content/uploads/AIED-Book-Excerpt-CCR.pdf

4. Shadiev R, Wang X, Huang YM (2021). Cross-cultural learning in virtual reality environment: facilitating cross-cultural understanding, trait emotional intelligence, and sense of presence. Educ Technol Res Dev 69(5):2917–2936

5. Kim, J., & Park, H. AI-Driven Language Learning: Impacts on Cross-Cultural Competence Development. Computer Assisted Language Learning, 2021, 34(5), 573-590

6. Zhang, L., & Chen, H. Exploring the Effectiveness of AI in Cultivating Cross-Cultural Communication Skills in ESL Students. Language Learning & Technology, 2023, 27(2), 20-364.4

7. Іллющенко, С. Ю. (2021). Психологічний зміст феномена рефлексії як властивості, процесу, стану. Вісник Національного університету оборони України, 57(4), 32–43. https://doi.org/10.33099/2617-6858-2020-57-4-32-43 (дата звернення: 09.04.2026)

Моруга К.О.
старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Лимар Л.В.
доктор педагогічних наук, доцент, директор Навчально-наукового центру неперервної професійної освіти Національного медичного університету імені О.О.Богомольця

СУЧАСНИЙ ПРОГРЕС ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ НЕФАХОВИХ ЗВО В УКРАЇНІ

Анотація. *У статті проаналізовано сучасні тенденції розвитку методики мовної підготовки студентів нефахових закладів вищої освіти в умовах цифрової трансформації освіти. Обґрунтовано, що одним із провідних векторів модернізації є активне впровадження цифрових технологій, зокрема платформ дистанційного навчання, адаптивних освітніх систем і застосунків на основі штучного інтелекту, які забезпечують персоналізацію навчання, автоматизовану діагностику мовних прогалин і швидкий зворотний зв'язок. Розглянуто змішане навчання як провідну модель організації мовної підготовки, що поєднує аудиторну взаємодію з можливостями онлайн-освіти. Висвітлено сучасне трактування мовної компетентності як інтегрованої динамічної якості особистості, що охоплює мовну, мовленнєву, соціокультурну та стратегічну складові. Підкреслено роль компетентнісного підходу у трансформації цілей мовної*

підготовки — від засвоєння нормативно-граматичних знань до формування здатності ефективно використовувати мову в академічному, професійному та суспільному дискурсах. Проаналізовано інноваційні методики навчання, зокрема проєктну технологію, проблемно-орієнтоване навчання, перевернутий клас і контент-інтегроване навчання, що сприяють інтеграції мовної підготовки з фаховими дисциплінами та підвищують мотивацію студентів.

Окреслено системні виклики, пов'язані з нерівномірністю технічного забезпечення, недостатньою цифровою компетентністю частини викладачів і формальним ставленням студентів до мовних дисциплін. Визначено перспективні напрями розвитку: впровадження адаптивних систем з елементами ШІ, міждисциплінарну інтеграцію, удосконалення інструментів оцінювання та системне підвищення кваліфікації педагогів.

Ключові слова: *мовна компетентність, нефахові ЗВО, цифрові технології, штучний інтелект, змішане навчання, перевернутий клас, компетентнісний підхід.*

Summary. *The article analyzes current trends in the development of language teaching methodology for students of non-linguistic higher education institutions in the context of digital transformation of education. It substantiates that one of the leading vectors of modernization is the active implementation of digital technologies, including distance learning platforms, adaptive educational systems, and artificial intelligence (AI)-based applications, which ensure personalized learning pathways, automated diagnosis of language gaps, and immediate feedback. Blended learning is considered a leading model for organizing language training, combining classroom interaction with the opportunities provided by online education. The paper highlights the contemporary understanding of language competence as an integrated and dynamic personal quality encompassing linguistic, speech, sociocultural, and strategic components. The role of the competence-based approach in transforming the goals of language education is emphasized, shifting from the formal acquisition of grammatical norms to the development of the ability to effectively use language in academic, professional, and social discourse. Innovative teaching methods are analyzed, including project-based learning, problem-based learning, the flipped classroom model, and Content and Language Integrated Learning, which promote the integration of language training with professional disciplines and enhance student motivation.*

The study outlines systemic challenges related to unequal technological provision among institutions, insufficient digital competence of some teachers, and students' formal attitudes toward non-core language disciplines. Prospective lines of development include the implementation of AI-enhanced adaptive learning systems, strengthening interdisciplinary integration, improving assessment tools, and ensuring systematic professional development for educators.

Key words: *language competence, non-linguistic higher education institutions, digital technologies, artificial intelligence, blended learning, flipped classroom, competence-based approach.*

Постановка проблеми. Питання формування іншомовної компетентності студентів нефахових закладів вищої освіти (ЗВО) набуває особливої значущості в контексті незалежності нашої держави та її гідної репрезентації в світовому науковому, педагогічному та економічному суспільстві. Мовна компетентність становить інструмент професійної самореалізації, критичного мислення та громадянської ідентичності українців. Водночас спостерігаємо тенденцію до використання застарілих методів та підходів до навчання іноземної мови в нефахових ЗВО, стигматизації відношення до іноземної мови як другорядного по відношенню до фахових дисциплін предмета, ігнорування цифрових методів навчання.

Мета дослідження полягає у визначенні провідних тенденцій у методиці формування іншомовної компетентності студентів нефахових ЗВО України, а також у систематизації ефективних педагогічних підходів і технологій, що застосовуються у цьому процесі.

Аналіз літературних джерел. Питання новітньої методики формування іншомовної компетентності українськими студентами нефілологічних спеціальностей систематично розглядається українськими науковцями. Теоретичне осмислення поняття мовної компетентності представлене у працях Н. Ф. Бориско, яка розробила концептуальні засади особистісно орієнтованого навчання іноземних мов [2], і яка вважає, що формування іншомовної комунікативної компетентності є комплексним процесом, який передбачає розвиток мовленнєвих умінь з когнітивними й афективними чинниками, що актуально для нефахових ЗВО.

Вагомим внеском у розробку методики навчання мов у нефахових ЗВО є дослідження К. Моруги, присвячене активізації пізнавальної діяльності студентів при вивченні іноземних мов у немовному ЗВО [6].

Встановлено, що у нефахових ЗВО особливу роль відіграє зв’язок мовного матеріалу з майбутньою спеціальністю студентів, оскільки саме усвідомлення практичної значущості мови є потужним мотиваційним чинником. Проблему формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців нелінгвістичного профілю досліджували також О. Б. Тарнопольський та С. П. Кожушко [8], які обґрунтували доцільність застосування навчання, орієнтованого на зміст, що дозволяє органічно інтегрувати мовну підготовку з фаховими дисциплінами. Значна частина сучасних досліджень присвячена впровадженню цифрових технологій у процес формування мовної компетентності. І. В. Бацуровська дослідила потенціал масових відкритих онлайн-курсів (МООС) та хмарних сервісів для організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів з мови [1]. Ефективність цифрових інструментів визначається методично виваженою інтеграцією в загальну структуру навчального курсу. Концепцію змішаного навчання (blended learning) детально досліджено в роботах Т. П. Кучай [4]. Поєднання аудиторної роботи з онлайн-компонентами підвищує ефективність

формування мовних навичок, дозволяє індивідуалізувати навчання та сприяє розвитку у студентів навичок самоорганізації. Особливої ваги в контексті сучасних реалій України набувають дослідження, що розглядають мовну освіту в ідентифікаційному вимірі. Л. І. Мацько обґрунтовує необхідність перегляду мовної політики нефахових ЗВО в контексті законодавчих вимог щодо функціонування державної мови та суспільного запиту на дерусифікацію освіти. Формування мовної компетентності розглядається не лише як суто педагогічне, а й як громадянське завдання [5]. Питанням діагностики та оцінювання мовної компетентності студентів присвячені роботи О. М. Ніколаєвої, яка систематизує сучасні підходи до контролю рівня сформованості мовленнєвих умінь у немовних ЗВО [7]. Виявлено суперечність між традиційними, переважно тестовими, формами контролю та вимогами компетентнісного підходу, що передбачає автентичне оцінювання здатності студентів застосовувати мову в реальних комунікативних ситуаціях.

Виклад основного матеріалу. Одним із ключових векторів в методиці навчання іноземної мови є активне впровадження цифрових технологій. Платформи дистанційного навчання (Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams), адаптивні навчальні системи та застосунки на основі штучного інтелекту (ШІ) принципово змінюють формат взаємодії викладача і студента. Зокрема, інструменти ШІ дозволяють персоналізувати траєкторію навчання, автоматично діагностувати мовні прогалини та надавати миттєвий зворотний зв’язок. Змішане навчання займає роль провідної моделі організації мовної підготовки в нефахових ЗВО, поєднує переваги аудиторної роботи з можливостями самостійного онлайн-навчання.

Сучасна педагогічна наука трактує мовну компетентність як інтегровану динамічну якість особистості, що охоплює мовну, мовленнєву, соціокультурну та стратегічну складові. Новітні українські стандарти вищої освіти, орієнтують викладача на компетентнісний підхід до викладання, що передбачає зсув від формального засвоєння граматичних норм до розвитку практичних комунікативних умінь. Це зумовлює трансформацію цільових орієнтирів мовної підготовки в нефахових ЗВО: пріоритетними стають не стільки знання про мову,

скільки здатність ефективно використовувати її в академічному, професійному та суспільному дискурсах.

Сучасна методика мовної підготовки студентів нефахових ЗВО характеризується широким спектром інноваційних підходів. Проєктна технологія і проблемно-орієнтоване навчання забезпечують занурення студентів у реальні комунікативні ситуації, пов’язані з їхньою майбутньою спеціальністю. Технологія перевернутого класу дозволяє раціонально використовувати аудиторний час для практики мовлення, тоді як теоретичний матеріал засвоюється самостійно. Контент-інтегроване навчання мови набуває все більшого поширення як спосіб органічно поєднати вивчення мови з фаховими дисциплінами. Завдяки цьому студенти засвоюють академічну та професійну лексику не ізольовано, а в контексті змістовної навчальної діяльності, що підвищує ефективність і природність оволодіння мовою.

Попри значний прогрес, формування іншомовної компетентності в нефахових ЗВО стикається з низкою системних викликів: нерівномірністю технологічного забезпечення закладів освіти, недостатньою методичною підготовкою частини викладачів до роботи в цифровому середовищі, а також формальним ставленням студентів до «непрофільних» мовних навчальних дисциплін. Перспективними напрямами подальшого розвитку є широке впровадження адаптивних навчальних систем з елементами ШІ, посилення міждисциплінарної інтеграції мовної підготовки, розробка уніфікованих діагностичних інструментів оцінювання мовної компетентності та забезпечення системного підвищення кваліфікації педагогів.

Висновки. Таким чином, сучасна методика формування іншомовної компетентності студентів нефахових ЗВО в Україні переживає якісну трансформацію, зумовлену цифровізацією освіти, компетентнісною парадигмою, суспільно-політичними змінами та науково-методичними інноваціями. Інтеграція цифрових технологій, проєктних і контент-інтегрованих підходів, утвердження україномовного середовища формує нову методичну культуру, спрямовану на підготовку компетентного, мобільного і свідомого мовця. Подальший прогрес у цій

галузі потребує системних зусиль з боку держави, наукової спільноти та безпосередньо педагогів-практиків.

Список використаних джерел

1. Бацуровська І.В. Цифрові технології у вищій освіті: методичний аспект // Педагогіка вищої школи. 2022. № 3. С. 45–52.
2. Бориско Н.Ф. Само- і взаємонавчання іноземних мов як основа комунікативної компетентності. Київ: Інкос, 2000. 248 с.
3. Рада Європи. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Кембридж: Cambridge University Press, 2001. URL: https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages (дата звернення: 22.02.2026).
4. Кучай Т.П. Змішане навчання у ЗВО: технологічний і методичний виміри // Нова педагогічна думка. 2023. № 1. С. 78–85.
5. Мацько Л.І. Українська мова в освітньому просторі: виклики сьогодення // Мовознавство. 2023. № 2. С. 12–21.
6. Моруга К., Лимар Л. Активізація пізнавальної діяльності студентів при вивченні іноземних мов у немовному вищому навчальному закладі // Наукові записки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія: Педагогічні та історичні науки. 2011. Вип. 95. С. 154–159. URL: http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/5077 (дата звернення: 02.01.2020).
7. Ніколаєва О.М. Контроль у навчанні іноземної мови: сучасні підходи // Іноземні мови. 2012. № 4. С. 3–12.
8. Тарнопольський О.Б., Кожушко С.П. Методика навчання англійської мови на другому ступені вищої освіти. Київ: Ленвіт, 2004. 256 с.

Подвойська О.В.
кандидат філологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри німецької мови
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Діденко Н.В.
старший викладач кафедри німецької мови
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ЕВОЛЮЦІЯ КРАЇНОЗНАВЧИХ ПІДХОДІВ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНІЙ МОВІ

Анотація. *У пропонованій статті проводиться огляд становлення та еволюції країнознавчих підходів у навчанні іноземним мовам. Особливу увагу зосереджено на принципах та перевагах досліджуваних країнознавчих підходів у викладанні німецької мови як іноземної. Зокрема проводиться аналіз використання фактологічного країнознавства як початкового етапу у становленні методики, комунікативного підходу як перехідного у переформуванні цілей навчання іноземній мові, міжкультурного підходу як способу ефективної комунікації різних культур, а також дискурсивного підходу як способу формування вмінь «вживатися» у дискурс іншої культури зі збереженням власної ідентичності та сприйняття різних соціальних відмінностей. У статті висновується про важливість інтегративного підходу з відповідним застосуванням всіх країнознавчих підходів.*

Ключові слова: *країнознавство, країнознавчий підхід, фактологічне країнознавство, комунікативне країнознавство, міжкультурне країнознавство, дискурсивне країнознавство, інтегративний підхід.*

Summary. *This article provides an overview of the development and evolution of country studies approaches in foreign language teaching. Particular focus is placed on the principles and advantages of the country studies approaches examined in teaching German as a foreign language. In particular, the article analyses the use of factual country studies as the initial stage in the development of methodology, the communicative approach as a transitional stage in the reformulation of foreign language learning objectives, the intercultural approach as a means of effective communication between different cultures, and the discursive approach as a means of developing the ability to 'fit into' the discourse of another culture while preserving one's own identity and perception of various social differences. The article concludes with the importance of an integrative approach with the appropriate application of all country studies approaches.*

Key words: *country studies, country studies approach, factual country studies, communicative country studies, intercultural country studies, discursive country studies, integrative approach.*

Постановка проблеми. Країнознавчий елемент у навчанні іноземній мові є ключовим для формування *іншомовної комунікативної та міжкультурної компетенції.* Вивчення іноземної мови тільки для знання мови і без усвідомлення її використання у лінгвокультурному аспекті можна порівняти з вивченням просто словника, що веде до формування так званої формальної іншомовної компетентності. Мовні знання передбачають також розуміння культурних реалій, традицій, соціальних норм, економіки, географії, політики та державного устрою країни, мову якої вивчають. Це стає можливим через формування міжкультурної компетентності, яка допомогає уникати комунікативні бар'єри та непорозуміння. Крім того країнознавчий компонент може підвищувати мотивацію вивчення іноземної мови, оскільки знайомство з культурою певного народу через його мову активізує творчу і пошукову діяльність студентів, робить навчальний процес цікавим та емоційно насиченим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження лінгвокраїнознавчої та країнознавчої складової у вивченні іноземної мови, зокрема німецької, постійно стають об'єктом сучасних досліджень та розробок. Впровадження лінгвокраїнознавчої складової у вивчення іноземної мови є предметом розвідок С. Ніколаєвої, В. Гращенкової та С. Сергійної, Л. Приймак, О. Попової та багато інш. Дослідженням та впровадженням країнознавчого аспекту у вивчення німецької мови у Німеччині займаються спеціальні установи та колективи авторів, зокрема Гете-Інститут, впроваджуючи так зване культурно зумовлене вивчення німецької мови, Німецька Академія країнознавства, міжнародні проєкти в рамках dhoch3 від DAAD, колективи науковців в університетах Єни, Лейпцига та Мюнхена,

а саме проф. К. Альтмайєр (Лейпциг), Г.-Ю. Крумм (Відень), У. Корейк (Білефельд), Р. Лушер, Р. Форнофф та інш.

Виклад основного матеріалу. Метою пропонованої статті є огляд розвитку різних видів країнознавства та їх ролі та місця у навчальному процесі при вивченні німецької мови як іноземної.

За визначенням С. Ніколаєвої, *країнознавство* — це компонент соціокультурної компетентності, що забезпечує засвоєння знань про країну, її культуру, традиції та цінності з метою формування здатності до міжкультурної комунікації [1]. ***Лінгвокраїнознавство*** — це міждисциплінарний напрям, що поєднує лінгвістику, культурологію та дидактику й досліджує взаємозв'язок мовних одиниць із культурними реаліями народу-носія мови [2].

У методиці виділяють чотири основні підходи до вивчення країнознавства, кожен з яких має специфічні цілі та методи реалізації.

1. *Фактологічне (класичне) країнознавство (Landeskunde*), призначення якого є надання систематизованих знань про географію, історію, політичний устрій та культуру німецькомовних країн (DACHL). Це так зване експліцитне країнознавство, яке засновується саме на передачі фактів, і лежало в основі розвитку методики країнознавства [3, с. 15]. Фактологічне країнознавство формує базові фонові знання про країну, однак потребує доповнення лінгвокраїнознавчим та міжкультурним підходами для розвитку повноцінної іншомовної комунікативної компетентності. Його використання має враховувати такі особливості:

- подання відповідного матеріалу не має зводиться до набору фактів без глибокого осмислення. Доцільним буде поєднувати факти з інтерактивною діяльністю, наприклад, вивчаючи адміністративний устрій Німеччини, можна запропонувати студентам створити інтерактивну карту «Федеральні землі Німеччини» з короткими доповідями про одну із земель, поєднуючи географічні факти з відомими брендами або туристичними локаціями цієї місцевості тощо.
- урахування мовленнєвої ситуації задля формування комунікативних навичок. Учні мають вміти використовувати інформацію у мовленні.
- можливість стереотипізації.

- використання інтерактивного підходу задля не просто запам’ятовування інформації, а для взаємодії з нею.

Фактологічне країнознавство має бути на занятті з іноземної мови радше додатковим і супроводжуючим елементом, ніж основним. Головною передумовою є надання *актуальної* інформації у вигляді фактів, даних, цифр з географії, історії, соціології, політики, літератури тощо, які, в свою чергу, можуть презентуватися у різній формі: як тексти, таблиці, статистичні дані, діаграми і графіки, фото та рисунки.

2. *Комунікативне країнознавство* орієнтоване на поєднання інформаційної складової та формуванні практичних навичок. Його мета полягає у розумінні повсякденних культурних феноменів та явищ для забезпечення успішності комунікації [3, с. 27]. Комунікативна дидактика стала у сімдесятих роках минулого століття рушійною силою у переорієнтації організації та цілей навчання іноземній мові. Країнознавство в комунікативному підході концептуально орієнтоване як на інформацію, так і на дію.

Комунікативний країнознавчий підхід орієнтований на формування комунікативної компетентності, що передбачає розуміння повсякденних ситуацій, притаманних певній країні, та відповідної комунікативної поведінки. Більшість сучасних навчальних матеріалів ґрунтується саме на цьому підході, де в комунікативних ситуаціях за допомоги відповідного мовний засобів навчають, як правильно спілкуватися у різних мовленнєвих ситуаціях.

3. *Міжкультурне країнознавство.* Успішна міжкультурна комунікація передбачає разом з мовною коректністю і комунікативною адекватністю також усвідомлення власного та чужого культурного впливу на сприйняття та інтерпретацію міжкультурних ситуацій. Міжкультурне країнознавство має на меті надати студентам можливість краще орієнтуватися в інших культурах [3, с. 44].

Міжкультурне країнознавство у навчанні іноземної мови — це доволі сучасний підхід, у якому знання про країну подаються в порівняльному, діалогічному та комунікативному вимірах, передусім з орієнтацією на взаємодію культур.

Переваги цього підходу вбачаються у:

- формуванні усвідомлення культурних відмінностей, що уможливлює передбачання «культурних пасток» у спілкуванні;

- формуванні міжкультурної комунікативної компетентності, що передбачає не тільки правильне мовлення, а і використання доречних комунікативних стратегій;

- активізації **рефлексії власної культурної ідентичності**, наприклад, у ситуаціях, коли пояснюються власні культурні норми іноземною мовою;

- розвитку критичного мислення та підвищення мотивації до навчання.

Передумовою цього підходу є **високий рівень автентичності. На заняттях з відповідної тематики необхідно** використовувати реальні комунікативні ситуації, медіатексти, відео, інтерв'ю, щоб представляти мову не як абстрактну систему, а **живий інструмент соціальної взаємодії**.

Перевагою міжкультурного країнознавства є можливість його використовувати при вивченні будь-яких тем. Наприклад, під час вивчення теми «Tagesablauf» або «Zeitvertrieb» учням можна запропонувати завдання, де вони розглядають питання пунктуальності на конкретному прикладі – запізнення на зустріч у Німеччині та Україні. При цьому обговорюються наслідки та сприйняття цієї події представниками обох культур, а також можливе реагування у такій ситуації.

4. *Дискурсивне країнознавство* – відносно молодий напрям, створений на початку 21-го століття на теоретичних засадах К. Крамш, Ю. Габермаса (теорія комунікативної дії) та працях сучасних європейських методистів, які розглядають мову як соціальну практику і в цьому полягає основна відмінність від міжкультурного підходу.

Дискурсивний підхід вважається на сьогодні більш ефективним для викладання іноземної мови, оскільки дозволяє адаптуватися до культури іншої країни, яка до того ж постійно зазнає змін (зміни урядів, кордонів, соціальних умов тощо), бо в рамках дискурсивного підходу досягається вміння аналізувати саме дискурс. Завдяки цьому серед іншого унеможливлюється виникнення стереотипів, бо навчання відбувається на основі не типових особливостей, а різноманіття

свідомості, сприйняття, соціальних принципів. Саме завдяки дискурсу студенти отримують можливість правильно розуміти підтекст, іронію, натяки та культурні коди співрозмовника, тобто про формування у них соціолінгвістичної компетенції. Крім того пізнаючи культуру, людей, країну в дискурсі, в студентів розвивається здатність бачити світ очима представника іншої культури, що дуже важливо для уникнення конфліктів.

Дискурсивне країнознавство спрямоване на процес. Воно вивчає, як представники певної культури самі створюють свою реальність через тексти, медіа, щоденне спілкування. Це занурення у внутрішній процес того, як функціонує суспільство зі своїми змінами через мову.

Так, наприклад, завданням із застосуванням дискурсивного підходу може бути робота з усунення стереотипів, що створюються німецькими слоганами.

Зміст завдання полягає в аналізі відомих слоганів на предмет виявлення рекламного концепту – радість, сімейні цінності, регіональність, якість тощо, та поясненні мотивів їхнього використання. Питанням для подальшої дискусії може бути: *Який образ «німецького продукту» створюють ці рекламні концепти для світу і для самих німців?*

Висновки. Результати огляду країнознавчих підходів у викладанні іноземної мови дозволяють розглядати їх як еволюцію переходу від фактів до мовлення, від мовлення до формування мовленнєвої поведінки через порівняння, і відповідно до «проживання» культури певної країни через її дискурс. Ці підходи можна також розглядати вже не стільки в аспекті країнознавства, скільки лінгвокраїнознавства, бо перше презентує зміст, а друге – метод вивчення культури та дискурсу країни через її мову, і навпаки. Країнознавство не повинно бути окремим розділом у вивченні іноземної мови, воно має пронизувати всі види мовленнєвої діяльності (читання автентичних текстів, аудіювання, наприклад, оголошень на вокзалі, написання формальних листів, реагування у певних мовленнєвих ситуаціях тощо).

Список використаних джерел

1. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О.Б. Бігич, Н.Ф. Бориско, Г.Е. Борецька та ін.; за загальн. ред. С.Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.

2. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.
3. Biechele, Markus, Alicia**,** Padr**.** Didaktik der Landeskunde. Fernstudieneinheit 31, Berlin u. a. (Langenscheidt) 2003.

Приходько Н.Г.
старша викладачка кафедри німецької мови
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

KÜNSTLICHE INTELLIGENZ IM FREMDSPRACHENUNTERRICHT: CHANCEN UND RISIKEN

Die rasante Entwicklung der künstlichen Intelligenz (KI) in den letzten Jahren übt einen umfassenden Einfluss auf alle Lebensbereiche aus, insbesondere auf den Bildungs- und Wissenschaftssektor, und schafft Voraussetzungen für dessen Modernisierung. Durch die Förderung von Innovationen im Bereich des personalisierten Lernens sowie der automatisierten Leistungsbewertung stellt sie eine zentrale Komponente des modernen Bildungsprozesses dar. *Im Bildungswesen wird Künstliche Intelligenz als Ansatz fortschrittlicher Algorithmen und Verfahren des maschinellen Lernens definiert, die darauf abzielen, Lernprozesse zu optimieren und individualisierte Bildungslösungen bereitzustellen.*

Die Anwendung von KI-Technologien eröffnet auch im Bereich des Fremdsprachenerwerbs neue Möglichkeiten und trägt zur Steigerung der Lerneffizienz bei. Voraussetzung für deren effektiven Einsatz ist jedoch eine klare Definition der anzustrebenden Lernziele durch die Lehrenden.

Derzeit existiert eine Vielzahl von KI-basierten Tools und Plattformen, die speziell für Bildungszwecke entwickelt wurden. Sie reichen von Assistenzsystemen zur Unterrichtsplanung und adaptiven Übungssystemen bis hin zu Generatoren für Tests und Prüfungen, Feedbacksystemen sowie multimodalen Anwendungen zur Analyse von Texten, Bildern und Videos. Zu den verbreiteten Technologien zählen *ChatGPT*, *Gemeni*, *Bard*, *Claude*, *LlaMA*, *NotebookLM*, die in der Lage sind, auf Grundlage von Nutzereingaben Texte zu generieren und Funktionen wie Übersetzung, dialogische Interaktion oder Moderation sprachlicher Aktivitäten zu übernehmen. Konversationsbasierte Systeme wie *Meena* oder *Replika* ermöglichen nahezu realitätsnahe Dialoge und bieten somit Potenziale zur Förderung kommunikativer

Kompetenzen, etwa durch das Üben alltagssprachlicher Interaktionen oder die Verbesserung der Aussprache. Darüber hinaus erlaubt die KI-gestützte Videoplattform *Simpleshow* die Erstellung animierter Lehrvideos, wodurch komplexe Inhalte vereinfacht und anschaulich vermittelt werden können.

Der Einsatz solcher Technologien bietet vielfältige Möglichkeiten zur Individualisierung von Lernprozessen, zur Erstellung didaktischer Materialien sowie zur Bereitstellung sprachlicher und visueller Unterstützung. Dies führt zu einer effizienteren Nutzung der Lernzeit und zu einer Verbesserung des Verständnisses. Insbesondere ermöglicht Künstliche Intelligenz eine adaptive Lernunterstützung, indem individualisierte Erklärungen bereitgestellt werden, die Studierende schrittweise bei der Bewältigung komplexer Aufgaben unterstützen und unterschiedliche Lernstile berücksichtigen. Dadurch kann nicht nur die Motivation gesteigert, sondern auch die Qualität des Fremdsprachenerwerbs nachhaltig verbessert werden.

Die Implementierung künstlicher Intelligenz erweitert die Möglichkeiten der Lehrtätigkeit von Dozierenden erheblich. Insbesondere erfolgt eine Automatisierung zeitaufwändiger Aufgaben, darunter die Unterstützung bei der Generierung von Unterrichtsplänen, Aufgaben und didaktischen Ideen, die Entwicklung von Bewertungskriterien sowie die Anpassung von Lehrmaterialien an die individuellen Bedürfnisse der Studierenden. Dies trägt zur Steigerung der Produktivität der Lehrenden bei, ermöglicht eine effizientere Zeitnutzung und schafft zusätzliche Kapazitäten für die individuelle Betreuung der Studierenden.

Von besonderer Bedeutung ist der Einsatz von der Lehrperson unterschiedlicher, durch KI gesteuerter Feedbackformen während des gesamten Lernprozesses. Diese sollten primär auf die Förderung des Lernprozesses und nicht lediglich auf die Bewertung von Lernergebnissen ausgerichtet sein. Hierzu zählen unterschiedliche Aufgabenformate sowie Instrumente der Selbstregulation und Selbsteinschätzung, die Studierende zu vertieftem, reflexivem Denken im Sinne einer kontinuierlichen Lernverbesserung anregen. Dies begünstigt einen effektiven dialogischen Austausch über Lernprozesse sowie eine kooperative Zusammenarbeit, von der letztlich alle Beteiligten profitieren.

Gleichzeitig sind potenzielle Risiken und Herausforderungen zu berücksichtigen. Eine übermäßige Abhängigkeit von KI-Systemen kann sich negativ auf die intrinsische

Motivation der Studierenden auswirken. Wenn Aufgaben weitgehend automatisiert gelöst werden, kann dies zu einer Reduktion des Lernerfolgs sowie zu einer Abschwächung des Kompetenzerwerbs führen.

Die Effektivität KI-gestützter Lernsysteme hängt daher maßgeblich von deren didaktisch reflektierter Integration in den Bildungsprozess ab. Von besonderer Bedeutung ist die Vermittlung eines verantwortungsvollen Umgangs mit KI-Technologien, der die Lernenden dazu befähigt, diese als unterstützendes Instrument zur Ideenentwicklung und Argumentationspräzisierung zu nutzen. Generative KI sollte primär der Steigerung der Produktivität dienen und nicht die eigenständige Leistung der Studierenden ersetzen.

Darüber hinaus sind Fragen des Datenschutzes und der Datensicherheit von zentraler Relevanz. Die Intransparenz von Datenverarbeitungsprozessen kann Risiken für die Vertraulichkeit personenbezogener Daten mit sich bringen. Daher sollten Richtlinien und Maßnahmen zum Datenschutz sowie zur Entwicklung ethischer KI-Systeme implementiert werden, um eine positive und verantwortungsvolle Nutzung der KI-Mechanismen im Bildungsprozess zu gewährleisten.

Algorithmen der künstlichen Intelligenz können auf Vorurteilen und Ungleichheiten beruhen, die in den verwendeten Daten enthalten sind. Es ist daher wichtig, die Fairness und Transparenz von KI-Algorithmen sicherzustellen, um jegliche Diskriminierung von Studierenden zu vermeiden. Die Berücksichtigung dieser Herausforderungen ist entscheidend für eine effektive und verantwortungsvolle Implementierung von KI im Bildungsbereich. Eine zentrale pädagogische Aufgabe besteht darin, ein ausgewogenes Verhältnis zwischen technologischer Unterstützung und eigenständiger Lernleistung zu gewährleisten. Ein ganzheitlicher Ansatz ist hierbei Voraussetzung für eine nachhaltige Integration von KI in Lehr- und Lernprozesse. Mit der weiteren technologischen Entwicklung werden KI-Systeme zunehmend leistungsfähiger und eröffnen neue Perspektiven für personalisierte Lernansätze. Insbesondere im Bereich des Fremdsprachenerwerbs ergeben sich dadurch innovative Möglichkeiten. Trotz bestehender Herausforderungen bleibt der reflektierte Einsatz künstlicher Intelligenz im Bildungsbereich ein vielversprechendes Feld für die Weiterentwicklung moderner Bildungspraktiken.

Список використаних джерел

1. В. Дроздова, К. Рудніцька, І. Росквас. Інноваційні технології викладання іноземних мов в умовах зростаючого впливу технологій штучного інтелекту на освітні процеси. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zenodo.org/records/10257489.
2. Вивчення іноземних мов в епоху штучного інтелекту. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://neklyudova.com/ua/vivchennia-inozemnikh-mov-v-epokhu-shtuchnogo-intelektu.
3. T. Strasser. Künstliche Intelligenz im Sprachunterricht. Ein Überblick. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/341169263_Kunstliche_Intelligenz_im_Sprachunterricht_Ein_Uberblick.

Сініцина Н.М.
старший викладач кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Капустіна О.В.
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

TEACHING STRUCTURED UNCERTAINTY: EPISTEMIC MARKERS IN ENGLISH ECONOMIC NEWS DISCOURSE

Анотація. *Стаття аналізує епістемічні маркери в сучасному англомовному економічному журналістському дискурсі як засоби структурування невизначеності. Запропоновано прикладне визначення «епістемічного оператора» та виокремлено чотири основні типи: оператори ймовірності, очікування, страху/занепокоєння та евіденційні оператори. Матеріалом слугує пілотний корпус економічних текстів The Guardian. Аналіз показує, що ці конструкції калібрують ступінь впевненості, атрибутують відповідальність і формують інтерпретаційні рамки, створюючи ефект «структурованої невизначеності». Підхід має педагогічний потенціал для навчання дискурс-аналізу.*

Ключові слова: *епістемічна модальність, економічний дискурс, невизначеність, евіденційність, дискурс-аналіз.*

Summary. *The article explores epistemic markers in contemporary English economic news discourse as mechanisms for structuring uncertainty. It proposes an applied definition of the "epistemic operator" and identifies four main types: probability, expectation, fear/anxiety, and evidential operators. The study draws on a pilot corpus of economic articles from The Guardian. The analysis demonstrates that these constructions calibrate commitment, distribute epistemic responsibility, and shape interpretative framing, creating structured uncertainty in journalistic narratives. The approach also offers pedagogical value for discourse analysis.*

Key words: *epistemic modality, economic journalism, uncertainty, evidentiality, discourse analysis.*

Economic journalism represents one of the most socially consequential varieties of English public discourse because it narrates processes that are partially invisible, delayed, and probabilistic. Inflation becomes fully visible only through later data releases; policy outcomes depend on institutional negotiation; and «market reactions» compress

heterogeneous expectations into single narratable events. In this genre, uncertainty is not incidental but structural. Journalistic texts must therefore balance informativeness with caution, maintaining credibility while avoiding categorical predictions that may later prove inaccurate. This balance is achieved through a recognisable language of calibrated commitment in which writers mark the strength of claims, attribute responsibility for interpretations, and frame risks for public attention [5].

Epistemic modality has been widely examined in philosophy, linguistics, and discourse analysis, ranging from logical accounts of knowledge attribution to linguistic descriptions of possibility, necessity, hedging, and evidentiality [5].

In applied philology and pedagogy, a classroom-oriented approach treats stance markers as systematic patterns that can be identified and interpreted in authentic texts. Such analysis allows students to observe how credibility, authority, and responsibility are constructed in discourse [6, 7]. Economic journalism provides an especially rich field for this analysis because reporting frequently concerns forecasts, risks, and competing interpretations rather than directly observable facts. Despite extensive research on epistemic modality, relatively little attention has been paid to how economic journalism systematically organises uncertainty through recurrent operator-like constructions.

The article examines the principal types of epistemic operators found in contemporary English economic journalism. Particular attention is given to four recurrent categories: probability-like expressions (likely, explicit percentage chances), expectation formulas associated with expert collectives (most economists expect), fear and anxiety frames (markets fear; investors are worried), and evidential verbs linking observations to inferences (suggest, indicate). The study aims (1) to define the notion of “epistemic operator” in a philologically useful way; (2) to identify typical linguistic patterns and epistemic subjects; (3) to illustrate their discourse functions through close reading; and (4) to present a small quantitative snapshot suitable for pedagogical use.

The empirical basis is a small pilot corpus of economic articles from *The Guardian* [1–4]. The selection is intentional rather than representative, focusing on texts containing explicit expressions of uncertainty, expert forecasting, and risk framing. For analytical purposes, an epistemic operator is defined broadly as a linguistic construction that embeds a proposition and marks its epistemic status — probable, expected, feared, or evidence-

supported — often attributing that status to an agent or collective. This applied definition emphasises discourse function rather than purely grammatical form, highlighting how stance, responsibility, and credibility are negotiated in journalistic writing.

Four primary operator types were identified for annotation and interpretation. First, probability-like operators place propositions within a zone of high but non-certain likelihood. Expressions such as likely or numerical probabilities make future scenarios actionable while preserving professional defensibility. Journalistic practice frequently embeds numerical probability within evidential framing, presenting quantification as inference rather than absolute knowledge.

Second, expectation operators attribute forward-looking propositions to professional communities or implicit consensus. Patterns such as most economists expect construct institutional authority and distribute responsibility away from the journalist. Similarly, impersonal constructions such as it is expected to create expectations without explicit ownership, contributing to the impression of consensus while reducing individual authorial commitment. From a philological perspective, these constructions form a grammar of responsibility, signalling whose knowledge is foregrounded and whose accountability remains backgrounded.

Third, fear and anxiety operators frame negative scenarios as salient risks. Phrases such as markets fear or investors are worried anthropomorphise economic actors and combine epistemic plausibility with evaluative urgency. These constructions do more than mark uncertainty; they guide reader interpretation by highlighting particular scenarios as threatening or significant, thereby shaping the narrative hierarchy of economic news.

Fourth, evidential operators function as markers of proof etiquette. Verbs such as suggest, indicate, or point to link claims to observational sources and signal grounded inference. Frequently the grammatical subject is a data-related entity (figures, data, indicators), reinforcing the impression that conclusions emerge from empirical evidence rather than subjective opinion. Evidentials thus enable journalists to present reasoned interpretation within the constraints of concise news formats.

To complement qualitative analysis, the pilot sample was manually annotated by identifying stance-bearing constructions and assigning them to one of the four operator

categories. The purpose of this exercise is illustrative rather than generalising: it demonstrates how qualitative categories can be quantified and visualised to support pedagogical discussion. In the analysed sample, expectation operators were most frequent (4 instances), followed by probability-like operators (3), fear and anxiety operators (2), and evidential operators (2). Although limited in scale, these results illustrate how economic journalism relies on a compact repertoire of epistemic strategies to manage uncertainty and distribute responsibility.

Overall, contemporary English economic journalism constructs structured uncertainty through systematic use of epistemic operators that calibrate commitment, attribute authority, and frame risk. Probability-like operators present future-oriented propositions as plausible while preserving caution. Expectation operators invoke expert consensus and reduce visible authorial ownership. Fear and anxiety operators combine plausibility with evaluative emphasis, directing reader attention toward perceived risks. Evidential operators connect claims to observational grounding, supporting the genre's norms of credibility.

Treating these constructions as epistemic operators offers pedagogical advantages because it disciplines analytical practice: the analyst identifies the embedded proposition, the marker of epistemic status, the attributed agent or evidence, and the rhetorical consequences for credibility and responsibility. Further research, we are going to continue, should expand the corpus, refine annotation guidelines for borderline cases where probability, expectation, and evidentiality overlap, and test inter-annotator agreement to strengthen methodological reliability.

References

1. Jolly J. Economists warn of global recession danger ahead of Davos meeting – Business Live [Електронний ресурс] // The Guardian. – 16.01.2023. – Режим доступу: https://www.theguardian.com/business/live/2023/jan/16/energy-gas-electricity-prices-equinor-ftse-100-cost-of-living-inflation-business-live.

2. Wearden G. UK factories return to growth – Business Live [Електронний ресурс] // The Guardian. – 03.11.2025. – Режим доступу: https://www.theguardian.com/business/live/2025/nov/03/oil-price-rises-opec-pauses-oil-output-hikes-uk-manufacturing-stock-market-business-live-news.

3. Partington R. Five charts that show the UK's economic prospects in 2023 [Електронний ресурс] // The Guardian. – 29.12.2022. – Режим доступу: https://www.theguardian.com/business/2022/dec/29/five-charts-that-show-the-uks-economic-prospects-in-2023.

4. Farrer M. Markets warn central banks to get a grip on inflation (‘Wake up’) [Електронний ресурс] // The Guardian. – 26.11.2021. – Режим доступу: https://www.theguardian.com/business/2021/nov/26/markets-warn-central-banks-get-grip-on-inflation-interest-rates.

5. Palmer F. R. Mood and Modality. – 2nd ed. – Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.cambridge.org/core/books/mood-and-modality/70959BB4A71A4C305A0A0695634A91EC.

6. Сініцина Н. М. Епістемічні оператори тексту як необхідні елементи комунікації та їх класифікація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/16716.

7. Сініцина Н. М. Навчання студентів визначення позиції автора статті на основі аналізу епістемічних операторів тексту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/15290.

Теплюк І.А.
старший викладач кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Бобрівник С.Л.
старший викладач кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

МОЖЛИВОСТІ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТІ

Анотація. *У статті проаналізовано можливості, переваги та потенційні ризики використання технологій штучного інтелекту в освітньому процесі. Розглянуто основні напрями застосування ШІ-інструментів у діяльності викладачів і студентів, зокрема для автоматизації навчальних завдань, персоналізації навчання та підвищення ефективності освітнього процесу. Окрему увагу приділено генеративним мовним моделям і спеціалізованим освітнім платформам, їхнім педагогічним можливостям та обмеженням. Висвітлено етичні аспекти використання штучного інтелекту, зокрема питання академічної доброчесності, достовірності інформації та цифрової нерівності. Запропоновано практичні рекомендації щодо відповідального впровадження ШІ-технологій у навчальне середовище.*

Ключові слова: *штучний інтелект, ШІ-інструменти в освіті, наукові дослідження, можливості, недоліки, інновації, етика, академічна доброчесність.*

Summary. *The article analyses the opportunities, advantages, and potential risks of using artificial intelligence technologies in the educational process. The main directions of AI tool application in the activities of teachers and students are considered, including the automation of learning tasks, personalization of education, and improvement of learning efficiency. Particular attention is paid to generative language models and specialized educational platforms, their pedagogical potential and limitations. The ethical aspects of AI use are also highlighted, including issues of academic integrity, information reliability, and digital inequality. Practical recommendations for the responsible implementation of AI technologies in the educational environment are proposed.*

Key words: *artificial intelligence, AI tools in education, scientific research, opportunities, shortcomings, innovation, ethics, academic integrity.*

Стрімкий розвиток цифрових технологій зумовив активне впровадження штучного інтелекту (ШІ, *Artificial Intelligence, AI*) у різні сфери суспільного життя,

зокрема в освітній процес. На сучасному етапі інструменти ШІ дедалі частіше використовуються як викладачами, так і здобувачами освіти для пояснення навчального матеріалу, підготовки занять, створення презентацій та виконання індивідуальних завдань, здійснення перекладу й перекладацького аналізу текстів, перевірки знань, а також персоналізації навчального процесу. Серед функціональних можливостей штучного інтелекту доцільно виокремити наступні:

- перетворення тексту в аудіо (*ElevenLabs, VEED, Voice.ai*);
- обробка аудіо з аудіо (*ElevenLabs, AssemblyAI*);
- генерація зображень із тексту (*ChatGPT, Google Gemini, Midjourney, Leonardo AI, Adobe Firefly, Kling AI, FluxPro*);
- створення відео з тексту (*Stable Video Diffusion*);
- транскрибування аудіо в текст (*Riverside.fm, Transkriptor, Fireflies.ai*);
- перетворення аудіо у відео (*NoiSee*);
- розпізнавання тексту із зображень (*Claude, Google Gemini*);
- створення відео із зображень (*RunwayML*);
- вилучення аудіо з відео (*CloudConvert*);
- транскрибування відео в текст (*AssemblyAI, VEED*), тощо.

Таким чином, інтеграція технологій штучного інтелекту в освітній процес відкриває нові можливості для підвищення ефективності навчання, розвитку індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти та оптимізації професійної діяльності викладачів.

Водночас це явище викликає численні дискусії щодо ефективності, етики та академічної доброчесності. Метою цієї статті є аналіз можливостей і ризиків використання ШІ в освіті на основі сучасних зарубіжних та українських наукових досліджень. Міжнародні та українські науковці активно досліджують вплив штучного інтелекту на освітні процеси. У працях Ehsan Latif [5], Gyeong-Geon Lee [6], Sruti Mallik [8] та інших авторів ШІ розглядається як інструмент персоналізованого навчання, що здатний адаптувати зміст і темп подачі матеріалу до індивідуальних потреб здобувачів освіти. Дослідники наголошують, що ШІ може підвищити мотивацію студентів та сприяти глибшому розумінню навчального матеріалу [10].

Українські вчені зосереджують увагу на методичних і педагогічних аспектах упровадження ШІ [3].

У їхніх роботах аналізуються можливості використання ШІ для навчання іноземних мов, підготовки майбутніх спеціалістів, а також формування цифрової компетентності [4]. Водночас підкреслюється необхідність чітких етичних норм і педагогічного контролю [1; 2].

Серед найбільш поширених інструментів варто виокремити генеративні мовні моделі, такі як ChatGPT та Google Gemini. Вони використовуються для створення пояснень, тестів, планів занять, а також для підтримки студентів у самостійному навчанні.

Крім універсальних моделей, існують спеціалізовані освітні платформи (QANDA, EduChat, AI Lesson Planning Tools), які орієнтовані на конкретні дисципліни або педагогічні завдання [7]. Такі системи інтегруються в освітні платформи та допомагають автоматизувати рутинні процеси, зокрема оцінювання та аналіз навчальних результатів [9].

З урахуванням сучасних ШІ-застосунків, їхніх функціональних можливостей, обмежень і ризиків використання в освітньому середовищі, у статті представлено порівняльну таблицю популярних ШІ-інструментів з визначенням їхніх педагогічних переваг і потенційних недоліків для викладачів і студентів.

Таблиця 1

ШІ програма/ платформа	**Користувачі**	**Переваги використання**	**Недоліки використання**
ChatGPT (+ Study Mode)	викладачі, студенти	• генерація навчальних текстів, пояснень, планів уроків • Study Mode сприяє глибшому розумінню навчального контенту, не лише формує правильні відповіді •економія часу	• можлива неточність або упередженість відповідей • ризик неправильного користування (плагіат, списування) • не замінює живого наставника
Google Gemini for Education	викладачі, студенти	• інтеграція в Google Workspace (Classroom, Forms) • автоматичне створення тестів, матеріалів • підвищена безпека даних і фільтри для молодших учнів	• обмеженість: тільки в екосистемі Google для повної функціональності • викладачі повинні освоїти нові інструменти
Easy-Peasy.AI	викладачі, студенти	• один інтерфейс для багатьох моделей (GPT, Claude, Gemini)	• часто платний доступ для розширених функцій • вища кривизна навчання на початку

		• автоматизація планів, тестів, транскрипцій, доступність мультимедіа • допомога у створенні індивідуального контенту	
QANDA (MathGPT)	студенти	• спеціалізований на математиці, розв'язуванні задач • пояснення кроків розв'язання • велика база вирішених задач	• обмежена сфера: більше орієнтована на математику • менш універсальний інструмент порівняно з ChatGPT чи Gemini
GPTeens	студенти (підлітки)	• відповіді, адаптовані під навчальну програму • фільтри безпечного контенту для підлітків • сумісність із освітньою програмою	• обмежена шкільною орієнтацією • можливо менш гнучкий для дорослих студентів
EduChat (LLM Chatbot для освіти)	викладачі, студенти	• використовує освітній корпус, адаптований для навчання • відповіді, есе, оцінювання, Socratic-методи	• може потребувати технічного налаштування • результати залежать від якості навчальної бази
AI Lesson Planning Tools (з GenAI)	викладачі	• генерація диференційованих планів уроків з урахуванням потреб учнів • економія часу на підготовку	• не завжди точно відображають усі потреби класу • залежність від правильних ввідних даних
Astra AI	викладачі, студенти	• аналіз тексту, зображень і відео в реальному часі; • інтерактивна підтримка навчання • персоналізація освітнього процесу	• можливі неточності у відповідях • залежність від можливостей інтернету • питання конфіденційності

Створено авторами

Таким чином, сучасні ШІ-інструменти, зокрема генеративні мовні моделі та спеціалізовані освітні платформи, відіграють важливу роль у цифровій трансформації освітнього процесу. Їх використання сприяє підвищенню ефективності навчання, автоматизації рутинних педагогічних завдань і створенню адаптивного освітнього середовища, орієнтованого на індивідуальні потреби здобувачів освіти. Наприклад, **Astra AI** – це новітній мультимодальний штучний інтелект, розроблений компанією Google DeepMind, головна особливість якого – здатність **бачити, чути, аналізувати та реагувати на світ у режимі реального часу**. Інакше кажучи, це ШІ-асистент, який може розпізнавати об'єкти через камеру, розуміти голосові запити, аналізувати відео, текст і зображення,

відповідати миттєво, як людина-співрозмовник. Можна показати йому формулу або сторінку підручника, і він пояснить матеріал.

Водночас ефективність інтеграції таких технологій залежить від рівня цифрової компетентності користувачів, дотримання принципів академічної доброчесності та педагогічно виваженого підходу до їх застосування в освітній практиці.

Для викладачів ШІ відкриває можливість значно скоротити час на підготовку матеріалів, створення тестів і перевірку робіт. Він може слугувати інструментом методичної підтримки, пропонуючи різні варіанти подачі матеріалу або диференційовані завдання для студентів з різним рівнем підготовки [8].

Для студентів основною перевагою є доступність навчальної допомоги в будь-який час. ШІ дозволяє отримувати пояснення складних тем, тренуватися на прикладах і повторювати матеріал у власному темпі. Це особливо важливо для самостійного навчання та інклюзивної освіти [2].

Попри значні переваги, використання ШІ в освіті пов’язане з низкою ризиків. Одним із ключових є дотримання академічної доброчесності. Надмірна залежність від штучного інтелекту може призвести до списування, втрати навичок самостійного мислення та формального виконання навчальних завдань [1].

Іншим викликом є можливі неточності або упередженість відповідей, які генерує ШІ.

Алгоритми працюють на основі наявних даних і не завжди здатні коректно оцінити контекст або педагогічні цілі. Крім того, існує проблема цифрової нерівності: не всі студенти та навчальні заклади мають рівний доступ до сучасних ШІ-інструментів.

Отже, для ефективного й відповідального використання штучного інтелекту в освіті доцільно: розробити чіткі правила використання ШІ для студентів; поєднувати ШІ-підтримку з традиційними методами навчання; навчати студентів критично оцінювати результати, отримані за допомогою ШІ; використовувати ШІ як допоміжний інструмент, а не заміну викладача.

Використання ШІ-інструментів сприяє автоматизації рутинних завдань, забезпечує швидкий доступ до навчальних ресурсів, а також створює умови для

адаптивного та інтерактивного навчального середовища. Водночас безконтрольне або неетичне застосування штучного інтелекту може призвести до зниження рівня самостійності студентів, формального засвоєння знань і порушення принципів академічної доброчесності. У зв'язку з цим актуалізується необхідність розроблення чітких методичних рекомендацій та етичних норм використання ШІ-технологій в освіті з метою забезпечення їх ефективного, відповідального та педагогічно доцільного застосуваня.

Список використаних джерел

1. Жила Г. Штучний інтелект і освіта: нові виклики – 2025 - https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/36247/1/pdf.
2. Засоби ШІ для інформаційно-комунікаційної взаємодії у ЗВО – 2024 - https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/1702.
3. Коломієць А. М., Кушнір О. І. Використання ШІ в освітній і науковій діяльності: можливості та виклики – 2023 - https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/5567.
4. Штучний інтелект у педагогіці: вивчення іноземної мови у вищій освіті - https://scholar.google.com.ua/scholar.
5. Ehsan Latif, Gengchen Mai et al. *AGI: Artificial General Intelligence for Education* - https://arxiv.org/abs/2304.12479.
6. Gyeong-Geon Lee et al. *Multimodality of AI for Education: Towards Artificial General Intelligence*, - https://arxiv.org/abs/2312.06037.
7. Peter Abernathy. Artificial Intelligence Tools Used in Education: A Necessity in Today's Modern World – 2025 - https://doi.org/10.20944/preprints202502.1869.v1.
8. Sruti Mallik & Ahana Gangopadhyay. Proactive and Reactive Engagement of Artificial Intelligence Methods for Education – 2023 - https://arxiv.org/abs/2301.10231.
9. Negin Yazdani Motlagh, Matin Khajavi et al. The Impact of Artificial Intelligence on the Evolution of Digital Education – 2023 - https://arxiv.org/abs/2309.02029.
10. Systematic Review of Artificial Intelligence in Education: Trends, Benefits, and Challenges - https://www.mdpi.com/2414-4088/9/8/84.

Fursenko T.M.
PhD in Pedagogy, Associate Professor, Department of Foreign Languages, Faculty of Marketing
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

DIDACTIC MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' SELF-EDUCATIONAL COMPETENCE WHILE STUDYING FOREIGN LANGUAGES AT UNIVERSITY

Summary. *This study examines the importance of self-educational competence in modern higher education in the context of rapid technological change and the growing role of artificial intelligence. The aim is to develop a didactic model for forming self-educational competence in students studying foreign languages. The research combines theoretical methods (analysis, synthesis, comparison, and modeling) with empirical methods (pedagogical observation, testing, and questionnaires). The proposed learner-centered, competence-oriented model integrates clearly defined objectives, strategy-based instruction, task-based learning, and formative assessment, enabling students to set goals, plan, monitor, and evaluate their own learning. The findings indicate that the model effectively supports learner autonomy, enhances metacognitive skills, and promotes continuous professional development, confirming that the formation of self-educational competence should be a key priority in foreign language education at universities.*

Key words: *self-educational competence; foreign language learning; learner autonomy; didactic model;*

Problem statement. In the conditions of rapidly changing environment driven by technology one of the biggest challenges that is faced by modern education systems at universities is to equip their graduates with a set of hard skills that are not going to be obsolete and easily replaceable by AI. The range of knowledge that modern professional needs to have is excessively vast and to be knowledgeable about every aspect in the industry they specialize in can be next to impossible. However, what is possible is building a skill of agility, ability to orient themselves in massive amounts of information flows, analysis and critical thinking as well as a vision of a learning trajectory – this is what a modern specialist needs to be able to work on continuous professional development efficiently. So, based on the above, we strongly believe that one of key priorities at modern universities is the formation of students' self-educational competence.

Analysis of recent sources and publications. Analyzing scientific sources, we have identified a great number of research papers defining the concept of self-educational competence, its essence and structure, and its formation in representatives of different professions (N. Voropay [1], V. Tsisaryk [2], Yu. Demchenko [3], I. Fastov [4], O. Pysmena [5]. However, its formation in students while studying foreign languages hasn`t been studied sufficiently.

Presentation of the main research material. Self-educational competence is a multifaceted concept that can be understood from several perspectives: as a personal quality (psychological approach), as a process of self-directed learning in everyday life (action-based approach), and as a foundational element that shapes overall professional competence and personal development (system-forming approach).

The aim of the present research is to develop a didactic model underlying the formation of self-educational competence in students studying a foreign language.

The study employs a combination of theoretical and empirical research methods. Theoretical methods include analysis, synthesis, comparison, and generalization of scientific literature to define the concept of self-educational competence and to design the didactic model. The modeling method is used to structure and substantiate the components of the proposed model. Empirical methods include pedagogical observation, testing, questionnaires. Together, these methods ensure the validity and reliability of the research findings.

A didactic model can be defined as a structured and systematically organized framework that guides the teaching and learning process. It consists of a set of interrelated components that function as an integrated system to ensure the effectiveness of instruction. These components include learning objectives, content, methods and strategies, forms of organization, learning activities, resources, assessment, feedback, and the roles of participants in the educational process.

Our model is based on clearly defined objectives, which are twofold: language learning objectives, focused on the development of communicative competence in listening, speaking, reading, and writing; self-educational objectives, which include goal setting, planning, strategy selection, progress monitoring, and self-evaluation.

These objectives are closely aligned with the development of metacognitive skills and learner autonomy. The content of the model includes both linguistic material and explicit instruction in learning strategies, such as memorization techniques, note-taking, vocabulary acquisition strategies (like spaced repetition), and the use of digital tools. Authentic materials, such as articles, videos, and podcasts, are incorporated to support both language acquisition and the development of self-educational skills.

The methodological framework of the model is learner-centered and competence-oriented. It includes task-based learning, project-based learning, and problem-based learning, which require students to plan their work, search for information, make decisions, and complete meaningful communicative tasks. These approaches promote learner autonomy and gradually reduce the level of teacher control. The forms of organization integrate classroom interaction with independent work and involve classroom guidance (input, explanation, and modeling of strategies), in-class practice (pair and group work, discussions), and extensive independent work (home study, online tasks, and project work).

An important component of the model is the system of feedback, which includes teacher feedback, peer feedback, and self-reflection. These elements contribute to the development of critical thinking and metacognitive awareness. The learning environment also plays a significant role, particularly through language learning applications (Quizlet, Wordwall), which support autonomous learning beyond the classroom.

A key feature of the model is systematic training in learning strategies, enabling students to set goals, plan their study time, select appropriate resources, monitor and regulate their learning, and reflect on their progress. In this process, the teacher acts as a facilitator and coach, introducing and modeling strategies, providing guidance and feedback, and encouraging learner autonomy. Students, in turn, have an active role by taking responsibility for their learning, applying strategies, engaging in self-monitoring and reflection, and collaborating with peers. Assessment within the model is continuous and primarily formative, involving both teacher assessment and self- and peer assessment through tools such as portfolios, learning journals, and checklists. These instruments enable students to evaluate their progress and adjust their learning strategies accordingly.

Conclusions. The study confirms that self-educational competence is a crucial component of modern higher education, enabling students to adapt to rapidly changing technological conditions and ensure continuous professional development. The analysis of recent research shows that, despite its importance, the formation of self-educational competence in students studying foreign languages remains insufficiently explored. The proposed didactic model addresses this gap by integrating learner-centered methods, strategy training, and formative assessment, thereby fostering learner autonomy,

metacognitive skills, and effective self-directed learning. As a result, the development of self-educational competence should be considered a key priority in foreign language education at universities.

References

1. Воропай Н. Сутність поняття «самоосвітня компетентність» та рівні її сформованості у майбутніх учителів початкових класів // Педагогічні науки : зб. наук. праць. Херсон: Видавництво ХДУ, 2011. Вип. 58, ч. 1. С. 216–221.
2. Цісарук В. Самоосвітня компетентність майбутнього вчителя трудового навчання та технологій // Молодь і ринок. 2018. DOI: https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.140373.
3. Демченко Ю. Самоосвітня компетентність – невід'ємна складова частина професійної компетентності (діяльності) майбутнього учителя // Humanities science current issues. 2019. № 1(23). С. 154–159. DOI: https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/23.166160.
4. Fastov I. Self-educational activity of students as a condition for high-quality studying and professional preparation of future teachers // Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Ser. 5: Pedagogical sciences: realities and perspectives. 2025. № 104. DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2025.104.28.
5. Письменна О.М. Методика формування самоосвітньої компетентності студентів медичного коледжу в умовах змішаного навчання // Проблеми сучасних трансформацій. Серія: педагогіка. 2025. DOI: https://doi.org/10.54929/2786-9199-2025-7-09-01.

Чеботарьова Л.І.
кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

AI IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Анотація. *Авторка брала участь у багатьох вебінарах, присвячених темі застосування штучного інтелекту в освітньому процесі. Вже доступний також перелік літературних джерел, які висвітлюють шляхи застосування ШІ у підготовці студентів.*

Застосування ШІ безмежно розширює перелік освітніх методичних стратегій, підходів та підбору матеріалів, так необхідних для викладача у сучасному розумінні викладання і підготовки фахівців 21-го сторіччя.

Summary. *The author participated in numerous webinars dedicated to the topic of using AI in the educational process. There is already a literature review outlining ways to use AI in university education. The application of AI boundlessly expands the variety of educational methodological strategies and approaches, as well as the selection of materials necessary for the teacher within the modern concept of education and the training of specialists of the 21st century.*

In the modern world, technology is developing at an incredible pace, and one of the most important achievements of recent decades has been artificial intelligence (AI). Its influence is felt in many areas of life, but the role of AI in education is particularly

fascinating. Thanks to intelligent systems, not only the learning process is changing, but also the very philosophy of acquiring knowledge.

One of the main advantages of AI in education is its ability to personalize learning. The traditional system often fails to account for each student's individual characteristics. In contrast, programs with AI elements can analyze the level of preparation and the pace of material absorption and offer optimized learning pathways. This approach helps everyone develop at their own pace, without feeling pressure or falling behind.

Another important advantage is the automation of routine processes. Teachers can use AI systems to check tests, analyze results, and create educational materials. This allows them to focus on the creative part of their work — communicating with students and developing critical thinking.

At the same time, alongside the advantages, the use of AI in education also presents challenges. It is necessary to protect students' personal data and to avoid situations in which technology replaces live communication and the emotional connection between teacher and student. AI should not be a replacement, but a tool that helps people become better.

Therefore, artificial intelligence opens up new horizons for education. It depends on us whether we can use its potential wisely—to create a learning system centered not on the machine but on the human being.

AI can significantly enhance the development, organization, and delivery of methodical materials for teaching *Business English*.

It is possible to break it down into the main areas where AI can be useful, along with specific tools and approaches we might adopt.

- Our students need Business English skills for future business meetings, all possible kinds of presentations, emails, and negotiations.

- Before starting our educational process, we should assess the current level of English proficiency among them, and AI is utterly efficient in supplying us, teachers, with a variety of ideas on how to do it in a very positive way, creating a rather friendly atmosphere at the lesson.

AI can help create a syllabus: Based on the needs assessment, develop a syllabus that covers relevant topics such as business vocabulary, email etiquette, presentations,

negotiation language, and industry-specific terms. AI tools can analyze existing syllabi and help structure units around *business communication contexts* (meetings, negotiations, emails, presentations, etc.).

AI can help with including cultural insights: Teach cultural differences in business practices and communication styles.

AI can help with interactive sessions: Using role-plays and simulations to practice real-life business scenarios.

Case studies can help analyze real business cases, learn terminology, and develop decision-making language.

With presentations: Encourage students to prepare and deliver presentations to build confidence.

Listening and speaking: AI can help with using podcasts, business news, and videos to enhance listening skills and practice speaking through discussions and presentations.

Reading and writing: AI can incorporate business reports, articles, and correspondence, and practice writing emails, reports, and proposals.

AI helps with resources and tools.

In addition to Market Leader textbooks, AI can provide us with a range of online materials, including resources specifically designed for Business English learners.

Technology integration: AI can help with using apps and online platforms for interactive learning and collaboration.

WE find AI helpful for feedback and evaluation.

For regular feedback: Providing constructive feedback on both language skills and business acumen.

For assessing progress: Conducting regular assessments through quizzes, assignments, and performance in scenarios.

1. AI is helpful for continuous learning. Encourage students to engage with Business English outside the classroom by reading business publications, joining relevant forums, and networking with English-speaking professionals.

By following these structured steps, we can efficiently teach Business English while keeping students motivated and engaged.

2. Lesson material creation. AI excels at creating diverse teaching materials—text, dialogues, case studies, and interactive exercises. It can be successfully integrated into the Market Leader Intermediate, Market Leader Upper-Intermediate, and Market Leader Advanced textbooks, which we are using in the educational process.

How AI Helps

Context-Rich Dialogues: In addition to the authentic business conversation, AI can generate "a negotiation between a supplier and client".

Email and Report Samples: AI can generate business correspondence models tailored to specific proficiency levels.

Vocabulary Lists & Glossaries: Automatically extract or generate them from business-specific topics (finance, marketing, HR).

Interactive Activities: Create role-play scripts, comprehension quizzes, fill-in-the-blanks, or problem-solving tasks.

3. AI is very useful forassessment & feedback. AI can automate elements of formative and summative assessment for Business English.

How AI Helps

Quiz and Test Generation: Create grammar, vocabulary, and comprehension quizzes related to business contexts.

Writing Feedback Tools: AI writing assistants can assess tone, clarity, and business formality.

Speaking Evaluation: Voice-enabled AI

4. Authentic Business Simulations. AI enables simulation-based training, where students can be provided with authentic business scenarios.

References

1. Li, J., & Wong, P. (2021). *Artificial Intelligence in English Language Teaching: Opportunities and Challenges. Journal of Language Teaching and Research, 12(5), 772–780.*

2. Huang, Y. & Peng, Z. (2022). *AI Chatbots as Business English Tutors: Enhancing Workplace Communication Skills. English for Specific Purposes World, 24(1).*

3. Lu, X., & Truscott, J. (2021). *Automated Writing Evaluation in ESP Contexts: Business English Applications. Computers and Composition, 60, 102622.*

4. Zhao, L. (2023). *Teachers' Perceptions of AI Tools in Business English Instruction. Journal of English for Academic Purposes and Business Communication, 5(2), 45–61.*

5. British Council (2022). *AI in ELT: How Artificial Intelligence Is Changing the Classroom.* Cambridge University Press & Assessment (2023). *AI and the Future of English Language Assessment.*

6. OECD (2021). *AI and the Future of Skills: Implications for Education and Training.*

Червінська Л.М.
старший викладач кафедри іноземних мов факультету маркетингу
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

THE ROLE OF NEURAL NETWORKS AND AI IN THE TEACHING OF FOREIGN LANGUAGES

Анотація. *У статті розглядається роль нейронних мереж і технологій штучного інтелекту у викладанні іноземних мов у сучасному освітньому середовищі. Проаналізовано основні напрями використання AI, зокрема автоматизований переклад, чат-боти, системи адаптивного навчання та генеративні мовні моделі. Особлива увага приділяється тому, як ці технології впливають на формування мовних навичок, автономію студентів і організацію навчального процесу. Водночас підкреслюються ризики, пов'язані зі стандартизацією мовлення, зниженням критичного мислення та залежністю від технологій.*

Дослідження базується на аналізі сучасних наукових джерел і педагогічних практик. У статті обґрунтовується необхідність поєднання технологічних інновацій із критичним підходом у викладанні мов.

Ключові слова: *штучний інтелект, нейронні мережі, викладання іноземних мов, цифрова освіта, міжкультурна комунікація, ESP, мовні навички.*

Summary. *This paper examines the role of neural networks and artificial intelligence (AI) in the teaching of foreign languages in contemporary educational contexts. It explores key applications of AI, including machine translation, chatbots, adaptive learning systems, and generative language models. Particular attention is paid to how these technologies influence language skills development, learner autonomy, and teaching practices. At the same time, the paper highlights potential risks, such as the standardization of language use, reduced critical thinking, and growing dependence on technology. The study is based on the analysis of recent research and pedagogical practices. It argues for the need to combine technological innovation with a critical approach to language teaching.*

Key words: *artificial intelligence, neural networks, foreign language teaching, digital education, intercultural communication, ESP, language skills.*

Problem statement. The rapid development of artificial intelligence and neural networks has significantly transformed many areas of human activity, including education. In foreign language teaching, AI-based tools are increasingly used to support learning, automate routine tasks, and personalize instruction. As a result, teaching practices are becoming more flexible and technology-driven. However, the integration of AI into language education raises important questions. While these technologies offer

new opportunities for improving language learning, they also reshape the roles of teachers and learners. Moreover, the use of AI is not neutral; it reflects particular technological, cultural, and ideological assumptions.

The problem addressed in this study is the need to critically evaluate how AI and neural networks influence language teaching practices, particularly in ESP contexts such as English for Marketing and Management [1; 3]. While many studies emphasize the effectiveness of AI tools, fewer explore how these technologies shape professional communication skills, domain-specific language use, and learners' readiness for real business environments. This paper aims to address this gap.

Analysis of recent research. Recent research shows a growing interest in the use of artificial intelligence in education. Scholars such as W. Holmes, M. Bialik, and C. Fadel highlight the potential of AI to support personalized learning and improve educational outcomes. AI-powered systems can adapt to learners' needs, provide immediate feedback, and support self-directed learning.

In the field of language education, neural networks are widely used in machine translation, speech recognition, and language generation. These technologies enable learners to practice language skills in more interactive and accessible ways. At the same time, researchers such as R. Luckin emphasize that AI should be seen as a tool that supports, rather than replaces, human teaching [2].

From a critical perspective, it is important to consider how AI shapes language use and communication. Similar to discourse practices, AI-generated language reflects patterns found in training data and may reproduce dominant linguistic norms and cultural assumptions [3; 5]. This raises concerns about standardization and the potential loss of linguistic diversity. Thus, while AI offers significant opportunities, it also requires careful and critical integration into educational contexts.

In ESP contexts, particularly in business-related fields, AI tools are increasingly used to simulate professional communication scenarios. Learners can engage in tasks such as writing marketing emails, preparing business presentations, or negotiating in simulated environments. However, these practices often rely on standardized models of communication, which may not fully reflect the complexity and variability of real business interactions.

Methodology. This study is based on qualitative analysis of recent academic literature and pedagogical practices related to AI in language teaching. The research adopts a discourse-oriented perspective, focusing on how AI technologies are described and used in educational contexts.

The analysis includes examples of AI-based tools used in ESP contexts, particularly in teaching English for Marketing and Management, such as business communication simulators, AI writing assistants, and automated feedback systems. Particular attention is paid to how these tools influence teaching strategies and learner behavior. The study also incorporates a reflexive perspective, acknowledging that interpretations of AI in education depend on the researcher's theoretical and methodological position.

Main findings and discussion. The analysis shows that AI and neural networks play an increasingly important role in foreign language teaching. One of the main advantages of these technologies is their ability to provide instant feedback and support individualized learning.

Students can practice grammar, vocabulary, and pronunciation using interactive tools, which increases engagement and motivation. Another important benefit is accessibility. AI tools make language learning more flexible, allowing students to study independently and at their own pace. From an ESP perspective, particularly in teaching English for Marketing and Management, AI tools play a significant role in developing professional communication skills. Students can practice writing emails, creating marketing content, and participating in business negotiations using AI-supported platforms. These tools help simulate real-world tasks and increase learners' confidence in professional communication.

At the same time, the analysis shows that such tools often promote standardized forms of business communication. For example, AI-generated emails and reports tend to follow predictable structures and stylistic conventions. While this may be useful for beginners, it can limit learners' ability to adapt their communication to different cultural and professional contexts. However, the study also identifies several challenges. First, AI systems tend to promote standardized language use. Generated texts often follow typical patterns and may not reflect the diversity of real communication. Second, there is a risk

of reduced critical thinking. When students rely heavily on AI tools, they may become less engaged in the learning process and less aware of linguistic choices. Third, AI technologies may reinforce existing inequalities. Access to advanced tools is not always equal, and certain language norms – especially those associated with native speakers – may be privileged.

These findings suggest that AI should be used as a supportive tool rather than a replacement for traditional teaching. Teachers play a crucial role in guiding students, developing critical awareness, and ensuring meaningful learning. In the fields of marketing and management, communication is not only about clarity but also about persuasion, creativity, and cultural sensitivity. However, AI tools often prioritize efficiency and correctness over these more complex communicative goals. As a result, students may develop technically accurate but less context-sensitive communication skills.

Conclusions. The study demonstrates that neural networks and artificial intelligence are transforming foreign language teaching in significant ways. They offer new opportunities for personalized, flexible, and interactive learning. At the same time, they introduce new challenges related to standardization, critical thinking, and inequality. In ESP contexts, especially in teaching English for Marketing and Management, this balance is particularly important. AI tools can support the development of professional communication skills, but they should be used critically and in combination with pedagogical guidance. Future research should focus on how AI can better reflect the complexity of real business communication and support more flexible and culturally aware language use.

References

1. Holmes W., Bialik M., Fadel C. Artificial Intelligence in Education. – Boston: Center for Curriculum Redesign, 2019.

2. Luckin R. Machine Learning and Human Intelligence. – London: UCL IOE Press, 2018.

3. Fairclough N. Critical Discourse Analysis. – London: Longman, 1995.

4. Godwin-Jones R. Emerging technologies: Artificial intelligence and language learning // Language Learning & Technology. – 2018. – Vol. 22. – P. 3–10.

5. van Dijk T. A. Discourse and Power. – London: Palgrave Macmillan, 2008.

Шевчук О.О.
доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

Анотація. *У статті розкрито значення професійно орієнтованого навчання англійської мови як чинника формування культури ділового спілкування майбутніх офіцерів. Обґрунтовано доцільність використання англійської мови для спеціальних цілей як інструменту професійної комунікації в управлінській та міжінституційній діяльності. Акцентовано увагу на ролі комунікативної компетентності, діяльнісно-орієнтованого підходу та стандарту НАТО STANAG 6001 у забезпеченні нормативності, жанрової впорядкованості й ефективності іншомовного ділового мовлення. Зроблено висновок, що професійно орієнтоване навчання англійської мови сприяє інтеграції мовної та професійної підготовки й формуванню офіцера як суб'єкта ефективної ділової комунікації.*

Ключові слова: *професійно орієнтоване навчання; культура ділового спілкування; комунікативна компетентність; професійна іншомовна комунікація; підготовка офіцерів.*

Summary. *The article examines the significance of professionally oriented English language training as a factor in shaping the culture of business communication among future officers. The relevance of using English for Specific Purposes as a tool for professional communication in managerial and interinstitutional activities is substantiated. Particular emphasis is placed on the role of communicative competence, the action-oriented approach, and the NATO STANAG 6001 standard in ensuring normativity, genre consistency, and the effectiveness of foreign-language business communication. It is concluded that professionally oriented English language training facilitates the integration of linguistic and professional education and contributes to the development of officers as competent actors in effective business communication.*

Key words: *professionally oriented training; culture of business communication; communicative competence; professional foreign-language communication; officer training.*

Професійно орієнтоване навчання англійської мови дедалі виразніше постає як чинник формування культури ділового спілкування майбутніх офіцерів. У сучасних умовах службової діяльності офіцер є не лише виконавцем наказів, а й суб'єктом управлінської та міжінституційної комунікації. Це вимагає володіння англійською мовою не на рівні загальної мовної обізнаності, а як інструментом професійної взаємодії. Саме тому англійська мова спеціального призначення (English for Specific Purposes – англійська мова для спеціальних цілей) набуває особливої педагогічної значущості.

Культура ділового спілкування офіцера формується через здатність коректно діяти в типовому спектрі службових комунікативних ситуацій. Йдеться про службове листування, підготовку звітів, участь у нарадах, проведення брифінгів, аргументоване подання пропозицій і погодження рішень. Усі ці форми комунікації мають чітко визначені жанрові та стилістичні ознаки. Вони не допускають

довільності. Саме жанрова впорядкованість і нормативність мовлення є маркерами професійної культури [1].

Теоретичним підґрунтям такого підходу є концепція комунікативної компетентності (communicative competence – комунікативна компетентність), у межах якої мовлення розглядається як соціально зумовлена діяльність. У цій моделі поряд із граматичною складовою важливу роль відіграють соціолінгвістичний, дискурсивний і стратегічний компоненти. Вони безпосередньо пов'язані з умінням дотримуватися норм ділового етикету, логічно структурувати висловлювання та досягати комунікативної мети в умовах професійної взаємодії [2].

Вагомим методологічним орієнтиром для професійно орієнтованого навчання англійської мови є діяльнісно-орієнтований підхід (action-oriented approach – діяльнісний підхід), закріплений у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти (Common European Framework of Reference for Languages – Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти). Відповідно до цього підходу здобувач освіти розглядається як соціальний агент, який виконує професійні завдання мовними засобами. У контексті офіцерської підготовки це означає, що навчальні завдання мають моделювати реальні службові дії, а не абстрактні мовні вправи [2].

Особливе значення для формування культури ділового спілкування має стандартизований вимір мовної підготовки. У системі військової освіти таким виміром виступає стандарт НАТО STANAG 6001 (Standardization Agreement – стандарт узгодження). Його дескриптори фіксують здатність військовослужбовця ефективно діяти в професійних комунікативних ситуаціях, зокрема під час службових нарад, брифінгів і офіційного листування. Це дозволяє розглядати культуру ділового спілкування не як додатковий компонент, а як показник досягнення відповідного мовного рівня [3].

Професійно орієнтоване навчання англійської мови забезпечує системне опанування професійних жанрів. Такий підхід ґрунтується на аналізі реальних потреб службової діяльності та комунікативних ролей офіцера. Дослідження у сфері англійської мови для спеціальних цілей доводять, що ефективність навчання

зростає тоді, коли зміст курсу безпосередньо пов’язаний із конкретними професійними завданнями та дискурсивними практиками.

Важливою складовою культури ділового спілкування є точність використання фахової лексики. Термінологічна коректність забезпечує однозначність розуміння та мінімізує ризики комунікативних помилок. У військово-професійному середовищі мовна неточність може мати не лише комунікативні, а й управлінські наслідки. Саме тому засвоєння професійної іншомовної лексики розглядається як показник сформованості професійної мовної культури.

Окремого значення набуває аналітико-прогностичний компонент ділового мовлення.

Офіцер повинен уміти не лише описувати ситуацію, а й інтерпретувати її, прогнозувати наслідки та формулювати рекомендації. У мовній підготовці це реалізується через завдання аналітичного характеру. Вони передбачають стислий виклад фактів, аргументацію оцінок і представлення варіантів управлінських рішень англійською мовою.

Сучасні цифрові технології істотно розширюють можливості формування культури ділового спілкування. Мобільні та онлайн-середовища дозволяють моделювати реальні ситуації професійної взаємодії, відпрацьовувати електронне листування, короткі службові повідомлення та онлайн-брифінги. Емпіричні дослідження підтверджують ефективність використання мобільних технологій (mobile technologies – мобільні технології) у розвитку професійно орієнтованої іншомовної комунікації військових фахівців [2].

Отже, професійно орієнтоване навчання англійської мови виступає важливим чинником формування культури ділового спілкування майбутніх офіцерів. Воно забезпечує інтеграцію мовної, професійної та ціннісно-етичної підготовки. Такий підхід сприяє формуванню офіцера як відповідального суб’єкта управлінської комунікації, здатного ефективно діяти в національному та міжнародному професійному середовищі.

Список використаних джерел

1. NATO Standardization Office. NATO Standard ATrainP-5. Language Proficiency Levels. Edition A Version 2. May 2016. URL: https://natobilc.org/wp-content/uploads/2024/11/ATrainP-5-EDA-V2-E.pdf.
2. Maiier N. V., Yukhymenko V. O. Mobile technologies in the development of professionally oriented English speech interaction competence in information systems and technology military students. Information Technologies and Learning Tools, 2022, Vol. 88, No. 2, pp. 115–125. DOI: 10.33407/itlt.v88i2.4830.
3. NATO STANAG 6001. Overview of Language Proficiency Levels (Ed. 5). URL: https://natobilc.org/wp-content/uploads/2024/11/STANAG-6001-Overview-Feb-2019.pdf.

Шум О.В.
кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов
факультетів психології та соціології Навчально-наукового інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Жукевич І.П.
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови
гуманітарного спрямування №3 Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА: НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ІНТЕРАКТИВНІ, МУЛЬТИМЕДІЙНО НАСИЧЕНІ АКТИВНОСТІ

Анотація. *Наукова розвідка присвячена розгляду ролі цифрових технологій під час іншомовної підготовки здобувачів освіти в умовах дистанційного (синхронного та асинхронного) навчання. Особливу увагу приділено платформі LearningApps, її дидактичному потенціалу, перевагам і обмеженням у викладанні іноземних мов студентам покоління Альфа в сучасних освітніх реаліях України.*

Ключові слова: *інтерактивна платформа, іншомовна підготовка, мультимедійні активності, іноземні мови, іншомовні навички.*

Summary. *The present scholarly study examines the role of digital technologies in foreign language training of learners within the context of distance education (both synchronous and asynchronous). Particular attention is given to the LearningApps platform, its didactic potential, advantages, and limitations in teaching foreign languages to Generation Alpha students in the contemporary educational realities of Ukraine.*

Key words: *interactive platform, foreign language training, multimedia activities, foreign languages, foreign language skills.*

За останній десяток років цифрові технології суттєво трансформували процес вивчення іноземних мов, зокрема у сфері формування та вдосконалення вимови. Здобувачі освіти отримали можливість тренувати вимовні навички за допомогою мобільних застосунків і чат-ботів, що супроводжують процес мовного навчання. Такі інструменти забезпечують персоналізований зворотний зв’язок і різноманітні практичні вправи, використовуючи технології розпізнавання мовлення,

фонетичного аналізу та синтезу голосу тощо.

Навчання студентів у закладах вищої освіти в Україні сьогодні спрямоване не лише на врахування особливостей нового покоління здобувачів освіти та їхні індивідуальні потреби, але і на виклики воєнного часу, пов'язані з необхідністю навчатися дистанційно синхронно, а часто й асинхронно, що спричинено проблемами з електропостачанням і зв'язком. Тому викладачі залучають усі можливі інструменти, щоб мотивувати молодь до навчання, а також надати змогу отримувати знання за будь-яких умов.

Коли йдеться про дистанційне навчання, а особливо асинхронне, на нашу думку, беручи до уваги риси покоління Альфа, навчальний процес має бути максимально інтерактивним, без нудних завдань, вправи та їх почерговість маю бути динамічними та ефективними для швидкого запам'ятовування.

У своїй розвідці ми аналізуємо переваги та недоліки використання платформи ***LearningApps*** для розробки завдань з іноземних, зокрема англійської та німецької. ***LearningApps*** (*https://learningapps.org*) – це безкоштовна веборієнтована освітня платформа, розроблена з метою підтримки процесів викладання й навчання шляхом використання інтерактивних, мультимедійно насичених видів діяльності. Основне призначення застосунку полягає у наданні викладачам інструментарію для проєктування, адаптації та поширення інтерактивних навчальних, які можуть використовуватися в різних навчальних дисциплінах і на різних освітніх рівнях. Платформа пропонує широкий спектр налаштовуваних шаблонів, що дозволяє викладачам розробляти дидактично обґрунтовані та методично доцільні вправи, зокрема граматичні завдання на встановлення відповідностей, заповнення пропусків, сортування, вибір правильної відповіді, клоуз-тести, ігри на утворення пар та впорядкування речень. Зазначені шаблони орієнтовані на різні навчальні цілі, когнітивні рівні та стилі навчання, що забезпечує можливість індивідуалізації освітнього процесу та підвищення навчальної мотивації здобувачів освіти [1].

Пропонуємо розглянути 2 вправи:

Приклад 1

Past Simple	**Word order**
https://learningapps.org/watch?v=pdbbo29w326	***https://learningapps.org/watch?v=pw6k34ytn26***

Із вищенаведених прикладів бачимо, що інтерфейс застосунку характеризується простотою та інтуїтивною зрозумілістю, що забезпечує зручність використання як для викладачів, так і для здобувачів освіти.

Платформа підтримує різні стилі навчання завдяки поєднанню текстових, візуальних, аудіо- та відеоматеріалів, що сприяє ефективному залученню візуалів, аудіалів і кінестетиків. Викладачі мають змогу оперативно адаптувати навчальний контент відповідно до цілей заняття або індивідуальних освітніх потреб студентів. Водночас використання платформи має низку обмежень, які слід ураховувати в освітньому процесі. Зокрема, шаблони вправ є заздалегідь заданими, що зумовлює фіксовану структуру навчальних завдань і обмежує варіативність їх побудови.

Отже, платформа є ефективним інструментом для організації аудиторної, самостійної та дистанційної роботи студентів з іноземними мовами завдяки універсальності, наявності готових завдань і миттєвому зворотному зв’язку. Водночас відсутність розширеної аналітики, інструментів онлайн-співпраці та неоднорідна якість користувацького контенту потребують критичного підходу до відбору матеріалів і поєднання платформи з іншими цифровими засобами навчання.

Список використаних джерел

1. LearningApps. URL: https://learningapps.org

2. Шум О., Білоус Н. Способи мотивації студентів у вивченні іноземних мов (на прикладі англійської та німецької як мов професійного спрямування). Закарпатські філологічні студії. Випуск 42. Том 3. 2025. С. 158–162.

3. Шум О., Левіщенко М. Розробка інтерактивних завдань для перевірки знань здобувачів освіти. Мовна освіта фахівця: сучасні виклики та тенденції: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (20 лютого 2025 року). Харків: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2025. С. 291–295.

Щеголєва Т.Л.
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
Якимів В.С.
курсант 3 курсу факультету безпеки державного кордону
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

АНГЛОМОВНИЙ ПРИКОРДОННИЙ ДИСКУРС: КОМУНІКАТИВНА СПЕЦИФІКА ДІЯЛЬНОСТІ ОФІЦЕРА-КІНОЛОГА

Для офіцерів-кінологів, які несуть службу в пунктах пропуску через державний кордон України, англомовна комунікація з іноземцями є невід'ємною складовою професійної діяльності. Особливого значення ця проблема набуває для курсантів, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Організація діяльності кінологічних підрозділів ДПСУ». Специфіка їхньої майбутньої діяльності полягає в тому, що огляд транспортних засобів і багажу часто відбувається із залученням службових собак, а це потребує додаткових пояснень для власників транспорту чи вантажу. Від точності й адекватності цих пояснень залежить не лише швидкість проходження контролю, а й психологічний стан іноземця, його готовність співпрацювати [1, с. 18].

Англомовний прикордонний дискурс має інституційний характер і реалізується в жанрах діалогу-опитування, інструкції, пояснення, вимоги та попередження. Кожен із них вимагає специфічних мовних моделей, які мають бути граматично правильними й стилістично доречними. Наприклад, коли службовий собака виявляє інтерес до об'єкта, офіцер-кінолог має повідомити водія: «The dog has detected smuggling goods. We need to conduct a thorough inspection». Це пояснює причину подальших дій, усуває двозначність і зберігає офіційний тон.

Комунікація в пункті пропуску вирізняється стислістю й стандартизацією. Як зазначають Іванишин Н. та Петров О., «дослівний переклад ми використовуємо для передачі мовних одиниць, що мають ширше поняття ніж окреме слово» [2, с. 70]. Водночас важливо зберігати баланс між офіційністю й ввічливістю, замінюючи імператив «Open the trunk!» на «Please open the trunk for inspection».

Окремо слід звернути увагу на професійну лексику, пов'язану з кінологічною діяльністю: «sniffing» (обнюхування), «tracking» (переслідування за запахом), «alert» (сигнал сповіщення), «indication» (позначення цілі). Для іноземця, який не

має спеціальної підготовки, ці поняття можуть бути незрозумілими, тому кінолог має вміти пояснити їх простою мовою, зберігаючи професійну точність. Як наголошує Тарасенко О., «військова термінологія є основою професійної мовної культури військовослужбовця Збройних Сил України» [3, с. 236]. Правильне вживання термінів безпосередньо впливає на ефективність комунікації.

Практика показує, що найбільші труднощі виникають у випадках, коли поведінка іноземця виходить за межі стандартних сценаріїв. Наприклад, водій може вдавати, що не розуміє англійської, або, навпаки, намагатися перейти на неформальне спілкування, використовуючи сленг чи жаргон.

У таких ситуаціях офіцер-кінолог має швидко оцінити наміри співрозмовника і вибрати адекватну стратегію. Якщо йдеться про свідоме ухилення від відповіді, доцільно повторити запитання повільніше, використовуючи простіші конструкції. Якщо ж співрозмовник намагається встановити неформальний контакт, варто чітко позначити межі службового спілкування, уникнувши конфлікту.

Не менш важливим аспектом є робота з документацією. Іноземці часто звертаються по допомогу в заповненні митних декларацій, міграційних карток та інших формулярів. Хоча це не входить до прямих обов’язків кінолога, у реальних умовах він має бути готовим надати базові роз’яснення. Для цього необхідно знати відповідну лексику, пов’язану з персональними даними, переліком товарів, валютою тощо. Крім того, варто вміти перевірити правильність заповнення документа, оскільки помилки можуть призвести до затримок і конфліктних ситуацій.

Аналіз робочих програм з навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» в НАДПСУ показує, що теми, пов’язані з пунктами пропуску, представлені досить широко. Курсанти вивчають типові діалоги, відпрацьовують мовленнєві моделі в рольових іграх, знайомляться з основними видами документів. Однак реальна комунікація часто відрізняється від навчальної: іноземці можуть мати різний рівень володіння англійською, говорити з акцентом, використовувати нелітературні форми. Тому важливо не просто заучувати

стандартні фрази, а розвивати здатність до гнучкого реагування в нестандартних ситуаціях.

Підсумовуючи, зазначимо, що англомовний дискурс пункту пропуску є складним явищем, яке вимагає від офіцера-кінолога не лише мовної, а й комунікативної, психологічної та міжкультурної компетенції. Подальше вдосконалення мовної підготовки має відбуватися в напрямі наближення навчальних матеріалів до реальних умов служби, з урахуванням специфіки роботи зі службовими собаками та особливостей поведінки іноземців різних культур. Це дозволить підвищити ефективність службової діяльності та уникнути комунікативних помилок, які можуть призвести до негативних наслідків.

Список використаних джерел

1. Бойко, Ю., & Долинський, Є. (2020). Особливості перекладу англійської військової термінології. *Current Issues of Linguistics and Translation Studies, 20*, С. 17–21.

2. Іванишин Н.Л., Петров О.О. Особливості перекладу лексичних засобів із керівних документів НАТО у галузі цивільного захисту. *Львівський філологічний часопис*. 2024. № 16. С. 68–72.

3. Тарасенко О.Д. Військова термінологія як основа професійної мовної культури військовослужбовця Збройних Сил України. *InterConf*. 2021. № 72. С. 236–243.

Секція 5

ГЕНДЕРНИЙ ВИМІР МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Багрій Г.А.
кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
Мельник Д.Р.
студентка
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ГЕНДЕР ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СТИЛІВ МОВЛЕННЯ В МІЖКУЛЬТУРНІЙ ВЗАЄМОДІЇ

Анотація. *У роботі розглянуто гендерний вимір міжкультурної комунікації та його вплив на мовлення, сприйняття й інтерпретацію повідомлень. Проаналізовано відмінності у стилях спілкування чоловіків і жінок, роль гендерних стереотипів, а також особливості невербальної комунікації та стратегій ввічливості. Висвітлено проблему передачі гендерних значень у перекладі, зокрема труднощі відтворення гендерно нейтральної лексики. Підкреслено важливість гендерної чутливості для ефективної міжкультурної взаємодії.*

Ключові слова: *гендер, міжкультурна комунікація, комунікативні стилі, переклад, гендерні стереотипи.*

Summary. *The study examines the gender dimension of intercultural communication and its impact on language, perception, and message interpretation. It highlights differences in male and female communication styles, the role of gender stereotypes, and features of nonverbal communication and politeness strategies. The challenges of conveying gender meanings in translation are also discussed. The importance of gender awareness for effective intercultural interaction is emphasized.*

Key words: *gender, intercultural communication, communication styles, translation, gender stereotypes.*

У сучасному глобалізованому світі міжкультурна комунікація відіграє надзвичайно важливу роль у повсякденному житті. Люди з різних культурних середовищ взаємодіють у навчанні, роботі та соціальних ситуаціях.

Однак ефективне спілкування залежить не лише від мови, а й від культурних норм, цінностей і соціальних очікувань. Одним із ключових факторів, який впливає на комунікацію, є гендер, оскільки він формує спосіб, яким люди висловлюються, сприймають повідомлення та взаємодіють із іншими.

Гендер не обмежується біологічними відмінностями; він також включає соціально збудовані ролі та очікування щодо чоловіків і жінок. Ці ролі суттєво відрізняються у різних культурах і безпосередньо впливають на стиль спілкування. У багатьох суспільствах від жінок очікують більшої ввічливості, емпатії та емоційної виразності, тоді як чоловіки часто асоціюються з прямотою, впевненістю

та логічним мисленням. Внаслідок цього одна й та сама думка може бути висловлена дуже по-різному.

Наприклад, більш непряма і ввічлива форма *«Можливо, варто спробувати інший підхід»* відображає м'який стиль спілкування, тоді як пряма фраза *«Цей підхід неефективний. Потрібно змінити»* демонструє більш наполегливий та структурований спосіб висловлювання. Обидві речення передають одну й ту саму ідею, проте відрізняються тоном і стилем, що може вплинути на їхнє сприйняття у міжкультурному контексті.

Жіноче мовлення зазвичай характеризується емоційною глибиною, чутливістю та образністю. Воно часто містить метафори, образи та м'який тон, що підкреслює почуття та особистий досвід. Наприклад, вирази *«Світло ніжно торкнулося її обличчя, як тихе обіцяння»* або *«Її голос був тихим відлунням у тиші»* демонструють поетичний і емоційно насичений стиль. Аналогічно, фрази *«Неначе крихка надія залишалася в її серці»* або «*Ніч огорнула її думки оксамитовою тишею»* створюють відчуття інтимності та роздумів.

Такий стиль особливо помітний у літературі. Емілі Дікінсон пише: *«Бо я не могла зупинитися для Смерті – він люб'язно спинився для мене»,* демонструючи спокійне й рефлексивне ставлення до теми смерті. Майя Енджелоу у вірші *«Та все одно, як повітря, я піднімуся»* передає емоційну стійкість і внутрішню силу. Шарлотта Бронте в романі «Джейн Ейр» зазначає: *«Я завжди краще буду щасливою, ніж гідною»*, виражаючи емоційну щирість і відкритість.

В українській літературі Леся Українка пише: *«Немає в мене кого любити так, як я могла б»*, демонструючи глибоку емоційну щирість і внутрішню боротьбу. Інші приклади жіночого тону: *«Її серце шепотіло правди, які вона не могла вимовити вголос»* або *«Сльози блисті́ли, немов скло в її очах»*, ще більше підкреслюють експресивний та інтимний характер жіночого мовлення.

На відміну від цього, чоловіче мовлення зазвичай більш пряме, лаконічне та орієнтоване на ясність і результат. Воно часто використовує структуровані речення, активні дієслова та впевнений тон. Приклади включають: *«Дій зараз», «Це єдине рішення», «Прийми рішення і рухайся вперед», «Тримайся своєї позиції».* Такі вислови підкреслюють активність, контроль і рішучість.

Література також надає яскраві приклади чоловічого мовлення. У вірші Редьярда Кіплінга «Якщо –» є рядок: *«Якщо збережеш спокій, коли всі навколо втрачають його»*, що виразно підкреслює самоконтроль і раціональне мислення. Вільям Вордсворт пише: *«Світ надто заповнює нас»,* виражаючи критичну оцінку суспільства. Лінія Івана Франка *«Життя – це боротьба, і кожне серце мусить боротись»* відображає сильний і рішучий світогляд. Ернест Хемінгуей, відомий своїм лаконічним стилем, пише: *«Світ ламає кожного, а після цього багато хто стає сильним у тих місцях, що зламались»*, демонструючи ясність і емоційну стриманість. Додаткові приклади чоловічого стилю: «*Стикнись із проблемою напряму», «Результати важливіші за виправдання», «Сила формується через боротьбу»*.

Коли ці гендерно забарвлені стилі взаємодіють у міжкультурному контексті, можуть виникати непорозуміння. Наприклад, у робочій ситуації американка може сказати: *«Можливо, ми могли б спробувати інший підхід»*, використовуючи ввічливий і непрямий стиль, тоді як німецький колега відповість: *«Цей метод неефективний. Потрібно змінити»,* використовуючи прямий і чіткий стиль. Хоча обидві сторони прагнуть покращити ситуацію, їхні стилі спілкування можуть призвести до неправильного тлумачення.

Відмінності у стратегіях ввічливості також відіграють важливу роль. Британський спікер може сказати: *«Ви не заперечуєте, якщо допоможете мені з цим?»,* тоді як більш прямий стиль звучатиме: *«Допоможи мені з цим».*

Перше сприймається як ввічливе прохання, друге – як занадто різке. Аналогічно, емоційні й фактичні вислови відрізняються: «*Мені трохи незручно через цю ситуацію»* зосереджується на почуттях, тоді як *«Це неправильно»* надає пряму оцінку.

Гендерні стереотипи можуть також впливати на сприйняття комунікації. Наприклад, якщо жінка каже: *«Я категорично не згодна»,* це може виглядати надто агресивно, тоді як чоловік із тією самою фразою сприймається як впевнений і рішучий. Це демонструє, як очікування щодо гендеру впливають на інтерпретацію, а не тільки на вираз. Невербальна комунікація також відрізняється у різних культурах і гендерах. У багатьох західних культурах прямий зоровий контакт

вважається ознакою впевненості та чесності. Однак у деяких традиційних суспільствах тривалий зоровий контакт, особливо між чоловіками та жінками, може вважатися неприйнятним. Відстань, жести та інтонація також можуть різнитися залежно від культурних та гендерних норм.

Ще одним важливим аспектом міжкультурної комунікації є переклад. Переклад — це не лише передача слів, а й культурних та гендерних значень. Англійська мова часто використовує гендерно нейтральні слова: *friend, teacher, colleague, student.* В українській мові перекладач має вибрати форму, яка відповідає гендеру. Наприклад: *My friend called me → друг / подруга подзвонив(ла)*. Аналогічно, *The doctor said → сказав / сказала*, *The teacher asked → попросив / попросила*. Інші приклади: *The manager emailed me → написав / написала, The student answered → відповів / відповіла, My partner arrived late → партнер / партнерка запізнився(лась).*

Це показує, що перекладачі часто додають гендер, якого немає у вихідному тексті. Це може впливати не лише на значення, а й на сприйняття повідомлення. Навіть у реченнях на кшталт *Someone called me,* які перекладаються як хтось подзвонив, зазвичай використовується чоловіча форма як стандартна, що відображає культурні норми.

У результаті, гендерні відмінності у міжкультурній комунікації можуть спричиняти різні труднощі, включно зі стереотипами, неправильним тлумаченням тону та комунікаційними розривами. Пряме мовлення може сприйматися як грубе, а емоційне – як слабке. Непрямі вислови можуть здатися незрозумілими, а сильні твердження – занадто різкими.

На завершення, гендерний вимір є важливою складовою міжкультурної комунікації. Він впливає на мову, тон, поведінку та сприйняття. Жіноче мовлення додає емоційної глибини, образності та емпатії, тоді як чоловіче забезпечує ясність, структуру та рішучість. Обидва стилі цінні, і ефективна комунікація вимагає розуміння, гнучкості та культурної обізнаності. Переклад також відіграє ключову роль у передачі гендерних значень між мовами та культурами.

Розуміння цих відмінностей допомагає уникати непорозумінь, покращує комунікацію та сприяє ефективним і взаємоповажним міжкультурним відносинам.

Kulbaba T.F.
Lecturer of the Foreign Languages Department
Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine
Mokhort V.V.
1-st year cadet of the State Border Security Faculty
Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine

PROFESSIONAL INTERCULTURAL COMMUNICATION THROUGH THE LENS OF A GENDER APPROACH

Summary. *The research examines the gender dimension of professional intercultural communication as a crucial component of modern professional interactions. It analyzes the influence of gender factors on communication styles, professional behavior models, perception of partners in intercultural settings, and the effectiveness of communicative interaction. The paper emphasizes that gender stereotypes, cultural differences, and features of verbal and non-verbal communication can both complicate professional communication and contribute to the development of more flexible and effective interaction models. The necessity of developing gender-sensitive intercultural competence as an essential aspect of modern professional training is substantiated. It is concluded that considering the gender aspect in professional intercultural communication enhances the effectiveness of international cooperation, reduces communication barriers, and fosters an inclusive professional environment.*

Key words: *gender, gender dimension, intercultural communication, professional communication, professional intercultural communication, gender sensitivity, communicative competence, intercultural interaction, gender stereotypes, inclusive communication.*

Анотація. *У дослідженні розглянуто гендерний вимір професійної міжкультурної комунікації як важливу складову сучасної професійної взаємодії. Проаналізовано вплив гендерних чинників на стилі спілкування, моделі професійної поведінки, сприйняття партнерів у міжкультурному середовищі та ефективність комунікативної взаємодії.*

Акцентовано увагу на тому, що гендерні стереотипи, культурні відмінності та особливості вербальної і невербальної комунікації можуть як ускладнювати професійне спілкування, так і сприяти формуванню більш гнучких і результативних моделей взаємодії. Обґрунтовано необхідність розвитку гендерно чутливої міжкультурної компетентності як важливої умови підготовки сучасного фахівця. Зроблено висновок, що врахування гендерного аспекту у професійній міжкультурній комунікації сприяє підвищенню ефективності міжнародного співробітництва, зменшенню комунікативних бар'єрів і формуванню інклюзивного професійного середовища.

Ключові слова: *гендер, гендерний вимір, міжкультурна комунікація, професійна комунікація, професійна міжкультурна комунікація, гендерна чутливість, комунікативна компетентність, міжкультурна взаємодія, гендерні стереотипи, інклюзивна комунікація.*

Problem Statement. The current stage of societal development is characterized by intensified international contacts, expanding professional mobility, and deepening intercultural interaction across various fields of activity. In these conditions, professional intercultural communication becomes particularly important as a tool for effective interaction among representatives of different cultures. One of the key aspects of this communication is the gender dimension, as behavioral styles, communication models, and partner perception in professional settings depend on sociocultural and gender factors. The problem lies in the insufficient consideration of gender factors in professional

training and the potential emergence of communication barriers in intercultural environments.

Analysis of Recent Publications. Contemporary research in the fields of intercultural communication and professional training emphasizes that effective professional interaction in multicultural environments requires the integration of cognitive, affective, and behavioral components of competence [1, 2].

First, Michael Byram's model of intercultural competence [1] is one of the most cited in contemporary studies of professional communication. The model demonstrates that true intercultural competence includes not only knowledge about other cultures but also attitudes (openness and curiosity), understanding of cultural practices and norms, skills in interpretation and interaction, and critical cultural awareness, which allows one to analyze cultural differences and personal biases. This model is particularly useful for the preparation of specialists, including teachers, as it focuses attention not only on factual knowledge about culture but also on reflective understanding of one's own communicative strategies [4].

Second, Deardorff's process-oriented model [2] emphasizes that intercultural competence is a dynamic process rather than a static personal trait. Based on a Delphi study of international experts, the author describes that key competence elements include not only respect and openness but also the ability to adapt behavior in intercultural situations, reflective evaluation of one's own cultural biases, and skills in listening, observing, and interpreting. This model is especially important in professional contexts where intercultural interaction occurs in real time and requires continuous development [5].

Third, in the context of modern education, the gender dimension of intercultural communication is highlighted in studies analyzing teacher training. For example, research by Ignatova [3, 4, 5, 6] examines how gender sensitivity affects speech style, interpretation of non-verbal signals, and the assessment of professional competence in intercultural interaction. She shows that incorporating gender aspects into teacher training programs helps reduce communication barriers and improve the quality of professional contacts in multicultural educational settings [5].

These sources confirm that contemporary approaches to intercultural communication: shift the focus from purely «knowledge as facts» to «knowledge as interactive skill»; consider competence as a developing process; and include reflective and ethical dimensions closely related to gender sensitivity and the ability to recognize one's communicative biases.

Thus, modern studies not only describe the mechanisms for developing intercultural competence but also propose practical ways to form it in professional and educational contexts, which is crucial for developing effective, inclusive, and gender-sensitive professional communication [7, 6].

Main research material presentation. Gender in contemporary humanities is considered not only as a social characteristic of an individual but also as an important factor influencing behavior patterns, communication styles, self-presentation methods, and professional relationship building [5]. In the context of intercultural communication, the gender aspect becomes even more significant, as perceptions of social roles for women and men, acceptable behavior norms, professional ethics, and communicative interaction may vary considerably depending on the cultural environment [1].

Professional intercultural communication encompasses a wide range of interactions: business negotiations, official correspondence, international cooperation, educational activities, military, diplomatic, law enforcement, scientific, and other professional fields. In each of these, communicative effectiveness largely depends on the ability to accurately interpret verbal and non-verbal signals, consider cultural expectations, and avoid stereotypical judgments. Here, the gender dimension is not secondary but a critical component of communicative competence.

The specificity of the gender dimension in professional intercultural communication lies in its combination of at least two levels of influence. The first is related to general gender norms present in society, shaping expectations regarding the behavior of women and men. The second concerns the professional environment itself, where certain norms, standards of service interaction, and etiquette rules operate [6]. In intercultural professional communication, these levels may either harmoniously align or, conversely, generate communication difficulties and conflicts [5].

One of the most common issues is the influence of gender stereotypes on partner perception. In international professional contexts, situations often arise in which a person's competence is assessed not only based on professional qualities but also through established ideas about the «typical» role of a woman or man in a given culture. This may manifest as underestimation of women's leadership potential, doubts about their decision-making capacity, negotiation skills, or ability to hold management positions. Likewise, men may face expectations to demonstrate toughness, restraint, or dominance in professional interactions [5].

Equally important is the fact that communicative strategies used by women and men are evaluated differently in various cultures. For example, some professional environments may consider direct, rational, and formalized communication preferable, while others value diplomacy, emotional balance, indirect expression, and attention to interpersonal relationships. Failure to recognize these differences may result in misinterpretation of intentions, loss of trust, or reduced collaboration effectiveness [2].

The gender dimension is also evident in professional speech. Choice of language tools, tone of communication, argumentation style, forms of address, degree of assertiveness, willingness to compromise, and reactions to criticism may have gender-specific characteristics further modified by cultural context. Therefore, it is essential to develop not only language skills but also gender-sensitive intercultural competence [6].

This issue is particularly relevant in professions where communication is the main tool of activity, such as diplomats, teachers, law enforcement officers, military personnel, international project managers, translators, border service officers, journalists, psychologists, and humanitarian workers. Misunderstandings due to gender-cultural differences may have interpersonal and institutional consequences, affecting negotiation outcomes, management decisions, interaction efficiency with partners, and institutional trust [5, 7].

In professional intercultural communication, it is also important to consider non-verbal aspects: gestures, communication distance, eye contact, voice timbre, facial expressions, greetings, and overall communicative behavior, which may have different meanings across cultural traditions [1]. Gender acts as an additional factor here, as acceptable non-verbal behavior often depends on whether the participant is a woman or

a man. Misunderstanding these aspects can lead to awkwardness, offense, or communication barriers even with high language proficiency.

At the same time, the gender dimension should not be reduced solely to differences between women and men. More important is understanding how social expectations, professional roles, and cultural norms influence interaction. This approach avoids oversimplification and prevents reducing gender analysis to a set of stereotypical judgments. In contemporary scholarship, the idea of inclusive communication is increasingly emphasized, promoting respect for professional roles, recognition of diverse experiences, and prevention of discriminatory communication models [6].

Professional intercultural communication effectiveness largely depends on how well a specialist recognizes the influence of gender factors on their own communicative behavior and on the perception of others.

It is essential not only to master professional language but also to understand that the same statements, gestures, or interaction patterns may be interpreted differently in another cultural environment. Hence, gender sensitivity should be considered an integral part of modern professional competence.

A promising direction is the inclusion of gender dimension topics in professional training programs. This can be achieved through specialized courses, workshops, case studies, simulation of professional situations, study of international business communication practices, and analysis of communicative errors. Such approaches promote flexible professional interaction styles, tolerance, reflective skills, and overall improvement of international collaboration quality.

Conclusions. The gender dimension of professional intercultural communication is a key factor shaping communication styles, professional behavior models, and partner perception in multicultural environments. Its consideration enhances professional interaction effectiveness and helps prevent communication barriers.

Gender stereotypes and cultural expectations can both complicate communication and contribute to the development of more flexible and effective interaction models. Awareness of these differences allows avoiding misinterpretation of intentions and strengthens trust in professional relationships.

Specialists must develop not only language skills but also gender-sensitive intercultural competence, which involves reflective evaluation of one's communicative strategies, consideration of cultural and gender expectations, and adaptation of behavior according to the context. Inclusive communication, which recognizes professional roles and diverse experiences, contributes to the formation of an equitable, tolerant, and effective professional environment in international cooperation.

Incorporating the gender dimension into professional training through specialized courses, workshops, case studies, and simulation of professional situations improves communication effectiveness, reflective capacity, and adaptability in multicultural conditions. Overall, considering the gender aspect in professional intercultural communication is essential for forming a modern competent specialist capable of effective, inclusive, and results-oriented interaction in international professional settings.

References

1. Byram, M. (2020). *Teaching and assessing intercultural communicative competence: Revisited.* Multilingual Matters.
2. Deardorff, D. (2009). Implementing intercultural competence assessment. In D. K. Deardorff (Ed.), *The SAGE handbook of intercultural competence* (pp. 477–491).
3. Ihnatova, O. (2023). European experience of intercultural communication in education and culture. *Modern Information Technologies and Innovative Teaching Methods in Specialist Training: Methodology, Theory, Experience, Problems*, 68, 60–67.
4. Ihnatova, O. (2024). Development of effective intercultural communication skills. *Journal of Cross-Cultural Education*, 3, 7–14.
5. Ihnatova, O. (2023). Gender sensitivity in professional intercultural communication: Impact on speech strategies and professional interaction. *Pedagogical Sciences*, 2(45), 34–48.
6. Ihnatova, O. (2024). Formation of gender-sensitive competence in the educational process: Modern approaches. *Bulletin of Contemporary Pedagogy*, 1(12), C. 56–70.
7. Lazarenko, N. (2020). Trends in professional teacher training at pedagogical universities of Ukraine in the context of European integration: Doctoral dissertation in pedagogical sciences: specialty 13.00.04 – Theory and methodology of professional education / Institute of Pedagogical Education and Adult Education named after Ivan Zyazyun, NAPS of Ukraine. Kyiv, 571 p.

Кусяк Л.Г.
старша викладачка кафедри іноземних мов
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
Дацко М.В.
курсант
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ГЕНДЕРНИЙ ДЕТЕРМІНІЗМ У ДИПЛОМАТИЧНІЙ КОМУНІКАЦІЇ: БАР'ЄРИ, СТРАТЕГІЇ ТА НОВІ НОРМАТИВИ

Сучасна дипломатія проходить етап глибокої внутрішньої перебудови. Одним із ключових аспектів цього процесу є подолання бар'єрів, які традиційно обмежували участь жінок у зовнішній політиці. Феномен, відомий як «скляна стеля», у дипломатичній сфері виявляється значно складнішим і багатовимірним, ніж просто перешкода для кар'єрного зростання.

Традиційно «скляна стеля» означає невидимий структурний бар'єр, який заважає жінкам досягати найвищих щаблів, таких як посади послів, через що виникає проблема «скупчення» кваліфікованих спеціалісток на посадах середньої ланки [1, с. 9].

Однак у сфері міжнародних відносин ця концепція також включає явище горизонтальної сегрегації («скляних стін»), яке фактично полягає у недопуску жінок до сфер «високої політики» та «жорстких» секторів переговорів, таких як національна безпека, військові питання, кризове реагування чи територіальні суперечки [2, с. 54]. Ці сектори історично асоціюються з маскулінними рисами – силою, домінуванням, змагальністю та раціональністю, через що вважаються нібито «невідповідними» для жінок [2, с. 36]. Натомість жінок штучно обмежують сферами «м'якої сили», спрямовуючи їхню професійну діяльність на гуманітарні питання, культурну дипломатію, соціальний розвиток та захист прав жінок, які стереотипно сприймаються суспільством як суто «жіночі» портфелі.

У цьому контексті Східна Європа демонструє особливу динаміку. Для нашого регіону характерний перехід від пострадянських патріархальних моделей дипломатії до стандартів гендерної рівності ЄС та НАТО. Довгий час дипломатичні служби посткомуністичних країн, зокрема й України, за інерцією відтворювали норми «чоловічої вищості», базуючись на застарілих інструкціях та виключенні жінок із процесів прийняття стратегічних рішень [3, с. 10; 4].

Сьогодні ж євроатлантична інтеграція докорінно змінює ці правила гри. Підготовка до вступу в ЄС і НАТО змушує держави гармонізувати законодавство та впроваджувати нові демократичні стандарти [5, с. 38]. Це створює унікальний контекст: дипломатки все ще долають опір консервативних поглядів, але вже мають потужну інституційну підтримку, оскільки гендерний баланс стає вимогою для ефективної міжнародної політики [5, с. 39].

У процесі переговорів жінки часто опиняються в ситуації подвійного тиску. З одного боку, існують стереотипи про «жіночу» поступливість та емоційність, які асоціюються з неефективністю, а з іншого – потреба створити репутацію компетентного професіонала. Через це жінки-дипломати часто свідомо обирають «жорсткіші» стратегії, щоб довести свою рішучість. Дослідження Ради ЄС підтверджують, що жінки-перемовниці в середньому рідше йдуть на компроміс, ніж чоловіки, використовуючи жорсткий стиль як стратегічний механізм захисту [6, с. 8].

З іншого боку, класичні феміністичні теорії зазначають, що жінкам частіше притаманний «кооперативний» та трансформаційний підхід, заснований на емпатії та вирішенні проблем, на відміну від чоловічого конкурентного стилю. Отже, вибір жорсткого стилю часто є стратегічним механізмом захисту.

Водночас існує і зворотне явище – «ефект лицарства». У чоловічому середовищі жінки іноді пом’якшують стиль, оскільки партнери-чоловіки схильні йти на поступки, коли бачать гендерно стереотипну (м’яку) риторику [6, с. 8]. Найскладнішою залишається комунікація з консервативними державами, де жінки регулярно стикаються з прямою мізогінією та спробами знецінити їхній статус [6, с. 12].

Яскравим прикладом жіночого лідерства в умовах криз є «воєнна дипломатія» України після повномасштабного вторгнення росії. Українські жінки-посли та дипломатки взяли на себе безпрецедентну роль у формуванні міжнародних коаліцій підтримки. Наприклад, Посол України у Фінляндії сприяла ухваленню історичного рішення – Фінляндія вперше за свою історію поставила зброю в зону конфлікту [4, с. 117]. Діяльність жінок-дипломатів стала менш «дипломатичною» в класичному розумінні: вона вимагає прямолінійності,

швидкості, жорсткості та цілеспрямованості для оперативного отримання військової і гуманітарної допомоги. Окрім того, надзвичайно активну мережу взаємодопомоги утворила Платформа «Подружжя українських дипломатів», яка в умовах війни взяла на себе логістичні, гуманітарні та медійні функції, компенсуючи нестачу кадрів у посольствах [4, с. 190].

Сучасний дискурс вимагає перестати оцінювати професіоналів через призму їхньої статі. Головним критерієм на дипломатичній службі має бути не гендер, а формула «трьох П» (професіоналізм, порядність, патріотизм) [4, с. 174]. Зміщення акценту на універсальні компетенції дозволяє сприймати жінку в дипломатії не як «екзотичний виняток», а як висококласного спеціаліста, що є необхідною умовою для сучасної та ефективної держави.

Список використаних джерел

1. Kozielska M., Smith K. E. Strengthening the representation of women in diplomacy: Lessons from the Field. LSE Report, 2026. 52 p.
2. Jakesevic R., Lusa D. Breaking the glass ceiling: the role of the UN and the EU in promoting women in politics. Politička misao. 2021. Vol. 58, no. 2. P. 33–63.
3. Park A., Jakstaite-Confortola G. Small States' Diplomacies: Changes in Women's Representation in the Baltic States' Foreign Services (1991-2021). Journal of Baltic Studies. 2024.
4. Жіноче обличчя української дипломатії. Нариси, спогади, інтерв'ю. Ч. 1/ авт.-упоряд. І. Матяш. Житомир : Видавничий дім «Бук-Друк», 2024. 288 с.
5. Ismailova G. Gender balance policy in European diplomacy. Foreign Affairs. 2025. Vol. 35, no. 1. P. 34–42
6. Huikuri T.-A., Hunter T. Women in international negotiations: evidence from the Council of the European Union. URPP Equality of Opportunity Discussion Paper Series. 2025. No. 75.

Міщинська І.В.
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
Бевзюк Я.О.
курсантка
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ПОДОЛАННЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У МІЖКУЛЬТУРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ КРІЗЬ ПРИЗМУ ГІПОТЕЗИ СЕПІРА-ВОРФА

Науковці в галузі когнітивної науки досліджують цікаве явище – male bias – когнітивне упередження, відповідно до якого під час сприйняття назв професій (*minister*, *deputy*, *chairman*) частіше уявляють чоловіка, якщо стать фахівця не

уточнюється. Українська мова є флективною з граматично обов'язковою категорією роду та долає мовний сексизм завдяки фемінітивам. Сучасна мовна практика передбачає активне творення та вживання форм типу *міністерка, редакторка, делегатка, амбасадорка*. Офіційно це закріпили в українському правописі, який узаконив фемінітиви в офіційно-діловому та академічному дискурсі.

Лінгвістичний сексизм – це складне явище в соціальній лінгвістиці, яке вказує на гендерну ієрархію в суспільстві і підтримує її. Щоб мати змогу глибше проаналізувати це явище, варто розглянути його крізь призму гіпотези лінгвістичної відносності, сформульованої Е. Сепіром та Б. Лі Ворфом.

Відповідно до цієї гіпотези структура мови не лише висвітлює реальність, а й впливає на способи її когнітивного трактування. Суть поміркованої версії гіпотези полягає у тому, що мова не визначає наше мислення повністю, але все ж впливає на те, як ми класифікуємо свій досвід та формує типові моделі сприйняття. Тобто лінгвістичний сексизм символічно закріплює нерівність. Використання універсальних маскулінітивів у значенні «загального роду» формує ефект нормативної чоловічості, бо в такому випадку чоловічий образ сприймається як стандартний чи нейтральний, тоді як жіночий, частіше за все, як відхилення або уточнення.

Згідно з теорією лінгвістичної відносності, поява окремої назви свідчить про те, що суспільство починає усвідомлювати й визнавати певну соціальну роль. Якщо слово закріплене в мовній нормі, людина або група стає помітною у спілкуванні та суспільному просторі. Але у цьому контексті англійська мовна традиція демонструє дещо інший підхід. Через відсутність граматичної категорії роду в іменниках вона переважно використовує гендерно нейтральні назви професій, що сприяє ефективній професійній комунікації. Таким чином, «гіпотеза лінгвістичної відносності стала одним із головних фундаментів доктрини політичної коректності» [1, с. 289].

Англійська мова передбачає заміну форм із компонентом *-man* (*spokesman → spokesperson*), відмову від суфіксів *-ess* (*stewardess → flight attendant*) та впровадження гендерно нейтральних форм звертання. Рекомендації ООН щодо

гендерно-інклюзивної мови передбачають уникнення «*Sir*» та «*Gentlemen*» у дипломатичному протоколі на користь нейтральних варіантів (*Dear colleagues, guests, participants, everyone*). Така пропозиція спрямована на розрив зв'язку між статтю та професійною роллю, тобто на усунення мовного маркера як потенційного джерела стереотипізації [2].

Між українською та англійською мовами виникає структурна відмінність, що особливо яскраво помітна у перекладацькій практиці. Наприклад, англійське речення *The President arrived* є граматично нейтральним щодо статі суб'єкта. Український відповідник «*Президент прибув/прибула»* потребує обов'язкового вказання роду. Таким чином, переклад виявляє різні способи лінгвістичного мислення, бо українська система тяжіє до експліцитності, тоді як англійська допускає вживання гендерно нейтральних фраз без уточнення статі.

Отже, мовний сексизм не зводиться лише до особливостей слововживання, а має ширший когнітивний і соціальний характер. Відповідно до гіпотези Сепіра-Ворфа, мовні засоби впливають на формування суспільних уявлень, тому відсутність або нейтралізація назв може зумовлювати зниження соціальної помітності певних груп. Українська та англомовна традиції демонструють різні підходи до реалізації принципу гендерної рівності. Українська мова тяжіє до експліцитного позначення соціальних ролей через розширення номінативних засобів, тоді як англійська – до використання гендерно нейтральних форм і мінімізації мовного маркування статі. Усвідомлення цих відмінностей сприяє налагодженню міжкультурної комунікації.

Список використаних джерел

1. Караваєва Т.Л., Тер-Григорьян М. Г. Політкоректність англомовної культури і гіпотеза лінгвістичної відносності // Закарпатські філологічні студії. 2020. Вип. 14, т. 1. С. 286–291. DOI: https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.14-1.53.

2. United Nations. Guidelines for gender-inclusive language in English [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.un.org/en/gender-inclusive-language/guidelines.shtml (дата звернення: 28.02.2026).

Міщинська І.В.
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
Малашенко В.Ю.
курсантка
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ГЕНДЕРНИЙ ВИМІР МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Анотація. *У тезах досліджується роль гендерного чинника у процесі міжкультурної комунікації. Розкрито вплив соціокультурних норм і гендерних стереотипів на особливості спілкування представників різних культур. Особливу увагу приділено мовним аспектам репрезентації гендеру та їх значенню для формування ефективної комунікативної взаємодії.*

Ключові слова: *гендер, міжкультурна комунікація, гендерні стереотипи, культурні відмінності, комунікативна поведінка.*

Summary. *The paper examines the role of gender in intercultural communication. It highlights the influence of sociocultural norms and gender stereotypes on communication patterns across cultures. Special attention is paid to linguistic aspects of gender representation and their importance for effective interaction.*

Key words: *gender, intercultural communication, gender stereotypes, cultural differences, communication behavior.*

У сучасних умовах активного розвитку міжнародних зв’язків міжкультурна комунікація стає невід’ємною складовою професійної та повсякденної взаємодії. Водночас її ефективність значною мірою залежить від урахування не лише культурних, а й гендерних особливостей, які визначають стиль спілкування, мовні практики та моделі поведінки.

Поняття гендеру охоплює не біологічні відмінності, а соціально сформовані уявлення про ролі та очікування щодо чоловіків і жінок [1]. У різних культурних середовищах ці уявлення можуть суттєво варіюватися. Наприклад, у традиційних суспільствах комунікативна ініціатива частіше належить чоловікам, тоді як у більш демократичних культурах спостерігається тенденція до рівноправної участі в комунікації [2].

Одним із факторів, що ускладнює міжкультурну взаємодію, є стійкі гендерні стереотипи. Вони впливають на сприйняття співрозмовника, інтерпретацію його висловлювань і навіть на вибір комунікативної стратегії [3]. Зокрема, у міжнародному середовищі відмінності у стилях мовлення — більш прямий чи опосередкований, емоційний чи стриманий — можуть трактуватися по-різному залежно від гендерних і культурних очікувань.

Окремої уваги заслуговує мовний аспект гендеру. У сучасній лінгвістиці все більшого значення набуває використання гендерно нейтральних або інклюзивних форм, що сприяє уникненню дискримінаційних практик у мовленні [5]. Водночас у різних мовах питання гендерної маркованості вирішується по-різному, що також впливає на процес міжкультурної комунікації.

Важливо зазначити, що формування гендерної чутливості є необхідною складовою професійної підготовки фахівців, особливо у сфері освіти, міжнародних відносин та бізнесу. Інтеграція відповідних підходів у навчальний процес сприяє розвитку міжкультурної компетентності, підвищує рівень толерантності та зменшує ризик комунікативних бар'єрів [4].

Таким чином, гендерний вимір міжкультурної комунікації є складним і багатогранним явищем, що потребує комплексного осмислення. Урахування гендерних особливостей дозволяє не лише підвищити ефективність спілкування, а й сприяє побудові взаєморозуміння та порозуміння в умовах культурного різноманіття.

Список використаних джерел

1. Гофстеде Г. Культура і організації: програмування розуму. – К.: Основи, 2011.
2. Тромпенаарс Ф. Подолання культурних відмінностей у бізнесі. – К.: Баланс Бізнес Букс, 2003.
3. Holmes J. Gendered Talk at Work. – Oxford: Blackwell, 2006.
4. Wood J. T. Gendered Lives: Communication, Gender, and Culture. – Boston: Cengage Learning, 2015.
5. Cameron D. Gender and Language. – Cambridge: Cambridge University Press, 2008.

A. Bukreieva
Student of the Faculty of International Economics and Management
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

LINGUISTIC MODELING OF INTERCULTURAL COMMUNICATION IN THE GLOBALIZED WORLD. MULTICULTURALISM AND ITS TRENDS IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

Анотація. *Стаття присвячена дослідженню лінгвістичного моделювання міжкультурної комунікації в епоху глобальних трансформацій 2025–2026 років. У роботі проаналізовано теоретичні засади формування полікультурної мовної особистості в освітньому просторі КНЕУ. Досліджено когнітивно-лінгвістичну модель CLIF, вплив штучного інтелекту на міжкультурний дискурс та економічні наслідки мовних бар'єрів у міжнародній торгівлі. Автор обґрунтовує роль культурної локалізації та інтелектуальної адаптивності як ключових чинників успіху в сучасних міжнародних економічних відносинах.*

Ключові слова: *лінгвістичне моделювання, міжкультурна комунікація, глобалізація, мультикультуралізм, полікультурна мовна особистість, міжнародні економічні відносини, когнітивна лінгвістика.*

Summary. *The article is devoted to the study of linguistic modeling of intercultural communication in the era of global transformations of 2025–2026. The paper analyzes the theoretical foundations for forming a polycultural linguistic personality within the educational space of KNEU. The study explores the cognitive-linguistic model CLIF, the impact of AI on intercultural discourse, and the economic consequences of language barriers in international trade. The author substantiates the role of cultural localization and intellectual adaptability as key success factors in modern international economic relations.*

Key words: *linguistic modeling, intercultural communication, globalization, multiculturalism, polycultural linguistic personality, international economic relations, cognitive linguistics.*

Problem Statement. The global landscape of 2026 is defined by an unprecedented confluence of geopolitical shifts, technological acceleration, and hyper-interconnectedness. As Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (KNEU) continues its mission of training competitive specialists, the necessity of navigating this complex environment has never been more acute. Globalization today is not merely an economic process but a transformation in institutional governance that transcends national boundaries, creating a «super culture» that both enriches and challenges local identities. In this context, intercultural communication acts as the foundational medium through which global society functions, making linguistic modeling a vital scientific instrument for predicting and managing cross-cultural interactions [1, p. 211].

The contemporary «language and culture nexus» is characterized by mutual influence and interdependence. Language serves as the primary ethno-genic security

factor, fixing specific cultural information and forming a unique «linguistic picture of the world». However, the rise of digital borders and mediated mass communication has created new types of «linguistic-cultural barriers». For international economic relations, these barriers manifest as increased transaction costs and trade inefficiencies. Therefore, the problem of developing adequate linguistic models that can bridge the gap between diverse cultural codes is of paramount importance for the stability of the global economic system [2, p. 144].

The contemporary era demands a move from passive tolerance to active «intercultural fluency». For students of international economic relations, this means developing a «polycultural linguistic personality» — an individual who is not just a carrier of professional knowledge, but a mediator between diverse backgrounds. This is particularly relevant as digital transformation redraws the map of international cooperation, requiring leaders to handle both AI-mediated and direct human contacts with equal precision. The formation of such a personality at the university level is a multidimensional task involving linguistic, cognitive, and creative development [3, p. 128].

Analysis of Recent Sources and Publications. The scientific understanding of intercultural communication has evolved from simple linear processes to complex transactional models. Early frameworks provided a mathematical basis for information transfer but were often criticized for overlooking the dynamic feedback loops essential to human interaction. In the contemporary era, Michael Byram's model of Intercultural Communicative Competence (ICC) remains a dominant framework. Byram posits that linguistic competence must be integrated with intercultural competence, which is composed of five key «savoirs»: attitudes, knowledge, skills of interpreting and relating, skills of discovery and interaction, and critical cultural awareness [4, p. 73].

Modern adaptations of ICC models now increasingly integrate digital literacy and multilingual identity to address the communicative demands of the digital age. Statistical models are currently being used to validate these hybrid frameworks, ensuring they possess high explanatory power for the complex dynamics of modern globalization. For institutions like KNEU, the mission of training specialists in international economic relations necessitates a deep engagement with these challenges. The academic process is

viewed as a multi-dimensional entity that integrates scientific, cultural, and business aspects [5, p. 1].

Recent studies in cognitive linguistics have also highlighted the role of «neural empathy» in cross-cultural dialogue. Research suggests that successful communication depends on the brain's ability to synchronize semantic processing with the interlocutor's cultural frame. This leads to the development of integrated frameworks that link linguistic stimuli to real-time cognitive responses. Scholars emphasize that in a globalized world, the ability to «shift» between cultural perspectives is as important as grammatical accuracy, marking a transition from the native-speaker ideal to the intercultural speaker paradigm [6, p. 2].

Main Research Material. Linguistic modeling in 2026 involves the systematic representation of language functions to explain and predict communication outcomes. A key development is the «Cognitive-Linguistic Integration Framework» (CLIF), which links linguistic stimulus to real-time neural responses. By leveraging technologies like deep learning, researchers can identify how specific word choices or syntactic structures modulate brain activity related to attention and emotion.

This level of modeling is crucial for understanding how «linguistic framing» shapes public perception of global issues, such as environmental health risks or economic policies [5, p. 5].

At the heart of linguistic modeling is the study of how the brain constructs a network of relations between lexical units recognized from a stimulus. Language is a highly complex phenomenon where a sentence exists simultaneously as a sequence of phonemes, words, and grammatical categories. In intercultural settings, this processing is complicated by the fact that the semantic distribution of lexical items is inherently principled but variable across different cultural contexts. Modeling meaning variation thus requires a neuropsychologically grounded approach that accounts for variability in conceptual structure and context-sensitivity [3, p. 144].

The economic dimension of intercultural communication is quantified through the «Language Barrier Index» (LBI). Empirical evidence indicates that language obstacles significantly increase trade costs and heighten the probability of disputes. Conversely, shared official language or high English proficiency acts as «linguistic capital»,

facilitating negotiations and building trust. According to UNCTAD (2026), global trade growth is projected at about 2.6%, and in this subdued environment, the ability to relocate production closer to key markets — a process requiring high intercultural fluency — is critical for building resilience [7, p. 12].

Multiculturalism trends for 2025–2026 are defining the horizon of global strategy through «cultural localization». Consumers, particularly among Gen-Z (81%), expect brands to reflect their local values, aesthetics, and languages. This has led to a boom in cross-cultural content; for example, in the UK, the viewing of non-English language stories on platforms like Netflix increased by 90% between 2020 and 2023. This trend signifies that cultural boundaries have become more porous, and audiences are increasingly open to international narratives in their original linguistic forms.

Another critical trend is the rise of «intercultural literacy in AI and design». As AI tools play a larger role in content discovery and automated interaction, addressing cultural blind spots — such as algorithmic mistranslation or facial recognition bias — is no longer optional.

Tech teams are increasingly incorporating anthropologists and cross-cultural researchers to ensure that AI systems are trained on inclusive datasets and governed by localized frameworks. This evolution ensures that technology serves as a bridge rather than a barrier in intercultural exchange.

In international business, companies in the top quartile for ethnic diversity show a financial advantage of up to 27% over their less diverse competitors. However, miscommunication in globally distributed teams can cost companies millions of dollars, making intercultural training a core business priority. Geert Hofstede’s theory of cultural dimensions remains a primary tool for businesses to analyze these differences, helping multinational corporations tailor their management styles to specific markets [9, p. 45].

For the modern professional in international economic relations, success depends on the ability to move beyond simple translation toward true «intercultural literacy». This requires a proactive approach to learning, where students and practitioners engage with diverse cultural identities through technology, virtual exchange, and real-world interaction. As digital borders continue to blur, the role of universities in forming

polycultural linguistic personalities becomes paramount, ensuring that future leaders can foster civilizational tolerance and effective cooperation [10, p. 55].

The concept of multiculturalism in 2026 is no longer defined merely by the presence of diversity, but by active exchange and adaptability within shared spaces. Intercultural fluency is now considered a foundational competency for innovation, diplomacy, and education. Organizations are moving towards «adaptive messaging» where visual elements, colors, and content are adapted to regional preferences while respecting local customs and taboos. This holistic approach to communication ensures that global brands remain relevant and trustworthy in a fragmented world [7, p. 12; 8].

Conclusions. Linguistic modeling provides a comprehensive framework for navigating the complexities of the globalized world. By integrating cognitive-linguistic integration frameworks, such as CLIF, with traditional competence models, we can achieve a deeper understanding of how language and culture interact at both the neural and societal levels. The trends for 2025–2026 clearly indicate that intercultural fluency is no longer a luxury but a strategic necessity for brands, governments, and educational institutions [1, p. 211; 5, p. 1].

For the specialists of KNEU, the path forward involves the development of a «polycultural linguistic personality», capable of overcoming linguistic-cultural barriers in international economic relations. Ultimately, the goal of linguistic modeling is to create a shared space where people of different cultures can interact with respect, dignity, and understanding. By leveraging the power of modern technology and evidence-based cultural data, we can move toward a global society where diversity is not a source of conflict, but a driver of innovation and resilience [2, p. 144; 8].

References

1. Safronova Y., Michshenko Y. Cross-cultural communication in the context of globalization: language and culture nexus. Scientific Collection «InterConf+». 2023. № 30(143). P. 211–221.

2. Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасних університетів: зб. матеріалів XII Міжнар. наук. конф. (м. Київ, 23 квіт. 2026 р.). Київ: КНЕУ, 2026. 144 р.

3. Batsevych F. S. Essentials of Intercultural Communication. Kyiv: Academia, 2007. 312 p.

4. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Clevedon: Multilingual Matters, 1997. 136 p.

5. Cognitive-Linguistic Integration Framework (CLIF) for Environmental Health Communication. IEEE Access. 2025. Vol. 13. P. 1–15.

6. Intercultural communicative competence (ICC) in EFL education amidst rapid globalization. Frontiers in Education. 2025. Vol. 10. P. 1–18.

7. Global Trade Update (January 2026): Top trends redefining global trade in 2026. Geneva: UN Trade and Development (UNCTAD), 2026. 12 p.

8. 2025 Cultural Insights: I is for Intercultural. Square Holes. 2025. URL: https://squareholes.com/blog/2025/04/03/the-a-z-of-2025-cultural-insights-i-is-for-intercultural/ (date of access: 12.03.2026).

9. Diversity matters: Even more: McKinsey & Company Report. 2025. 64 p.

10. Hofstede G. Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations. 2nd ed. Thousand Oaks: SAGE Publications, 2001. 598 p.

Грива О.В.
студентка 3 курсу факультету міжнародної економіки і менеджменту
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник — Капустіна О.В.
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

MARKETING MANAGEMENT OF NETFLIX AS A DRIVER OF MULTICULTURAL TRENDS IN GLOBAL MEDIA

Анотація. *У контексті глобалізації та цифрової трансформації медіаплатформи відіграють ключову роль у формуванні міжкультурної комунікації. У цій статті розглядається роль маркетингового менеджменту Netflix у просуванні мультикультуралізму в глобальних медіа. Дослідження аналізує основні стратегії компанії, зокрема локалізацію, персоналізацію на основі даних та кампанії, орієнтовані на різноманіття. Також оцінюється їхній вплив на міжкультурну комунікацію та культурний обмін. Хоча Netflix сприяє глобальному поширенню різноманітних культурних наративів, у статті також розглядаються такі виклики, як культурна гомогенізація та комерціалізація різноманіття. Результати свідчать про те, що Netflix функціонує як інструмент інтеграції мультикультуралізму, водночас залишаючись об'єктом критичних дискусій у сфері цифрових медіа.*

Ключові слова: *маркетинговий менеджмент, міжкультурна комунікація, глобалізація, мультикультуралізм, стримінгові платформи, цифрові медіа, локалізація, різноманіття.*

Summary. *In the context of globalization and digital transformation, media platforms play a key role in shaping intercultural communication. This paper examines the role of Netflix's marketing management in promoting multiculturalism in global media. The study analyzes the company's key strategies, including localization, data-driven personalization, and diversity-oriented campaigns. It also evaluates their impact on intercultural communication and cultural exchange. While Netflix contributes to the global dissemination of diverse cultural narratives, the paper also addresses challenges such as cultural homogenization and the commercialization of diversity. The findings suggest that Netflix functions as both a facilitator of multicultural integration and a subject of critical debate in the digital media landscape.*

Key words: *marketing management, intercultural communication, globalization, multiculturalism, streaming platforms, digital media, localization, diversity.*

In today's world, marked by rapid globalization and digitalization, intercultural communication plays a crucial role in shaping social and cultural interactions [1, p. 45].

Media platforms have become one of the primary contexts where these interactions unfold, influencing how audiences consume content and perceive cultural diversity [2, pp. 12–15]. Platforms such as Netflix reach millions of users worldwide and can significantly influence their tastes, values, and understanding of other cultures [3, pp. 67–69]. Within this context, Netflix has gained recognition as a powerful driver of multicultural trends due to its innovative marketing management and well-developed strategies.

As a result, new opportunities for the development of multiculturalism are emerging, alongside new challenges in intercultural communication [4, pp. 22–25; 5, pp. 38–41].

The purpose of this research is to examine the role of Netflix's marketing management strategy in promoting multiculturalism in global media. The main objectives are to analyze the company's key marketing strategies, identify tools used for cultural adaptation, and assess their impact on intercultural communication.

Netflix's marketing approach extends beyond traditional promotion by integrating cultural diversity into its brand identity. Through data-driven personalization, the platform tailors recommendations to individual users while also introducing them to international content [6, pp. 2–4]. This approach can enhance cross-cultural awareness by encouraging audiences to explore films and series produced in diverse linguistic and cultural contexts [7, pp. 85–88]. Moreover, Netflix invests heavily in localized content production and culturally sensitive marketing campaigns [8, pp. 8–10]. By collaborating with regional creators and adapting promotional materials to local audiences, the company seeks to ensure both authenticity and global appeal. Campaigns for productions such as *Money Heist* and *Squid Game* demonstrate how locally grounded stories can achieve global resonance when supported by coordinated marketing strategies [9, pp. 140–142]. Similarly, the global campaign for *Stranger Things* included culturally adapted promotional activities, such as themed offline events and partnerships with regional brands, which increased audience engagement and strengthened international appeal.

In addition, Netflix uses social media, influencers, and interactive digital formats to promote multicultural content. These tools enable real-time engagement with diverse audiences and support the development of transnational fan communities [6, pp. 135–

138]. As a result, the platform not only distributes content but also contributes to shaping cultural trends across different regions. One of the central components of Netflix's marketing management is its strategy of content localization. Unlike traditional media models, Netflix invests in original productions across various countries, including South Korea, Spain, Germany, and India [3, pp. 102–105]. These productions are subsequently distributed globally, allowing audiences to access and engage with diverse cultural narratives. Localization also involves translation, subtitling, and dubbing, which are adapted not only linguistically but also culturally [7, pp. 120–124].

By considering cultural context, humor, and social norms, Netflix enhances the accessibility of content and strengthens audience connection. Another important aspect is data-driven marketing. Netflix collects and analyzes user data, including viewing behavior and preferences, to generate personalized recommendations [8, pp. 11–13]. This strategy can reduce cultural barriers and encourage users to engage with unfamiliar content, thereby promoting intercultural exchange [1, p. 93]. Furthermore, Netflix's campaigns actively promote diversity and inclusion by highlighting stories that represent different ethnic groups, genders, and social identities (Smith et al., 2021, pp. 5–7). Series such as *Bridgerton* and *Never Have I Ever* illustrate this approach, contributing to the normalization of diversity in global media. Netflix also applies a glocalization strategy, combining global distribution with local adaptation (Flew, 2021, pp. 112–115). This allows the company to maintain a consistent global brand while remaining relevant in specific cultural contexts.Despite its contributions, the influence of Netflix on multicultural trends is not without challenges. Critics argue that the platform may simplify or commodify cultural differences to make them more appealing to global audiences (Hesmondhalgh, 2013, pp. 210–213). For example, *Emily in Paris* presents French culture to international viewers, it has been criticized for relying on clichés — such as romanticized lifestyles, fashion stereotypes, and simplified social norms — which do not fully reflect the complexity of contemporary French society. Some other examples include shows like *Queen Charlotte: A Bridgerton Story*, *The Witcher*, and *Shadow and Bone*, which have been praised for inclusive casting but also criticized for presenting stylized and, at times, historically or culturally simplified representations of social and racial realities. As a result, complex cultural realities may be reduced to simplified or

stereotypical representations. There is also a risk of cultural homogenization, whereby unique cultural elements are adapted to align with global tastes and expectations [10, pp. 55–59]. This may affect the authenticity of local narratives and limit the diversity of cultural expression. Another important concern is the balance between representation and commercialization.

Although diverse stories are increasingly visible, they may be selected or framed based on their market potential rather than their cultural significance [8, pp. 14–16].

Consequently, representation does not always guarantee authenticity, raising questions about creative agency and ethical storytelling. These challenges highlight the need for a critical evaluation of global media strategies and their impact on cultural representation.

In conclusion we can say that the marketing management strategy of Netflix illustrates how a global media company can function as a facilitator of multicultural integration. Through strategies such as localization, data-driven personalization, and diversity-oriented campaigns, the platform contributes to the expansion of intercultural communication. While its strategies significantly enhance intercultural communication and expand access to diverse cultural narratives, they also raise important questions about authenticity, representation, and commercialization. At the same time, the identified challenges demonstrate that the impact of such strategies is complex and requires careful consideration. Despite these limitations, Netflix creates new opportunities for cultural dialogue and promotes a more inclusive global media environment. Therefore, Netflix represents a significant case for studying both the opportunities and contradictions of multicultural development in the digital age.

References

1. Flew, T. (2021). *Global Media and Communication* (2nd ed.). Sage.
2. Cunningham, S., & Craig, D. (2019). *Social Media Entertainment: The New Intersection of Hollywood and Silicon Valley*. NYU Press.
3. Lotz, A. D. (2022). *Media Disrupted: Surviving Pirates, Cannibals, and Streaming Wars*. Press.
4. Lobato, R., & Lotz, A. D. (2020). *Imagining Global Video: The Challenge of Netflix*.
5. Wayne, M. L. (2021). *Global Streaming Platforms and the Politics of Culture*.
6. Jenkins, H. (2006). *Convergence culture: Where old and new media collide*. NYU Press.

7. Chaume, F. (2020). *Audiovisual Translation: Dubbing*. Routledge.
8. Gomez-Uribe, C. A., & Hunt, N. (2015). The Netflix recommender system. *ACM Transactions on Management Information Systems*, 6(4), 1–19.
9. Smith, S. L., Choueiti, M., & Pieper, K. (2021). *Inclusion in the Director's Chair*. USC Annenberg.
10. Hesmondhalgh, D. (2013). *The cultural industries* (3rd ed.). Sage.
11. Jin, D. Y. (2021). *Transnational Korean Cinema and Cultural Politics*.

Dehtiar Veronika
Économie internationale, 3eannée
Université économique nationale de Kyiv Vadym Hetman
Directeur scientifique –Turchaninova V.E.
professeur agrégé de la chaire des langues étrangères et de la communication interculturelle
Université économique nationale de Kyiv Vadym Hetman

L'EVOLUTION PERSONNELLE: QUÊTE D'IDENTITÉ DANS LE MONDE MODERNE

Résumé. *Cet article explore la fluidité de l'identité dans le monde contemporain et analyse les défis psychologiques liés à la recherche de soi face aux changements rapides de la société. L'impact des réseaux sociaux, des algorithmes et du paradoxe de la liberté moderne sur la construction de la personnalité y est examiné, tout en proposant des approches telles que l'authenticité, l'hygiène numérique et l'acceptation de ses imperfections comme éléments essentiels pour se préserver et évoluer de manière continue sans se perdre.*

Mots-clés: *identité moderne, évolution personnelle, réseaux sociaux, quête de soi, hygiène numérique, authenticité.*

Анотація. *У цій статті досліджується плинність ідентичності в сучасному світі та аналізуються психологічні виклики, пов'язані з пошуком себе в умовах стрімких суспільних змін. Розглядається вплив соціальних мереж, алгоритмів та парадоксу сучасної свободи на формування особистості, а також пропонуються такі підходи, як автентичність, цифрова гігієна та прийняття власних недоліків, як важливі елементи для збереження себе та безперервного розвитку без ризику втратити власне «я».*

Ключові слова: *еволюція особистості, пошук ідентичності, сучасний світ, соціальні мережі, внутрішня трансформація, прийняття себе, свобода.*

Il y a quelques décennies, une personne pouvait vivre toute sa vie selon un seul scénario: un métier, une ville, une seule version d'elle-même. Aujourd'hui, nous vivons dans un monde qui a changé très vite, plus vite que nous avons pu nous y habituer. Les tendances sont nées et ont disparu en quelques jours, les professions sont devenues inutiles en quelques années, et les réseaux sociaux nous ont montré chaque seconde des milliers de vies «parfaites», ce qui nous a fait nous comparer sans arrêt aux autres. Dans ce chaos, l'être humain s'est posé de plus en plus souvent une question presque inquiétante: «Qui suis-je vraiment?»

Aujourd'hui, l'identité n'est plus quelque chose de fixe. On ne peut pas la «trouver» une fois pour toutes et la garder pour toujours. Au contraire, la personne moderne a été

obligée de changer, de s'adapter et de repenser ses valeurs. Elle a souvent dû se reconstruire après chaque défi de la vie. La personnalité est devenue non pas une forme fixe, mais un processus continu.

Le plus grand danger du monde moderne n'est pas seulement la vitesse des changements, mais le risque de se perdre parmi les voix des autres. Les algorithmes ont décidé ce que nous regardons, la société a dicté qui nous devons être, et la peur de «ne pas être à temps» nous a poussés à courir sans arrêt. C'est pour cela que le grand défi du XXIe siècle n'est peut-être pas de se trouver, mais de ne pas se perdre.

Les réseaux sociaux nous ont promis la liberté d'expression, mais ils sont devenus aussi un espace de comparaison permanente. Chaque jour, nous avons vu des centaines de photos parfaites, des histoires de réussite et des vies de rêve. Nous avons eu l'impression que tout le monde savait comment être heureux, sauf nous. Le problème est que nous avons comparé notre vie intérieure – nos peurs, nos doutes, notre routine – avec des images très bien construites des autres [1].

Petit à petit, l'écran du smartphone est devenu un miroir déformant. Au lieu de se regarder soi-même, la personne a commencé à suivre les tendances, les normes et les scénarios des autres. C'est ainsi que le syndrome de l'imposteur est apparu: le sentiment constant de ne pas être assez talentueux, assez beau ou assez réussi. Au lieu de développer notre propre unicité, nous avons commencé à copier les modèles qui ont reçu le plus de likes [2].

En plus, les algorithmes ont influencé de plus en plus ce que nous avons regardé, acheté et même rêvé. Le marketing ne vend plus seulement des objets, il vend des émotions et des styles de vie. Paradoxalement, plus il y a de choix, plus il est difficile de décider. Trop d'options ont commencé à paralyser la personne. Le plus difficile est de comprendre où finissent les désirs imposés et où commencent les vrais besoins.

La liberté est devenue un grand paradoxe du monde moderne. Avant, la société a proposé un scénario de vie simple: études, travail, famille, stabilité. Aujourd'hui, ces cadres ont presque disparu. Nous pouvons changer de métier, de pays, de style de vie, et même de personnalité. Cela ressemble à une vraie liberté. Mais en même temps, cette liberté a créé une grande anxiété à laquelle nous n'avons pas été préparés.

Quand il n’y a plus de repères clairs, toute la responsabilité de la vie est devenue personnelle. La liberté moderne n’est pas seulement un avantage, elle est aussi un poids psychologique. La personne a dû chercher seule un sens, construire son identité et répondre à la question la plus difficile: qui devenir quand tout est possible?

Après tout ce chaos, une question apparaît naturellement: que veut dire «se trouver soi-même» dans un monde qui change tout le temps? Beaucoup de personnes ont imaginé ce processus comme une révélation soudaine. Mais en réalité, se trouver n’est pas découvrir une vérité déjà prête. C’est un processus difficile où l’on se libère de tout ce qui est étranger: les attentes des autres, leurs modèles de réussite et leurs rêves.

Depuis l’enfance, on nous a dit comment nous «devons» être: réussis, productifs, beaux, forts. La société, les parents, la publicité et les réseaux sociaux ont essayé d’écrire notre scénario avant même que nous ayons entendu notre propre voix. C’est pourquoi la vraie évolution personnelle commence avec une autre question: «Qu’est-ce que je veux vraiment?» L’authenticité est devenue une protection contre un monde qui impose des rôles.

En même temps, la personne moderne a commencé à refuser l’idée d’être une seule version d’elle-même pour toujours. L’identité ressemble maintenant à une mosaïque faite de rôles différents, d’expériences et de changements. Le plus important est de se permettre de changer. La stagnation commence quand on a peur de quitter son ancienne version.

L’évolution personnelle commence aussi quand la personne arrête de fuir ses imperfections. Les réseaux sociaux ont créé un idéa: être toujours productif, heureux et parfait. Mais cette perfection est devenue une illusion. L’être humain devient plus complet non pas quand il supprime sa «part sombre», mais quand il l’accepte [3].

Après tous les défis du monde moderne, une question reste: comment ne pas se perdre? La réponse ne se trouve pas dans des citations motivantes. Elle commence par de petites décisions conscientes qui ramènent la personne à elle-même.

Un premier pas est l’hygiène numérique: savoir éteindre le bruit du monde. Aujourd’hui, nous avons vécu avec le téléphone dans la main du matin au soir. Mais on ne peut pas entendre sa voix intérieure si elle est couverte par les algorithmes. Le silence a aidé les gens à se retrouver. Le temps sans écran n’est pas une fuite, mais un retour à la réalité [4].

Il est aussi important d’être ouvert au changement. Nous avons appris à revoir nos idées, à accepter nos erreurs et à recommencer. L’évolution personnelle demande de la flexibilité, parce que seul celui qui apprend peut vraiment changer.

Mais même le développement perd son sens si nous vivons dans le passé ou dans un futur anxieux. Nous avons souvent pensé à nos erreurs, eu peur de l’avenir et perdu le contact avec le présent. La méditation, l’écriture ou une simple promenade ont aidé à revenir au moment présent. C’est là que nous avons compris nos vrais besoins.

Au XXIe siècle, l’identité n’est plus fixe. La personne change avec le monde, traverse des crises, perd d’anciens sens et en crée de nouveaux. L’évolution personnelle est donc un processus continu de connaissance de soi.

Et peut-être le plus important: être perdu n’est pas un échec. Ne pas savoir qui l’on sera demain est normal. Douter, changer et recommencer est normal. Dans un monde qui exige des réponses parfaites, le vrai courage est de continuer à chercher. Parfois, se perdre signifie simplement commencer à devenir une nouvelle version de soi-même.

Références

1. Réseaux sociaux, autant d’espaces publics pour la culture. (2024). Ministère de la Culture, Session CHEC. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.culture.gouv.fr/mc/content/download/365587/pdf_file/Rapport%20du%20Groupe%203%20de%20la%20Session%2023-24%20du%20CHEC%20-%20Réseaux%20sociaux,%20autant%20d%27espaces%20publics%20pour%20la%20culture.pdf?inLanguage=fre-FR&version=15

2. Babu, N. N., & Abdul Ghafar, N. N. (2025). Exploring Identity Development Through Social Media: The Impact On Self-Perception, Body Image And Social Comparison In Generation Z. International Journal of Education, Psychology and Counseling. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ir.unimas.my/id/eprint/50666/1/EXPLORING%20IDENTITY%20DEVELOPMENT%20THROUGH%20SOCIAL%20.pdf

3. Valkenburg, P. M. (2022). Social media use and well-being: An independent assessment. Current Opinion in Psychology. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2352250X21001500

4. The algorithmic self: how AI is reshaping human identity, introspection, and agency. (2025). Frontiers in Psychology. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2025.1645795/full

Іванова А.
студентка 3-го курсу факультету міжнародної економіки і менеджменту
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник — Грицяк Л.Д.
кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

LINGUISTIC MODELLING OF INTERCULTURAL COMMUNICATION IN THE CONTEXT OF GLOBALISATION

Анотація. *У статті розглядаються особливості лінгвістичного моделювання міжкультурної комунікації в умовах глобалізації. Проводиться аналіз теоретичних підходів до розуміння міжкультурної комунікації як складного багаторівневого процесу, що поєднує лінгвістичні, когнітивні та соціокультурні аспекти. Визначається вплив процесів глобалізації на трансформацію мовних практик — зокрема, їх гібридизацію, динамізм та залежність від цифрового середовища. Особлива увага приділяється сучасним підходам до моделювання міжкультурної комунікації, а саме дискурсивним, когнітивним та соціолінгвістичним. Обґрунтовується необхідність комплексного врахування культурних та аксіологічних чинників у комунікативному процесі. Розглядається роль міжкультурної компетентності як ключової умови ефективної взаємодії в глобалізованому суспільстві. Аналізуються можливості використання сучасних мовних технологій, зокрема великих мовних моделей, у моделюванні міжкультурної комунікації. Встановлено, що їхня ефективність залежить від урахування культурного контексту та якості навчальних даних. Зроблено висновок щодо перспектив лінгвістичного моделювання як міждисциплінарної галузі досліджень та визначено основні напрями його подальшого розвитку.*

Ключові слова: *міжкультурна комунікація; глобалізація; лінгвістичне моделювання; дискурс; мовні технології; міжкультурна компетенція; штучний інтелект*

Summary. *The article examines the peculiarities of linguistic modelling of intercultural communication under the conditions of globalisation. It analyses theoretical approaches to understanding intercultural communication as a complex multi-level process that combines linguistic, cognitive, and socio-cultural aspects. The impact of globalisation processes on the transformation of language practices — in particular, their hybridisation, dynamism, and dependence on the digital environment — is determined. Special attention is paid to contemporary approaches to modelling intercultural communication, namely the discursive, cognitive, and sociolinguistic ones. The necessity of a comprehensive consideration of cultural and axiological factors in the communication process is substantiated. The role of intercultural competence as a key condition for effective interaction in a globalised society is considered. The possibilities of using modern language technologies, in particular large language models, in modelling intercultural communication are analysed. It is established that their effectiveness depends on taking into account the cultural context and the quality of training data. The conclusion is drawn about the prospects of linguistic modelling as an interdisciplinary research field, and the main directions of its further development are identified.*

Key words: *intercultural communication; globalisation; linguistic modelling; discourse; language technologies; intercultural competence; artificial intelligence*

Introduction. In the modern world, globalisation processes encompass all spheres of social life, including the linguistic and communicative ones. The intensive development of international relations, digital technologies, and the information space promotes the intensification of intercultural interaction, which necessitates a rethinking of the role of language as the primary tool of communication.

Under these conditions, the problem of effective linguistic modelling of intercultural communication, capable of ensuring adequate mutual understanding among representatives of different cultures, acquires particular relevance. The relevance of the research topic is determined by the growing number of intercultural contacts in the globalised environment, which is accompanied by the emergence of communication barriers related to differences in linguistic worldviews, cultural norms, and values. In addition, current trends in the development of artificial intelligence and large language models actualise the issue of their application in intercultural communication processes, which requires in-depth scientific reflection.

The degree of scientific elaboration of the problem is quite high; however, a comprehensive analysis of linguistic modelling of intercultural communication in the context of globalisation requires further development. The theoretical foundations of intercultural communication research are covered in the works of [1, p. 40; 2, p. 75], where language is viewed as a key element of cultural interaction. The sociolinguistic aspects of globalisation and language change are examined in the studies of [3, p. 110; 4, p. 50]. At the same time, contemporary approaches to modelling communicative processes and the use of language technologies are presented in the works of [5, p. 210; 10, p. 12].

The aim of the article is to investigate the peculiarities of linguistic modelling of intercultural communication in the context of globalisation and to identify the main approaches to its implementation. **To achieve this aim**, the following tasks must be solved:

- to analyse the theoretical foundations of intercultural communication;
- to determine the impact of globalisation processes on language interaction;
- to characterise the main approaches to modelling intercultural communication;
- to examine the role of modern language technologies in this process.

The object of the research is intercultural communication in the context of globalisation. The subject of the research is the linguistic modelling of intercultural communication as a tool for optimising mutual understanding among representatives of different cultures. **The research methods** include the analysis and synthesis of scientific

literature, the comparative method, and elements of discursive and sociolinguistic analysis.

The scientific novelty of the research lies in a comprehensive approach to the analysis of linguistic modelling of intercultural communication, taking into account current globalisation and technological trends. **The practical significance** of the obtained results lies in the possibility of their use in the field of language education, intercultural communication, as well as in the development and improvement of language technologies.

Linguistic Modelling of Intercultural Communication in the Context of Globalisation

The current stage of world society development is characterised by intensive globalisation processes that significantly transform language interaction and communicative practices. Under these conditions, intercultural communication acquires new forms determined by both socio-cultural changes and the development of digital technologies and linguistic modelling.

Within classical approaches to the analysis of intercultural communication, language is considered not only as a means of transmitting information, but also as a mechanism for representing cultural meanings. In particular, researchers emphasise that any communicative act is an interpretive process that involves a kind of intercultural translation. A similar approach is observed in works where language is treated as a key factor in the formation of cultural identity and the symbolic space of society.

Globalisation processes contribute to the formation of new language practices characterised by hybridity, mobility, and contextuality. Modern sociolinguistics views communication as a dynamic process that goes beyond traditional language norms and increasingly depends on the digital environment. At the same time, the spread of English as a global lingua franca actualises the problem of language inequality and cultural dominance.

Contemporary studies pay considerable attention to the modelling of intercultural communication as a tool for analysing discursive practices. In particular, it is emphasised that the effective reproduction of cultural meanings in communication requires consideration of cognitive, social, and pragmatic factors. Similarly, the importance of the

axiological aspect, which determines the value orientations of communication participants, is highlighted.

The results of modern empirical studies confirm that intercultural communication in the context of globalisation is a complex multi-level system. Thus, a systematic analysis of scientific works shows that intercultural competence serves as a key prerequisite for effective communication. At the same time, the need to integrate an intercultural component into language education as a means of enhancing communicative effectiveness is emphasised.

The problem of linguistic modelling in the context of artificial intelligence development is of particular relevance. Modern language models (LLMs) demonstrate the ability to reproduce complex communicative structures; however, their effectiveness largely depends on taking into account the cultural context. Researchers also draw attention to the need to adapt language technologies to cultural diversity, since universal models do not always correctly reflect the specifics of local discourses.

Thus, linguistic modelling of intercultural communication in the context of globalisation emerges as an interdisciplinary problem that combines linguistics, sociology, cultural studies, and information technologies. Further research in this area should focus on the development of models that take into account not only linguistic but also cultural, cognitive, and social parameters of communication.

Modelling Intercultural Communication: Approaches and Practical Aspects

Modelling intercultural communication in the context of globalisation involves the creation of generalised structures that reflect the peculiarities of interaction among representatives of different cultures in a linguistic environment. Such models are based on a combination of linguistic, cognitive, and socio-cultural parameters, which allows for a comprehensive analysis of communicative processes.

One of the key approaches is discursive modelling, which involves the analysis of speech in a specific socio-cultural context. This approach takes into account such factors as the communicative situation, the status of participants, cultural norms, and values. Discourse in intercultural communication is viewed as a dynamic system shaped by globalisation processes and the digital environment.

Another important direction is cognitive modelling, which focuses on the peculiarities of perception and interpretation of information by representatives of different cultures.

Studies show that cultural differences influence the conceptualisation of reality, which in turn determines the specifics of linguistic representation. This is particularly important in intercultural communication, where even minor semantic discrepancies can lead to communication barriers.

In the context of globalisation, sociolinguistic modelling, which takes into account the influence of social factors on language behaviour, is also gaining widespread use. In particular, population mobility, digitalisation, and the development of international communications contribute to the formation of new language practices that combine elements of different cultures. In such conditions, language becomes a flexible tool for adaptation to various communicative environments.

Special attention should be paid to the use of modern language technologies in modelling intercultural communication. Large language models are capable of reproducing complex communicative scenarios; however, their effectiveness depends on the quality of training data and consideration of the cultural context. Failure to take cultural specifics into account may lead to distortion of message content or incorrect interpretation. The practical application of linguistic modelling covers various fields, including education, business, and international relations. In education, it contributes to the formation of intercultural competence, which is a necessary condition for effective communication. In business communication, linguistic modelling allows messages to be adapted to the cultural characteristics of the audience, thereby increasing the effectiveness of interaction. In international relations, such models help avoid communicative conflicts and improve mutual understanding. Thus, contemporary approaches to modelling intercultural communication demonstrate the need for a comprehensive consideration of linguistic, cognitive, and socio-cultural factors. The use of such models in combination with the latest technologies opens up new opportunities for enhancing the effectiveness of communication in the context of globalisation.

Conclusions. As a result of the conducted research, it has been established that intercultural communication in the context of globalisation is a complex multi-level

process that undergoes significant transformations under the influence of socio-cultural, technological, and linguistic factors. The modern globalised environment promotes the intensification of intercultural contacts, which in turn actualises the problem of effective language interaction among representatives of different cultures.

It has been clarified that language in intercultural communication performs not only an instrumental function of transmitting information but also acts as a means of representing cultural meanings, values, and norms. Any communicative act involves an interpretive process that acquires particular complexity in an intercultural context. At the same time, language is an important factor in the formation of cultural identity, which determines the specifics of perception and interpretation of information.

It has been proved that globalisation leads to the emergence of new language practices characterised by hybridity, dynamism, and contextual dependence. In today's communicative space, there is a combination of different linguistic and cultural elements that forms new types of discourse and changes traditional communication models. At the same time, the dominance of English as a global lingua franca causes an uneven distribution of linguistic influence and actualises the problem of linguistic asymmetry.

It has been substantiated that effective linguistic modelling of intercultural communication is possible only under the condition of a comprehensive approach that integrates discursive, cognitive, and sociolinguistic levels of analysis. Such an approach allows taking into account both the linguistic features of communication and the cultural, psychological, and social factors that influence the process of mutual understanding. The axiological component, which determines the system of values of the communication participants and affects the interpretation of messages, is of particular importance.

It has been confirmed that intercultural competence is a key condition for effective communication in the context of globalisation. It includes the ability to understand cultural differences, adapt language behaviour, and avoid communication barriers. In this context, the integration of an intercultural component into language education, which contributes to the formation of skills for effective communication in a multicultural environment, acquires special importance. Special attention has been paid to the role of modern information technologies in the process of modelling intercultural communication. It has been established that the use of artificial intelligence and large

language models opens up new opportunities for the analysis and reproduction of communicative processes.

Such systems are capable of modelling various communicative scenarios, taking into account linguistic and partially cultural specifics. At the same time, their effectiveness is limited by the quality of training data and insufficient consideration of the cultural context, which may lead to distortion of content or incorrect interpretation of messages.

Summarising the research results, it can be stated that linguistic modelling of intercultural communication is a promising interdisciplinary field that combines the achievements of linguistics, sociology, cultural studies, and information technologies. Its development is of great importance for enhancing the effectiveness of communication in the globalised world, as well as for overcoming cultural and linguistic barriers. The prospects for further research lie in the development of adaptive models of intercultural communication capable of taking into account dynamic changes in the language environment, cultural diversity, and the specifics of digital discourse. Of particular relevance is the study of the possibilities of integrating artificial intelligence into the process of intercultural interaction in order to increase the accuracy and adequacy of communication.

References

1. Steiner G. After Babel: Aspects of Language and Translation. — Oxford: Oxford University Press, 1998. — 520 p.

2. Kramsch C. Language and Culture. — Oxford: Oxford University Press, 1998. — 134 p.

3. Blommaert J. The Sociolinguistics of Globalization. — Cambridge: Cambridge University Press, 2010. — 240 p.

4. Phillipson R. Linguistic Imperialism. — Oxford: Oxford University Press, 1992. — 365 p.

5. Issayeva Z., Smagulova J., Tleubergenova M. Modeling of discourse intercultural communication in globalization // Proceedings of the Conference on Pedagogical Technologies. — 2021. — P. 210–215.

6. Polishchuk O. et al. Axiosphere of modern literature in the context of intercultural communication // Journal of Language and Linguistic Studies. — 2021. — Vol. 17(2). — P. 95–100.

7. Wilczewski M., Alon I. Intercultural communication: A systematic literature review // Higher Education. — 2022. — Vol. 84. — P. 299–316.

8. Zhou Y. et al. Intercultural competence in language education: A global perspective // Humanities and Social Sciences Communications. — 2024. — Vol. 11. — P. 1–15.

9. Koch P. et al. Language technologies and cultural diversity in the age of AI // arXiv preprint. — 2024. — P. 1–12.

10. Tenzer H. et al. Cultural adaptation in large language models // arXiv preprint. — 2025. — P. 1–18.

Ізубенко О.О.
студент факультету міжнародної економіки і менеджменту
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – Гавриш М.М.
кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри німецької мови
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

INTERKULTURELLE KOMMUNIKATION IN DER UKRAINE: HERAUSFORDERUNGEN UND CHANCEN FÜR AUSLÄNDISCHE UNTERNEHMEN

Der Artikel erläutert die wichtigsten Merkmale der interkulturellen Kommunikation in der Ukraine, die für ausländische Unternehmer relevant sind, um Missverständnisse zu vermeiden und auf dem ukrainischen Markt erfolgreich zu sein. Es wird nachgewiesen, dass die interkulturelle Kommunikation in der Ukraine eine Verbindung aus traditionellen Werten und modernen Entwicklungen darstellt.

Schlüsselwörter: *interkulturelle Kommunikation, ukrainische Geschäftskultur, Bedeutung persönlicher Beziehungen, nonverbale Signale, unterschiedliche Organisationsstrukturen, Generationenunterschiede, rechtliche Unsicherheit.*

Die interkulturelle Kommunikation spielt eine entscheidende Rolle für den Erfolg internationaler Geschäftsbeziehungen. Für ausländische Unternehmen, die in den ukrainischen Markt eintreten, ist das Verständnis kultureller Besonderheiten von großer Bedeutung. Missverständnisse entstehen dabei häufig nicht aufgrund sprachlicher Barrieren, sondern wegen unterschiedlicher Kommunikationsstile, Werte und Erwartungen. Ziel dieser Arbeit ist es, die wichtigsten Merkmale der interkulturellen Kommunikation in der Ukraine zu analysieren sowie zentrale Herausforderungen und Chancen für ausländische Unternehmen aufzuzeigen.

Ein wesentliches Merkmal der ukrainischen Geschäftskultur ist die hohe Bedeutung persönlicher Beziehungen. Vertrauen bildet die Grundlage für langfristige Kooperationen und wird oft vor formalen Vereinbarungen aufgebaut. Im Gegensatz zu vielen westlichen Ländern, in denen Verträge im Mittelpunkt stehen, legen ukrainische Geschäftspartner großen Wert auf persönliche Kontakte. Informelle Gespräche und

gemeinsame Aktivitäten spielen daher eine wichtige Rolle beim Aufbau von Geschäftsbeziehungen.

Ein weiterer wichtiger Aspekt ist der Kommunikationsstil. In der Ukraine ist die Kommunikation in der Regel direkt, zugleich aber höflich und respektvoll. Klare Aussagen werden geschätzt, dennoch können nonverbale Signale und implizite Bedeutungen eine wichtige Rolle spielen. Für ausländische Unternehmer kann dies eine Herausforderung sein, da zwischen den Zeilen kommuniziert wird und nicht immer alles explizit ausgesprochen wird.

Die Entscheidungsfindung in ukrainischen Unternehmen ist häufig hierarchisch geprägt, insbesondere in traditionellen oder staatlichen Organisationen. Entscheidungen werden oft von Führungskräften getroffen, während in modernen Start-ups zunehmend flexible und schnellere Entscheidungsprozesse zu beobachten sind. Diese Kombination aus traditionellen und modernen Strukturen erfordert von internationalen Partnern Anpassungsfähigkeit sowie Verständnis für unterschiedliche Organisationskulturen.

Ein bedeutender Faktor ist auch der Einfluss der Generationen. Jüngere Fachkräfte sind stärker international orientiert, offen für Innovationen und bevorzugen digitale Kommunikation sowie flache Hierarchien. Die ältere Generation hingegen legt mehr Wert auf formelle Strukturen, persönliche Treffen und langfristige Stabilität. Diese Unterschiede können sowohl Herausforderungen als auch Chancen darstellen, da sie eine dynamische und vielfältige Arbeitskultur schaffen.

Zu den größten Herausforderungen für ausländische Unternehmen zählen Bürokratie, rechtliche Unsicherheiten sowie wirtschaftliche Risiken. Darüber hinaus können kulturelle Unterschiede in Bezug auf Zeitmanagement, Flexibilität und Entscheidungsprozesse zu Missverständnissen führen. Beispielsweise wird in der Ukraine Flexibilität oft höher geschätzt als die strikte Einhaltung von Zeitplänen, was für westliche Partner ungewohnt sein kann.

Gleichzeitig bietet die Ukraine zahlreiche Chancen für internationale Unternehmen. Dazu gehören gut ausgebildete Fachkräfte, eine starke IT-Branche sowie ein wachsender Einfluss europäischer Standards. Die hohe Anpassungsfähigkeit und Flexibilität ukrainischer Teams ermöglichen eine effektive Zusammenarbeit auch unter schwierigen

Bedingungen. Unternehmen, die kulturelle Besonderheiten berücksichtigen und Vertrauen aufbauen, können langfristig von erfolgreichen Partnerschaften profitieren.

Zusammenfassend lässt sich sagen, dass die interkulturelle Kommunikation in der Ukraine durch eine Kombination aus traditionellen Werten und modernen Entwicklungen geprägt ist. Für ausländische Unternehmen ist interkulturelle Kompetenz ein entscheidender Erfolgsfaktor. Wer die kulturellen Unterschiede versteht und respektiert, kann nicht nur Herausforderungen überwinden, sondern auch die zahlreichen Chancen des ukrainischen Marktes erfolgreich nutzen.

Literaturquellen

1. Wackowski, K., Blyznyuk, T. (2017). *Modern Ukrainian and Polish business cultures: Hofstede's classification.* URL: https://www.researchgate.net/publication/320388959_Modern_Ukrainian_and_Polish_business_cultures_G_Hofstede%27s_classification
2. Ivashchuk, A. (2024). *Cross-cultural communications in shaping the international environment.* URL: https://www.amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/2925.
3. Shynkaruk, V., Shynkaruk, O. (2026). *Cross-cultural communication as a tool for forming a positive image of Ukraine.* URL:https://humstudios.com.ua/en/journals/tom-14-1-2026/kros-kulturna-komunikatsiya-yak-instrument-formuvannya-pozitivnogo-imidzhu-ukrayini-u-sviti

Копильчук С.М.
студентка факультету міжнародної економіки і менеджменту
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – Гавриш М.М.
кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри німецької мови
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

INTERKULTURELLE UNTERSCHIEDE IN DER KOMMUNIKATION ZWISCHEN DER UKRAINE UND JAPAN

Der Artikel erläutert unterschiedliches Kommunikationsverhalten der Ukrainer und Japaner in solchen Aspekten wie die Direktheit in der Kommunikation, die Höflichkeit der sprachlichen Formen, die nonverbale Kommunikation sowie der Umgang mit Zeit, Entscheidungen und Kritik. Die eindeutige Schlussfolgerung lautet, dass es in einer zunehmend globalisierten Welt von großer Bedeutung ist, diese Unterschiede zu respektieren und die eigene Kommunikationsweise entsprechend anzupassen, um eine erfolgreiche und respektvolle interkulturelle Verständigung zu erreichen.

Schlüsselwörter: *interkulturelle Kommunikation, interkulturelle Kompetenz, Direktheit der Kommunikation, Höflichkeitsstufen der Sprache, nonverbale Kommunikation, Augenkontakt, Umgang mit Kritik.*

In der heutigen globalisierten Welt wird die interkulturelle Kommunikation zu einem immer wichtigeren Bestandteil des gesellschaftlichen und beruflichen Lebens.

Menschen aus verschiedenen Ländern arbeiten zusammen, nehmen an internationalen Projekten teil, studieren im Ausland oder reisen in andere Kulturkreise. Dabei treffen unterschiedliche Kommunikationsstile, Werte und Verhaltensweisen aufeinander, was sowohl neue Möglichkeiten als auch Herausforderungen mit sich bringt. Besonders interessant ist in diesem Zusammenhang der Vergleich zwischen der Ukraine und Japan, da diese beiden Länder kulturell sehr verschieden sind und sich diese Unterschiede deutlich in der Art und Weise widerspiegeln, wie Menschen miteinander kommunizieren.

Die Aktualität dieses Themas ergibt sich aus der zunehmenden Intensität internationaler Kontakte. Ukrainische und japanische Unternehmen kooperieren, Studierende nehmen an Austauschprogrammen teil, und der kulturelle Dialog zwischen Europa und Asien wird immer bedeutender. In solchen Situationen ist es besonders wichtig, nicht nur die Sprache des anderen zu verstehen, sondern auch die kulturellen Besonderheiten der Kommunikation zu berücksichtigen. Fehlinterpretationen können leicht entstehen, wenn man die Kommunikationsnormen einer anderen Kultur nicht kennt, was sowohl im privaten als auch im beruflichen Kontext zu Missverständnissen führen kann.

Ziel meiner Untersuchung ist es, die wichtigsten Unterschiede in der Kommunikation zwischen der Ukraine und Japan systematisch zu analysieren und zu zeigen, wie kulturelle Werte und Traditionen das Kommunikationsverhalten prägen. Darüber hinaus möchte ich verdeutlichen, warum interkulturelle Kompetenz eine zentrale Voraussetzung für erfolgreiche Verständigung ist und wie sie dazu beitragen kann, Konflikte zu vermeiden und gegenseitigen Respekt zu fördern. Ausgehend von diesen Zielen stellt sich die zentrale Frage, welche Faktoren die Kommunikationsstile in beiden Ländern beeinflussen und worin die größten Unterschiede bestehen.

Ein wesentlicher Unterschied zwischen der Ukraine und Japan liegt im Grad der Direktheit in der Kommunikation. In der ukrainischen Kultur ist es üblich, Gedanken, Meinungen und Gefühle relativ offen und direkt auszudrücken. Ehrlichkeit und Offenheit werden als positive Eigenschaften angesehen, und eine klare Ausdrucksweise gilt oft als Zeichen von Aufrichtigkeit und Vertrauen. Im Gegensatz dazu ist die Kommunikation in Japan deutlich indirekter geprägt. Die Menschen versuchen, Konflikte zu vermeiden und die Harmonie innerhalb der Gruppe zu bewahren.

Aus diesem Grund wird ein direktes «Nein» oft vermieden, und stattdessen werden vage oder höfliche Formulierungen verwendet, die Raum für Interpretation lassen. Diese indirekte Kommunikationsweise kann für Außenstehende schwer verständlich sein, ist jedoch tief in der japanischen Kultur verwurzelt.

Ein weiterer bedeutender Unterschied zeigt sich im Bereich der Höflichkeit und der sprachlichen Formen. In Japan spielt Höflichkeit eine äußerst wichtige Rolle und ist ein zentraler Bestandteil der Kommunikation. Es existieren verschiedene Höflichkeitsstufen in der Sprache, die je nach sozialem Status, Alter oder beruflicher Position des Gesprächspartners verwendet werden. Die korrekte Anwendung dieser Formen ist entscheidend, um Respekt auszudrücken und soziale Beziehungen aufrechtzuerhalten. In der Ukraine ist Höflichkeit ebenfalls von Bedeutung, jedoch wird sie durch sprachliche Regeln weniger streng bestimmt. Der Kommunikationsstil ist insgesamt lockerer, insbesondere im informellen Kontext, und die Grenzen zwischen formeller und informeller Sprache sind weniger stark ausgeprägt.

Auch die nonverbale Kommunikation weist deutliche Unterschiede auf und spielt in beiden Kulturen eine wichtige Rolle, wird jedoch unterschiedlich interpretiert. In Japan wird großer Wert auf Körpersprache, Mimik und Gestik gelegt, wobei Zurückhaltung und Kontrolle der eigenen Emotionen als Zeichen von Respekt gelten. Schweigen kann in diesem Zusammenhang eine positive Bedeutung haben und beispielsweise Nachdenklichkeit oder Aufmerksamkeit ausdrücken. In der ukrainischen Kultur hingegen wird Schweigen häufig anders interpretiert und kann als Unsicherheit, Desinteresse oder sogar Ablehnung wahrgenommen werden. Ukrainische Menschen neigen dazu, sich emotionaler auszudrücken und nutzen häufiger Gesten sowie eine lebendigere Mimik während des Gesprächs.

Ein besonders anschauliches Beispiel für Unterschiede in der nonverbalen Kommunikation ist der Augenkontakt. In der Ukraine wird direkter Augenkontakt als Zeichen von Ehrlichkeit, Offenheit und Interesse betrachtet und ist ein wichtiger Bestandteil eines erfolgreichen Gesprächs. In Japan hingegen kann intensiver Augenkontakt, insbesondere gegenüber älteren oder ranghöheren Personen, als unhöflich oder respektlos empfunden werden.

Aus diesem Grund vermeiden viele Japaner längeren direkten Blickkontakt und zeigen Respekt eher durch andere Verhaltensweisen.

Darüber hinaus unterscheiden sich die beiden Kulturen auch im Umgang mit Zeit, Entscheidungen und Kritik. In der Ukraine werden Entscheidungen oft relativ schnell und teilweise auch spontan getroffen, wobei individuelle Meinungen eine größere Rolle spielen können. In Japan hingegen ist der Entscheidungsprozess häufig langsamer und stärker auf Konsens innerhalb der Gruppe ausgerichtet. Harmonie und Einigkeit haben einen höheren Stellenwert als schnelle Entscheidungen. Ähnlich verhält es sich mit Kritik: Während in der Ukraine Kritik oft direkt und offen geäußert wird, wird sie in Japan sehr vorsichtig und indirekt formuliert, um das Gesicht des Gesprächspartners nicht zu verlieren und die Beziehung nicht zu gefährden.

Diese kulturellen Unterschiede können leicht zu Missverständnissen führen, wenn sie nicht erkannt und berücksichtigt werden. Ein Ukrainer könnte die indirekte Ausdrucksweise eines Japaners als unklar oder ausweichend empfinden, während ein Japaner die direkte Art eines Ukrainers möglicherweise als zu hart oder unhöflich wahrnimmt. Solche Unterschiede verdeutlichen, wie wichtig es ist, nicht nur die Sprache, sondern auch die kulturellen Hintergründe der Kommunikation zu verstehen.

Zusammenfassend lässt sich sagen, dass die Kommunikationsstile in der Ukraine und in Japan deutlich voneinander abweichen. Während die ukrainische Kommunikation eher direkt, emotional und offen ist, zeichnet sich die japanische Kommunikation durch Indirektheit, Höflichkeit und das Streben nach Harmonie aus. Beide Ansätze haben ihre eigenen Vorteile und spiegeln die jeweiligen kulturellen Werte und gesellschaftlichen Normen wider. In einer zunehmend globalisierten Welt ist es daher von großer Bedeutung, diese Unterschiede zu respektieren und die eigene Kommunikationsweise entsprechend anzupassen, um eine erfolgreiche und respektvolle interkulturelle Verständigung zu ermöglichen.

Literaturverzeichnis

1. Encyclopaedia Britannica – Japan: People and Culture. Beschreibt kulturelle Besonderheiten Japans, soziale Normen und Kommunikationsverhalten. URL: https://www.britannica.com/place/Ukraine/Cultural-life.

2. Encyclopaedia Britannica – Ukraine: Cultural Life. Erklärt kulturelle Werte der Ukraine, Traditionen und gesellschaftliche Besonderheiten. URL: https://www.britannica.com/place/Japan/People.

3. Japan Guide – Communication in Japan. Erklärt typische Kommunikationsformen in Japan, Höflichkeit, nonverbale Kommunikation und gesellschaftliche Regeln. URL: https://www.japan-guide.com/e/e622.html.

4. Ukrainian Culture and Communication – Country Navigator. Beschreibt Kommunikationsstil, kulturelle Werte und Verhaltensweisen in der Ukraine, insbesondere Direktheit, Emotionen und soziale Normen in der Kommunikation. URL: https://143693013.fs1.hubspotusercontent-eu1.net/hubfs/143693013/Ukrainian_Culture_and_Communication.pdf.

Korchynska Yelyzaveta
«Économie internationale», 3^e^année
Université économique nationale de Kyiv Vadym Hetman
Directeur scientifique – Turchaninova V.E.
professeur agrégé de la chaire des langues étrangères et de la communication interculturelle
Université économique nationale de Kyiv Vadym Hetman

LES MÉDIAS COMME FACTEUR DE CONSTRUCTION DES IMAGES CULTURELLES

Résumé. *Cet article justifiele rôle des médias en tant que facteur principal dans la formation d'images et de stéréotypes culturels, en particulier, l'influence des cadres, des stéréotypes et des récits est étudiée, ainsi que des données statistiques spécifiques et des exemples confirmant leur influence directe sur l'opinion publique sont donnés.*

Mots-clés: *médias; culture; perception interculturelle; cadrage; stéréotype; récit.*

Анотація. *У статті обґрунтовано роль медіа як головного чинника формування культурних образів і стереотипів, зокрема досліджено вплив фреймів, стереотипів та наративів, а також наведено конкретні статистичні дані й приклади, що підтверджують їхній прямий вплив на громадську думку.*

Ключові слова: *медіа; культура; міжкультурне сприйняття; фреймінг; стереотипізація; наратив.*

Les médias sont le principal outil pour se former des idées sur d'autres cultures. Ils ne diffusent pas seulement des informations, mais influencent également notre perception de la diversité culturelle en créant certains filtres, ce qui explique l'apparition de stéréotypes sur d'autres cultures. Pour une analyse approfondie de cette influence, il est nécessaire d'envisager l'évolution du concept même de «culture» et de «perception interculturelle».

L'un des premiers concepts de la culture a été étayé par Edward Tylor, qui est un célèbre anthropologue. Dans son livre «Primitive Culture», il définit la culture comme un «ensemble complexe» qui combine les connaissances, les croyances, l'art, la moralité et les coutumes acquises par une personne en tant que membre de la société. Par la suite, son approche anthropologique a été élargie par le théoricien culturel Raymond Williams. Il a exprimé l'opinion que la culture doit être interprétée comme un «mode de vie

intégral», qui couvre toutes les sphères de la vie humaine – du matériel au spirituel. Il a également noté que la culture se forme dans les pratiques quotidiennes des gens, leurs valeurs, normes de comportement, traditions, langue et formes de communication, et peut se manifester à la fois dans la vie ordinaire et dans l'activité créative, l'art et l'éducation [1; 2].

Le processus d'interaction interculturelle peut être analysé à travers le prisme de la résolution des principaux dilemmes. Fons Trompenaars, qui est l'auteur de «Riding the Waves of Culture: Understanding Diversity in Global Business», identifie qu'il existe des types de dilemmes culturels tels que l'universalisme contre le particularisme et l'individualisme contre le communautarisme. Ainsi, en raison de différents dilemmes, les gens peuvent comprendre la même situation différemment, ce qui conduit parfois à des malentendus dans la communication interculturelle [3].

Les médias de masse sont l'un des principaux moyens de se former des idées sur d'autres cultures, en agissant comme médiateurs entre différentes sociétés. Comme tout le monde le sait, les gens se concentrent sur ce qui est populaire, y compris le choix des médias. Cela s'explique par l'effet de rejoindre la majorité, ce qui a été décrit par Harvey Leibenstein. Son interprétation, dans le contexte des médias, peut être interprétée comme signifiant que les gens ont tendance à soutenir ces sources d'information qui sont populaires dans la société. C'est-à-dire qu'une certaine étiquette «confiance» leur est collée. Un exemple: des scientifiques ont analysé 267 907 articles sur la Chine de 1970 à 2019. Ils ont ensuite comparé les données aux résultats de 101 enquêtes sociologiques menées auprès des Américains sur leur attitude envers la Chine au cours de la même période. Ainsi, ils ont conclu que le ton et le contenu des articles en une année sur la Chine expliquent environ 54% des changements dans l'opinion publique américaine dès l'année prochaine. Par conséquent, il vaut la peine d'apprendre et d'analyser quelles stratégies de communication les médias de masse opèrent avec [4; 5].

L'une de ces stratégies est le cadrage. Selon Robert Entman, professeur à la George Washington University, le cadrage inclut la sélection et l'accentuation. Autrement dit, le cadrage consiste à sélectionner «certains aspects de la réalité perçue» et à leur donner une plus grande visibilité dans le texte de communication afin de promouvoir une définition spécifique du problème, des causes, des évaluations morales et des recommandations

pour sa solution. Puisque la saillance est une conséquence de l'interaction entre le texte et les personnes, la découverte de cadres dans un message seul n'implique pas encore une influence automatique sur la pensée du public [6].

Des psychologues éminents, Daniel Kahneman et Amos Tversky, citent ce qui est probablement l'exemple moderne le plus célèbre de la façon dont le cadrage affecte la perception en sélectionnant et en accentuant les caractéristiques individuelles tout en réduisant les autres au silence. Les chercheurs ont suggéré que les participants à l'expérience choisissent un programme pour combattre la maladie mortelle. Dans la première option, l'accent était mis sur les vies sauvées: le programme A garantissait le sauvetage de 200 personnes et le programme B – 1/3 la probabilité de sauver les 600 personnes. Dans cette formulation, 72% des participants ont choisi le programme A.

Dans une autre variante, les mêmes alternatives ont été soumises en raison de décès possibles: le programme C signifiait la mort de 400 personnes et le programme D – 2/3 la probabilité de décès de l'ensemble des 600 personnes. Bien que les programmes aient été mathématiquement équivalents, le choix des répondants a changé: 78% soutenaient le programme D. Cette expérience démontre que la façon dont l'information est présentée influence considérablement les décisions des gens [7].

Une autre stratégie est celle des stéréotypes. Selon le journaliste américain Walter Lippman, les stéréotypes – sont une sorte de «images dans notre tête», à l'aide desquelles nous percevons le monde qui nous entoure. La définition du processus lui-même a été donnée par le professeur de l'université de Loughborough – Michael Pickering. Selon lui, les stéréotypes sont une manière de décrire et d'évaluer les autres à travers des idées rigides et immuables. Il est basé sur l'attribution à une personne d'un certain trait caractéristique supposé du groupe auquel elle est attribuée [8; 9].

En parlant de récit, selon la définition donnée par le scientifique Arthur Berger, on peut dire que c'est une façon d'organiser des événements sous forme d'histoire, qui raconte certaines personnes ou personnages et ce qui leur arrive. La base de tout récit est la séquence d'événements reliés dans le temps. Ces événements peuvent couvrir à la fois une très courte période de temps et des années ou même des générations. Le plus souvent, le récit est construit de manière linéaire: les événements se succèdent, permettant de

comprendre l'évolution de la situation et les relations causales entre les épisodes individuels [10].

Les stéréotypes et les récits peuvent être trouvés n'importe où et dans n'importe quel domaine. Ainsi, par exemple, dans la sphère éducative. Les manuels de langues étrangères reproduisent souvent des clichés culturels et des idées simplifiées sur d'autres peuples. En fait, dans le matériel éducatif français, la Chine est dépeinte à travers certaines idées stéréotypées. Par exemple, des illustrations et des textes dans les manuels scolaires peuvent donner l'impression que tous les Chinois boivent du thé ou aiment le karaoké, bien que la nation entière ne puisse pas idolâtrer cette activité car chacun a des goûts différents. Et la France est dépeinte à travers une image stéréotypée comme «Français avec béret et baguette». Des exemples comme ceux-ci sont ancrés dans l'environnement éducatif et, sans analyse critique, sont perçus comme la norme [11; 12].

Vous pouvez également vous rencontrer dans le domaine des médias. Les études sur l'actualité et les longs métrages français montrent que les musulmans sont souvent dépeints à travers des stéréotypes négatifs de – comme une «menace, des étrangers culturels ou des symboles de divisions sociales». Les moyens linguistiques et visuels, en particulier l'accent mis sur les vêtements traditionnels ou les symboles religieux, renforcent l'image de l'altérité, ce qui contribue à la consolidation des notions préconçues dans la société [13].

Ainsi, les médias sont le principal filtre de la perception interculturelle, qui, à travers différentes stratégies, construit des images toutes faites dans nos têtes. Comme la société fait aveuglément confiance aux sources populaires, ces simplifications et biais imposés deviennent rapidement la norme, remplaçant la réalité objective et bloquant la véritable compréhension des autres cultures.

Références

1. Tylor E. B. Primitive culture. New York, NY: Harper, 1871. URL: https://darwin-online.org.uk/converted/pdf/1871_Tylor_PrimitiveCulture_CUL-DAR.LIB.635.pdf

2. Raymond W. Culture Is Ordinary. Radius. 1958. URL: https://warwick.ac.uk/fac/soc/sociology/staff/virinderkalra/kolkata/raymond_williams.ordinary.pdf

3. Trompenaars F. Riding the Waves of Culture: Understanding Diversity in Global Business. Irwin Professional Pub, 1994. 215 p.

4. Leibenstein, H. (1950). Bandwagon, Snob, and Veblen Effects in the Theory of Consumers' Demand. The Quarterly Journal of Economics, 64(2), 183. https://doi.org/10.2307/1882692

5. Huang J., Cook G.G., Xie Y. Large-scale quantitative evidence of media impact on public opinion toward China. *Humanities and Social Sciences Communications*. 2021. Vol. 8, no.1. URL: https://doi.org/10.1057/s41599-021-00846-2

6. Entman R. M. Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*. 1993. Vol. 43, no. 4. P. 51-58. URL: https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x

7. Kahneman, D., & Tversky, A. (1984). Choice, values, and frames. American Psychologist, 39, 341-350.

8. Lippmann, Walter. Public Opinion. New York: Macmillan, 1922.

9. Pickering M. Stereotyping. London: Macmillan Education UK, 2001. URL: https://doi.org/10.1007/978-1-137-08051-6.

10. Berger A. A. Narratives in Popular Culture, Media, and Everyday Life. SAGE Publications, Incorporated, 1996.

11. Bohec J. La représentation de la Chine dans les manuels de CLE en France // *Interface – Journal of European Languages and Literatures*. 2021. № 16. P. 147-170. DOI: 10.6667/interface.16.2021.133.

12. Baider F. Cultural Stereotypes and Linguistic Clichés: Usefulness in Intercultural Competency. *International Journal for Cross-Disciplinary Subjects in Education*. 2013. Vol. 4, no. 2. P. 1166-1171. URL: https://doi.org/10.20533/ijcdse.2042.6364.2013.0164

13. Dupont L. Representation of Muslims in French Media and its Impact on Public Perception and Self-Identity. *Social Science Chronicle*. 2024. Vol. 4. URL: https://doi.org/10.56106/ssc.2024.006

Kubrytska Mariia
Économie internationale, 3e année
Université économique nationale de Kyiv Vadym Hetman
Directeur scientifique – Turchaninova V.E.
professeur agrégé de la chaire des langues étrangères et de la communication interculturelle
Université économique nationale de Kyiv Vadym Hetman

L'ILLUSION DE LA COMPRÉHENSION: POURQUOI LA TOLÉRANCE MODERNE COMPLIQUE LE DIALOGUE OUVERT

Résumé. *Cet article explore le paradoxe de la tolérance moderne et son impact sur le dialogue ouvert. Dans ce travail, nous analysons des problèmes tels que la culture de l'annulation, les bulles d'information et la peur d'exprimer ses propres opinions. L'étude souligne l'importance de l'empathie et du désaccord constructif pour rétablir la communication sincère et construire une société vraiment saine.*

Mots-clés: *tolérance moderne, dialogue ouvert, culture de l'annulation, bulles d'information, empathie, communication.*

Анотація*. У статті досліджується парадокс сучасної толерантності та її вплив на відкритий діалог. У цій роботі ми аналізуємо такі проблеми, як культура скасування, інформаційні бульбашки та страх висловлювати власні думки. Дослідження підкреслює важливість емпатії та конструктивної незгоди для відновлення щирої комунікації та побудови дійсно здорового суспільства.*

Ключові слова: *сучасна толерантність, відкритий діалог, культура скасування, інформаційні бульбашки, емпатія, комунікація.*

Les normes de ce monde sont bien connues aujourd'hui. Elles nous entourent partout: au travail, à l'université, sur les réseaux sociaux, et même à la maison. Mais si nous y pensons, cela semble très artificiel. Dans la vie humaine, il n'y a pas de normes vraies et universelles.

Bien sûr, il y a des règles et des droits fondamentaux que nous ne pouvons pas violer. La loi la plus importante est le droit à la vie. En effet, la vie est très diverse: chaque feuille, chaque fleur ou chaque profession est unique. Par exemple, un économiste, un spécialiste du marketing, un jardinier ou un boulanger ont des professions uniques. Elles sont différentes, mais elles ont toutes la même dignité d'exister.

Alors, pourquoi nous continuons à créer de fausses limites ? Pourquoi nous devons les «supporter» tout le temps? La peur d'être vraiment nous-mêmes crée une grande angoisse dans la société. Nous essayons aussi d'être comme les autres. Nous voulons répondre aux attentes des gens. Parfois, nous nous perdons dans les passions et les idées des autres, et nous oublions de penser à nous-mêmes.

C'est le début du paradoxe de la communication moderne: derrière le beau mot de «tolérance», il y a souvent une incapacité à avoir un dialogue honnête et ouvert. L'attitude des gens envers elle est très différente : certaines personnes la détestent, d'autres l'aiment beaucoup. En théorie, selon l'UNESCO, la tolérance signifie le respect, l'acceptation et la compréhension de la diversité de notre monde [1]. Mais en pratique, c'est différent. Souvent, la tolérance est vue comme une faiblesse ou un ordre de «tout permettre» [2]. Pour beaucoup de gens, ce terme profond est devenu un simple moyen de «supporter». La personne accepte en silence, sans se plaindre, des choses qu'elle n'aime pas du tout à l'intérieur [3].

Mais à cause de cette confusion, au lieu d'une discussion transparente, nous avons seulement l'impression de nous connaître. Nous pensons que nous connaissons les autres, mais c'est seulement une illusion [3].

Cette illusion vient de nos erreurs de pensée. Il y a trop d'informations et d'émotions qui bloquent notre esprit critique [4]. Nous disons «oui» de la tête pour ne pas

sembler «intolérants». Mais à l'intérieur, nous gardons nos idées et nous n'écoutons pas vraiment la personne.

La tolérance contre le respect. Cette petite différence, passer de l'acceptation active à l'indifférence passive, est très dangereuse [4]. L'indifférence est le chemin le plus facile: la vie de l'autre ne nous intéresse pas, si elle ne nous dérange pas.

Mais la tolérance ne peut jamais excuser l'indifférence face aux violations des droits de l'homme [5]. Le vrai respect demande de l'énergie et des efforts. C'est le besoin de comprendre pourquoi une personne pense différemment. Son opinion peut être très différente de la nôtre.

Le premier grand obstacle est la peur. Par exemple, comme nous l'avons déjà mentionné, les gens ont peur d'être eux-mêmes. Dans la société moderne, dire une opinion impopulaire semble être un crime. Alors, nous faisons une forte autocensure: avant de parler, nous filtrons nos mots dix fois pour plaire aux autres. Ainsi, le dialogue devient stérile. Nous parlons avec des mots corrects, mais sans âme, sans personne derrière eux.

Cette peur a une raison, car aujourd'hui, c'est l'époque de la culture de l'annulation (cancel culture). Le but principal est de forcer les gens à prendre la responsabilité de leurs «fautes» sociales ou culturelles [6]. Le système est simple: une personne fait une erreur de communication. Cela provoque la colère sur les réseaux sociaux, un boycott, un licenciement ou des attaques dans les médias [6].

Les bulles d'information («Chambres d'écho»). Quand les gens fuient les critiques, ils se regroupent par intérêts dans des «bulles d'information». Les algorithmes des réseaux sociaux nous donnent seulement des informations et des personnes qui sont d'accord avec nous. Dans ces bulles, nous pensons que tout le monde pense comme nous. Une opinion différente est vue comme une attaque. Le résultat: la société se divise en groupes isolés. Nous ne pouvons plus nous écouter, car nous avons perdu la capacité de parler avec les personnes différentes.

L'art du désaccord constructif. Pour détruire l'illusion de compréhension et retrouver la sincérité, nous devons réapprendre à discuter. Le désaccord constructif est naturel. Prenons l'exemple des professions: un jardinier et un spécialiste du marketing travaillent différemment, mais les deux sont utiles. C'est la même chose pour les idées.

Le désaccord n’est pas une guerre où nous devons détruire l’adversaire (comme la culture de l’annulation). C’est un espace pour échanger des idées. Le principe principal est de critiquer l’idée, pas la personne.

Au lieu d’une tolérance formelle et sèche, nous avons besoin d’empathie. La formalité dit: «Je ne suis pas d’accord avec toi, alors je t’ignore pour éviter les problèmes». L’empathie dit: «Je ne suis pas d’accord, mais je veux vraiment écouter ton histoire et comprendre ton expérience». L’empathie, c’est l’émotion et être humain. L’agressivité disparaît quand nous voyons une vraie personne avec ses peurs et ses espoirs, et pas seulement une «mauvaise idée» [7].

Enfin, nous avons besoin de règles pour communiquer. Nous devons nous donner le droit à l’erreur et le droit de penser. Si une personne dit une chose fausse parce qu’elle ne comprend pas, elle doit avoir la chance de changer d’avis. Elle doit pouvoir s’expliquer après un bon dialogue, sans être «annulée» immédiatement.

Une discussion ouverte est possible seulement avec de la confiance [8]. Nous devons arrêter d’avoir peur d’être nous-mêmes. Nous devons arrêter de demander aux autres d’être parfaits pour nous. Nous pouvons détruire l’illusion de compréhension et construire une société saine seulement si nous laissons tomber les masques de la fausse tolérance. Nous devons vraiment prendre soin les uns des autres.

Références

1. Канюк О. Л., Іваничко І. І. Деякі наукові підходи до розуміння терміну «толерантність» // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота», 2022. Вип. 2 (51). С. 58-61.
2. Проскурка М. М., Хромова О. І. Толерантність і ксенофобія як форми співіснування в сучасному світі // Економіка інноваційної діяльності підприємств. Філософські науки, 2017. С. 531-532.
3. Кудрик Р. В. Ірраціональність як головна характеристика сучасного суспільства // Вісник гуманітарних наук, 2025.
4. Дерев’янко С. П., Дем’яненко Ю. О. Ілюзії мислення сучасної молоді // The X International Science Conference, 2021. С. 292-295.
5. Хілько В. Г. Толерантність особистості та шляхи її розвитку // Одеський національний економічний університет
6. Палій К. С. *«Культура скасування як інструмент суспільного впливу»* // Філософські обрії. 2024. № 48. С. 61-69.
7. Що таке емпатія та як її розвинути. *Vogue UA*. 2022. URL: https://vogue.ua/article/beauty/byuti-gid/shcho-take-empatiya-ta-yak-jiji-rozvinuti-48649.html
8. Толерантність у сучасному світі. *BBC News Україна*. 2024. 15 квіт. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cde5zkl5616o

Максимчук К.М.
студентка факультету міжнародної економіки і менеджменту
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – Гавриш М.М.
кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри німецької мови
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

KULTURELLE CODES IN CHINA UND IHR EINFLUSS AUF KOMMUNIKATION UND VERHALTEN

Im Artikel werden grundlegende Merkmale (kulturelle Codes) der chinesischen Kultur erläutert, von denen Vertreter anderer Kulturen Kenntnis haben sollten, um in Geschäftsbeziehungen mit Chinesen Erfolg zu haben. Der Artikel macht deutlich, dass die kulturellen Codes nicht nur das Verhalten, sondern auch die gesamte Kommunikationslogik der Chinesen bestimmen, was bei der Entwicklung von Geschäftsbeziehungen mit Vertretern der chinesischen Wirtschaft unbedingt beachtet werden muss.
Schlüsselwörter: *Guanxi, Streben nach Harmonie, Miànzi, Umgang mit Regeln, Kollektivismus.*

Die interkulturelle Kommunikation mit China stellt für viele Europäer eine Herausforderung dar. Missverständnisse entstehen dabei häufig nicht aufgrund von Sprachbarrieren, sondern wegen grundlegender Unterschiede in Denkweisen, Werten und sozialen Normen. China ist eine der ältesten Zivilisationen der Welt, deren kulturelle Entwicklung stark durch Konfuzianismus, Taoismus und Buddhismus geprägt wurde. Diese philosophischen Systeme beeinflussen bis heute das Verhalten, die Kommunikation und die Entscheidungsprozesse der Menschen. *Ziel dieser Arbeit* ist es, zentrale kulturelle Codes Chinas zu analysieren und zu zeigen, wie sie Kommunikation und Verhalten sowohl im Alltag als auch im beruflichen Kontext beeinflussen.

Ein zentraler kultureller Code in China ist die starke Orientierung an Beziehungen, bekannt als *Guanxi*. Vertrauen entsteht nicht primär durch Verträge oder formale Vereinbarungen, sondern durch langfristige persönliche Beziehungen.

Im Gegensatz zu westlichen Kulturen, in denen Geschäftsbeziehungen oft auf klaren Regeln und Verträgen basieren, ist in China der Aufbau von Vertrauen eine Voraussetzung für jede Zusammenarbeit. Ohne eine stabile Beziehung kann selbst ein gut ausgearbeiteter Vertrag scheitern. Guanxi basiert auf Gegenseitigkeit: Wer Unterstützung erhält, ist verpflichtet, diese später zu erwidern. Dieses Netzwerkdenken beeinflusst sowohl berufliche als auch private Interaktionen und schafft ein System sozialer Abhängigkeiten.

Ein weiterer wichtiger kultureller Code ist das Streben nach Harmonie. Offene Kritik oder direkte Konfrontation werden als unhöflich und respektlos wahrgenommen.

Kommunikation erfolgt häufig indirekt, um Konflikte zu vermeiden und die Beziehung nicht zu gefährden. Aussagen werden abgeschwächt, Kritik wird in Andeutungen verpackt, und ein „Ja“ kann in bestimmten Situationen auch Unsicherheit oder Ablehnung bedeuten. Ein zentrales Konzept in diesem Zusammenhang ist das sogenannte *Gesicht* (*Miànzi*). Es beschreibt den sozialen Status und das Ansehen einer Person. Das Verlieren des Gesichts – entweder durch eigene Fehler oder durch öffentliche Kritik – soll unbedingt vermieden werden. Diese indirekte Kommunikationsweise führt oft zu Missverständnissen mit westlichen Partnern, die klare und direkte Aussagen erwarten. Ein praktisches Beispiel zeigt dies deutlich: Ein europäischer Manager erwartet eine klare Antwort wie «Ja» oder «Nein». Ein chinesischer Partner antwortet jedoch indirekt, um die Harmonie zu wahren. Der Europäer interpretiert dies als Unsicherheit, während der Chinese glaubt, respektvoll zu handeln (vgl. Lewis, 2006).

Die chinesische Gesellschaft ist stark hierarchisch geprägt. Alter, Position und sozialer Status bestimmen, wie Menschen miteinander kommunizieren. Respekt gegenüber Vorgesetzten und älteren Personen ist ein grundlegendes Prinzip, das bereits in der Familie vermittelt wird. In Unternehmen werden Entscheidungen häufig von der Führungsebene getroffen, während die Mitarbeiter Loyalität und Zurückhaltung zeigen. Offene Kritik an Autoritäten wird vermieden, da sie als respektlos gilt. Dies kann dazu führen, dass Probleme nicht direkt angesprochen werden, sondern indirekt oder gar nicht kommuniziert werden.

Das Verständnis von Zeit unterscheidet sich in China deutlich von dem in westlichen Kulturen. Während in Europa Effizienz und Pünktlichkeit oft im Vordergrund stehen, liegt in China der Fokus auf langfristigen Ergebnissen. Erfolg wird nicht in kurzfristigen Resultaten gemessen, sondern in Jahren oder sogar Jahrzehnten. Die Planung ist flexibel und passt sich den Umständen an. Geduld gilt als wichtige Tugend. Beziehungen und nachhaltige Entwicklung haben Vorrang vor schnellen Entscheidungen oder kurzfristigem Gewinn.

Obwohl China über viele Regeln und Traditionen verfügt, ist der Umgang mit diesen oft pragmatisch. Entscheidend ist nicht die Regel selbst, sondern ihr Nutzen in einer konkreten Situation. Wenn eine Regel als unpraktisch wahrgenommen wird, wird nach einer alternativen Lösung gesucht. Diese Flexibilität ermöglicht es, sich schnell an

Veränderungen anzupassen und effektiv zu handeln. Der Fokus liegt auf dem Ergebnis, nicht auf dem Prozess. Diese Denkweise unterscheidet sich deutlich von westlichen Systemen, die stärker regelorientiert sind.

Ein weiterer zentraler kultureller Code ist der Kollektivismus. Das Wohl der Gruppe steht über den individuellen Interessen. Menschen definieren sich stark über ihre Familie, ihr Unternehmen oder ihre Gemeinschaft. Entscheidungen werden oft im Sinne der Gruppe getroffen, nicht im Sinne des Einzelnen. Im Gegensatz zu westlichen Kulturen, in denen Selbstverwirklichung und Individualität im Vordergrund stehen, betont die chinesische Kultur Bescheidenheit, Anpassungsfähigkeit und Zusammenarbeit.

Die beschriebenen kulturellen Codes haben nicht nur kommunikative, sondern auch wirtschaftliche Auswirkungen. Unterschiede in Direktheit, Entscheidungsprozessen und Erwartungshaltungen führen häufig zu Missverständnissen. Europäer interpretieren indirekte Kommunikation oft als Unklarheit, während Chinesen direkte Aussagen als unhöflich empfinden. Solche Unterschiede können zu gescheiterten Verhandlungen oder Vertrauensverlust führen. Unternehmen, die kulturelle Codes nicht berücksichtigen, riskieren langfristige Kooperationen zu verlieren. Daher ist interkulturelle Kompetenz ein entscheidender Erfolgsfaktor im internationalen Geschäftsumfeld (vgl. Intermedio, o. J.).

Zusammenfassend lässt sich sagen, dass kulturelle Codes in China nicht nur das Verhalten, sondern auch die gesamte Kommunikationslogik bestimmen. Wer diese Codes ignoriert, wird unweigerlich auf Missverständnisse stoßen. Wer sie jedoch versteht, erhält einen klaren strategischen Vorteil in der Zusammenarbeit mit chinesischen Partnern. Interkulturelle Kompetenz ist daher nicht nur eine theoretische Fähigkeit, sondern auch eine praktische Voraussetzung für den Erfolg im globalen Kontext.

Literaturquellen

1. Lewis, R. D. (2006). *When Cultures Collide: Leading Across Cultures*. Nicholas Brealey Publishing. URL: https://www.mediaculture.fr/wp-content/uploads/2018/10/When-Cultures-Collide.pdf.

2. Intermedio (o. J.). *Kulturkompass China.* URL: https://intermedio.ch/kulturkompass/kulturkompass-china/.

3. Chinalogue (o. J.). *Kulturkonzept und interkulturelle Kommunikation in China*. URL: https://chinalogue.de/kulturkonzept-interkulturelle-kommunikation-china/.

4. Eidam & Partner (o. J.). *Kulturelle Werte in China*. URL: https://www.eidam-und-partner.de/files/downloads/eidam_und_partner_kulturelle_werte_in_china.pdf.

5. Intercultural Success (o. J.). *6 Tipps für die interkulturelle Kommunikation mit China*. URL: https://intercultural-success.de/6-tipps-fuer-die-interkulturelle-kommunikation-mit-china-bzw-mit-chinesen/.

Merkotan Y.
Étudiante en Master Faculté d'Économie Internationale et de Management
Directrice de recherche Maître de conférences – Mashkova I.
Docteur en sciences pédagogiques
L'Université nationale d'économie de Kyiv «Vadym Hetman»

LA DIMENSION DE GENRE DANS LA COMMUNICATION INTERCULTURELLE

Анотація. *У статті розглядається гендерний вимір міжкультурної комунікації як багатоаспектний феномен, що охоплює мовні, поведінкові та соціокультурні стратегії комунікаторів різних гендерів у контексті міжкультурної взаємодії. Аналізуються сучасні французькі наукові підходи до вивчення взаємозв'язку гендеру та культури в комунікативних практиках, зокрема, праці 2022-2024 років. Досліджуються специфічні риси гендерно зумовленої комунікації у франкомовному просторі та визначаються чинники, що впливають на формування гендерних стереотипів у міжкультурному спілкуванні в умовах цифровізації суспільства.*

Ключові слова: *гендер, міжкультурна комунікація, гендерні стереотипи, комунікативна поведінка, соціокультурний контекст, цифрова комунікація, інтеркультурація.*

Summary. *The article examines the gender dimension of intercultural communication as a multifaceted phenomenon encompassing linguistic, behavioural, and sociocultural strategies of male and female communicants in the context of intercultural interaction. Contemporary French scholarly approaches to the study of the relationship between gender and culture in communicative practices, particularly works published in 2022-2024, are analysed.*

Specific features of gender-conditioned communication in the French-speaking space are investigated, and factors influencing the formation of gender stereotypes in intercultural communication in a digitalised society are identified.

Key words: *gender, intercultural communication, gender stereotypes, communicative behaviour, sociocultural context, digital communication, interculturation.*

Problématique. La communication interculturelle constitue l'un des domaines de recherche les plus dynamiques des sciences du langage et de la communication contemporaines. Dans un monde caractérisé par une mobilité croissante et une intensification des échanges internationaux, la question du genre en tant que variable socioculturelle déterminante dans les interactions entre individus de cultures différentes porte une importance particulière. Les transformations numériques accélérées de la décennie 2020 ont profondément reconfiguré les espaces d'interaction interculturelle, en offrant de nouvelles plateformes où les normes de genre se négocient et se redéfinissent continuellement [1]. La prise en compte de la dimension de genre est donc indispensable pour une compréhension approfondie des mécanismes qui régissent les échanges entre

locuteurs de cultures différentes, qu'ils soient en présentiel ou médiatisés par le numérique.

Revue de la littérature. La problématique du genre dans la communication interculturelle a connu un nouvel essor dans la recherche francophone récente. L'ouvrage de A. Frame [2], paru aux Éditions de l'Université de Lorraine en 2023, propose un modèle heuristique novateur pour penser le processus d'interculturation à l'ère de la mondialisation, en insistant sur la pluralité identitaire et les dynamiques d'interculturation dans un monde médiatisé. S. Zamoun [3], dans son étude publiée chez L'Harmattan en 2024, analyse les compétences interculturelles à travers une démarche ethnographique innovante, incluant la dimension du genre parmi les variables structurantes de la communication interculturelle. Sur le plan de la sociolinguistique du genre, J. Abbou [4] a publié en 2022 un ouvrage fondamental consacré aux pratiques féministes du langage et à la manière dont le genre s'inscrit dans les usages linguistiques, offrant un éclairage nouveau sur les rapports entre langue, genre et pouvoir. Enfin, J. Jouët [5], dans son analyse du numérique et du féminisme, a montré comment les environnements numériques contemporains reconfigurent les pratiques communicatives genrées à l'échelle interculturelle, en s'appuyant sur l'essor des mobilisations féministes en ligne.

Développement. La notion de genre, telle qu'elle est appréhendée dans les sciences sociales et linguistiques contemporaines, renvoie à la construction sociale et culturelle des identités féminines et masculines, par opposition au sexe biologique. Cette distinction, largement consolidée dans la recherche francophone récente, permet d'analyser les pratiques communicatives en tenant compte des rôles sociaux assignés aux individus en fonction de leur appartenance à un groupe de genre [3].

Dans le cadre de la communication interculturelle, le genre agit comme un filtre interprétatif qui conditionne la production et la réception des messages. A. Frame [2] distingue plusieurs niveaux auxquels les différences de genre se manifestent dans l'interaction : le choix lexical, la gestion des tours de parole, les stratégies de politesse et les modes d'expression des émotions. Ces différences, loin d'être universelles, sont profondément ancrées dans des contextes culturels spécifiques et varient en fonction des normes sociales propres à chaque communauté. Particulièrement, le processus d'interculturation – notion centrale développée par A. Frame – implique une circulation

dynamique des traits culturels, y compris des normes de genre, entre différentes communautés en contact.

La recherche interculturelle contemporaine met en évidence des contrastes saisissants entre les modèles communicatifs genrés de différentes cultures. Dans la culture française, les femmes adoptent généralement des comportements communicatifs plus assertifs que dans des cultures plus hiérarchisées. Néanmoins, des stéréotypes de genre persistants continuent d'influencer les échanges professionnels et quotidiens, notamment en ce qui concerne les domaines d'expertise reconnus comme légitimes pour chaque genre [3]. Ces dynamiques s'observent aussi bien dans les interactions en présentiel que dans la communication numérique, où les plateformes numériques ont introduit de nouveaux espaces d'expression genrée.

L'analyse de la dimension linguistique du genre en contexte interculturel s'est enrichie des apports de J. Abbou [4], qui montre que les pratiques linguistiques féministes constituent autant de stratégies de résistance à la domination symbolique masculine inscrite dans la langue. La question de l'écriture inclusive, au cœur de nombreux débats en France et dans l'espace francophone, illustre parfaitement les tensions entre normes linguistiques et évolutions socioculturelles.

Dans un contexte interculturel, l'utilisation ou non de formes linguistiques genrées peut être interprétée très différemment selon les systèmes de valeurs des interlocuteurs et peut influencer significativement la perception de l'identité de genre du locuteur [4].

L'essor du numérique a profondément transformé les modalités de la communication interculturelle genrée. J. Jouët [5] montre que les réseaux sociaux numériques ont offert aux femmes de nouvelles formes d'agentivité communicative, notamment à travers les mobilisations féministes transnationales en ligne. Ces espaces numériques constituent de véritables laboratoires d'interculturation, où les normes de genre sont à la fois reproduites, contestées et renégociées à travers des interactions qui traversent les frontières culturelles. Le mouvement #MeToo illustre paradigmatiquement cette dynamique : initié aux États-Unis, il a pris des formes spécifiques selon les cultures d'adoption, révélant la manière dont les représentations de genre médiatisent différemment les pratiques communicatives selon les contextes culturels [5].

Un aspect particulièrement important est celui des stéréotypes de genre dans la communication interculturelle numérique. A. Frame [2] souligne que les plateformes numériques amplifient parfois les stéréotypes existants, tout en créant de nouvelles configurations identitaires. Dans une interaction interculturelle en ligne, les acteurs communiquent à travers des filtres de genre qui façonnent leurs interprétations des comportements communicatifs de l'autre. Les algorithmes des plateformes numériques participent eux-mêmes à la construction et à la reproduction de ces stéréotypes de genre, en orientant les contenus et en structurant les espaces d'interaction selon des logiques qui peuvent renforcer les inégalités communicatives entre genres [6].

La compétence interculturelle doit donc nécessairement intégrer une conscience critique des normes de genre propres à chaque culture et de leurs transformations dans l'espace numérique. S. Zamoun [3] insiste sur la nécessité de développer des outils performants pour naviguer dans la diversité culturelle, en prenant en compte la dimension du genre comme variable structurante des interactions. Cette compétence interculturelle genrée suppose une capacité à déconstruire ses propres présupposés normatifs et à reconnaître la pluralité des modèles de genre existant dans les différentes cultures avec lesquelles on interagit.

Conclusion de l'étude. L'analyse de la dimension de genre dans la communication interculturelle, menée à la lumière des recherches francophones les plus récentes, met en évidence la complexité croissante des interactions entre variables linguistiques, culturelles, genrées et numériques. Plusieurs conclusions s'imposent : premièrement, le genre constitue une variable socioculturelle incontournable dans l'analyse de la communication interculturelle contemporaine, y compris dans ses formes numériques ; deuxièmement, les stéréotypes de genre opèrent comme des filtres interprétatifs qui peuvent entraîner des malentendus interculturels aussi bien en présentiel qu'en ligne ; troisièmement, le numérique offre de nouveaux espaces d'agentivité communicative genrée tout en pouvant amplifier les inégalités existantes ; quatrièmement, la compétence interculturelle doit intégrer une conscience critique des normes de genre propres à chaque culture. Ces conclusions ouvrent des perspectives prometteuses pour la formation à la communication interculturelle dans les contextes éducatifs et professionnels

contemporains, en insistant sur la nécessité d'une approche intersectionnelle prenant en compte le genre, la culture et le numérique comme variables interdépendantes.

Bibliographie

1. Ministère de la Culture. Observatoire 2024 de l'égalité entre femmes et hommes dans la culture et la communication. Paris: Ministère de la Culture, Département des études, de la prospective et des statistiques, 2024. 87 p.

2. Frame A. Des cultures à l'interculturation: Penser le changement culturel médiatisé à l'ère de la mondialisation. Nancy Éditions de l'Université de Lorraine, 2023. 382 p.

3. Zamoun S. La communication interculturelle: une notion à l'intersection de plusieurs disciplines. Paris : Éditions L'Harmattan, 2024. 237 p.

4. Abbou J. Tenir sa langue. Le langage, lieu de lutte féministe. Paris: Les Pérégrines, 2022. 211 p.

5. Jouët J. Numérique, féminisme et société. Paris : Presses des Mines, coll. Sciences sociales, 2022. 270 p.

6. Pernet M., Marty E. L'espace social des réseaux sociaux: une approche relationnelle de l'usage des plateformes numériques en France. Sociologie, 2024/2, p. 119–138.

Мущерова Р.В.
студентка факультету міжнародної економіки і менеджменту
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – Гавриш М.М.
кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри німецької мови
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

KULTURELL BEDINGTE BESONDERHEITEN DER GESCHÄFTSKOMMUNIKATION IM KONTEXT DER GLOBALEN INTERAKTION

Die Arbeit untersucht die kulturell bedingten Besonderheiten der Geschäftskommunikation in Japan im Kontext der globalen Interaktion. Im Fokus stehen zentrale Faktoren wie Kollektivismus, High-Context-Kommunikation, Hierarchie und sprachliche Höflichkeit. Es wird gezeigt, dass die japanische Kommunikation stark indirekt und kontextabhängig ist, wobei ein wesentlicher Teil der Information implizit vermittelt wird.

Diese Kommunikationsweise unterscheidet sich deutlich von direkten westlichen Kommunikationsstilen und kann zu interkulturellen Missverständnissen führen, trägt jedoch gleichzeitig zur Aufrechterhaltung sozialer Harmonie bei. Zudem beeinflussen hierarchische Strukturen und soziale Rollen die Interaktion innerhalb von Unternehmen maßgeblich. Insgesamt wird die Bedeutung des kulturellen Verständnisses für erfolgreiche internationale Geschäftsbeziehungen hervorgehoben.

Schlüsselwörter: *japanische Geschäftskommunikation, interkulturelle Kommunikation, High-Context-Kultur, Kollektivismus, Hierarchie.*

Die japanische Geschäftskommunikation stellt ein komplexes und vielschichtiges System dar, das tief in den kulturellen, sozialen und historischen Gegebenheiten des Landes verwurzelt ist. Eine der zentralen Grundlagen bildet der Kollektivismus, der das

Verhalten von Individuen maßgeblich prägt. In der japanischen Gesellschaft wird das Wohl der Gruppe häufig über die Interessen des Einzelnen gestellt, wodurch die Kommunikation primär darauf ausgerichtet ist, Harmonie zu bewahren und stabile Beziehungen zu sichern. Diese Orientierung führt dazu, dass Entscheidungen selten individuell getroffen werden, sondern vielmehr im Rahmen kollektiver Abstimmungsprozesse entstehen, bei denen Konsens eine entscheidende Rolle spielt [2].

Ein weiteres zentrales Merkmal ist der ausgeprägte High-Context-Charakter der japanischen Kommunikation. Bedeutungen werden nicht vollständig explizit ausgedrückt, sondern entstehen durch das Zusammenspiel von Kontext, gemeinsamem Wissen und nonverbalen Signalen. Dies bedeutet, dass ein erheblicher Teil der Information «zwischen den Zeilen» liegt und vom Gesprächspartner interpretiert werden muss [4].

Die indirekte Ausdrucksweise ist eng mit diesem Kontext verbunden. In der japanischen Geschäftskommunikation wird direkte Kritik häufig vermieden, da sie als potenziell konfliktfördernd gilt. Stattdessen werden Aussagen vorsichtig formuliert oder in abgeschwächter Form präsentiert. Dadurch entsteht eine Kommunikationsweise, die zwar diplomatisch und konfliktvermeidend ist, gleichzeitig jedoch das Risiko von Missverständnissen erhöht, insbesondere in interkulturellen Situationen. Die Fähigkeit, implizite Botschaften korrekt zu interpretieren, wird daher zu einer zentralen Kompetenz im internationalen Geschäftsverkehr.

Die hierarchische Struktur der japanischen Gesellschaft beeinflusst die Kommunikation ebenfalls in erheblichem Maße. Status, Alter und Position innerhalb einer Organisation bestimmen maßgeblich die Art und Weise der Interaktion. Diese Hierarchie wirkt sich nicht nur auf den sprachlichen Ausdruck aus, sondern auch auf Entscheidungsprozesse, die häufig kollektiv organisiert sind und daher mehr Zeit in Anspruch nehmen, zugleich jedoch eine höhere Stabilität und Akzeptanz gewährleisten [3].

Ein besonders charakteristisches Element der japanischen Kommunikation ist das System der sprachlichen Höflichkeit, bekannt als *Keigo*. Dieses umfasst verschiedene Ebenen der Höflichkeit und dient dazu, Respekt sowie soziale Distanz auszudrücken. Die Wahl der sprachlichen Form hängt stark von der Beziehung zwischen den Gesprächspartnern und der jeweiligen Situation ab. Dabei zeigt sich, dass Höflichkeit

nicht nur als Ausdruck von Respekt fungiert, sondern auch strategisch eingesetzt wird, um Beziehungen zu gestalten und soziale Rollen zu definieren [1].

Neben der verbalen Kommunikation spielt auch die nonverbale Ebene eine entscheidende Rolle. Gestik, Mimik, Tonfall und insbesondere Schweigen tragen wesentlich zur Bedeutungsübermittlung bei. Schweigen wird im japanischen Kontext nicht als Kommunikationsabbruch interpretiert, sondern als bedeutungsvoller Bestandteil der Interaktion, der beispielsweise Nachdenklichkeit oder Respekt signalisieren kann.

Ein weiterer interessanter Aspekt ist die Struktur der Argumentation. Im Gegensatz zu linearen Kommunikationsmustern, die in vielen westlichen Kulturen üblich sind, wird in Japan häufig ein indirekter und schrittweiser Zugang zum Thema gewählt.

Der zentrale Punkt wird nicht immer sofort genannt, sondern ergibt sich aus dem Gesamtzusammenhang der Aussagen.

Darüber hinaus ist die Kommunikation eng mit organisationalen Normen und impliziten Erwartungen verbunden. Mitarbeitende entwickeln im Laufe der Zeit ein Gespür dafür, welche Informationen kommuniziert werden sollen und welche besser unausgesprochen bleiben. Diese impliziten Regeln werden nicht formal vermittelt, sondern durch Erfahrung und soziale Interaktion erlernt. Dadurch entsteht ein Kommunikationssystem, das stark auf Intuition und Kontextwissen basiert und sich nur schwer formal erfassen lässt.

Im Kontext der Globalisierung ergeben sich daraus besondere Herausforderungen. Unterschiedliche Kommunikationsstile führen häufig zu Missverständnissen zwischen japanischen und internationalen Geschäftspartnern. Während westliche Kulturen klare und direkte Kommunikation bevorzugen, basiert die japanische Kommunikation auf impliziten Bedeutungen und relationalen Aspekten. Diese Unterschiede betreffen nicht nur den Informationsaustausch, sondern auch die Interpretation von Aussagen sowie die Erwartungshaltung gegenüber Gesprächspartnern.

Gleichzeitig zeigt sich, dass die japanische Geschäftskommunikation nicht statisch ist, sondern sich im Zuge der Globalisierung weiterentwickelt. Internationale Zusammenarbeit und digitale Kommunikation führen zu einer teilweisen Anpassung traditioneller Kommunikationsmuster. Dennoch bleiben grundlegende kulturelle Prinzipien wie Kontextorientierung, Hierarchiebewusstsein und indirekte

Kommunikation weiterhin bestehen. Daraus entstehen hybride Kommunikationsformen, die sowohl traditionelle als auch globale Elemente vereinen.

Ein zusätzlicher Aspekt ist die enge Verbindung zwischen Kommunikation und Arbeitskultur. Die hohe Arbeitsdisziplin und Loyalität gegenüber dem Unternehmen führen dazu, dass viele Erwartungen implizit bleiben. Mitarbeitende sind darauf eingestellt, diese Erwartungen ohne explizite Anweisungen zu erkennen und umzusetzen. Kommunikation erfolgt somit nicht nur über Sprache, sondern auch über Verhalten und soziale Signale innerhalb der Organisation.

Abschließend lässt sich feststellen, dass die japanische Geschäftskommunikation ein komplexes Zusammenspiel aus kulturellen Werten, sozialen Normen und situativen Faktoren darstellt. Kollektivismus, High-Context-Kommunikation, Hierarchie und sprachliche Höflichkeit bilden die zentralen Elemente dieses Systems. Ein tiefgehendes Verständnis dieser Besonderheiten ist entscheidend, um interkulturelle Missverständnisse zu vermeiden und erfolgreiche Geschäftsbeziehungen im globalen Kontext aufzubauen.

Literaturverzeichnis

1. Amri, Miftachul; Rusmiyati, Rusmiyati; Sasanti, Nise S.; Qorie, Tiffany; Adhimas, Yogi Bagus (2023): *The Use of Verbal Politeness in Japanese Communication*. In: Proceedings of the International Joint Conference on Arts and Humanities (IJCAH 2023). Verfügbar unter: https://www.atlantis-press.com/article/125995437.pdf (Zugriff: 20.04.2026).

2. Shen, Zijun; Pang, Bing; Li, Xiaohui; Chen, Yunyi (2024): *An Exploration of Japanese Cultural Dynamics: Communication Practices through Social Pragmatics*. In: Journal of Pragmatics and Discourse Analysis, 3(1). DOI: 10.32996/jpda.2024.3.1.4. Verfügbar unter: https://www.researchgate.net/publication/379931914_An_Exploration_of_Japanese_Cultural_Dynamics_Communication_Practices_through_Social_Pragmatics (Zugriff: 20.04.2026).

3. Sari, Indah Puspita (2025): *Japanese Work Culture from Hofstede's Perspective: An Analysis of Workers' Experiences through Social Media Channels*. In: Penelitian Ilmu Pengetahuan Sosial, 2(2), S. 146–160. DOI: 10.61511/pips.v2i02.2025.2270. Verfügbar unter: https://www.researchgate.net/publication/396629382_Japanese_work_culture_from_Hofstede's_perspective_An_analysis_of_workers'_experiences_through_social_media_channels (Zugriff: 20.04.2026).

4. Komisarof, Adam (o. J.): *Context Matters: High-Low Context Orientation as Expressed in Japanese and American Business Communication*. Keio University. Verfügbar unter: https://k-ris.keio.ac.jp/html/publish_file/100000064/11786176_pdf_input_1.pdf (Zugriff: 20.04.2026).

Pystina Kseniia
Économie internationale, 3e année
Université économique nationale de Kyiv Vadym Hetman
Directeur scientifique – Turchaninova V.E.
professeur agrégé de la chaire des langues étrangères et de la communication interculturelle
Université économique nationale de Kyiv Vadym Hetman

LA PUBLICITÉ DANS LA SOCIÉTÉ DE CONSOMMATION

Résumé. *Cet article analyse le rôle de la publicité moderne dans la société de consommation selon les idées de Jean Baudrillard. L'auteur étudie comment la publicité a dépassé sa fonction simple d'informer pour devenir un système global de signes qui contrôle les désirs et crée des besoins artificiels. Les mécanismes psychologiques, le marketing d'influence et les conséquences écologiques comme le écoblanchiment sont examinés dans ce travail.*

Mots-clés: *publicité, société de consommation, Jean Baudrillard, valeur-signe, marketing numérique.*

Анотація. *У статті проаналізовано роль сучасної реклами у суспільстві споживання відповідно до ідей Жана Бодріяра. Автор досліджує, як реклама переросла свою просту функцію інформування та перетворилася на глобальну систему знаків, яка контролює бажання і штучно створює потреби. У роботі розглянуто психологічні механізми, маркетинг впливу та такі екологічні наслідки, як грінвошинг.*

Ключові слова: *реклама, суспільство споживання, Жан Бодріяр, знакова вартість, цифровий маркетинг.*

Aujourd'hui, nous regardons toujours nos écrans, notre fil d'actualité ou nos notifications. L'homme moderne vit dans un flux continu de marques, d'algorithmes et de messages publicitaires. Le sociologue français Jean Baudrillard a appelé cette réalité «la société de consommation» [1]. La publicité a dépassé le cadre du simple commerce. Elle est devenue un phénomène socioculturel important qui influence nos modèles de comportement et nos valeurs. La publicité a dicté les tendances et a commencé à contrôler nos désirs [2]. La différence entre nos vrais besoins et les désirs artificiels a disparu. Le marketing nous montre qu'il faut consommer non pas l'objet lui-même, mais l'émotion et le statut social [1].

La valeur de la publicité augmente dans tous les secteurs de la vie. Elle a plusieurs rôles: économique, idéologique, social, psychologique, culturel et politique. D'un côté, son rôle économique est fondamental. Elle aide les producteurs et les consommateurs, stimule les marchés et accélère la circulation de l'argent. Aujourd'hui, l'industrie publicitaire est un secteur géant avec un budget mondial de plus d'un billion de dollars. Mais il y a aussi un aspect négatif: les marques ont dépensé beaucoup d'argent pour la promotion, et ces dépenses ont augmenté le prix final pour le consommateur. D'un autre côté, son rôle politique est d'aider l'indépendance financière des médias [2].

Les rôles idéologique et social de la publicité sont aussi très importants, car elle est devenue un facteur de formation de la conscience publique [4]. Elle forme la vision du monde et cherche à unifier les goûts et les comportements de la population [2]. La publicité influence la majorité des citoyens et propose des standards de succès [4]. Elle a choisi ce que nous mangeons et ce que nous portons [3]. Des produits comme Coca-Cola ou Apple sont devenus de vrais symboles des pays [2]. Pour analyser ce phénomène, le chercheur utilise une approche culturelle où la publicité fait partie du code culturel de la société.

Pour comprendre profondément les mécanismes psychologiques de la publicité moderne, il est nécessaire d'utiliser la conception de «valeur-signe» de Jean Baudrillard. Selon sa théorie, consommer dans notre monde n'est pas simplement un processus pour satisfaire des besoins physiques, c'est manipuler des signes et des symboles. La publicité ne forme pas seulement des besoins simples, elle a construit de nouveaux idéaux sociaux [1]. Par exemple, nous avons acheté un nouveau smartphone ou une voiture d'une marque spécifique non pas pour leur utilité fonctionnelle, mais parce que l'objet est devenu un élément de prestige et de statut. La publicité a donné aux choses matérielles les caractéristiques des signes, a séparé l'objet de sa fonction réelle et a intégré cet objet dans un code social général. De cette façon, avec l'achat de marques spécifiques, le consommateur va acheter directement sa place dans la hiérarchie sociale [3].

Ce processus fait une grande pression sur la psychologie humaine. Le rôle psychologique de la publicité est de changer les attitudes de l'individu [2]. La publicité parle souvent aux émotions, pas à la logique. Elle a fonctionné comme une suggestion et a créé des illusions [2]. L'achat de ces illusions va apporter une satisfaction immédiate [2]. À l'ère numérique, ce mécanisme utilise l'effet FOMO (la peur de rater quelque chose). Les marques vont utiliser des approches personnalisées grâce aux algorithmes des réseaux sociaux [4]. Elles vont créer l'illusion de l'attention, mais l'utilisateur va payer avec son temps et ses données personnelles.

Baudrillard a aussi montré que les objets ne marchent jamais seuls : la publicité va créer des collections ou des séries. Les algorithmes des sites de vente ont copié cette logique. Ils proposent des produits ensemble. Quand vous avez acheté une chose, vous

allez vouloir acheter la suite pour faire un « ensemble complet ». Les marques ne répondent pas aux besoins réels, elles vont construire de nouveaux désirs artificiels [1].

Le corps humain est devenu la cible principale. Selon Baudrillard, le corps est maintenant un capital qu'il faut soigner et rendre rentable. La publicité a imposé des standards de beauté stricts comme signes de statut social élevé [1]. Cette tendance est très forte sur Instagram et TikTok avec le marketing d'influence. Les blogueurs ont intégré des marques dans leur vie quotidienne. La limite entre la réalité et la publicité a disparu, et le consommateur va copier ce style de vie programmé [2].

Cette situation a des conséquences écologiques graves. La publicité a stimulé la surconsommation, et les produits ont vite perdu leur nouveauté. Pour calmer l'anxiété des gens, les spécialistes ont inventé le «écoblanchiment». C'est une manipulation où les entreprises ont utilisé des emballages verts et le mot «éco», mais elles n'ont pas changé leur production polluante. Pourtant, la publicité a aussi un potentiel positif: elle va populariser de vraies innovations écologiques et la responsabilité sociale. La publicité socialement responsable a aidé à propager un mode de vie sain et l'égalité. Dans les pays de l'Union Européenne, les spécialistes ont développé des standards d'autorégulation basés sur l'honnêteté et la tolérance. C'est pourquoi nous allons réguler l'éthique de la publicité moderne, car les normes éthiques ont déterminé si elle est un outil de progrès ou de manipulation [4].

En conclusion, la publicité a fait une longue évolution. Elle a commencé comme une simple information, et elle est devenue un système global de signes. Elle va continuer à former les critères sociaux, à contrôler la demande et à construire notre réalité numérique. La publicité a un grand potentiel pour le de la conscience sociale et le dialogue dans la société.

Références

1. Бодрійяр Ж. *Суспільство споживання: його міфи та структури*, 1970.
2. Реклама та споживче суспільство [Електронний ресурс] // Studfile. URL: https://studfile.net/preview/9852786/page:2/
3. Соціологія реклами та суспільство споживання [Електронний ресурс] // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. URL : https://sociology.knu.ua/sites/default/files/library/elopen/visn2010_1-2_72.pdf
4. Філінська В. Роль реклами в сучасному суспільстві споживання [Електронний ресурс] / В. Філінська // *Innovation technologies in science, education, industry and society*. 2025. С. 578–580. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/51761/2/ISTCYSS_2025_Filinska_V-The_role_of_advertising_578-580.pdf

Попрійчук Н.Р.
магістрант факультету міжнародної економіки і менеджменту
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – Король О.Ю.
старший викладач кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

INTERCULTURAL DIMENSIONS OF UKRAINE'S ECONOMIC COOPERATION WITH MENA COUNTRIES

Summary. *This article examines the intercultural determinants shaping Ukraine's economic cooperation with the Middle East and North Africa (MENA) region and assesses the potential of Islamic finance as a mechanism for strengthening investment ties. Despite significant financial capacity in MENA, Ukraine-MENA cooperation remains limited due to cultural misalignment, institutional gaps and the absence of appropriate regulatory frameworks. The study employs desk research and comparative analysis, as well as intercultural frameworks developed by E. Hall, G. Hofstede and M. Bennett to identify key barriers related to high-context communication, relationship-based negotiation patterns and the principles of Islamic finance. Particular attention is given to sharia-compliant instruments such as sukuk (Islamic bonds based on asset ownership and risk-sharing rather than interest). The findings suggest that alignment with Islamic financial standards, regulatory adaptation and the development of intercultural competence are critical prerequisites for integrating Ukraine into MENA's financial ecosystem and attracting long-term investment for economic recovery, while also providing a basis for recommendations on adapting Ukraine's economic environment to the expectations of MENA partners.*

Key words: *Islamic finance, sukuk, intercultural competence, high-context communication, sovereign wealth funds, Gulf states.*

Анотація. *У статті досліджуються міжкультурні детермінанти економічної співпраці України з країнами Близького Сходу та Північної Африки (MENA) та оцінюється потенціал ісламських фінансів як інструменту залучення інвестицій. Незважаючи на значний фінансовий потенціал регіону, співпраця залишається обмеженою через культурну несумісність, інституційні бар'єри та відсутність належного регуляторного середовища. У роботі використано методи кабінетного дослідження та порівняльного аналізу, а також міжкультурні підходи Е. Холла, Г. Хофстеде та М. Беннета для виявлення ключових бар'єрів, пов'язаних із висококонтекстною комунікацією, орієнтацією на довгострокові відносини та принципами ісламських фінансів. Особливу увагу приділено інструментам шаріат-сумісного фінансування, зокрема сукук (ісламські облігації, що базуються на принципах володіння активами та розподілу ризиків без відсотка). Результати дослідження свідчать, що гармонізація з ісламськими фінансовими стандартами, розвиток регуляторної бази та підвищення міжкультурної компетентності є ключовими умовами інтеграції України до фінансової екосистеми MENA та залучення довгострокових інвестицій, а також формують підґрунтя для розробки рекомендацій щодо адаптації економічного середовища України до очікувань партнерів з MENA.*

Ключові слова: *Ісламські фінанси, сукук, міжкультурна компетентність, висококонтекстна комунікація, суверенні інвестиційні фонди, країни Перської затоки.*

Introduction. Global economic transformations in recent decades have intensified the search for financial models that ensure stability, resilience and inclusive growth. The Middle East and North Africa region has emerged as a major centre of influence in international finance due to its strategic location, demographic trends and concentration

of investment capital, including major sovereign wealth funds in the Gulf states [1]. For Ukraine, cooperation with MENA has traditionally focused on agricultural exports and commodity trade. However, the region's financial capacity makes it a promising partner for post-war reconstruction and long-term development, which requires considering not only economic but also cultural and institutional factors.

In this context, Islamic finance, based on ethical principles, risk-sharing and the prohibition of riba (interest-based lending), is one of the fastest-growing segments of the global financial system and offers instruments particularly relevant to Ukraine's reconstruction needs. At the same time, effective engagement with MENA requires understanding high-context communication, hierarchical decision-making and relationship-based negotiation patterns characteristic of many Arab and Muslim societies. These intercultural features strongly influence trust-building, negotiation processes and the choice of financial instruments. Within the MENA region, particularly in the Gulf states, sovereign wealth funds may therefore play a growing role in financing Ukraine's post-war reconstruction if appropriate financial and institutional mechanisms are established.

Overview of recent research. Existing scholarship addresses several dimensions relevant to this study. Foundational works by E. Hall and G. Hofstede identify cultural characteristics typical of many MENA societies, including high-context communication, power distance, collectivism and hierarchical social structures. Complementing these approaches, M. Bennett's Developmental Model of Intercultural Sensitivity (DMIS) emphasizes the role of intercultural competence in facilitating effective cross-cultural interaction [2].

The financial dimension has been examined by both international and Ukrainian scholars. Among foreign researchers, M. El-Gamal, R. Wilson, and M. Hassan analyze Sharia-compliant financial principles, Islamic economic models and the importance of institutional and cultural alignment in international cooperation. Within Ukrainian academic discourse, scholars such as O. Mozhovyi, Z. Lutsyshyn, O. Subochev, O. Yurkevych, S. Lykholet, V. Zapukhlyak and A. Zastavnyy have focused primarily on the conceptual foundations of Islamic finance and its theoretical role within global financial systems.

Nevertheless, limited attention has been devoted to the influence of intercultural factors on Ukraine-MENA economic relations or to the potential application of Islamic financial instruments, such as sukuk, to Ukraine's post-war reconstruction. Addressing this gap constitutes the central objective of the present study.

Analysis of Ukraine-MENA cooperation. Ukraine's pre-war cooperation with MENA was dominated by commodity exports, mainly agricultural products, metals and chemical goods, while imports remained limited, resulting in a strong positive trade balance. According to WITS statistics, the region (together with Turkey) accounted for a significant share of Ukrainian exports but a much smaller proportion of imports, creating structural trade asymmetry [3]. Investment flows remained insignificant despite the enormous capital controlled by Gulf sovereign wealth funds. This suggests that Ukraine's economic ties with MENA remain underdeveloped, with trade in goods dominating over long-term capital cooperation.

Most MENA societies are high-context cultures with strong emphasis on personal relationships, trust, indirect communication and social hierarchy. Negotiations tend to proceed more slowly, with preference for long-term partnerships rather than transactional deals. These cultural expectations contrast with Ukraine's more low-context, time-efficient and contract-driven business culture, creating communication gaps and misunderstandings. Intercultural misalignment frequently leads to delays in negotiations, failure to establish trust and difficulty progressing from initial communication to actual investment decisions.

Islamic finance has established itself as a rapidly expanding sector with global assets surpassing USD 3.8 trillion in 2024, while forecasts by LSEG and the Islamic Corporation for the Development of the Private Sector suggest that by the end of the decade the industry may reach around USD 9-10 trillion [4; 5]. Instruments such as sukuk al-Ijara and sukuk al-Salam offer asset-backed, risk-sharing alternatives to conventional bonds and are widely applied in infrastructure, real estate, energy and agriculture, areas highly relevant to Ukraine's economic priorities. The absence of a domestic regulatory framework for Islamic finance remains a major obstacle. Ukraine does not currently have laws enabling sukuk issuance, recognising Islamic contractual structures or providing equal tax treatment for sharia-compliant financing.

Comparative evidence from global markets demonstrates that Islamic finance serves as an effective mechanism for mobilising long-term investment into developing and post-conflict economies.

For instance, Malaysia, Indonesia, Saudi Arabia and the United Kingdom have successfully used sukuk to finance infrastructure, transportation projects, renewable energy and public sector development. The UK, despite being a non-Muslim country, issued sovereign sukuk to diversify investors and signal openness to global Islamic capital [5]. These examples illustrate that Ukraine could follow a similar path, provided it implements the necessary legal and institutional reforms.

In this context, the growing interest of Gulf sovereign wealth funds in diversified international portfolios suggests that Ukraine could position itself as a new investment destination, especially in agriculture, logistics, infrastructure and renewable energy [1]. However, investors from the Gulf typically operate through sharia-compliant structures, which means Ukraine risks missing investment opportunities unless it adapts to the mechanisms of Islamic finance. The results therefore show a clear gap between Ukraine's potential attractiveness and the institutional environment required to access MENA capital.

Barrier identification. Intercultural differences significantly shape Ukraine-MENA cooperation. High-context communication requires patience, interpersonal trust and attention to non-verbal cues. Ukrainian companies and policymakers must adapt negotiation styles, emphasise relationship-building and demonstrate respect for religious norms and local customs. Strengthening intercultural competence, including understanding hierarchical decision-making, face-saving behaviour and the role of hospitality, could significantly reduce communication barriers and improve the effectiveness of economic engagement.

Recommendations. The integration of Islamic finance into Ukraine's investment ecosystem would allow access to capital from Gulf investors and diversify reconstruction financing. Experience from Malaysia and the United Kingdom shows that sukuk issuance requires legal recognition of Islamic contracts, equal tax treatment with conventional bonds, sharia supervisory mechanisms and protection against double stamp duty [5]. Implementing such reforms in Ukraine would send a positive signal to MENA investors,

demonstrating the country's willingness to adapt to international financial standards beyond the Western-centric model.

Additionally, broader institutional reforms are needed to ensure that Ukraine becomes a predictable, trustworthy and culturally aware investment environment for MENA partners. Establishing dedicated advisory units on Islamic finance, training diplomats in intercultural negotiation and creating joint working groups with Gulf states could systematically improve Ukraine's readiness. These mechanisms would help reduce informational gaps, address regulatory uncertainties and bring Ukraine closer to best practices in international economic diplomacy.

The evolving geopolitical environment in the Middle East adds another layer of complexity to Ukraine-MENA economic relations. Recent regional security tensions and the increasing use of unmanned aerial technologies in military conflicts have heightened security concerns among Gulf countries. In this context, Ukraine's experience in countering drone warfare and protecting critical infrastructure may create additional avenues for technological and security cooperation with Gulf states [6]. Although the primary focus of this research is economic and financial interaction, the dynamic security landscape may indirectly influence investment flows, reconstruction financing and broader economic engagement between Ukraine and MENA partners.

At the same time, enhancing the role of intergovernmental commissions requires professionalism, continuity and inclusion of private-sector representatives. Many countries successfully manage cross-cultural economic initiatives by establishing mixed committees where government officials, business leaders, scholars and financial experts collaborate on project implementation. Ukraine could adopt a similar model to build sophisticated channels of dialogue with MENA partners. This would encourage more predictable and long-term cooperation, reduce misunderstandings and ensure that both cultural and financial dimensions are incorporated into economic strategies [7].

Conclusion. Ukraine's cooperation with MENA countries holds significant untapped potential grounded in both economic opportunities and cultural similarities. Islamic finance offers an important mechanism for attracting long-term investment into Ukraine's reconstruction, infrastructure and agricultural development. As Ukraine works to rebuild its economy after the war, the need for diversified, reliable and culturally

compatible sources of capital become even more urgent. However, real progress depends on creating an enabling regulatory environment for Islamic financial instruments, strengthening intercultural competence among diplomats and business representatives and enhancing the institutional channels that support sustained dialogue with MENA partners. At the same time, Ukraine's experience in advanced technologies, particularly in areas such as defence innovation and infrastructure resilience, may create additional opportunities for knowledge exchange and deeper strategic cooperation with Gulf states. If these conditions gradually take shape, Ukraine may transform its current trade-focused relationship with the region into a deeper strategic partnership based on long-term financial and investment cooperation.

References

1. The Energy Dilemma: Energy Transition and Regional Collaboration in the Middle East and North Africa [Electronic resource] / Natural Resource Governance Institute. – 2025. – URL: https://resourcegovernance.org/publications/energy-dilemma-energy-transition-regional-collaboration-middle-east-north-africa (accessed: 10 March 2026).
2. Bennett M. J. Developmental Model of Intercultural Sensitivity / The International Encyclopedia of Intercultural Communication / ed. by Y. Y. Kim. – 2017. – DOI: https://doi.org/10.1002/9781118783665.ieicc0182 (accessed: 10 March 2026).
3. Ukraine Trade Profile: Exports and Imports by Country, 2021 [Electronic resource] / World Integrated Trade Solution (WITS), World Bank. – URL: https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/UKR/Year/2021/TradeFlow/EXPIMP/Partner/by-country (accessed: 10 March 2026).
4. Islamic Financial Services Industry Stability Report 2025: Need for Coordinated Action to Deepen Markets and Sustain Growth Momentum [Electronic resource] / Islamic Financial Services Board (IFSB). – 2025. – URL: https://www.ifsb.org/press-releases/islamic-financial-services-industry-stability-report-2025-need-for-coordinated-action-to-deepen-markets-and-sustain-growth-momentum/ (accessed: 10 March 2026).
5. Islamic Finance Development Report 2025: 50 Years of Exponential Growth [Electronic resource] / London Stock Exchange Group (LSEG). – 2025. – URL: https://www.lseg.com/en/data-analytics/islamic-finance/islamic-market-intelligence/islamic-finance-development-report-2025 (accessed: 10 March 2026).
6. Ukraine's War Experience Becomes a Lesson for the Middle East [Electronic resource] / Ukrainian World Congress. – 2026. – URL: https://www.ukrainianworldcongress.org/ukraines-war-experience-becomes-a-lesson-for-the-middle-east/ (accessed: 10 March 2026).
7. Bilateral Cooperation: Middle East and Africa [Electronic resource] / Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. – URL: https://mfa.gov.ua/en/about-ukraine/bilateral-cooperation/middle-east-and-africa (accessed: 10 March 2026).

Shapoval A.
Économie internationale, 3e année
Université économique nationale de Kyiv Vadym Hetman
Directeur scientifique — Turchaninova V.E.
professeur agrégé de la chaire des langues étrangères et de la communication interculturelle
Université économique nationale de Kyiv Vadym Hetman

LES DIFFÉRENCES CULTURELLES DANS LA COMMUNICATION ENTRE LA FRANCE ET L'UKRAINE

Résumé. *Cet article présente une étude comparative approfondie des codes culturels de communication en France et en Ukraine. L'auteur analyse les styles de discussion, les niveaux de formalité dans la vie professionnelle et privée, ainsi que l'étiquette non verbale. Une attention particulière est accordée à la langue comme miroir de l'identité nationale et des valeurs sociales. L'article propose des recommandations stratégiques pour une coopération interculturelle efficace dans le contexte européen moderne.*

Mots-clés: *communication interculturelle, intelligence culturelle, étiquette des affaires, France, Ukraine, communication non verbale, management interculturel.*

Анотація. *У цій статті представлено ґрунтовне порівняльне дослідження культурних кодів комунікації у Франції та Україні. Автор аналізує стилі ведення дискусій, рівні формальності у професійному та приватному житті, а також невербальний етикет. Особливу увагу приділено мові як дзеркалу національної ідентичності та соціальних цінностей. Стаття пропонує стратегічні рекомендації для ефективної міжкультурної співпраці в сучасному європейському контексті.*

Ключові слова: *міжкультурна комунікація, культурний інтелект, діловий етикет, Франція, Україна, невербальна комунікація, міжкультурний менеджмент*.

Dans le contexte actuel de la mondialisation et de l'intégration européenne de l'Ukraine, le succès des projets internationaux dépend directement de «l'intelligence culturelle». La France et l'Ukraine entretiennent des relations diplomatiques et économiques de plus en plus fortes. Cependant, malgré une proximité géographique européenne, leurs modèles de communication restent très différents [1].

Chaque nation possède un système complexe de signaux et de traditions qui peut être mal interprété. Cette étude a pour but d'analyser les différences fondamentales dans la manière de communiquer entre ces deux pays afin de réduire les risques de malentendus et de renforcer la confiance mutuelle.

La culture française est historiquement une culture de haute argumentation. Pour les Français, la communication n'est pas seulement un échange d'informations, c'est un véritable jeu intellectuel [3]. Depuis l'école, on apprend aux Français à analyser, critiquer et débattre.

Dans une réunion professionnelle, un Français peut contredire son interlocuteur de manière directe. Ce n'est pas une agression, mais une méthode pour tester la solidité d'une

idée. Le style français valorise la logique et la rhétorique. Une opinion bien argumentée est plus respectée qu'un accord silencieux [2].

En Ukraine, le style de communication est plus contextuel et relationnel. Historiquement, les Ukrainiens accordent une grande importance à la sécurité et à la confiance. Au premier contact, ils peuvent sembler réservés ou très formels. Contrairement aux Français, les Ukrainiens voient souvent la dispute directe comme un risque pour la relation personnelle.

On préfère d'abord construire une atmosphère amicale et positive avant de discuter des problèmes difficiles [1]. Le concept de «sauver la face» est important : on évite de critiquer une personne ouvertement devant ses collègues pour ne pas briser l'harmonie du groupe [5].

L'utilisation du «vous» et du «tu» est centrale dans les deux cultures, mais les codes d'application varient. En France, le vouvoiement est une institution. Il marque une frontière claire entre la vie publique et la vie privée.

Dans les grandes entreprises françaises, la hiérarchie est souvent verticale. Il est rare de passer au «tu» rapidement [2]. Le passage au tutoiement est un moment symbolique qui demande du temps et, souvent, l'initiative de la personne la plus haut placée. C'est une forme de respect pour l'intimité de l'autre.

L'Ukraine, au contraire, montre aujourd'hui une grande flexibilité. Sous l'influence des nouvelles technologies et des modèles de management horizontaux (style anglo-saxon), la distance sociale diminue [7].

Dans les secteurs modernes comme l'informatique ou le marketing, le passage au «ти» (tu) est presque instantané pour renforcer l'esprit d'équipe. Pourtant, dans le secteur public ou avec des personnes plus âgées, l'Ukraine reste extrêmement traditionnelle. L'utilisation du prénom avec le patronyme (le nom du père) est encore une marque de respect très forte que l'on ne retrouve pas en France [4].

La communication non verbale est souvent la cause des plus grands «chocs culturels» car elle est inconsciente.

- Le contact visuel: En France, un contact visuel direct et soutenu est indispensable. Cela prouve que vous êtes honnête et attentif. En Ukraine, un regard trop fixe peut être

interprété comme un signe d'hostilité ou de pression. Les Ukrainiens utilisent un regard plus doux et moins constant dans les situations formelles [3].

- Les gestes et «La Bise»: Les Français sont célèbres pour leur gestuelle expressive. «La bise» (embrasser sur les joues) est un rituel social quotidien pour saluer ses connaissances. En Ukraine, le contact physique est plus réservé. La poignée de main est la norme absolue dans le travail. Les embrassades et les contacts physiques sont réservés uniquement au cercle très proche de la famille et des amis intimes [6].
- La notion de temps: En France, la ponctualité est importante, mais on accepte parfois un «quart d'heure de politesse». En Ukraine, surtout dans les grandes villes, le rythme est très rapide et la ponctualité est devenue une marque de professionnalisme cruciale, bien que la gestion des imprévus y soit plus flexible [6].

La langue française est l'outil de la précision. Elle est structurée par des siècles de littérature et de philosophie. L'utilisation du mode conditionnel et de formules de politesse complexes est nécessaire pour ne pas paraître impoli. La langue est une fierté nationale et un symbole de statut social.

La langue ukrainienne, quant à elle, est très riche en expressions émotionnelles. Elle possède une multitude de suffixes diminutifs qui permettent de transformer un mot simple en un mot affectueux. Cela reflète la volonté des Ukrainiens de créer une proximité et une chaleur humaine dans l'échange [5].

Alors que le français cherche la clarté et la structure, l'ukrainien cherche souvent l'empathie et la résonance émotionnelle. Comprendre ces nuances linguistiques permet de mieux saisir les intentions réelles derrière les mots [7].

En conclusion, cette analyse montre que la France et l'Ukraine, bien qu'européennes, abordent la communication de deux manières distinctes : l'une par la confrontation intellectuelle et la structure, l'autre par la recherche de confiance et l'expressivité émotionnelle.

Pour réussir une collaboration, le partenaire français doit apprendre la patience et l'écoute émotionnelle, tandis que le partenaire ukrainien doit apprendre à ne pas craindre le débat direct et la critique constructive. La compétence interculturelle n'est pas seulement une connaissance théorique, c'est un outil pratique essentiel pour transformer la diversité culturelle en une force créative pour l'avenir de nos deux nations.

Références

1. Malentendus au sein des couples franco-ukrainiens [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.ecoutez-voir.fr/blog/malentendus-couples-franco-ukrainiens/
2. Comparaison culturelle entre la France et l'Ukraine [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.cqmi.fr/fr/actualites-femmes-russes/item/630-comparaison-entre-la-france-et-l-ukraine
3. Le voyage en Ukraine: guide culturel [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://fr.ui.org.ua/levoyageenukraine/
4. L'étonnante francophonie en Ukraine [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://onfr.tfo.org/letonnante-francophonie-en-ukraine/
5. Saison ukrainienne: le voyage en Ukraine, la culture contre-attaque [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/presse-et-ressources/decouvrir-et-informer/actualites/saison-ukrainienne-le-voyage-en-ukraine-la-culture-contre-attaque
6. Meyer, E. The Culture Map: Breaking Through the Invisible Boundaries of Global Business [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.erinmeyer.com/books/the-culture-map/
7. Compétences interculturelles: cadre conceptuel et opérationnel (UNESCO) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000219768_fre

Шуст Я.
студентка 4-го курсу факультету міжнародної економіки і менеджменту
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник — Грицяк Л.Д.
кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ACCENT DIVERSITY AND NONVERBAL COMMUNICATION AS CHALLENGES OF INTERCULTURAL COMMUNICATION

Summary. *The article examines two practical challenges of intercultural communication that are often overlooked in formal education: accent diversity in English as a lingua franca and differences in nonverbal communication across cultures. The study is based on personal experience from three Erasmus+ exchange semesters — at Södertörn University in Stockholm, Sweden and at Sapienza Università di Roma in Italy — combined with analysis of relevant academic literature. The findings show that effective intercultural communication requires not only language knowledge but also cultural awareness, flexibility and the ability to adapt to different communicative styles. The article argues that student exchange programmes such as Erasmus+ play a key role in developing these competences in practice and that language education systems need to better reflect the diversity of real-world international communication.*

Key words: *intercultural communication, accent, nonverbal communication, English as a lingua franca, Erasmus+, intercultural communicative competence, high-context culture, low-context culture.*

Introduction. In the modern world, international communication has become part of everyday life for millions of people — students, professionals, travellers and

researchers alike. The rapid growth of globalisation, digital connectivity and international education programmes has created situations where people from very different cultural backgrounds regularly interact, negotiate, study and work together. In this context, the ability to communicate effectively across cultures is no longer a special skill reserved for diplomats or translators — it has become a basic requirement for anyone who participates in international life.

However, research and practical experience both show that intercultural communication is far more complex than simply knowing a shared language. Even when all participants speak English, serious misunderstandings can arise — not because of grammar mistakes, but because of differences in accent, communicative style or nonverbal behaviour. These challenges are particularly visible in international student environments, where people from dozens of countries are suddenly expected to study, socialise and collaborate together.

What makes this especially interesting from an academic perspective is that these everyday moments of confusion or misunderstanding actually reveal deeper patterns — cultural scripts, learned assumptions and communicative habits that most people are not even consciously aware of until they encounter someone who operates differently.

The subject of this article is the practical challenges of intercultural communication experienced in a real multilingual and multicultural academic environment. **The main goal** is to identify and analyse two key problem areas — accent diversity in English as a lingua franca and differences in nonverbal communication — and to connect them to existing theoretical frameworks. **The specific objectives are**: to review relevant scholarly literature on intercultural communication, English as a lingua franca and nonverbal communication; to draw on personal Erasmus+ experience as a source of applied observations; and to suggest implications for language education and intercultural training. **The relevance of this topic** is clear: as student mobility continues to grow across Europe and beyond and as international academic and professional environments become the norm rather than the exception, understanding these challenges becomes essential for both educators and students themselves.

It is also worth noting that this article approaches the topic not only as an academic exercise, but as a reflection on lived experience. The observations described here come

from three consecutive Erasmus+ exchange semesters — two completed at Södertörn University in Stockholm, Sweden and one currently ongoing at Sapienza Università di Roma in Italy. These two environments, while both European, are culturally quite distinct and together they offer a rich comparative perspective on what intercultural communication looks and feels like in practice.

English as a Lingua Franca and the Challenge of Accent Diversity

The starting point for any discussion of modern intercultural communication is the role of English as a global shared language. Seidlhofer (2011) defines English as a Lingua Franca (ELF) as any use of English among speakers whose first language is not English and who use it as a common means of communication. This definition reflects the reality of most international interactions today — the majority of English conversations in the world happen not between native speakers, but between people from different countries who meet somewhere in the middle through English.

This is exactly the situation that any student participating in an Erasmus+ exchange encounters from the very first day. In a typical international university environment, a single seminar room might contain students from Sweden, Italy, Poland, South Korea, Spain, Germany and Ukraine — all communicating in English and all bringing something slightly different to that shared language.

What this definition also implies, however, is that ELF communication is deeply diverse. There is no single «correct» version of ELF — every speaker brings their own accent, rhythm, intonation and cultural background to the conversation. Scholars point out that in such settings, misunderstandings often have less to do with vocabulary or grammar and more to do with cultural assumptions, different communicative norms and limited intercultural awareness. Binay (2025) notes that non-native speakers can face real difficulties in ELF situations because of differences in accents, pronunciation, speech patterns and socio-cultural expectations — even when everyone technically speaks the same language. This is a crucial insight, because it shifts the focus away from language proficiency as the main variable and toward cultural and phonetic diversity as equally important factors.

This observation matches closely with personal experience at Södertörn University in Stockholm. The university attracts students from all over the world and the everyday

language on campus is English. However, the English spoken there sounds very different depending on who is speaking — a Swedish student, an Italian student, a Korean student or a Spanish student all bring their own distinct accents to the conversation. Having studied English in Ukraine almost exclusively through British and American models — through textbooks, audio recordings and language classes all calibrated to a narrow range of standard accents — the first few weeks in Stockholm were genuinely difficult. Words that were perfectly familiar on paper became hard to recognise when pronounced with an unfamiliar rhythm or intonation. Simple exchanges in the canteen, group work discussions or conversations after class all required significantly more concentration than expected. It took time, patience and a lot of active listening before communication across these different accents became natural and comfortable.

This experience illustrates an important gap between formal language education and real-world communication. ELF researchers argue that the goal of language learning should not be to perfectly imitate a native-speaker accent, but to develop the ability to be understood by — and to understand — people from many different linguistic backgrounds. Kaur (2011) found through detailed analysis of real ELF conversations that miscommunication in intercultural settings cannot always be traced to cultural differences — some misunderstandings are purely language-related, caused by mishearing, ambiguity or unfamiliar pronunciation patterns. Importantly, Kaur also notes that successful ELF communicators tend to be those who actively work toward mutual understanding — asking for clarification, rephrasing and adjusting their own speech in response to the listener. This means that both teachers and learners need to pay much more attention to accent diversity and listening flexibility, not just to grammatical accuracy. For Ukrainian students in particular, who are typically trained on a very limited range of English accents, this represents a significant and largely unaddressed gap in language preparation.

Nonverbal Communication and Cultural Differences

The second major area of practical challenge in intercultural communication is nonverbal behaviour. While language is usually the first thing people think of when they consider communication barriers, a very large part of any conversation actually happens without words — through gestures, facial expressions, eye contact, body posture,

personal space and silence. Researchers estimate that a substantial portion of the emotional and relational meaning in a face-to-face conversation is conveyed through these nonverbal channels rather than through the words themselves. And crucially, these nonverbal signals are strongly shaped by culture, which means they can be easily misread by someone from a different background, even when both parties are speaking the same language perfectly well.

The foundational theoretical framework for understanding this comes from Edward T. Hall, whose 1959 book «*The Silent Language*» introduced the concept of high-context and low-context cultures. According to Hall, high-context cultures — such as those found in Japan, Korea, China and many other Asian and Middle Eastern countries — rely heavily on indirect communication, shared understanding and nonverbal signals.

Much of the meaning in a conversation is not stated directly but is understood from context, relationships and subtle cues. Speaking less, listening more and leaving things unsaid is not a sign of disengagement — it is actually the expected and respected communicative style. Low-context cultures, by contrast — such as those in Sweden, Germany or the Netherlands — prefer clear, direct verbal communication where the meaning is stated explicitly and context plays a smaller role. Silence can feel awkward and directness is valued as a sign of respect and honesty. Italy and other Southern European cultures fall somewhere in between these two poles, but are particularly known for their expressive, physically animated and emotionally rich communication style.

These theoretical distinctions become very real and sometimes surprising when experienced in person. At Sapienza Università di Roma, the Italian communicative style is immediately noticeable to anyone coming from a more reserved cultural background. Italian students speak with energy and enthusiasm, use their hands constantly to emphasise and structure what they are saying, make strong and sustained eye contact and are generally very physically present in a conversation. Research confirms that Italians are known for their vibrant nonverbal communication — they use hand movements to regulate the flow of conversation and to express nuance and people who are not used to mirroring or at least acknowledging these cues may find it hard to enter or maintain the conversation naturally. For a student from Ukraine, where communication tends to be more measured and less physically expressive, this level of energy can feel surprising and

even slightly overwhelming at first. However, it is also warm, genuine and very engaging once you adjust to it — and that adjustment itself is a form of intercultural learning.

What is particularly interesting to observe, however, is what happens when Italian students interact with peers from Japan or Korea. The contrast between these two communicative styles is striking and immediately visible. What feels natural, warm and socially confident from an Italian perspective — loud enthusiasm, animated gestures, close physical proximity during conversation — can feel intrusive, overwhelming, or socially inappropriate from a high-context East Asian perspective. Research on high-context cultures confirms that in these settings, even small facial expressions and subtle body language carry significant meaning and overly emotional or physically expressive behaviour from a low-context communicator can be genuinely confusing or uncomfortable to interpret. These are not cases of rudeness or bad intentions on either side — they are simply the result of two very different cultural scripts for what normal, friendly and respectful communication looks and feels like. Neither style is wrong; they are simply different. But without awareness of this difference, the potential for misunderstanding — or worse, mutual negative judgement — is very real.

It is also worth noting that these nonverbal differences do not only affect one-on-one conversations. They also shape group dynamics, classroom participation and the way people present themselves in academic settings. In a mixed international classroomб students from high-context cultures may be less likely to speak up spontaneously, not because they have nothing to say, but because their cultural norms around turn-taking and public speaking are simply different. Meanwhile, students from more expressive cultures may dominate discussions without intending to do so. Recognising these patterns — and adjusting accordingly — is a key part of what it means to be interculturally competent.

Developing Intercultural Communicative Competence

Both of the challenges described above — accent diversity and nonverbal differences — point toward the same conclusion: effective intercultural communication requires more than language skills. It requires what scholars call Intercultural Communicative Competence (ICC), which can be understood as the ability to reflect on your own cultural habits and assumptions, to remain open and curious toward different ways of communicating and to adapt your own behaviour when necessary, without losing

your own identity in the process. This is not a fixed trait that people either have or do not have — it is a competence that develops gradually through education, experience and conscious reflection.

Lee and Lee (2023) argue that universities and educators should actively include intercultural practice in their curriculum, creating more opportunities for students to communicate with people from diverse cultural backgrounds. Such structured experiences help both local and international students to build awareness, empathy and communicative flexibility in a supported environment. However, there are limits to what a classroom can offer. The real complexity of intercultural communication — the accents, the gestures, the moments of confusion and repair — can only be fully experienced in genuine interaction.

Exchange programmes like Erasmus+ are one of the most powerful tools available for this kind of learning, precisely because they place students in real, sustained, unscripted multicultural situations. The challenges that arise — the moment of not understanding a Korean-accented explanation, the slight discomfort of an Italian conversation style or the silence of a Japanese classmate that might be misread as indifference — are not problems to be avoided. They are the actual learning material and they leave a much deeper impression than any textbook exercise.

What Erasmus+ also offers, which is difficult to replicate in any other setting, is extended time. A single cross-cultural encounter is often not enough to move beyond first impressions and surface-level adjustments. It is the accumulation of many interactions over weeks and months — the gradual familiarity with different accents, the growing comfort with different communicative styles, the friendships that form across cultural lines — that truly builds intercultural competence. In this sense, longer exchange programmes are more valuable than short study trips and the academic community should continue to support and expand them.

Conclusions. This article has examined two of the most significant practical challenges of intercultural communication in international student environments: accent diversity in English as a lingua franca and differences in nonverbal communication across cultures. Drawing on both academic literature and personal Erasmus+ experience in

Sweden and Italy, it has shown that these challenges are real, frequent and often seriously underestimated in formal language education.

The key finding is that effective communication across cultures goes far beyond grammatical competence. It requires the ability to listen actively and flexibly across different accents, to read and adapt to different nonverbal styles and to approach unfamiliar communicative behaviors with curiosity and openness rather than confusion or judgement. Hall's framework of high- and low-context cultures provides a useful and enduring theoretical lens for understanding why nonverbal misunderstandings happen, while ELF research on intelligibility and accent diversity highlights the gap between classroom language training and the real demands of international communication.

The practical implications of these findings are significant. Language education systems, particularly in Ukraine, need to move beyond native-speaker models and incorporate more diverse listening material, exposure to a wider range of English accents and cross-cultural awareness training as a regular part of the curriculum. At the same time, universities that host international students have a responsibility to create environments where intercultural learning can happen — not just in dedicated courses, but in the everyday structure of student life. Student exchange programmes remain one of the most effective environments for developing intercultural communicative competence because they bring together people from genuinely different backgrounds and require them to communicate, adapt,and grow together over a sustained period of time. Ultimately, the most valuable intercultural lessons are not found in textbooks. They are found in the everyday moments of misunderstanding, adjustment and connection that make international experience so formative — in the week it takes to understand a new accent, in the surprise of an Italian conversation's energy and in the gradual realisation that there are many different ways to be human and all of them are worth understanding.

References

1. Binay, M. (2025). Intercultural Communication in English: Language, Culture, and Miscommunication. *Journal of Exceptional Multidisciplinary Research*, 2(2), 92–100. https://doi.org/10.69739/jemr.v2i2.1206.

2. Hall, E. T. (1959). *The Silent Language*. Doubleday.

3. Kaur, J. (2011). Intercultural communication in English as a lingua franca: Some sources of misunderstanding. *Intercultural Pragmatics*, 8(1), 93–116. https://doi.org/10.1515/IPRG.2011.004.

4. Lee, K., & Lee, N. (2023). Korean tourists' experience of intercultural communication through English as a Lingua Franca (ELF) in overseas travel. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 33. https://doi.org/10.1016/j.jhlste.2023.100444.

5. Seidlhofer, B. (2011). *Understanding English as a Lingua Franca*. Oxford University Press.

MASTER'S PROJECT WORK
RECONFIGURATION OF UKRAINIAN HIGHER EDUCATION IN WARTIME: SHIFTS IN ACADEMIC, SOCIO-CULTURAL, IDEOLOGICAL, AND TECHNOLOGICAL ENVIRONMENTS

Scientific Adviser – L. Sluchaina, Assoc. Prof., PhD in Political Science

Biriukova V.
Tcherniakhivska L.
Zaderko D.
Students of Master's Degree Course
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

LEGISLATIVE AND REGULATORY SUPPORT FOR ACADEMIC, SOCIO-CULTURAL, AND TECHNOLOGICAL ACTIVITIES IN WARTIME: OVERVIEW OF KNEU'S EXPERTISE

Summary. *The present article deals with the legislative and regulatory support for academic, socio-cultural, and technological activities of an innovative university during martial law. It reviews the empirical experience of Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (KNEU) in rapidly translating state norms into the sphere of internal management. The results of this study serve to demonstrate the transformation of the university's regulatory framework from a «survival mode» to a «sustainable development mode».*

Key words: *legislative and regulatory support, martial law, innovative university, educational process, digital ecosystem.*

Statement of the problem. The adaptation of higher education to the conditions of a full-scale invasion has become an unprecedented challenge for the legal regulation of the educational sector. During this period, the legislative support for the activities of an innovative university has evolved from crisis response to a systemic transformation of processes. War creates not only physical threats but also significant socio-psychological challenges for students and academic staff, requiring higher education institutions to adopt new approaches to communication, support, and integration.

Analysis of recent research and publications. The methodological basis of the study involves analytical reports by CEDOS regarding the impact of the war on higher education, noting that the main challenges for universities were digital inequality and psychological strain. Additionally, the study relies on the research by Velykodna et al.

(2023); Biliuk, O., Krap, A., Herasymiuk, K., Hnezdilova, K., & Kulchytska, N. (2023) which highlights that universities with advanced digital infrastructure prior to the war adapted their regulatory frameworks more easily.

Purpose of the research. The aim of this article is to investigate the empirical experience of KNEU in creating a legislative and regulatory framework for academic, socio-cultural, and technological activities under martial law. The prior objective is to analyze how the internal regulatory framework adapted state decisions to the needs of an innovative economic institution, creating a legal space for academic freedom, student support, and operational resilience.

Section 1. Legislative and Regulatory Support for Academic Activities

The adaptation of higher education to the conditions of a full-scale invasion has become an unprecedented challenge for the legal regulation of the educational sector. During this period, the legislative support for the academic activities of an innovative university has evolved from crisis response to a systemic transformation of processes.

At the initial stage, the legal regime of martial law required the Ministry of Education and Science (MES) and the Cabinet of Ministers of Ukraine (CMU) to promptly expand the autonomy of higher education institutions (HEIs).

A key guideline was the MES Letter No. 1/3277-22 dated February 25, 2022 [3], which effectively legitimized the suspension of the educational process with a subsequent transition to distance learning. Subsequent steps were aimed at preserving the student body and ensuring the rights of learners:

- MES Order No. 274 dated March 28, 2022 [1], laid the foundation for organizing education under martial law, emphasizing the flexibility of educational trajectories.

- MES Order No. 265 dated March 21, 2022 [2], resolved the critical issue of graduate certification by allowing simplified procedures (e.g., replacing theses with exams or remote defense), which was vital for students in combat zones or evacuation.

- The social aspect was reinforced by CMU Resolution No. 595 dated May 13, 2022 [4], which regulated state aid issues, thereby maintaining the financial stability of the academic community.

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (KNEU) demonstrated a model of rapid translation of state norms into the sphere of internal

management. An analysis of the university's orders indicates a systemic approach to maintaining academic quality:

- Organizational Foundation: KNEU Order No. 108 dated March 29, 2022 [5], became the «roadmap» for resuming studies. It prioritized asynchronous learning and the use of the Moodle platform as the primary interaction tool.

- Educational Content: Order No. 106 dated March 24, 2022 [6], regarding changes to working curricula, allowed for the optimization of courses by highlighting critical material (Hard Skills) and integrating topics relevant to wartime.

- Assessment System: A significant step was Order No. 105 dated March 24, 2022 [7], regarding the suspension of the standard Regulation on Assessment. This allowed for the implementation of an «academic humanism» policy—accounting for the inability to complete assignments on time due to technical reasons or being in danger.

The experience of KNEU correlates with the actions of other leading universities. For instance, KNU Order No. 186-32 [8] and KPI Order No. NU/55/2022 [9] also focused on safety and digitalization. However, KNEU’s experience stands out for its emphasis on preserving the innovative component of economic education even under crisis conditions.

According to CEDOS analytical reports [11], the main challenges for universities were digital inequality and psychological strain. Research by Velykodna et al. (2023) [10] highlights that universities with advanced digital infrastructure prior to the war adapted their regulatory frameworks more easily. KNEU, as an innovative university, used this period for a «digital leap», solidifying the status quo of distance education in new internal regulations.

The regulatory support for academic activities at KNEU during martial law underwent a transformation from «survival mode» to «sustainable development mode». The internal regulatory framework did not merely duplicate state decisions but adapted them to the needs of an innovative economic institution, creating a legal space for academic freedom and student support.

Socio-cultural activity of an innovative university under martial law is transforming from a supplementary component of the educational process into a key element in ensuring the resilience of the academic community. War creates not only physical threats but also significant socio-psychological challenges for students and academic staff, requiring higher education institutions to adopt new approaches to communication, support, and integration. In this context, socio-cultural activity becomes an important tool for preserving identity, fostering civic engagement, and maintaining social cohesion.

The legislative and regulatory framework for such activities is shaped by urgent decisions at the state level. In particular, the Letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 1/3277-22 dated February 25, 2022 [3], along with relevant orders, established the need for flexible organization of the educational process, including distance learning and teaching, adaptation of curricula, and the creation of safe conditions for interaction among participants in the educational process. Government resolutions also play an important role by regulating social support for students and staff [4].

Thus, the regulatory framework creates the necessary conditions for integrating socio-cultural initiatives into the overall functioning of universities. At the institutional level, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman demonstrated a strong example of rapid adaptation to crisis conditions.

Internal orders of the university, including No. 108, No. 106, and No. 105 [5, 6, 7], ensured not only the continuity of education but also supported socio-cultural engagement among students. This included the implementation of online events, the development of student initiatives, the provision of psychological support, and the active involvement of students in volunteer activities. Therefore, the university acts not only as an educational institution but also as a social institution that responds to societal challenges.

A distinctive feature of socio-cultural activity during wartime is its digitalization and humanitarian orientation. The use of digital platforms has made it possible to expand access to cultural and social events, unite students regardless of their location, and maintain communication even in situations of forced displacement. At the same time, the role of volunteer and charitable initiatives has significantly increased, contributing to the

development of civic responsibility and active social engagement. According to analytical studies, including those conducted by CEDOS [11], universities have become important centers of social interaction during the crisis.

Thus, socio-cultural activity of an innovative university under martial law serves as a crucial factor for the adaptation and development of the educational system. The experience of Kyiv National Economic University demonstrates the effectiveness of combining regulatory support, digital tools, and the initiative of the academic community. In the long term, this creates a foundation for hybrid models of university life, strengthening social ties and enhancing the role of universities as centers not only of education but also of broader societal development.

It is also important to understand that for many students, the university during wartime has become more than just a place of study — it has turned into a point of stability. Due to constant stress, displacement, and uncertainty, socio-cultural activities help maintain a sense of normalcy.

Even simple online meetings, discussion clubs, or student events play a crucial role by allowing individuals to stay socially connected and maintain interaction with peers and teachers.

Particular attention should be given to the role of student organizations and self-governance. In many cases, students themselves have become the main drivers of social and cultural initiatives, organizing charity events, information campaigns, and support for the military and internally displaced persons. Such activities contribute not only to practical skills development but also foster responsibility, leadership, and a sense of belonging to important national processes.

Another important aspect is psychological support. In wartime conditions, anxiety levels increase significantly, and universities have started to actively implement various support formats, including counseling sessions, stress resilience training, and peer support groups. This is also a vital component of socio-cultural activity, although it is often underestimated. In reality, effective learning is impossible without addressing students' emotional well-being, as it directly affects their engagement and academic performance.

The format of cultural activities has also changed, becoming more meaningful and closely connected to national identity. Many universities, including Kyiv National Economic University, have intensified efforts to organize events dedicated to Ukrainian culture, history, and current developments. This helps students better understand their role in society and fosters a deeper awareness of ongoing national processes.

Finally, it is important to consider the long-term impact. The experience gained by universities during wartime is likely to remain relevant even after the war ends. Online formats, flexibility in approaches, and the active role of students will form the foundation of a new university model. In this sense, socio-cultural activity is not only adapting to wartime conditions but is already shaping the future of higher education in Ukraine.

Section 3. Legislative and Regulatory Support for Technological Activities

The technological dimension of an innovative university's resilience during martial law is fundamentally rooted in the synergy between national mandates and institutional agile regulation. The transition to a fully resilient digital ecosystem at Kyiv National Economic University (KNEU) was catalyzed by the Ministry of Education and Science (MOE) through Order №274 [1] and Letter №1/3277-22 [3], which established the primary legal framework for exclusive remote and asynchronous learning. This national legislative base was further reinforced by MOE Order №265 [2], which provided the regulatory grounds for digital attestation and defense processes, necessitating the rapid deployment of secure, verified technological solutions to maintain academic integrity under extreme conditions.

At the institutional level, KNEU translated these national directives into operational technological protocols through a series of internal decrees. KNEU Order №108 [5] became a cornerstone for the university’s digital infrastructure, formalizing the central role of the «Electronic University» platform powered by Moodle. This system was expanded into a comprehensive digital ecosystem, integrating the Moodle-based Learning Management System with Microsoft 365 services, particularly Microsoft Teams, to ensure high-quality synchronous and asynchronous communication.

The technological architecture was reconfigured to support automated academic registries and electronic journals, which became critical following KNEU Orders №105 and №106 [7, 6] regarding the modification of curricula and evaluation protocols.

Specifically, the university deployed advanced Moodle modules for asynchronous assessment and digital portfolio management, ensuring that students could continue their studies despite connectivity issues. This infrastructure, supported by cloud-based data decentralization, proved essential for maintaining the continuity of the educational process for displaced members of the academic community while upholding rigorous institutional standards.

Conclusion. Synthesizing this empirical experience with broader sectoral analyses, such as those provided by CEDOS and Velykodna et al. (2023) [11. 10], it becomes evident that KNEU's technological activities reflect an «optimal development model» for universities in crisis. The emphasis on cloud migration and the integration of diverse digital tools into a unified corporate environment provided the necessary flexibility to mitigate physical infrastructure risks. Ultimately, the KNEU experience demonstrates that the stability of technological activities during wartime is achieved not through IT capacity alone, but through a precise regulatory alignment that provides legal validity to digital innovations and ensures the operational resilience of the educational process amidst systemic instability.

References

1. Order of the MES No. 274 dated March 28, 2022. *On certain issues of organizing the pursuit of general secondary education and the educational process under martial law in Ukraine.* URL: *https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0274729-22#Text*
2. Order of the MES No. 265 dated March 21, 2022. *On the certification of graduates of professional pre-higher and higher education institutions*.
3. Letter of the MES No. 1/3277-22 dated February 25, 2022. URL: *On the organization of the educational process.* URL: https://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/02/lyst-mon-13277-22.pdf
4. Resolution of the CMU No. 595 dated May 13, 2022. *On amendments to the Procedure for providing state aid.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-2025-%D0%BF#Text
5. Order of KNEU No. 108 dated March 29, 2022 *On measures for the organization and conduct of the educational process during the legal regime of martial law*. URL: https://kneu.edu.ua/ua/dostup/norm_osv_proc/
6. Order of KNEU No. 106 dated March 24, 2022. *On amendments to the working curricula.* URL: https://kneu.edu.ua/ua/dostup/norm_osv_proc/
7. Order of KNEU No. 105 dated March 24, 2022. *On the suspension of the Regulations on the assessment procedure.*
8. Order of KNU No. 186-32 dated March 28, 2022. *On the organization of the educational process.* URL: *https://asp.knu.ua/index.php/normatyvno-pravova-baza/94-nakazy-rozporyadzhennya-rishennya-vchenoyi-rady-universytetu*

9. Order of KPI No. NU/55/2022 dated March 22, 2022. *On measures for the organization and conduct of the educational process during the legal regime of martial law.* URL: https://document.kpi.ua/2022_HY-55

10. Biliuk, O., Krap, A., Herasymiuk, K., Hnezdilova, K., & Kulchytska, N. (2023). Peculiarities of Organization and Efficiency of the Educational Process Under Martial Law. *Journal of Law and Sustainable Development*, *11*(7), e1310. https://doi.org/10.55908/sdgs.v11i7.1310

11. Velykodna, M., et al. (2023). Displaced universities in Ukraine: Challenges and optimal development models. *European Journal of Education.* URL: https://www.researchgate.net/publication/373018832_A_Psychoanalyst%27s_Experience_of_Working_in_Wartime_On_Choosing_Between_Bad_Options

12. CEDOS. Analytical reports on the impact of the war on higher education in Ukraine. CEDOS Annual Report 2024. URL https://cedos.org.ua/en/cedos-annual-report-2024/

Havrylenko T.
Starodub T.
Lopokha S.
Students of Master's Degree Course
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

FOSTERING ADAPTABLE ORGANISATIONAL CULTURE AT A MODERN UNIVERSITY IN WARTIME: FROM HIERARCHY TO NETWORK SOLIDARITY AND SOCIAL COHESION

Summary. *This article examines the transformation of organisational culture in Ukrainian universities during wartime, focusing on the shift from rigid hierarchical governance toward networked, solidarity-based management models. Drawing on Hofstede's cultural dimensions framework and recent empirical evidence from the Ukrainian higher education sector, the study argues that wartime conditions generate a form of enforced democratic levelling among faculty, staff, and administration. The article explores how shared vulnerability, digital adaptation, and cross-institutional collaboration reshape both formal and informal structures of university governance, fostering social cohesion as an institutional survival strategy.*

Key words: *organisational culture, university governance, wartime education, social cohesion, network solidarity, Hofstede dimensions, democratic management.*

Statement of the problem. The full-scale Russian invasion of Ukraine that began in February 2022 has placed Ukrainian universities under conditions of unprecedented institutional stress. Physical relocation, forced digitisation, staff displacement, and the constant threat to human safety have disrupted traditional organisational hierarchies and compelled institutions of higher education to reinvent themselves in real time. In this context, the concept of organisational culture — defined as the shared values, norms, and behavioural patterns that govern institutional life — has gained new urgency as both a diagnostic lens and a resource for institutional resilience [1; 2].

A defining feature of the wartime university experience in Ukraine is the erosion of previously rigid distinctions between managerial and academic roles. When a rector works remotely from a bomb shelter alongside a junior lecturer, the symbolic and practical distance that once separated administrative authority from everyday academic work is substantially reduced. This enforced proximity creates the conditions for a more participatory, network-based form of institutional governance — one rooted not in positional power but in collective solidarity and shared civic responsibility [12].

Analysis of recent research and publications. Recent scholarship has begun to document the profound organisational shifts occurring within Ukrainian academia during wartime. Ihnatenko and Sadzaglishvili [3] have highlighted how the rapid transition to distance education has catalysed new forms of coordination among faculty, requiring lateral communication rather than top-down instruction. Regional studies of Ukrainian higher education institutions confirm that universities in conflict-affected zones have become sites of significant institutional experimentation, developing hybrid governance models to sustain continuity [8].

Research by Falko and Zhukov [12] offers a particularly pertinent framework, tracing the transition from hierarchical to adhocratic organisational culture within a Ukrainian university context. Their findings align with broader international evidence suggesting that crisis conditions tend to accelerate horizontal integration and reduce bureaucratic friction. Similarly, Nazarovets [5] and Hladchenko [6; 7] document how wartime migration and international collaboration have introduced Ukrainian scholars to flatter, more egalitarian institutional cultures abroad, which in turn influences expectations upon return or remote participation in home institutions.

The CIVICA for Ukraine initiative [13] further corroborates these trends, reporting that Ukrainian universities have expressed a strong demand for governance capacity-building, peer exchange, and network-based partnerships as tools for institutional recovery — a finding that underscores the growing preference for collaborative rather than command-driven organisational models.

Purpose of the research. The aim of this article is to analyse the wartime transformation of organisational culture in Ukrainian universities through the lens of Hofstede’s cultural dimensions [1], with particular attention to the dimension of power

distance, and to substantiate the thesis that wartime conditions are generating a structural shift toward more democratic, network-based, and solidarity-oriented forms of university management.

The key findings. Hofstede's framework of cultural dimensions provides a productive analytical entry point into the question of wartime organisational change [1].

Of the six dimensions, power distance is perhaps most directly relevant: it measures the extent to which less powerful members of institutions accept and expect unequal power distribution. Ukrainian organisational culture has historically exhibited moderately high power distance, reflecting a post-Soviet institutional legacy in which administrative authority was concentrated and largely unchallenged. Wartime conditions appear to be acting as a powerful solvent on these inherited hierarchical norms.

The most visible mechanism of this transformation is the shared experience of vulnerability. When all members of a university community — from rector to first-year student — are equally subject to air raid alerts, displacement, and material hardship, the psychological basis for hierarchical deference weakens. Management decisions that were previously made unilaterally and handed down through administrative channels are increasingly subject to collective deliberation, informal negotiation, and peer validation. As Hall’s cultural theory [2] reminds us, high-context communication cultures — which Ukraine in many respects exemplifies — tend to develop particularly dense informal networks of meaning and solidarity in conditions of external threat, networks that may gradually reshape formal institutional structures.

This democratic levelling manifests in several concrete ways.

First, decision-making processes in many universities have become more consultative, with academic councils playing a more substantive role and faculty councils gaining real — rather than merely formal — deliberative functions.

Second, digital communication platforms have reduced the friction of hierarchical communication, allowing junior staff to contribute to strategic discussions and enabling horizontal peer-to-peer collaboration across departments and faculties [3].

Third, the reputational logic of the wartime university has shifted: institutional legitimacy is increasingly derived not from administrative position or formal authority but from demonstrated commitment to the institution's survival mission and to the welfare of the university community.

Social cohesion has emerged as both a product and a driver of these transformations. Palmuk [4] argues that Ukrainian universities are developing new forms of institutional identity forged through shared adversity, and that this identity is more horizontal and civically oriented than the pre-war institutional self-understanding. The relocation of Mariupol State University [11] exemplifies an extreme instance of this dynamic: an institution stripped of its physical infrastructure and forced to reconstitute itself entirely around relational networks and shared purpose. In such cases, the network — of people, of partnerships, of digital infrastructure — becomes the institution itself.

International dimensions of this transformation deserve equal attention. The enforced internationalisation of Ukrainian academia — through scholar migration [7], collaboration with European partner institutions [6; 13], and the parallel educational structures imposed on occupied territories [9] — has created channels through which alternative organisational cultures are transmitted back into the Ukrainian system. Ukrainian scholars working within European universities experience lower power distance, greater institutional transparency, and more participatory governance structures; these experiences shape expectations and aspirations that will inevitably influence institutional culture upon return or through ongoing remote engagement with home institutions.

Conclusion. The wartime transformation of Ukrainian universities presents a historically significant case study in involuntary yet generative institutional change. The shift from hierarchical to network-based governance — from command to solidarity — is not merely a pragmatic adaptation to crisis conditions but a potential harbinger of lasting cultural change within Ukrainian higher education. As Hofstede’s framework predicts, reductions in power distance tend to be associated with greater individual autonomy, more participatory decision-making, and stronger horizontal trust networks [1] — precisely the organisational qualities that Ukrainian universities are developing under wartime pressure.

Whether these changes will prove durable after the war ends remains an open question. Institutional cultures are resilient, and post-conflict pressures to restore order and predictability may reinstate hierarchical norms. However, the scale and depth of the current transformation — documented in scholarship on Ukrainian academia [5; 6; 7; 8; 12] and in the lived experience of thousands of university staff and students — suggests that the wartime university has generated genuine cultural resources: habits of solidarity, capacities for horizontal collaboration, and expectations of democratic participation that will not easily be unmade. In this sense, fostering adaptable organisational culture in wartime is not only a survival strategy but a form of institutional investment in the democratic future of Ukrainian higher education.

References

1. Hofstede G. Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations. 2nd ed. Thousand Oaks: Sage Publications, 2001. URL: https://www.scribd.com/document/564670458/Hofstede-G-2001-Culture-s-Consequences-Comparing-Values-Behaviors-Institutions-And-Organizations-Across-Nations-2nd-Ed
2. Hall E. T. Beyond Culture. New York: Anchor Books, 1976. URL: https://www.scribd.com/document/258781866/Hall-Edward-T-Beyond-Culture
3. Ihnatenko K., Sadzaglishvili S. Distance education in higher education institutions in Ukraine during war: challenges and adaptations // *Social Work and Education.* 2024. Vol. 11, No. 2. P. 210–221. URL: https://journals.uran.ua/swe/article/view/316037
4. Пальчук О. І. Освіта у світі: виклики та можливості для України в умовах війни та глобальної конкуренції // *Український економічний часопис.* 2024. № 2. С. 34–41. URL: https://doi.org/10.32782/2786-8273/2024-7-11
5. Nazarovets S. The publication activity and migration trends of Ukrainian scientists in the social sciences and humanities during the first two years of the Russo-Ukrainian war. 2024. URL: https://arxiv.org/abs/2412.11719
6. Hladchenko M. International collaboration of Ukrainian scholars: Effects of Russia's full-scale invasion of Ukraine. 2025. URL: https://arxiv.org/abs/2505.20944
7. Hladchenko M. Implications of Russia's full-scale invasion of Ukraine for the international mobility of Ukrainian scholars. 2026. URL: https://arxiv.org/abs/2602.06510
8. Regional features of Ukrainian higher education in wartime conditions // *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu.* 2024, (1): 185 - 190. URL: https://doi.org/10.33271/nvngu/2024-1/185
9. Навчання в окупації: примусова русифікація системи освіти на окупованих територіях України. Human Rights Watch. 2024. URL: https://www.hrw.org/uk/report/2024/06/20/388318

10. Наука під час війни: нові виклики та можливості. Kyiv School of Economics. 2024. URL: https://university.kse.ua/university-news/nauka-pid-chas-vijni-novi-vikliki-ta-mozhlivosti

11. Mariupol State University. Information on relocation and functioning during the war. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Маріупольський_державний_університет

12. Falko N., Zhukov O. Transition from hierarchy to adhocratic organizational culture in a Ukrainian university: From survival to successful development in the conditions of war. URL: https://www.researchgate.net/publication/369919393_Transition_from_hierarchy_to_adhocratic_organizational_culture_in_a_Ukrainian_university_From_survival_to_successful_development_in_the_conditions_of_war

13. Challenges and Needs of Ukrainian Universities. Report from the First CIVICA – Ukraine High Level Meeting (27–28 March 2023, Warsaw, Poland). URL: https://www.civica.eu/files/user/PDFs/PDFs_2024/C4U__Report_Challenges_and_needs_of_Ukrainian_institutions__report_final.pdf

Horenko E.
Posukh D.
Kulikova A.
Students of Master's Degree Course
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

INTERNATIONALIZATION OF UKRAINIAN UNIVERSITIES AS A TRANSFORMATIVE FORCE IN NATIONAL CIVILIZATIONAL PROGRESS

Summary. *Internationalisation has emerged as a structural imperative in contemporary higher education, significantly shaping institutional strategies, academic collaboration, and knowledge production. This study explores the role of Ukrainian universities in advancing internationalisation under conditions of armed conflict and European integration. Particular attention is devoted to the contribution of international academic cooperation to educational quality enhancement, institutional resilience, and post-war recovery. The findings suggest that, despite severe structural constraints, internationalisation functions as a catalyst for systemic modernisation and integration into the European Higher Education Area.*

Key words: *Internationalisation, higher education, Ukrainian universities, academic mobility, institutional resilience, post-war reconstruction, European integration*

Statement of the problem. Internationalisation constitutes a central dimension of higher education transformation, fostering competitiveness, innovation, and cross-border knowledge exchange. However, in the Ukrainian context, this process unfolds under conditions of profound systemic disruption caused by the full-scale war, including infrastructural destruction, financial instability, and human capital displacement. Consequently, Ukrainian universities face a dual challenge: ensuring continuity and quality of education while deepening their integration into the global academic space.

This tension generates a critical problem of reconciling international engagement with the preservation of national academic capacity and long-term sustainability.

Analysis of recent research and publications. Contemporary scholarly discourse increasingly conceptualises internationalisation as a multidimensional and strategic process embedded within global higher education systems. According to OECD analytical frameworks, international student mobility, cross-border research collaboration, and institutional partnerships serve as key indicators of educational competitiveness and quality [2].

Recent studies focusing on Ukraine highlight both the opportunities and structural limitations of internationalisation. Zayachuk (2025) emphasises international student mobility as a dual phenomenon that simultaneously enhances academic integration and intensifies risks of brain drain [3]. Oleksiyenko et al. (2023) underline the transformative potential of internationalisation in crisis conditions, particularly its capacity to sustain academic continuity and institutional adaptability during wartime [4].

Furthermore, Ivanenko (2024) and Protsyk (2024) analyse the resilience of Ukrainian higher education institutions, identifying key challenges such as resource constraints, forced displacement, and organisational instability [5, 6]. In this context, international cooperation is increasingly viewed not merely as an auxiliary component, but as a strategic mechanism for institutional survival and long-term development.

Purpose of the research. The purpose of this study is to examine the role of Ukrainian universities in advancing internationalisation and to assess its impact on educational quality, societal transformation, and post-war reconstruction within the framework of European integration processes.

The key findings. Internationalisation within Ukrainian higher education manifests through a range of institutional practices, including academic mobility, joint and double-degree programmes, English-medium instruction, and participation in international research networks. These mechanisms facilitate curriculum modernisation, alignment with European academic standards, and integration into global knowledge systems.

Despite the ongoing war, Ukrainian universities have demonstrated a high degree of institutional resilience by maintaining educational and research activities under

conditions of uncertainty, displacement, and infrastructural disruption. In this context, international partnerships have evolved into critical instruments of support, enabling access to financial resources, academic networks, and technological expertise [2, 3].

The analysis indicates that internationalisation contributes significantly to the enhancement of educational quality. Graduates with international experience exhibit higher levels of professional adaptability, intercultural competence, and employability within the global labour market.

Simultaneously, the involvement of universities in international academic networks strengthens their global visibility and academic reputation [4].

In the context of post-war recovery, higher education institutions are expected to assume a strategic role in rebuilding Ukraine's socio-economic system. International cooperation provides not only financial assistance but also facilitates the transfer of knowledge, innovation, and best practices necessary for sustainable reconstruction [5, 6]. Thus, universities function as key agents of human capital formation and drivers of long-term development.

Nevertheless, the internationalisation process is accompanied by significant challenges, including brain drain, unequal access to international opportunities, insufficient funding, and persistent language barriers. These constraints necessitate the implementation of coherent state policies aimed at balancing global integration with the protection and development of national academic potential.

Conclusion. Internationalisation represents a fundamental mechanism for strengthening the resilience and competitiveness of Ukrainian higher education in the context of war and post-war transformation. It enhances educational quality, fosters global academic integration, and contributes to national recovery processes. However, its effectiveness depends on the ability of policymakers and institutions to address existing structural challenges and ensure a balanced approach to international engagement.

In the long term, the strategic development of internationalisation policies will determine the capacity of Ukrainian universities to integrate into the European Higher Education Area while simultaneously preserving their institutional autonomy and contributing to sustainable national development.

References

1. World Bank (2023). Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment. https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2023/03/23/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment

2. OECD (2025). Education at a Glance 2025: OECD Indicators. Paris: OECD Publishing. (Chapter on international student mobility).

3. Zayachuk, Y. (2025). International student mobility as an internationalization strategy and challenge for higher education of Ukraine. Social Sciences & Humanities Open, 11, 101507. https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2025.101507

4. Oleksiyenko, A., Shchepetylnykova, I., & Ustinova, U. (2023). Internationalization of higher education in tumultuous times: Transformative powers and problems in embattled Ukraine. Higher Education Research & Development. https://doi.org/10.1080/07294360.2023.2193727

5. Ivanenko, N. (2024). Challenges of Ukrainian Higher Education in Times of War. International Higher Education, (118). https://ihe.bc.edu/pub/i3oxjya7

6. Protsyk, H. (2024). Higher Education Amid the War: A Resilience Test for Ukrainian Universities. In: Higher Education in the Era of Global Crises. Springer.

Khrebtan A.
Khronenko A.
Students of Master's Degree Course
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman Ukraine

STUDENT CIVIC ENGAGEMENT AND VOLUNTEERISM IN WARTIME: UKRAINIAN STYLE

Summary. *This article examines the phenomenon of student civic engagement and volunteerism in Ukraine during the full-scale Russian invasion. It analyzes how the academic community has transformed into a powerful social force, providing humanitarian, logistical, and digital support to both the Armed Forces of Ukraine and internally displaced persons. The study explores the motivations behind student activism and the impact of this engagement on the development of civil society and national identity. The study also highlights the direct involvement of students in frontline activities, including military service and medical support, as an extreme form of civic engagement. The results highlight that wartime volunteerism has become a core component of the modern Ukrainian student identity, bridging the gap between academic learning and social responsibility.*

Key words: *civic engagement, volunteerism, student activism, wartime Ukraine, civil society, social responsibility, frontline participation, «Ukrainian style».*

Statement of the problem. In times of existential threat, the role of youth shifts from passive learning to active social participation. For Ukraine, the ongoing war has acted as a catalyst for an unprecedented surge in student civic engagement. While students traditionally represent the intellectual future of a nation, the current circumstances have forced them to become the practical backbone of rear-end logistics and social support. Understanding the «Ukrainian style» of this engagement is crucial for analyzing how democratic values and civic duties are internalized during a national crisis.

In wartime conditions, student engagement extends beyond traditional civic participation to include direct involvement in frontline defense, raising new questions about the boundaries between education, citizenship, and military responsibility.

Analysis of recent research and publications. The foundation of student activism and civic participation in Ukraine has been previously explored by scholars such as O. Reznik and I. Bekeshkina, who focused on the «Maidan» generations. More recent studies on wartime volunteerism have been conducted by researchers at the National Academy of Sciences of Ukraine and various sociology centers (e.g., Razumkov Centre, Rating Group).

However, the specific nuances of student-led volunteer initiatives post-2022 – characterized by high digital literacy and the integration of university resources into the defense effort – require further dedicated academic reflection. Recent studies increasingly address not only volunteerism but also youth mobilization and participation in defense structures, highlighting the expansion of civic engagement into military and paramedical domains.

Purpose of the research. The aim of this study is to investigate the characteristics of Ukrainian student civic engagement during wartime, including both volunteer activities and direct frontline participation, and to assess their impact on the transformation of the learning environment and the development of Ukrainian civic culture.

The key findings. The empirical analysis of student engagement in wartime Ukraine reveals a profound transformation of youth social activity, characterized by several interconnected dimensions of «Ukrainian style» volunteerism. A primary finding is the emergence of high structural adaptability through decentralized, horizontal networking [3; 8]. Unlike traditional, hierarchical NGO models, Ukrainian students have utilized digital platforms – such as Telegram and Signal – to bypass bureaucratic inertia, creating peer-to-peer ecosystems that facilitate the near-instantaneous reallocation of resources [3].

This agility allows for the rapid mobilization of everything from basic humanitarian aid to specialized tactical equipment, reflecting a societal shift toward interdependent egalitarianism similar to the low power distance observed in other democratic cultures

[1]. At the same time, this transformation reflects broader structural changes in Ukrainian society during wartime, including increased social cohesion, trust, and readiness for collective action [9]. These dynamics also correspond to the theory of network-based social movements, in which digital communication infrastructures enable rapid mobilization, emotional engagement, and sustained participation [10].

Data from the UNDP and CEDOS Analytical Center confirms this mobilization, showing that youth volunteering engagement in Ukraine surged from approximately 20% before the invasion to over 42% following the outbreak of full-scale war [7].

Additional empirical studies indicate that young people increasingly perceive volunteering not only as a form of assistance but also as a civic duty and a direct contribution to national resistance [12].

A critical and highly sophisticated aspect of this «Ukrainian style» is the direct integration of academic expertise into the defense sector [1; 3]. Students from technical universities have established laboratory-based workshops for the assembly and repair of FPV drones and 3D-printing of components for stabilization systems, essentially acting as an auxiliary R&D force [3]. In the humanities, linguistics students have launched large-scale «Language Hubs» to assist internally displaced persons in transitioning to the Ukrainian language, while psychology students participate in peer-to-peer crisis intervention programs to mitigate the effects of war-induced trauma [1; 2; 4].

This phenomenon represents a practical evolution of the university's «third mission», where the institution serves as a nexus for national resilience [2; 8]. The resilience of the educational system itself is maintained through rapid policy adaptations that ensure continuity of the learning environment even under threat [8]. In addition, higher education institutions demonstrate significant adaptability through hybrid learning models, accelerated digitalization, and strengthened international cooperation during wartime [11]. This institutional resilience is further supported by international academic networks, including the European University Association and the Aurora Universities Network, which provide practical assistance to displaced scholars and maintain institutional continuity for frontline universities such as Karazin Kharkiv National University [5; 6].

Furthermore, the research identifies a significant trend in digital-native crowdsourcing [3]. Students have moved beyond simple donation-gathering, employing creative fundraising techniques such as charity esports tournaments, streaming marathons, and art auctions featuring «trench art» created from shell casings [3]. By lowering the barrier to entry and gamifying civic participation, they have established volunteerism not as an occasional act of charity, but as a daily ritual of citizenship [1; 3].

These practices are embedded in a broader historical trajectory of civic engagement in Ukraine, which intensified after the Revolution of Dignity and established stable patterns of public mobilization during periods of crisis [13]. In wartime conditions, civil society has become increasingly consolidated, with enhanced coordination between volunteers, non-governmental organizations, and state institutions, strengthening national resilience and contributing to democratic development [14].

On the international stage, students have assumed the roles of «civic ambassadors», leveraging academic networks to maintain global attention on Ukraine and coordinate international aid [1]. This international dimension is further reinforced by the growing global visibility of Ukrainian civil society and its integration into transnational support networks, supported by institutional cooperation frameworks and academic partnerships [5; 6].

An important and often underemphasized dimension of student civic engagement in wartime Ukraine is the direct participation of students in frontline activities. A significant number of students have joined the Armed Forces, territorial defense units, or volunteer military formations, while others contribute as combat medics, paramedics, and emergency responders. This form of engagement represents the highest level of personal commitment, where civic responsibility transforms into direct participation in national defense.

This trend reflects broader societal unifying processes and the strengthening of national identity under conditions of existential threat [9; 15]. For many students, the decision to join the Armed Forces of Ukraine is not only a response to existential threats and risks but also a manifestation of internalized civic duty and moral responsibility.

At the same time, participation in combat and frontline medical support exposes students to extreme psychological and physical stress, which has long-term implications for their well-being and future reintegration into academic life [16].

From a socio-institutional perspective, this phenomenon creates new challenges for higher education systems. Universities must adapt to the temporary or permanent absence of students who are engaged in military service, while also developing reintegration mechanisms for veterans returning to academic environments.

This includes recognition of non-formal experience, flexible learning pathways, and targeted psychological support [11]. At the same time, the presence of student veterans within universities contributes to the transformation of academic culture, introducing new perspectives on leadership, responsibility, and resilience.

Importantly, the combination of frontline participation and rear volunteerism forms a holistic model of student civic engagement, where different forms of contribution – military, humanitarian, technological, and informational – are interconnected. This integrated model strengthens both national defense capacity and civil society, highlighting the multifaceted role of students as active agents in wartime transformation.

Beyond these operational dimensions, student civic engagement has significantly contributed to the reconfiguration of the learning environment within Ukrainian universities. Higher education institutions are increasingly functioning as hybrid ecosystems in which academic, civic, and technological components are deeply interconnected [8; 11]. This shift reflects a transition from traditional models of knowledge transmission toward socially embedded learning, where students simultaneously acquire theoretical knowledge and apply it in real-time crisis contexts.

Volunteerism is becoming an informal extension of the educational process, particularly in fields such as engineering, social sciences, and public administration. Through participation in volunteer initiatives, students develop practical competencies – including project management, crisis coordination, digital communication, and resource mobilization – that complement formal academic training [3; 7]. This integration of learning and practice contributes to the formation of applied knowledge systems directly relevant to wartime needs and future reconstruction efforts [11].

From an institutional perspective, universities have adapted their academic policies to accommodate this dual role of students. Flexible learning formats, including asynchronous education, hybrid classrooms, and modular assessment systems, enable students to balance academic responsibilities with volunteer activities [11]. This reflects a broader shift toward student-centered learning environments that recognize the realities of wartime conditions and support active civic participation.

The socio-cultural implications of this transformation are equally significant. Student volunteerism fosters new forms of collective identity based on solidarity, shared responsibility, and resilience [14; 15]. Universities serve as spaces where these identities are reinforced through peer interaction, volunteer networks, and student organizations, contributing not only to civic engagement but also to emotional stability and social cohesion [4; 16].

At the ideological level, wartime engagement reshapes students' understanding of citizenship. Participation in volunteer activities reinforces the perception of citizenship as an active practice rather than a formal status, strengthening democratic values and national identity [15]. This process is further intensified by linguistic and cultural shifts, including the growing use of the Ukrainian language as a marker of unity and resistance [17].

Technological transformation is another critical dimension of this reconfiguration. The widespread use of digital tools for coordination, fundraising, and communication has not only enabled volunteer activities but also reshaped the technological infrastructure of universities [3; 10]. Digital literacy has become a key competency, while students themselves act as drivers of technological innovation within academic environments.

Ultimately, this engagement functions as a critical socio-psychological mechanism; by exerting agency in a chaotic environment, students transition from passive observers to active participants [4; 7]. As documented in current sociological research, participating in volunteer support and peer-to-peer intervention helps students and personnel manage the profound psychological impact of the war, thereby fostering a resilient national identity and strengthening the overall social capital of Ukraine [4; 7]. At the same time, youth engagement reflects deeper needs related to security, stability, and future orientation, which require continued institutional support [16].

From a broader philosophical perspective, student volunteerism can be interpreted as a manifestation of ethical responsibility and collective solidarity, where individuals actively construct meaning through participation in national survival efforts [18].

Conclusion. The study demonstrates that student civic engagement in wartime Ukraine has evolved from a spontaneous response into a systematic and sophisticated pillar of national resilience. This «Ukrainian style» is defined by its technological agility, horizontal cooperation, and the blurring of boundaries between professional academic training and social responsibility. The Ukrainian student movement highlights the importance of popular sovereignty and citizen involvement in maintaining a democratic society. The findings indicate that Ukrainian students have evolved into multi-dimensional actors who combine roles as volunteers, innovators, civic ambassadors, and, in some cases, frontline defenders. This expansion of roles reflects a fundamental transformation of youth participation in society and challenges traditional distinctions between civilian and military spheres.

In conclusion, the surge in student activism has accelerated the maturation of Ukrainian civil society, forging a generation that views citizenship as a proactive commitment rather than a formal status. Ukraine is currently developing a unique model of «emergency democracy» driven by youth-led initiatives. These findings suggest that the post-war reconstruction of Ukraine will be spearheaded by a cohort that has already mastered crisis management and social organization under extreme conditions. This generation's ability to integrate diverse geographic and social factors into a unified defense effort ensures that the democratic foundations of the country will remain robust, participatory, and resistant to external aggression.

References

1. Ober, J., Matusevych, T., & Konovalova, M. (2026). *The role of Ukrainian students as civic ambassadors during the war*. Cogent Arts & Humanities, 13(1). URL: https://doi.org/10.1080/23311983.2025.2606320

2. Binytska K.M., Nahorna O.O., Buchkivska G.V., Binytska O.P. *Volunteer activity of students and teachers of higher education institutions of Ukraine in the conditions of the Russian-Ukrainian war (2014 – 2022)* // Naukowyi Chasopys Dragomanov Ukrainian State University. Series 5. Pedagogical sciences: reality and perspectives. URL: https://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/86/7.pdf39.

3. Ukrainian Students for Freedom (USF). (2026). *Impact of War: Student-led Volunteer Initiatives and Frontline Support.* URL: https://studfreedom.org/en/impact-of-war/

4. Kurapov, A., Pavlenko, V., Drozdov, A., Bezliudna, V., Reznik, A., & Isralowitz, R. (2023). *Toward an Understanding of the Russian-Ukrainian War Impact on University Students and Personnel.* Journal of Loss and Trauma, 28 (2), 167–174. URL: https://doi.org/10.1080/15325024.2022.2084838

5. European University Association (EUA). (2024). *European universities remain committed to supporting Ukrainian higher education and research after two years of war*. URL: https://www.eua.eu/news/eua-news/european-universities-remain-committed-to-supporting-ukrainian-higher-education-and-research-after-two-years-of-war.html

6. Aurora Universities Network. (2025). *Support Activities for Ukraine: The Case of Karazin Kharkiv National University.* URL: https://aurora-universities.eu/support-for-karazin/UNDP & CEDOS Analytical Center. (2023). *Impact of War on Youth in Ukraine: Findings and Recommendations.* URL: https://www.undp.org/ukraine/publications/impact-war-youth-ukraine

7. Londar, S., et al. (2024). *Ensuring the Resilience of Ukrainian Education During the War*. Institute of Educational Analytics. URL: https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2025/03/1_Londar_Bosenko_Gaiduk_632_2024_5-25.pdf

8. Reznik, O. (2022). *Ukrainian Society in the Face of War: Trends of Change*. Kyiv: Institute of Sociology of the NAS of Ukraine. URL: https://isnasu.org.ua/assets/files/monitoring/maket-vijna...2022dlya-tipografiivse.pdf

9. Castells, M. (2015). *Networks of Outrage and Hope: Social Movements in the Internet Age*. Cambridge: Polity Press. URL: https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2019/11/Networks-of-Outrage-and-Hope-Social-Movements-in-the-Internet-Age-Manuel-Castells.pdf

10. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2024). *Higher Education and the War: Impact, Adaptation, and Resilience Report*. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/mizhnarodna/2024/12/30/education-digest-moes-december-2024-30-12.pdf

11. Rating Group. (2024). *Youth of Ukraine: Values, Motivations, and Social Activity during the War*. URL: https://www.ratinggroup.ua/en/news/gen-opinion122024

12. Bekeshkina, I. (2019). *The Dynamics of Civic Activity in Ukraine*. Democratic Initiatives Foundation. URL: https://dif.org.ua/article/gromadska-aktivnist-gromadyan-ukraini

13. Razumkov Centre. (2023). *The War and Civil Society: Consolidation and Development.* URL: https://razumkov.org.ua/images/2023/06/15/2023-MATRA-April-ENGL.pdf

14. Onuch, O., & Hale, H. E. (2022). *The Zelensky Effect*. Oxford University Press. (Context on youth mobilization and identity).

15. United Nations Development Programme (UNDP). (2023). *The Impact of War on Youth in Ukraine: Needs and Aspirations*. URL: https://www.undp.org/ukraine/publications/impact-war-youth-ukraine

16. Kulyk, V. (2023). *Language and Identity in Ukraine during the War*. National Academy of Sciences of Ukraine. URL: https://zbruc.eu/node/114247

17. Hrabovskyi, S. (2024). *Phenomenology of Ukrainian Volunteerism: Social and Philosophical Dimensions*. Academic Press.

Kliueva J.
Student of Master Degree Course
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

CULTURAL SUSTAINABILITY ACROSS HIGHER EDUCATION IN UKRAINE: UNIVERSITY MUSEUMS AS INSTITUTIONS IN NATIONAL MEMORY CONSTRUCTION

Summary. *The article examines the concept of cultural sustainability within higher education institutions in Ukraine, with a focus on the role of university museums, libraries, and archives in preserving and constructing national memory. The study applies Hofstede's cultural dimensions theory to analyze how cultural values influence the functioning of academic institutions. Special attention is given to the example of the museum and archival practices at Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman. The findings highlight the importance of cultural institutions in maintaining identity, continuity, and historical awareness in Ukrainian society.*

Key words: *cultural sustainability, national memory, university museums, higher education, Ukraine.*

Statement of the problem. Cultural sustainability is a critical pillar of national security, particularly for nations undergoing transformative historical shifts or facing existential threats. In Ukraine, university museums are not merely repositories of academic achievements; they are active participants in the construction of national memory. They bridge the gap between scientific heritage and national identity, ensuring the continuity of cultural narratives across generations. However, the effectiveness of these institutions is deeply rooted in the underlying cultural dimensions of the society. Understanding how Ukrainian cultural traits — such as the balance between collectivism and emerging individualism, or the attitude towards authority — influence museum management and visitor engagement is essential for developing robust cultural policies in higher education.

Analysis of recent research and publications. The methodological basis of the study relies on the works of contemporary Ukrainian scholars who investigate the evolution of museum institutions and national identity under the pressure of current socio-political shifts. Key contributions include the research of S. Muravska, who analyses the institutional changes of Ukrainian university museums in response to the heritage crisis, and the works of L. Samoylenko and O. Pysarevska, who examine the functioning of university museums during the war and their role in preserving academic and national heritage.

Additionally, the studies of N. Mohylevska and L. Malooka provide insights into the integration of sustainable development principles into the cultural and educational strategies of Ukrainian higher education institutions. The concept of cultural sustainability is further supported by the interdisciplinary approaches of international researchers such as Soini and Dessein. The application of G. Hofstede's dimensions to the Ukrainian context is based on the findings of the Hofstede Insights database and recent sociological adaptations by Ukrainian researchers like A. Kolot and O. Vyshnevskyi.

Purpose of the research. The aim of this article is to analyse the functions of Ukrainian university museums through the lens of Hofstede's Cultural Dimensions Theory to determine how these institutions contribute to cultural sustainability and the construction of national memory during periods of social crisis.

The key findings. The institutional role of university museums in Ukraine can be decoded through several key dimensions of Hofstede's model. These dimensions provide a framework for understanding how memory is curated and perceived.

One of the key concepts in the study of higher education and cultural development is cultural sustainability. Cultural sustainability refers to the ability of a society to preserve, maintain, and transmit its cultural values, traditions, and historical memory across generations. In the context of higher education in Ukraine, this concept becomes especially important, as universities function not only as educational institutions but also as centers of cultural preservation [4]. According to the theory of Geert Hofstede, culture can be understood as the «collective programming of the mind» that distinguishes members of one group from another. This programming includes values, symbols, rituals, and heroes, which together form the basis of national identity and social cohesion. Therefore, cultural sustainability depends on the ability of institutions to reproduce and transmit these elements over time.

One of the most influential cultural dimensions in this context is uncertainty avoidance, which reflects the extent to which members of a society feel uncomfortable with uncertainty and ambiguity. Ukraine is generally characterized by a relatively high level of uncertainty avoidance (scoring 95), which means that society places strong emphasis on stability, traditions, and preservation of established norms [7].

This is directly reflected in the role of universities and their cultural institutions, such as museums, libraries, and archives, which serve as mechanisms for reducing uncertainty by maintaining a stable connection with the past [3].

These institutions provide structured knowledge, documented history, and verified information, which help individuals better understand their cultural environment and identity. In times of socio-political transformations, rapid globalization, or external existential threats, the demand for such institutional anchors grows exponentially. University museums act as academic spaces where historical ambiguity is eliminated through empirical evidence and rigorous research. By presenting material culture that has undergone expert validation, they provide the public and the academic community with cognitive security, transforming chaotic historical memory into an organized, reliable, and deeply rooted system of national knowledge.

The high index of uncertainty avoidance creates a socio-psychological protective barrier within the academic environment; students and researchers seek refuge in empirically verified historiography to counteract active disinformation campaigns and ideological revisions. Consequently, the university museum functions not merely as an exhibition hall, but as a laboratory of historical truth where the verification of every archival document and artefact directly satisfies the collective need for structure, predictability, and axiological stability.

Another important dimension is collectivism versus individualism, which defines how individuals define their relationship with the broader community. Ukrainian culture tends to lean toward collectivism, where individuals see themselves as part of a larger social group and place importance on shared values and collective memory [6]. This is particularly relevant in the context of national memory construction, as collective identity is formed through shared historical narratives, symbols, and experiences [8]. University museums and archives play a crucial role in this process by preserving and presenting materials that reflect the common past of the nation. Through exhibitions, documents, and academic traditions, they contribute to the formation of a unified cultural space where students and researchers can identify themselves as part of a broader national community [9].

This collectivist orientation within higher education ensures that cultural heritage is not viewed as a fragmented collection of private histories, but as a synchronized national legacy. The university museum becomes a communal platform for shared rituals, such as student initiations, academic anniversaries, and memorial events, which reinforce social cohesion, institutional pride, and national solidarity. Within this collectivist framework, individual scientific achievements or personal biographies of prominent professors are consciously integrated into the overarching narrative of national intellectual progress. This structural synchronization helps bridge regional cultural differences, establishing a shared cognitive field where personal academic socialization aligns seamlessly with the consolidation of national consciousness.

The dimension of long-term orientation also has a significant impact on cultural sustainability. This dimension describes how societies maintain links with their past while addressing present and future challenges. In societies with a stronger long-term orientation, such as Ukraine (scoring 86), there is greater emphasis on continuity, tradition, and preservation of historical knowledge [6].

In the Ukrainian context, higher education institutions actively contribute to this process by maintaining archives, supporting historical research, and organizing cultural events [2]. These activities ensure that knowledge about the past is not lost but continuously integrated into modern educational and social practices. This high score reflects a strategic, generational approach to cultural assets. Instead of prioritizing short-term social or economic gains, Ukrainian higher education institutions view the preservation of academic and national heritage as a long-term investment in the country's future resilience, ensuring that future cohorts of intellectual elites remain grounded in their historical roots and capable of navigating future crises. This orientation transforms the museum from a static retrospective space into a dynamic forward-looking instrument.

By strategically preserving rare collections and expanding archival databases today, higher education institutions ensure that the fundamental markers of national identity remain fully accessible to future generations, reinforcing cultural endurance against long-term geopolitical pressures.

In this framework, museums, libraries, and archives can be seen as key institutional elements that support cultural sustainability across the higher education sector [4]. University museums preserve material culture, including artefacts, photographs, and historical exhibits, which represent the symbolic layer of culture in Hofstede's model [3]. Libraries function as repositories of knowledge, providing access to academic literature, historical texts, and cultural works, thereby supporting intellectual continuity. Archives, in turn, ensure the preservation of original documents and records, which form the basis for authentic historical research and institutional memory [2]. Together, these institutions create a comprehensive system that supports the reproduction of cultural values and practices, preventing the erosion of identity under the pressure of globalization or cultural fragmentation. They function as a unified ecosystem where an artefact in a museum is contextualized by a book in the library and verified by a document in the archive, forming an unbroken infrastructure of memory that protects cultural capital from degradation or external ideological manipulation. This institutional triad provides a comprehensive mechanism for cultural reproduction; the library develops theoretical awareness, the archive guarantees empirical validation, and the museum supplies the visual and material visualization necessary for deep emotional and intellectual engagement with the national narrative.

An illustrative example of this process can be found at Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman. The university museum presents the history of the institution and the development of economic education in Ukraine, highlighting key figures, achievements, and milestones [10]. The archival collections preserve important documents related to academic and institutional development, while the university library provides access to a wide range of educational and scientific resources. From the perspective of Hofstede's theory, these elements correspond to symbols, heroes, rituals, and values, which together form the cultural system of the institution [1].

The museum displays physical artefacts, historic graduation certificates, and portraits that visually represent the university's identity, while the exhibition highlights pioneering Ukrainian economists whose lives serve as moral exemplars.

Through their interaction, these elements ensure the continuity of knowledge, demonstrate the deep historical roots of Ukrainian economic science, and contribute to

the construction of national memory. Similar dynamics are observed in other prominent institutions, such as the Taras Shevchenko National University of Kyiv and V. N. Karazin Kharkiv National University, where vast museum networks have historically acted as centers for safeguarding Ukrainian statehood and identity [3]. In these classic universities, ethnographic, archeological, and historical collections have frequently served as alternative platforms for preserving national identity during periods of strict political censorship, proving that academic spaces inherently possess an auto-protective cultural function.

The true resilience of these institutional mechanisms is tested during periods of acute crisis, where the preservation of academic heritage becomes an act of cultural resistance [5]. Faced with physical destruction, university museum curators, librarians, and archivists engage in emergency evacuation, digitization of physical catalogues, and the creation of hidden repositories to protect assets. These actions are deeply rooted in the high uncertainty avoidance and long-term orientation characteristic of the society, driving an intense need to protect the structural past for the benefit of future generations [6].

By safeguarding original historical artefacts, university museums directly counter external efforts to disrupt national memory, ensuring that the physical evidence of Ukraine’s distinct cultural and scientific path remains unbroken. Emergency digitization efforts and international museum collaborations during crises do not merely preserve physical objects; they actively project Ukraine's cultural presence onto the global stage, turning vulnerable academic heritage into a potent instrument of cultural diplomacy and soft power.

Conclusion. Cultural sustainability in Ukrainian higher education is deeply connected to the country’s cultural characteristics. High uncertainty avoidance strengthens the need for preservation of historical knowledge, collectivism supports the importance of shared identity, and long-term orientation emphasizes continuity and tradition [6]. As a result, university museums, libraries, and archives play a crucial role not only in education but also in maintaining cultural stability and national identity [9].

They act as institutional mechanisms that transform historical experience into a living part of modern society, ensuring that cultural values are preserved and transmitted to future generations. In an era marked by geopolitical volatility, these academic repositories transcend their traditional educational roles, serving as foundational pillars that anchor national memory, validate historical narratives, and insulate the cultural sovereignty of the state from systematic external threats.

References

1. Hofstede G. Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context / Geert Hofstede., 2011. – 26 с.
2. Muravska S. University Museums of Ukraine in the System of Cultural Heritage Management / Svitlana Muravska. // European Science. – 2022. – С. 45–58.
3. Samoylenko L. Preservation of Academic Heritage during the War: The Case of Ukrainian University Museums / L. Samoylenko, O. Pysarevska. // Vita Antiqua. – 2023. – №15. – С. 112–124.
4. Mohylevska N. Sustainable Development Strategies in Higher Education of Ukraine: Cultural and Economic Aspects / N. Mohylevska, L. Malooka. // Economic Herald of Donbas. – 2024. – №1(75). – С. 88–95.
5. Cultural Sustainability in Times of Crisis. // UNESCO Country Reports: Ukraine. – 2024. – [Electronic Resource]. – unesco.org
6. Ukraine [Electronic Resource] // The Culture Factor Group (formerly Hofstede Insights). – 2024. – https://www.theculturefactor.com/country-comparison-tool
7. Vyshnevskyi O. Cultural Dimensions of Ukrainian Society: Adapting Hofstede's Methodology / O. Vyshnevskyi. // Sociology: Theory, Methods, Marketing. – 2021. – №4. – С. 56–72.
8. University Museums in National Memory Construction [Electronic Resource] // Ministry of Education and Science of Ukraine. – 2023. – mon.gov.ua
9. Global Soft Power Index: Ukraine Report [Electronic Resource] // Brand Finance. – 2024. – brandfinance.com
10. Museum of KNEU History [Electronic Resource] // Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman. – 2024. – kneu.edu.ua

Posokhina M.
Student of Master Degree Course
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

ROADMAP FOR THE DEVELOPMENT OF A UKRAINIAN UNIVERSITY IN THE POST-WAR RECOVERY: CONCEPTUAL MODEL OF KNEU

Summary. *The article proposes a conceptual roadmap for the development of a Ukrainian university in the context of post-war recovery, using the case of Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (KNEU). The study is based on the analysis of institutional strategic documents of KNEU, including development strategies, internationalization policy, innovation programs, and inclusive education frameworks, as well as the updated national higher education development strategy of Ukraine for 2022–2032 and its operational plan for 2025–2028.*

The research identifies key transformation priorities for universities in the post-war period, such as strengthening resilience and security, digital transformation, international integration, development of research and innovation ecosystems, and social responsibility, including veteran support and inclusive policies. As a result, a conceptual model of a university development roadmap is formulated, integrating institutional strategies with national recovery goals and European integration processes. The proposed model can be applied as a practical framework for strategic planning in Ukrainian higher education institutions during the recovery period.

Key words: *post-war recovery, higher education, university development, strategic management, KNEU, internationalization, innovation, resilience, digital transformation*

Statement of the problem. The full-scale war in Ukraine has caused significant disruption to the higher education system, including damage to infrastructure, forced displacement of students and academic staff, and challenges in ensuring the continuity and quality of education. At the same time, universities are becoming key actors in post-war recovery, contributing to human capital development, innovation, and economic reconstruction.

In this context, there is a growing need to develop clear strategic roadmaps for university development that align institutional priorities with national recovery goals and European integration processes. Despite the existence of strategic documents at both national and institutional levels, the issue of their integration into a coherent conceptual model for university development in the post-war period remains insufficiently explored.

Therefore, the problem lies in the lack of a systematic approach to designing a comprehensive roadmap that would combine resilience, innovation, internationalization, and social responsibility within the framework of a modern Ukrainian university.

Analysis of recent research and publications. The issue of higher education development in crisis and post-conflict conditions has been studied by both Ukrainian and international scholars. In particular, researchers have analyzed the role of universities

in knowledge societies, their social mission during wartime, and the legal and organizational challenges of higher education functioning under conditions of war.

Recent studies emphasize the importance of resilience, digitalization, and international cooperation in ensuring the sustainability of higher education systems. Ukrainian scholars also focus on the transformation of universities in response to war-related challenges, including displacement, infrastructure damage, and the need for flexible learning models.

At the policy level, the updated Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2022–2032 and the Operational Plan for 2025–2028 define key priorities such as strengthening security and resilience, modernization of the university network, development of research infrastructure, and integration into the European Research Area.

At the institutional level, strategic documents of KNEU—such as development strategies, internationalization strategy, innovation programs, teaching excellence strategy, and policies on inclusion and veteran support—provide a comprehensive basis for analyzing university transformation.

However, despite the significant body of research and policy documents, there is still a gap in conceptualizing an integrated roadmap model that connects institutional strategies with national and post-war recovery objectives.

Purpose of the research. The purpose of this article is to develop a conceptual model of a roadmap for the development of a Ukrainian university in the post-war recovery period, based on the case of Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman.

The study aims to integrate institutional strategic documents with national higher education policy priorities and to identify key directions for sustainable, innovative, and resilient university development in the context of post-war reconstruction and European integration.

The key findings. The study resulted in the development of a conceptual roadmap model for the development of a Ukrainian university in the post-war recovery period, based on the case of Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (KNEU). The proposed model integrates institutional strategic documents with national

higher education policy priorities and reflects the key transformation vectors required under conditions of war and post-war reconstruction.

A fundamental priority of the roadmap is ensuring the resilience and security of the educational environment. The war has demonstrated the vulnerability of educational infrastructure and the necessity of maintaining the continuity of the learning process under conditions of uncertainty.

In this regard, the model emphasizes the modernization of university infrastructure, including the creation and upgrading of shelters, as well as the development of hybrid and flexible learning formats. At the same time, the implementation of crisis management mechanisms and adaptive governance approaches is essential for ensuring institutional stability.

Another important dimension of the roadmap is human capital development and the strengthening of the university's social responsibility. In the post-war context, universities are expected to play a significant role in supporting society, particularly through the reintegration of veterans, internally displaced persons, and students affected by the war. The establishment of specialized support centers, the implementation of inclusive and diversity policies, and the promotion of national identity and civic engagement contribute to the transformation of the university into a socially responsible institution that actively interacts with its community.

The transformation of academic activities is also a key component of the proposed model. The modernization of educational programs is aligned with the competence-based approach, the development of digital skills, and the increasing importance of interdisciplinary and STEM-oriented education. Particular attention is paid to teaching excellence, which includes the introduction of innovative pedagogical methods, the improvement of quality assurance systems, and the adaptation of curricula to the needs of the labor market in the context of economic recovery.

In addition, the roadmap highlights the role of universities as drivers of research, innovation, and economic development. The development of modern research infrastructure, support for applied research, and the commercialization of scientific results are considered crucial for strengthening the link between higher education and the real sector of the economy. Cooperation with business, government institutions, and

international partners enhances the university's capacity to contribute to national recovery and long-term development.

Internationalization and European integration are also identified as key priorities within the conceptual model. The integration of Ukrainian universities into the European Higher Education Area and the European Research Area requires the expansion of academic mobility, active participation in international research initiatives, and the alignment of institutional policies with European standards. In this context, internationalization serves not only as a strategic objective but also as an instrument for institutional modernization and quality enhancement.

The proposed roadmap operates at three interconnected levels: strategic, operational, and outcome-based. At the strategic level, it ensures alignment with national education policy and long-term institutional development strategies. At the operational level, it is implemented through specific programs, projects, and institutional initiatives. At the outcome level, it is reflected in measurable indicators such as the quality of education, research productivity, the level of international cooperation, and the social impact of the university.

Thus, the key finding of the study is that effective university development in the post-war period requires not isolated initiatives, but their integration into a comprehensive and coherent roadmap. The case of KNEU demonstrates that the combination of resilience, innovation, inclusivity, and internationalization forms a sustainable model of a modern university capable of responding to the challenges of war and actively contributing to the post-war recovery and European integration of Ukraine.

Conclusion. The study confirms that the transformation of Ukrainian universities in the post-war period requires a comprehensive and system-based approach that integrates institutional strategies with national recovery priorities and European integration processes. The case of Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (KNEU) demonstrates that existing strategic and regulatory documents provide a solid foundation for building an effective development trajectory; however, their impact significantly increases when they are combined into a unified conceptual roadmap. The proposed model highlights that resilience and security, human-centered development, academic modernization, innovation-driven growth, and

internationalization are not isolated directions but interdependent components of a holistic university ecosystem. Their integration ensures not only the continuity of educational processes under conditions of uncertainty but also the ability of the university to act as an active agent of social and economic recovery.

Furthermore, the research shows that universities in the post-war context expand their traditional roles, becoming key platforms for social cohesion, reintegration, and knowledge-based reconstruction. In this regard, strengthening partnerships with the state, business sector, and international community is essential for achieving sustainable development outcomes.

Thus, the implementation of a structured roadmap based on strategic alignment, operational feasibility, and measurable results allows Ukrainian universities to enhance their adaptability, competitiveness, and societal impact.

The proposed conceptual model can serve as a practical framework for higher education institutions aiming to navigate post-war challenges and contribute effectively to the long-term recovery and modernization of Ukraine.

References

1. Стратегія розвитку Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана на 2025–2029 рр.
2. Стратегія розвитку Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана на 2023–2025 рр.: наказ від 26.12.2024 № 734 (введ. в дію 01.01.2025).
3. Стратегія інтернаціоналізації Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана на 2022–2026 рр.: наказ від 17.11.2022 № 492.
4. Програма інноваційного розвитку Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана на 2025–2029 рр.
5. Програма інноваційного розвитку Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана на 2022–2025 рр.: наказ від 26.12.2024 № 736 (введ. в дію 01.01.2025).
6. Стратегія досконалості викладання Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана на 2022–2026 рр.: наказ від 17.11.2022 № 492.
7. Концепція національно-патріотичного виховання у Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана: наказ від 29.02.2024 № 119.
8. Положення про Центр ветеранського розвитку Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана: наказ від 27.02.2025 № 27-ос (введ. в дію 03.03.2025).

9. Концепція імплементації політики рівних можливостей, різноманіття та інклюзії в Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана: наказ від 01.11.2023 № 586.

10. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки / Кабінет Міністрів України.

11. Операційний план реалізації Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки (2025–2028 рр.) / Міністерство освіти і науки України.

Shanhin D.
Student of Master's Degree Course, group IB-504
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

OVERCOMING EDUCATIONAL SETBACKS AND PROMOTING THE PSYCHOLOGICAL RECOVERY OF HIGHER EDUCATION STUDENTS DURING WARTIME THROUGH THE IMPLEMENTATION OF A STUDENT MENTORING SYSTEM (*PEER-TO-PEER SUPPORT*)

Summary. *The present article deals with the dual crisis of educational disruption and psychological trauma faced by higher education students in Ukraine during wartime. It contains a review of key theoretical frameworks of mentoring and transformative learning, as well as an analysis of international case studies of peer-to-peer support programs. Its prior objective is to investigate the effectiveness of student mentoring systems as a tool for overcoming academic setbacks and fostering psychological recovery. The results of this study serve to substantiate a model of peer-based support that integrates academic remediation with a "culture of care," demonstrating that systematically implemented mentoring can transform university resilience and student success.*

Key words: *student mentoring, peer-to-peer support, educational setbacks, psychological recovery, wartime higher education.*

Statement of the problem. russia's full-scale war against Ukraine has placed unprecedented pressure on the higher education system. The adaptation to the realities of war necessitates a rapid refocusing on survival, safety, and resilience, revealing not only physical dangers but also a profound crisis in academic capacity and the mental health of those in the educational process.

The problem manifests itself in three key aspects:

- first, there are critical educational disruptions. Due to constant air raid alerts, power outages, forced emigration, or displacement, students are losing the opportunity to pursue their studies on a regular basis. Experience from programs like the «Invisible University for Ukraine» shows that students from different regions, including temporarily occupied territories, have unequal access to stable internet and the ability to participate in classes in real time, creating a significant gap in academic knowledge and skills [5];

- second, the psychological strain is pervasive. Students and faculty operate in a state of chronic stress, anxiety, depression, and loss of motivation. As organizers of such educational programs note, «there is not a single student without trauma, but their reactions to trauma vary greatly», with repeated shelling and power outages having a devastating impact on well-being [5];

- third, a significant gap in institutional support has emerged. Traditional university services, including counseling centers and academic advising, are often overburdened, with approaches focused on crisis response rather than prevention and long-term recovery. Students require regular checks on their mental and physical well-being and feedback gathered through open, informal discussions to identify difficulties in a timely manner [5].

Therefore, there is an urgent need to develop and implement a flexible, humane, and effective support system that combines academic assistance with peer-to-peer psychological aid.

Analysis of recent research and publications. The methodological basis of the study draws on theoretical works on mentoring in education and the concept of a «culture of care», as well as an empirical analysis of several pioneering peer-support programs.

The theoretical foundation is underpinned by the principles of transformative adult learning. The works of Knowles (2014) on self-directed learning, Mezirow (1991) on perspective transformation, and more recent studies by Friend (2021) on inclusive mentoring approaches establish that peer-facilitated learning in a safe environment can fundamentally alter a student's academic trajectory and self-concept [1; 2; 3]. Complementing this is the university «culture of care» concept, which posits that an institution's ethos must prioritize holistic student well-being-connecting academic support with mental health and a sense of belonging-as a prerequisite for success [4].

The empirical basis of this research relies on four distinct case studies. The «Invisible University for Ukraine» (Central European University) demonstrates a wartime model where mentoring sessions create a «friendly and error-tolerant atmosphere», prioritizing student safety over the academic process [5].

The PALS Program (William Paterson University, USA) provides a model where student mentors not only tutor but also conduct weekly personal check-ins and refer

mentees to campus resources such as counseling and women's centers, operating on the principle that «people have a better chance of success when they face challenges together» [6].

The STAR Program (University of Toronto, Canada) targets students on academic probation with workshops on study strategies and well-being, where peer support directly helps overcome the shame and isolation of academic failure, as one student noted: «Hearing other students' stories helped me let go of that shame, and we became a support network for one another» [7].

Finally, the ACE Program (University of Pittsburgh, USA) utilizes student mentors who have previously overcome academic difficulties themselves to teach «how to study difficult material» and foster «grit», a growth mindset, and intrinsic motivation, achieving a 95% student retention rate in good standing [8].

Purpose of the research. The aim of this article is to investigate the correlation between peer-to-peer mentoring systems and the dual challenge of educational setbacks and psychological recovery in wartime higher education, and to synthesize the core components of successful international programs into a viable model for Ukrainian universities.

The key findings. The analysis of the war's impact on students and the structure of effective peer-support programs reveals a consistent pattern: mentoring, when systematically implemented, functions as a powerful dual-support mechanism that bridges the gap between academic recovery and psychological resilience.

The case studies demonstrate that a peer mentor is uniquely positioned to provide what institutional services often cannot-immediate, empathetic, and non-hierarchical support. A fundamental finding is that academic recovery is inseparable from psychological safety. The «Invisible University for Ukraine» explicitly prioritizes creating an «error-tolerant atmosphere» before any learning can occur, thereby lowering the affective filter caused by trauma and stress that blocks cognitive function [5].

This is reinforced by the PALS program's practice of combining tutoring with emotional check-ins, showing that addressing a student's anxiety about accessing the counseling center is a prerequisite to their ability to focus on coursework [6].

Another critical finding relates to the mitigation of shame and the destruction of isolation.

The STAR program's success illustrates that academic probation carries a profound stigma that paralyzes students. The program's use of group workshops and shared storytelling transforms individual failure into a collective recovery process, enabling students to form a support network that sustains their motivation beyond the formal intervention period [7].

Similarly, the ACE program's most distinctive feature is its employment of mentors who are «graduates» of academic difficulty themselves. These mentors model resilience and «grit», not as an abstract concept, but as a lived experience, which research shows is highly effective for fostering intrinsic motivation and a growth mindset in their mentees [3; 8]. The program's 100% retention rate in engineering is a direct testament to this peer-driven transmission of effective strategies for mastering difficult material [8].

For wartime Ukraine, these findings coalesce into a clear set of design principles. An effective mentoring system must be proactive, not just reactive, involving «regular checks on mental and physical well-being» as a core routine [5]. Mentors must be trained to act as connectors, equipped to refer peers to specialized resources (psychological, medical, legal) as done in the PALS program.

Crucially, the selection of mentors should prioritize those who have demonstrated adaptability and a collaborative spirit, potentially even those who have themselves navigated educational disruption, to foster genuine empathy and break down barriers of loneliness. The implementation of such a system directly addresses the fragmentation in current support structures by institutionalizing a «culture of care» where every student is engaged in a network of shared resilience.

Conclusion. The enormous pressure placed on Ukrainian higher education by the full-scale war has exposed a critical gap between the needs of traumatized students and the capacity of traditional university services. Peer-to-peer mentoring is not merely a supplementary activity but a strategic tool for addressing both educational setbacks and psychological recovery. As the case studies demonstrate, mentoring systems that combine academic skill-building with empathetic, regular personal support — the core of a

«culture of care» — can successfully overcome the shame, isolation, and demotivation that accompany academic failure.

For Ukrainian universities, the systematic implementation of a mentoring model based on these international best practices promises to transform the sociocultural environment, creating an ecosystem of shared resilience where students support one another not only to survive the war but to continue their intellectual and personal development.

The proven success of programs like ACE and STAR, where retention rates soar above 95%, provides a powerful, evidence-based foundation for building a uniquely Ukrainian model of peer-to-peer recovery and academic triumph.

References

1. Knowles M. S. The Adult Learner: A Neglected Species / M. S. Knowles. – Houston: Gulf Publishing, 2014. – 293 p.
2. Friend D. Coaching and Mentoring: An Inclusive Approach to Student Learning and Development / D. Friend. – Advance HE, 2021. – 18 p.
3. Mezirow J. Transformative Dimensions of Adult Learning / J. Mezirow. – San Francisco: Jossey-Bass, 1991. – 247 p.
4. A Culture of Care [Electronic Resource] // University of Georgia Magazine. – 2023. – Mode of access: https://news.uga.edu/georgia-magazine-articles/a-culture-of-care/
5. Filling the Educational Gaps in War [Electronic Resource] // Visible Ukraine. – 2023. – Mode of access: https://visibleukraine.org/story/filling-the-educational-gaps-in-war/#main
6. Peer-to-Peer Academic and Personal Mentors in Humanities and Social Sciences [Electronic Resource] // William Paterson University. – 2020. – Mode of access: https://www.wpunj.edu/articles/news/2020-11-05/peer-to-peer-academic-personal-mentors-humanities-social-sciences-william-paterson
7. A New Path Forward for Suspended Students [Electronic Resource] // University of Toronto. – 2023. – Mode of access: https://www.uc.utoronto.ca/news/new-path-forward-suspended-students
8. ACE-ing Student Success and Retention [Electronic Resource] // University of Pittsburgh. – 2023. – Mode of access: https://news.engineering.pitt.edu/ace-ing-student-success-and-retention/

Verbytska D.
Student of Master's Degree Course
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

UKRAINIAN UNIVERSITIES AS HUBS FOR VETERANS' REINTEGRATION, EDUCATION, AND PROFESSIONAL ADAPTATION

Summary. *This article examines the potential of Ukrainian universities to serve as institutional hubs for the social and professional reintegration of war veterans. It analyses the existing legislative framework governing veterans' rights in the educational sphere, reviews international best practices — particularly those of the United States and Israel — and identifies the key structural, psychological, and institutional barriers veterans encounter upon entering higher education. The study proposes a multi-level framework of university initiatives encompassing psychological support, flexible academic programming, prior learning recognition, and career development, all aimed at fostering veterans' academic engagement and labour market reintegration. The findings suggest that the systemic embedding of veteran-support mechanisms within Ukrainian higher education institutions can significantly enhance reintegration outcomes, reduce social marginalization, and contribute meaningfully to the country's post-war reconstruction and human capital recovery.*

Key words: *veterans' reintegration, higher education, professional adaptation, veteran-friendly universities, post-war rehabilitation, Ukraine.*

Statement of the problem. The full-scale Russian invasion of Ukraine, which began in February 2022, has resulted in the mobilization of millions of Ukrainian citizens and will inevitably produce a historically unprecedented wave of veterans returning to civilian life. According to estimates by the Ministry of Veterans Affairs of Ukraine, the country may need to reintegrate over one million former service members over the coming decade, many of whom bear physical injuries, psychological trauma, and severely disrupted educational and professional trajectories. This scale is qualitatively different from anything Ukraine's civilian institutions have previously encountered and requires a deliberate, systemic response rather than ad hoc accommodation.

Against this backdrop, the question of how Ukrainian society — and its higher education institutions in particular — can facilitate a meaningful and dignified transition from military to civilian life becomes not merely socially significant but politically urgent. Universities, as centres of knowledge production, social mobility, and professional formation, are uniquely positioned to act as systemic hubs of reintegration, combining educational access, psychological support, and career development under a single institutional roof.

Unlike government welfare offices or private employment agencies, universities offer the rare combination of structured daily routine, peer community, professional credentialing, and access to psychological services — all of which are essential

components of a successful reintegration process. Recognizing and developing this potential should be a strategic priority for Ukrainian higher education policy in the post-war period.

Analysis of recent research and publications. The reintegration of veterans into higher education has been extensively studied in Western academic and policy literature. DiRamio, Ackerman and Mitchell (2008) identified the central challenges faced by returning service members: academic disorientation, post-traumatic stress disorder (PTSD), social alienation, and the difficulty of translating military competencies into formal academic credentials [1]. Their findings, based on interviews with student-veterans across multiple US institutions, revealed that the transition from combat to campus is rarely linear and is heavily mediated by institutional culture — specifically, whether universities actively signal that they value and understand veterans as a student population. Rumann and Hamrick (2010) further demonstrated that veterans' re-enrolment decisions are shaped by institutional responsiveness, peer networks, and financial security, underscoring that access alone is insufficient without comprehensive and sustained support structures [2].

The United States' institutional response — notably the Post-9/11 GI Bill (2008) and the Yellow Ribbon Programme — demonstrated that targeted financial support combined with cultural adaptation within universities substantially increases veterans' enrolment and graduation rates [3]. Today, over 700,000 veterans and their dependents use GI Bill benefits annually, and universities competing for this cohort have progressively developed dedicated veteran resource centres, priority registration systems, and military-friendly academic policies. Israel offers another instructive model: given its system of mandatory military service, Israeli universities have long grappled with the challenge of reintegrating large numbers of young veterans, developing pre-academic preparatory programmes and institutional counselling frameworks that bridge the transition between military service and degree study.

The European context, while less advanced in terms of dedicated veteran higher education policy, is also evolving: The United Kingdom's Office for Veterans' Affairs has developed guidance for higher education providers on supporting student-veterans,

reflecting a growing recognition that post-service educational support is a public responsibility rather than an individual burden.

Within the Ukrainian context, the legislative framework has evolved gradually: the Law of Ukraine «On the Status of War Veterans, Guarantees of Their Social Protection» (1993, as amended) enshrines preferential access to education and a range of social protections [4], while the Law of Ukraine «On Higher Education» (2014) provides an institutional basis for pedagogical flexibility, though it does not yet mandate veteran-specific support structures [5]. International organisations have also acknowledged the scale of the challenge: The World Bank's Third Rapid Damage and Needs Assessment for Ukraine (2023) explicitly identifies human capital restoration — including veterans' educational and professional rehabilitation — as a cross-cutting priority in all reconstruction scenarios [6].

Despite these foundations, a coherent, nationally standardized model of university-based veteran reintegration remains absent from Ukrainian higher education policy, constituting a significant institutional gap at a critical historical juncture.

Purpose of the research. The aim of this article is to identify the key functions that Ukrainian universities should perform in facilitating veterans' reintegration, drawing on legislative analysis, international best practices, and the specific socio-psychological challenges of the Ukrainian post-war context, with a view to proposing actionable institutional recommendations that can inform both university policy and national higher education reform.

The key findings. Veterans entering higher education face a distinct set of obstacles that differ qualitatively from those of traditional students. These include post-traumatic stress and associated difficulties with concentration, sustained attention, and adherence to academic routine; physical disabilities requiring accessible campus infrastructure and adaptive learning tools; pronounced age and social gaps relative to younger student cohorts, which can generate feelings of alienation and marginalization; and the profound psychological challenge of transitioning from a hierarchical, mission-driven military environment to the relatively open-ended, self-regulated academic setting. The abruptness of this transition is frequently underestimated by institutional administrators, resulting in early dropout and disengagement. At the same time, veterans

arrive with substantial and underutilized human capital: demonstrated leadership under pressure, advanced technical skills, cross-cultural competence, discipline, and resilience — qualities that, if properly recognized and channeled, are assets both to the university community and to the wider labour market. The central institutional challenge, therefore, is to create environments that simultaneously acknowledge vulnerabilities and actively leverage strengths.

In the Ukrainian context, four institutional functions emerge as essential.

First, universities must establish dedicated veteran support centres that integrate psychological counselling, academic advising, legal assistance, and social orientation in a single-entry model, thereby reducing the administrative navigation burden that often deters veterans from seeking help [1].

Such centres should be staffed by professionals with specific training in military culture and trauma-informed practice, and should maintain confidentiality protocols that reduce the stigma associated with help-seeking.

Second, the formal recognition of prior learning — including the crediting of military training, technical qualifications, and leadership experience toward degree requirements — would allow veterans to progress more efficiently and to enter the labour market sooner, without sacrificing academic rigour.

Third, flexible study formats, including evening schedules, part-time enrolment, and hybrid or fully online options, are critical for veterans managing ongoing rehabilitation, disability, or family responsibilities.

Fourth, financial support mechanisms analogous to the GI Bill model must be expanded at the national level and made genuinely accessible — not merely nominal — through simplified application procedures and proactive outreach [3].

A dimension that warrants particular attention is the psychological rehabilitation function of the university environment.

Research consistently shows that structured social engagement — regular attendance, project collaboration, belonging to a cohort — produces measurable benefits for veterans managing PTSD and depression, even in the absence of formal clinical intervention [1]. Universities that integrate mental health literacy into their general student culture, normalize help-seeking behaviour, and create peer support networks

accordingly serve a therapeutic function that extends well beyond their formal educational mandate. For Ukraine, where the mental health consequences of prolonged warfare are expected to be profound and long-lasting, this dimension of the university's reintegration role may prove to be among the most socially consequential. It is therefore essential that psychological support services within universities be resourced and staffed not as an afterthought but as a core institutional function, with adequate funding, professionally trained personnel, and clear referral pathways to specialist clinical care when required.

From a systemic perspective, the embedding of veteran-friendly institutional cultures requires more than policy directives: it demands the continuous training of academic and administrative staff in trauma-informed pedagogy, which adapts assessment methods, classroom management, and academic expectations to the realities of post-combat experience. Equally important is the cultivation of veteran peer networks within universities — mentoring programmes pairing newly enrolled veterans with those already further along in their studies have proven particularly effective in the American context at reducing isolation and increasing persistence [2].

Professional adaptation constitutes the third pillar of university-based reintegration. Career development centres should forge active partnerships with employers — particularly in engineering, information technology, logistics, healthcare, and public administration — who are prepared to prioritize veteran recruitment and to provide structured pathways from academic study into employment. The systematic mapping of military occupational specialties onto civilian labour market demands, a process that universities with strong industry links are well-positioned to lead, can significantly reduce the transition time between degree completion and stable employment, which remains one of the most critical vulnerability windows in the reintegration trajectory.

It is worth emphasizing that the university-as-hub model is not merely a derivative adaptation of foreign practices but corresponds organically to the specific conditions of Ukrainian society. Ukraine has a historically strong tradition of higher education as a vehicle of social mobility and civic identity. At a time when the country is simultaneously defending its sovereignty, rebuilding its institutions, and redefining its social contract, universities that take seriously their role as spaces of civic engagement and democratic

formation are uniquely positioned to help veterans reconstruct not only professional trajectories but also a sense of belonging and purpose in civilian society. This civic dimension of reintegration — the re-anchoring of veterans within the social and democratic fabric of the country they have defended—should be recognized as an explicit and valued outcome of any university-based reintegration strategy.

Conclusion. Ukrainian universities possess the institutional capacity, social legitimacy, and interdisciplinary resources to serve as genuine hubs for veterans' reintegration — but this potential will not be realized without deliberate policy commitment and sustained investment. The findings of this study suggest that effective university-based reintegration requires action on three interconnected levels: the structural (dedicated support centres, flexible curricula, prior learning recognition), the cultural (trauma-informed pedagogy, peer mentorship, staff training), and the professional (career services, employer partnerships, labour market mapping).

Realizing this potential requires a coordinated effort encompassing legislative reform, dedicated public funding, and the development of national standards for veteran-friendly higher education institutions. Drawing on the proven models of the United States and the lessons of other post-conflict societies, Ukraine has both the opportunity and the obligation to build a higher education system that does not merely accommodate veterans but actively empowers them to contribute to the country's democratic and economic reconstruction.

The implementation of such a model constitutes not only a moral imperative but also a rational long-term investment in Ukraine's human capital at a moment of profound national renewal.

References

1. DiRamio D., Ackerman R., Mitchell R. L. From Combat to Campus: Voices of Student-Veterans // NASPA Journal. – 2008. – Vol. 45, No. 1. – P. 73–102. – URL: https://doi.org/10.2202/1949-6605.1908

2. Rumann C. B., Hamrick F. A. Student Veterans in Transition: Re-enrolling After War Zone Deployments // The Journal of Higher Education. – 2010. – Vol. 81, No. 4. – P. 431–458. – URL: https://doi.org/10.1080/00221546.2010.11779057

3. U.S. Department of Veterans Affairs. About GI Bill Benefits [Electronic resource]. – 2024. – URL: https://www.va.gov/education/about-gi-bill-benefits/

4. Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22.10.1993 № 3551-XII [Electronic resource]. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12

5. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [Electronic resource]. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18

6. World Bank. Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment Released (RDNA3) [Electronic resource]. – 2024. – URL: https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2024/02/15/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released

Yelfimov S.
Student of Master's Degree Course
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

EVOLUTION OF DISTANCE EDUCATION IN UKRAINE FROM A CRISIS TOOL TO A FORM OF STUDY IN WARTIME

Summary. *The present article deals with the profound transformation of the Ukrainian higher education system under the conditions of full-scale war. The study explores the evolution of distance learning from a temporary emergency measure into a permanent, independent form of study by analyzing statistical data from 2022 to 2026 and examining the case of Kyiv National Economic University. The research highlights significant regional differences in educational formats dictated by security risks. The results of this study serve to substantiate the fact that strategic technological reconfiguration has allowed Ukrainian universities to maintain institutional stability and global competitiveness despite unprecedented challenges.*

Key words: *distance education, blended learning, higher education, wartime, technological policy, crisis tool, educational losses.*

Statement of the problem. The war in Ukraine has fundamentally disrupted the functioning of the national education system, leaving more than four thousand educational institutions damaged and hundreds completely destroyed. Millions of students and academic staff have been forced to change their place of residence: according to latest surveys, 12.7% of higher education students have acquired the status of internally displaced persons.

The initial response of Ukrainian universities to the challenges posed by the full-scale invasion was the swift transition to distance learning. However, as the conflict continues, distance education is no longer viewed merely as a temporary crisis management tool, but as a legitimate and independent form of study.

This shift necessitates corresponding research of this problem, including an in-depth analysis of the recent reconfiguration of technological policy at both the national and institutional levels.

Analysis of recent research and publications. The digital transformation of higher education under martial law has become a central theme in recent Ukrainian educational research. The theoretical and methodological framework for this study is built upon the works of Ukrainian scholars, including Zhavoronok A. and Popelo O. (2024), Biriukova M. (2024), Dubasenyuk O. (2023), Nosovets N., Myslyvets Yu. and Barbash Ye. (2024) and other. In their research, these authors examine adaptation and enrollment retention in front-line regions, establish the theoretical framework for a paradigm shift toward «digital pedagogical competence», and analyze the technical toolkits currently used by higher education institutions.

Additionally, comprehensive monitoring by the State Service of Education Quality of Ukraine (2024) and reports from the savED Foundation (2026) and Ukrainska Pravda (2025) provide statistical evidence that helps distinguish distance learning as an independent educational form rather than a temporary crisis tool.

Purpose of the research. The purpose of this article is to investigate the evolution of distance education in Ukrainian higher education institutions during the full-scale war and to test the hypothesis that over the period of the war, the role of blended and distance formats has grown substantially, and distance education has evolved from a crisis tool into a permanent, independent form of study. The ultimate goal is to provide a comprehensive understanding of how Ukrainian higher education system reconfigured its technological policy under the extreme conditions of war.

The key findings. The full-scale war has caused unprecedented damage to Ukraine's educational infrastructure. As of early 2026, 4456 educational institutions have been damaged by bombing and shelling, of which 408 have been completely destroyed [1]. This physical destruction has been accompanied by large-scale human displacement. According to the monitoring study conducted by the State Service of Education Quality of Ukraine in December 2024, 12.7% of students have the status of internally displaced persons [7]. The savED Foundation report adds that 1.7 million young Ukrainians (including university students, school students, and young people who left for safety or educational reasons) have ended up abroad [1]. In such conditions, the traditional format of education became impossible for a significant portion of higher

education institutions, particularly those in front-line and occupied territories, making the large-scale transition to distance and blended learning a matter of survival.

According to the State Service of Education Quality of Ukraine, in the second semester of the 2021/2022 academic year 82% of higher education institutions operated exclusively in a distance format, while the remaining 18% adopted a blended (hybrid) format, and none worked in-person [7].

As the educational system adapted to wartime realities, the share of purely distance learning began to decline, and in the first semester of the 2024/2025 academic year only 19% of higher education institutions remained in a purely distance format, 52% operated in a blended format, and 29% returned to full-time in-person learning. This illustrates that distance education in Ukraine has evolved from a crisis tool into an important component of a more complex educational ecosystem, where the hybrid format has become the dominant model (fig.1).

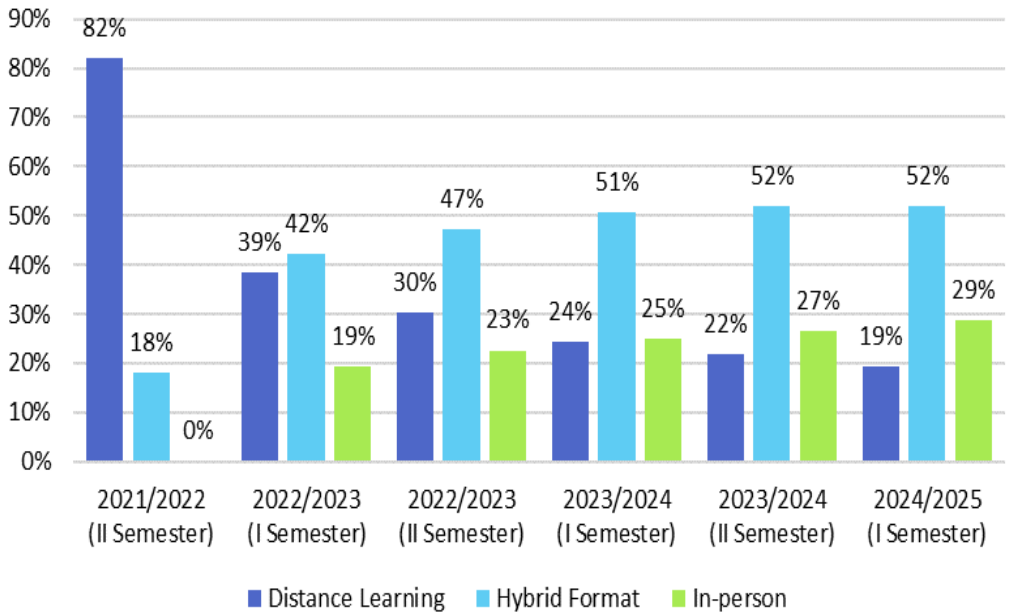

Figure 1 – Distribution of Ukrainian higher education institutions by educational format in 2022–2025. Source: compiled by the author based on [7].

However, such aggregate statistics conceal significant regional differentiation. The choice of educational format is directly determined by the security situation in each macro-region. For example, in the first semester of the 2024/2025 academic year, the eastern macro-region (Dnipropetrovsk, Zaporizhzhia, Donetsk, Luhansk, and Kharkiv regions) remained the most affected by hostilities: 53.2% of higher education institutions here operated exclusively in a distance format, 42.0% adopted a blended format, and only

4.7% were able to work in-person [7]. In the southern macro-region (Mykolaiv, Odesa, and Kherson regions), the situation was as following: 5.6% of institutions worked remotely, 65.1% adopted a blended format, and 29.2% worked in-person (table 1).

Table 1 – Distribution of Ukrainian higher education institutions by educational format by macro-region in the first semester of 2024/2025 academic year, %

Macro-region	Distance Learning	Hybrid Format	In-person
West	2%	45%	53%
South	6%	65%	29%
North	7%	68%	25%
East	53%	42%	5%
Center	2%	56%	43%
Total	**20%**	**52%**	**29%**

Source: compiled by the author based on [7].

It is important to note that even universities from the eastern and front-line regions have achieved international recognition for their excellence in online distance learning. According to the Times Higher Education Online Learning Rankings 2024, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» and Sumy State University received silver rankings, while Karazin Kharkiv National University received a bronze ranking [5]. This demonstrates that despite operating under the challenging security conditions these universities have developed digital learning environments that are competitive at a global level.

In general, the transformation of distance education into a form of study is supported by a number of advantages. The key benefits of blended learning include: personalization of the learning process, which allows students to independently control the time, place, and pace of their studies; flexibility; time savings; effective combination of in-person and distance, independent and collective forms of interaction; support for educational autonomy; and expanded access to educational materials [6]. These advantages translate into measurable outcomes. The State Service of Education Quality of Ukraine reports that the satisfaction index among higher education students with the organization of the educational process in the first semester of the 2024/2025 academic year was 78, which is classified as «above average». Furthermore, thanks to digital technologies, higher education institutions in front-line areas were able to establish a complete educational process and, consequently, avoid a massive dropout of applicants:

in 2024 the number of applicants to institutions in the combat zones decreased by only 24% compared to 2022 [8].

On the other hand, the challenges and risks associated with the widespread adoption of distance and blended learning need to be acknowledged. Such risks include the increase of inequality, because people with low levels of access to technology or insufficient digital skills risk being left behind, as well as concerns regarding privacy and data security [2]. Yet the most acute challenge is the negative impact of distance format on the quality of education in general. In the first semester of the 2024/2025 academic year 16.2% of academic staff assessed the overall educational losses in their institutions due to the war as significant, and another 46.4% assessed them as moderate [7].

These losses vary across regions, for example, in Kherson region 83.0% of teachers reported a moderate or significant level of educational losses; in Zaporizhzhia region – 72.3%; in Sumy region – 71.8%; and in Kharkiv region – 70.9% [7].

Finally, it is critical to mention that the successful evolution of distance education into a full-fledged form of study would have been impossible without the development of a robust technological toolkit and the enhancement of digital competences among academic staff. Ukrainian scholars categorize the main digital tools used in higher education into the following groups: Learning Management Systems (LMS) such as Moodle; video conferencing services such as Zoom, Google Meet, Microsoft Teams; interactive task constructors such as LearningApps, Wordwall; communication tools (email, social networks, messengers); collaboration tools (cloud-based document editing services, project management services; and planning tools such as electronic journals [6]. Moreover, some of the more advanced digital technologies are also being integrated into the educational process, which include: artificial intelligence, machine learning, neural networks, blockchain, cryptocurrencies, cloud and fog computing, augmented and virtual reality (AR/VR), chatbots and virtual assistants, Big Data and Data Mining, the Internet of Things (IoT), robotics (including 3D printing), and cybersecurity systems [2]. However, technology alone is insufficient, and some researchers argue that the new digital reality requires a revision of the forms, methods, means and technologies of teaching, and the formation of a «digital pedagogical competence» of the teacher [3].

The case of Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (KNEU) is an example of successful proactive digital transformation by a Ukrainian higher education institution, that began two decades before the full-scale invasion. According to the Institute of Distance Education at KNEU, the university has a long history of strategic investment in distance education: it first introduced the LMS WebCT in 2001, migrated to Moodle in 2013, and officially recognized distance education as a separate and independent form of higher education as early as 2015 [4]. By 2024, KNEU had 3644 distance courses and 750 teachers who are course developers [4]. The number of examination tests hosted on the Moodle platform grew from 330 in May 2020 to 1610 in September 2024 [4].

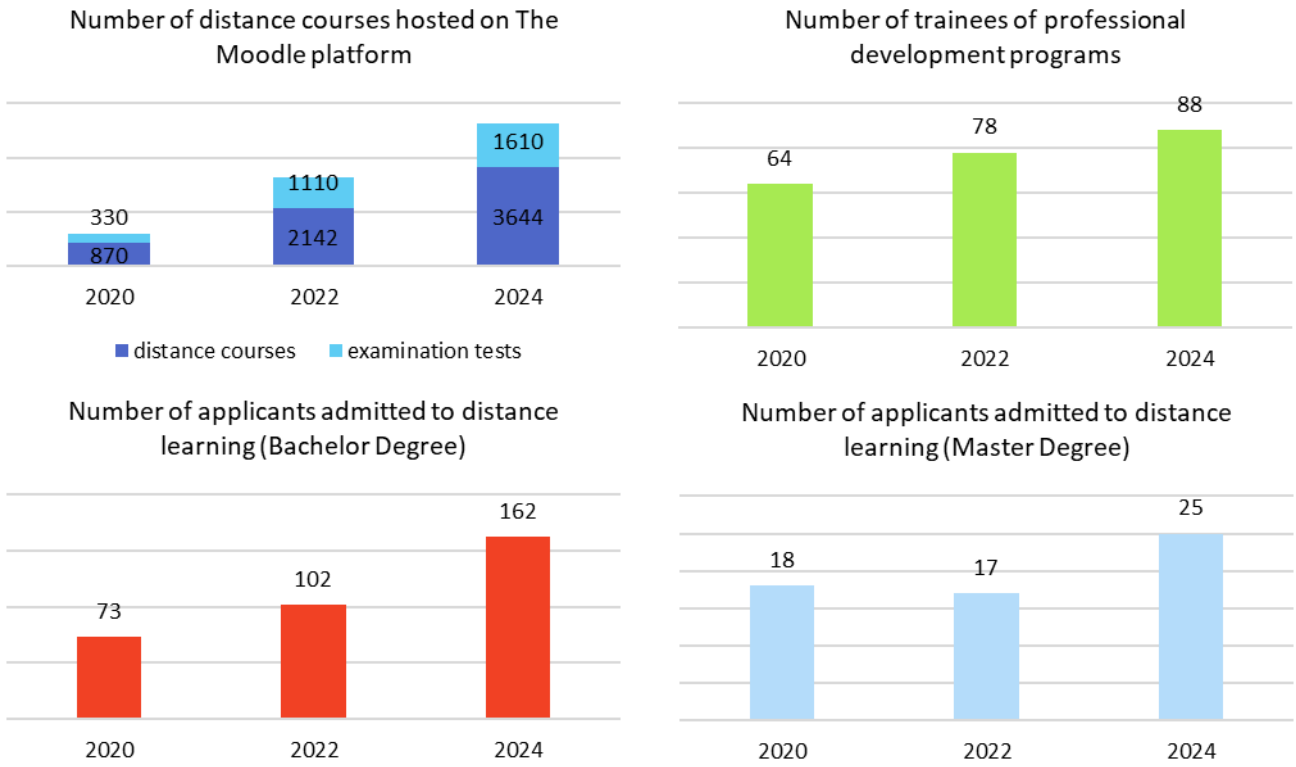

Figure 2 – Key indicators of digital transformation at Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman in 2020–2024ю Source: compiled by the author based on [4].

Additionally, the number of applicants admitted to distance learning at the bachelor's level increased from 73 in 2020 to 162 in 2024 [4]. KNEU has also developed several professional development programs aimed at enhancing teachers' digital competencies: «E-learning technologies in the educational space of the University», «IT platform for the teacher's educational activity», «Introduction to Data Science», and «Cybercrime analysis tools and digital hygiene» [4].

The number of trainees of professional development programs increased from 59 in 2013 to 88 in 2024 [4]. In addition, KNEU participates in the international project DEFEP (Distance Education for the Future), which offers international training for academic staff in Moldova, including courses on distance education for university teachers and for university management [4]. This case demonstrates that the evolution of distance education from a crisis tool to a separate form of study is not an automatic process, but requires long-term strategic planning, sustained investment in infrastructure, continuous development of digital course content, and systematic enhancement of the digital competences of academic staff.

Conclusion. To sum up, the war in Ukraine created an unprecedented challenge for the national higher education system, forcing an immediate and mass transition to distance learning as an emergency crisis response mechanism. However, over the period of the war, the role of hybrid and distance formats has grown substantially, and distance education has evolved from a crisis tool into a full-fledged, permanent form of study.

While the share of pure distance learning has declined from its peak of 82% to 19% in the first semester of the 2024/2025 academic year, blended (hybrid) learning has become the dominant model, adopted by 52% of institutions. Moreover, for universities in the eastern macro-region distance education was not a matter of pedagogical preference, but of institutional survival. Remarkably, even under these extreme conditions, several universities from this region have achieved international recognition, receiving silver and bronze rankings in the Times Higher Education Online Learning Rankings 2024. Meanwhile the case of Vadym Hetman Kyiv National Economic University illustrates that the successful evolution of distance education into a form of study didn’t happen spontaneously, but was the result of long-term strategic planning by Ukrainian education institutions.

Ultimately, the experience of Ukrainian higher education institutions demonstrates that the integration of digital technologies has become a structural foundation for academic resilience and global competitiveness.

Future policy-making must focus on institutionalizing these technological advancements and addressing regional educational losses to ensure the long-term sustainability of the higher education system in a post-war environment.

References

1. Annual Report 2025. savED Foundation, 2026. 116 p. URL: https://saved.foundation/wp-content/uploads/2026/03/saved_report_en_2026_210x210_online.pdf (Accessed: 25.03.2026)

2. Biriukova, M. V. Digitalization of higher education – current features. *Development of modern Ukrainian society in the sociological dimension*. 2024. pp. 123–127.

3. Dubasenyuk, O. Digitalization of higher education: modern challenges, risks, experience. *Digital transformation and digital technologies for the sustainable development of all branches of modern education, science and practice.* 2023. pp. 307–311.

4. Institute of Distance Education at Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman. The Official webpage. URL: https://idtn.kneu.edu.ua/en/ (Accessed: 11.03.2026)

5. Learning during the war: how and why digital technologies became a lifeline and a landmark for education. *Ukrainska Pravda*. 2025. January 13. URL: https://life.pravda.com.ua/projects/navchayemo-i-zrostayemo/cifrovi-tehnologiji-305855/ (Accessed: 11.03.2026).

6. Nosovets, N., Myslyvets, Yu., and Barbash, Ye. Digitalization of the educational process of higher education institutions. *Educational and Pedagogical Sciences*. 2024. No. 2 (24). pp. 8–14.

7. Results of the II stage of the monitoring study of the organization of the educational process in professional pre-higher and higher education institutions under martial law in 2024. 2024. *The State Service of Education Quality of Ukraine*. URL: https://sqe.gov.ua/fpo-zvo-2024/ (Accessed: 11.03.2026).

8. Zhavoronok, A. V., Popelo, O. P. Modern trends in the implementation of innovative digital technologies in the activities of higher education institutions of Ukraine. *Problems and prospects of economics and managementю* 2024. No. 2(38). pp. 58–68.

L. Sluchaina
Associate Professor, PhD in Political Science
Department of Foreign Languages and Intercultural Communication
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

COMMITMENT TO CHANGE AS A KEY STRATEGY OF REBUILDING UKRAINIAN ACADEMIA AMIDST UNCERTAINTIES OF WAR

Summary. *The paper deals with the reconfiguration of the teaching-learning environment of a university/higher education system in Ukraine during wartime. It explores shifts across the academic, socio-cultural, ideological, and technological dimensions amid wartime uncertainties. The author describes changes in self-perceptions and adaptation to wartime reality through the perspective of fundamental theories on intercultural communication.*

Key words: *uncertainty, anxiety, adaptation, transformation, sustainability, resistance, resilience, national identity, civic identity, project work on Intercultural Communication.*

The full-scale invasion in 2022 has had serious consequences for Ukrainian higher education and science, creating a sense of instability and unpredictability. Nevertheless, after four years of aggression, Ukraine has clearly demonstrated commitment to freedom and sovereignty. Ukrainian higher education institutions have also proven to be essential for ensuring national security, strengthening social ties, and fostering a resilient society. Learning, adaptation, and maintaining national identity have grown into national policies. Consequently, Ukrainian universities (including Kyiv National Economic University) are actively restructuring to become hubs for exploring war experience and converting it into civic and professional leadership.

Statement of the problem. Despite the challenges associated with the full-scale invasion, the scientists of Kyiv National Economic University (hereinafter – KNEU) continue their passionate activities to summarise KNEU's expertise gained in wartime. It is also necessary to assess the risks and substantiate the feasibility of reforms in conditions of uncertainty. The KNEU's specialists consider the research of current transformations and strategies for the post-war recovery to be a product of modern pedagogical technologies, which are worth sharing with European partners.

The aim of this paper is to outline the spectrum of uncertainties during the wartime period and to describe the empirical efforts of KNEU to adapt and transform, leveraging its robust scientific, socio-cultural, ideological, and technological potential.

Literature overview. A substantial corpus of scholarship has developed around transformations in wartime in a number of disciplines, including philosophy, psychology,

anthropology, sociology, political and military science. The extensive research resulted in a number of studies that provide a clearer understanding of survival, resistance, and resilience in Ukraine, due to its unique capacity to learn, adapt, and change.

The huge role of uncertainty, change, adaptation, and identification as cultural phenomena has been emphasized by: G. Hofstede (1991); S. Ting- Toomey (1994); E.T. Hall; Antaki and Widdicombe (2008); He, J.R., & Yan, J.R. (2008). A. Kenworthy & S. Opatska (2023); R.J. Arend (2024); J. Mao et al. (2024); A. Oleksiyenko (2025); I. Shemelynets, Ye. Nikolaiev (2023); N. Ivanenko (2023); O. Bila (2024) etc. Our paper also explores national and international official sources, academic publications, books, and analytical sources.

The Key Findings *(theoretical background).* According to G. Hofstede, ways of handling uncertainty, of course, are part and parcel of any human institution in any country. All human beings have to face the fact that we do not know what will happen tomorrow: the future is uncertain, but we have to live with it anyway [1].

C. Clausewitz, a military theorist who stressed the moral and political aspects of waging war, spoke emotionally about uncertainty in wartime. «War is the realm of uncertainty. With uncertainty in one scale, courage and self-confidence must be thrown into the other to correct the balance», he said. [2] (Clausewitz, 1832).

Since the beginning of the war, KNEU has focused on learning and adaptation as strategies to build its self-confidence and ensure rapid transition to resilient, decentralized, and digital educational process. Today, KNEU makes a significant contribution to social development through the training of responsible, creative and competitive specialists.

Scholars outline the following strategic adaptations within Ukrainian higher education system:

- *Fostering Civic Competence*: University focuses on developing an active civic position, empowering students to defend democracy, statehood, and human rights.

- *Strengthening National Identity*: KNEU promotes national consciousness and self-identification, which are vital for maintaining national and civic identity.

- *Revising Historical Narrative*: University is actively collecting historical and educational materials about Ukrainian national heroes and a pro-European integration perspective.

- *Integrating European Values*: KNEU is increasingly incorporating European educational standards and democratic principles into curricula, aligning them with the national goal of European integration.

- *Providing Safety & Security*: by equipping shelters, evacuation routes, and conducting safety drills.

- *Caring about the Mental & Physical Health*: by adjusting, daily routines, acknowledging and processing anxiety, seeking psychosocial support.

- *Adapting Leadership Styles*: by shifting from long-term planning to short-term, daily, or hourly decision-making; fostering a culture of unity, loyalty, and, in a business context, support academia who are also serving in the military.

- *Supporting Digitalization*: by implementing technologies and building strong bonds with KNEU community members. [3, 4]

The Key Findings *(empirical background).* The purpose of the master's project work *Reconfiguration of Ukrainian Higher Education in Wartime: Shifts in Academic, Socio-Cultural, Ideological, and Technological Environments*, conducted by the students in 2026, was to explore the above strategies from the perspective of the following cultural phenomena: time orientation, tolerance to uncertainty and ambiguity, attitude to changes and innovations, personal and collective loyalties, steadiness and stability, task or relationship orientation etc.

The students have analyzed:

- the legislative and regulatory support for academic, socio-cultural, and technological activities of universities in wartime;

- the organisational culture of universities, their hierarchy, networking solidarity and social cohesion;

- internationalization of Ukrainian higher education;

- student civic engagement and volunteerism;

- cultural sustainability and the role of university museums as institutions in national memory construction;

- conceptual model of a Ukrainian university in the post-war recovery;

- safety, security, and psychological support as priorities in wartime;

- the role of Ukrainian universities as hubs for veterans' reintegration, education, and professional adaptation;

- peer-to-peer mentoring as a tool for reducing anxiety among students in wartime conditions;

- evolution of distance education in wartime;

- the change in self-perception.

The project work has resulted in the following conclusions. The stability of University activities during wartime is achieved not only through IT capacity alone, but through a precise regulatory support for academic process that provides legal validity to all innovations and reforms.

The shift from hierarchical to network-based governance — from command to solidarity — is not merely a pragmatic adaptation to crisis conditions but a potential harbinger of lasting cultural change. Internationalisation represents a fundamental mechanism for strengthening the resilience and competitiveness of Ukrainian higher education in the context of war and post-war transformation. The university-based reintegration of veterans requires a coordinated effort encompassing legislative reform, dedicated public funding, and the development of national standards for veteran-friendly higher education institutions.

At present, Ukrainian universities act as institutional mechanisms that transform historical experience into a living part of modern society, ensuring that cultural values are preserved and transmitted to future generations.

The findings indicate that Ukrainian students have evolved into multi-dimensional actors who combine roles as volunteers, innovators, civic ambassadors, and, in some cases, frontline defenders.

The following questionnaire illustrates that the students have confirmed changes in self-perception, demonstrated a certain degree of comfort with uncertainty and are ready to manage changes mindfully and professionally.

I think that the time period of uncertainty, ambiguity, and complexity is appropriate for change, transformations and risk.

6 відповідей

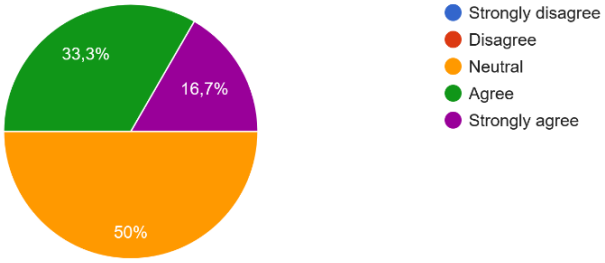

The experience gained during wartime has added to my resilience and endurance.

6 відповідей

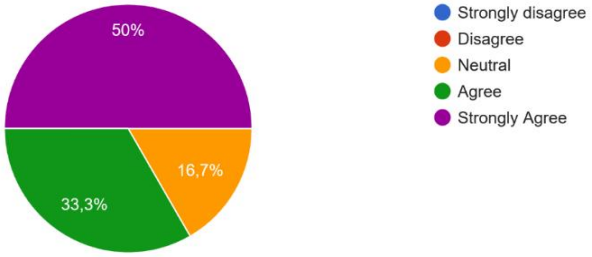

I have gained greater virtual freedom and academic mobility due to the robust internationalisation of the educational process at KNEU.

6 відповідей

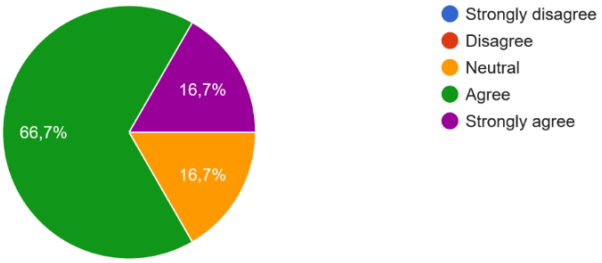

Опитування складено автором https://ido-m.kneu.edu.ua/moodle/course/view.php?id=266

References

1. Hofstede G. Cultures and Organizations: Software of the Mind. Intercultural Cooperation and its Importance for Survival, Harper Collins Publ, 1991.

2. C. von Clausewitz. On War. Edited and translated by Michael Howard Peter Paret. Princeton University press, 1989.

3. J Mao, M. Ladisch, C. Jackson, L. Campbell, and J. Denver. From resistance to resilience: Mastering change management in higher education, 2024. URL: https://www.highereddive.com/spons/from-resistance-to-resilience-mastering-change-management-in-higher-educat/728366/

4. I. Shemelynets, Ye. Nikolaiev. War in Ukraine Reshaping the Higher Education Sector. OSVIT analytics. Konrad Adenauer Foundation. Borys Grinchenko Kyiv University, 2023. 74 c.